

Меру
Мејнс
Догж

СРЕБЪРНИТЕ КЪНКИ

ИЗДАТЕЛСТВО
ОТЕЧЕСТВО

МЕРИ МЕЙПС ДОДЖ СРЕБЪРНИТЕ КЪНКИ

Превод: Огняна Иванова

chitanka.info

ОГНЯНА ИВАНОВА

ПРЕДГОВОР КЪМ РОМАНА „СРЕБЪРНИТЕ КЪНКИ“

Неголямата европейска страна Холандия е родина на забележителни синове на човечеството: представителя на хуманизма от епохата на Възраждането Еразъм Ротердамски, големия философ Бенедикт Спиноза, изобретателя на часовника с махало и откривател на Титан — спътника на планетата Сатурн — Кристиан Хюйгенс, създателя на микроскопа Антони ван Льовенхук, гениалния художник Рембранд.

На холандски „нидерланд“ означава „ниска страна“. Бреговата линия на Северно море, ограждащо Холандия от север и запад, е дълга около хиляда километра и навсякъде по-ниските, застрашени от приливите места са укрепени с насипи. Наричат холандците „шепа хора, владеещи късче земя“. Но по брой на плавателните съдове холандският флот в миналото е превъзхождал флота на всички страни в света, взети заедно. А в края на XVII и началото на XVIII век най-добрите клавирни инструменти и органи са били холандските. Народът на малката страна винаги е творил и се е борил — с прииждащото море, с чуждото господство, с правителствената колониална политика. Затова на презрителните подмятания, че Холандия може да бъде отнесена от бушуващите морски вълни, се противопоставят гордите думи: „Страната няма да отплава, защото ако остане жив макар и един холандец, той ще се вкопчи в нея и ще я задържи.“

За храбрите и трудолюбиви жители на това „късче земя“ ни разказва книгата на американската писателка Мери Мейпс Додж, публикувана за първи път преди сто и петнадесет години. Още в последвалите тридесет години романът е преведен на множество езици и претърпява повече от сто издания. Дъщеря на нюйоркски професор, Мери Мейпс отрано проявява литературните си интереси. Първите, които научават историята на сребърните кънки са двамата ѝ сина. По-

късно този увлекателен разказ се превръща в любима книга на малките читатели. След години Мери Мейпс започва да издава популярното детска списание „Дядо Коледа“, на което сътрудничат известните писатели Марк Твен, Кипликг и Лонгфелоу. Цялостното ѝ творчество включва осем романа и три стихосбирки за деца.

Когато четем „Сребърните кънки“, трудно можем да повярваме, че писателката никога не е посещавала Холандия — така живи и истински изглеждат всички описания, с толкова познания и разбиране е предаден битът на холандците от четиридесетте години на миналия век.

Героите на Мери Мейпс — братът Ханс и сестрата Гретел — са холандските роднини на Хензел и Гретел от почнатата ни приказка на братя Грим. Сърцати, великодушни и добри, винаги рамо до рамо, те преминават през безкрайни препятствия, за да стигнат до скритите скъпоценни камъни — знанието, човеколюбието и почтеността — до всичко онова, което прави човешкия живот смислен.

ГЛАВА I

ХАНС И ГРЕТЕЛ

В едно ясно декемврийско утро преди много години на брега на един замръзнал канал в Холандия бяха коленичили две деца с изтънели дрехи.

Слънцето още не се виждаше, но сивотата на небето близо до хоризонта беше разпокъсана и краищата ѝ блестяха с пурпурночервения цвят на настъпващия ден. Повечето благочестиви холандци се наслаждаваха на спокойния си утринен сън — дори достопочтеният стар холандец мънер^[1] ван Стопълноз беше все още потънал в блажени сънища.

Сегиз-тогиз, плъзгайки се леко, по огледалната повърхност на канала минаваше селянка, закрепила върху главата си препълнена кошница, или пък някой жизнерадостен младеж на път за работата си в града прелиташе на кънки край зъзнещите деца и им хвърляше приятелски поглед.

В това време братът и сестрата (защото това бяха брат и сестра) запъхтяно дърпаха и гласяха нещо, което изглежда закрепваха на краката си — без съмнение това не бяха кънки, а някакви неугледни парчета дърво, издялкани и огладени в долния край, с дупки, през които минаваха върви от необработена кожа.

Тези необичайни наглед приспособления беше направило момчето — Ханс. Майка му бе селянка толкова бедна, че дори не можеше да помисли да купи кънки на своите деца. А тези, макар и груби, носеха на децата много щастливи часове на леда — дори сега, докато с премръзнали зачервени пръсти познатите ни холандчета затягаха вървите, навели напрегнати лица до коленете си, образът на мечтаните метални бързоходки не помрачаваше удоволствието, сгряващо сърцата им.

След малко момчето се изправи и със силен замах на ръцете леко се понесе по канала, като подхвърли на сестра си:

— Хайде, Гретел!

— Ханс, Ханс — жално го повика тя, — кракът ми още не се е оправил. Израни се от вървите миналия пазарен ден и сега ме боли, като ги връзвам на същото място.

— Тогава ги вържи по-високо — отвърна Ханс, без да я погледне, докато изписваше върху леда прекрасна осморка.

— Не мога. Връвта е къса.

Както правят холандците в подобни случаи, Ханс подсвирна незлобливо — предадено с думи това би означавало, че момичетата вечно създават неприятности — и зави към сестра си.

— Що за глупост да обуеш тези обувки, Гретел, след като кожените ти са здрави? Дори с кломпъни^[2] щеше да си по-добре.

— Ханс, забрави ли, че татко хвърли красивите ми нови обувки в огъня? Докато разбере какво прави, целите се бяха сгърчили в пламтящия торф. С тези мога да се пързаям, а с дървените не мога. По-леко...

Ханс беше извадил от джоба си връв. Тананикайки, той коленичи до Гретел и започна да връзва кънката и с цялата сила на младите си здрави ръце. Гретел извика от болка.

Рязко и припряно Ханс отпусна връвта. Щеше да я захвърли с досада на леда, както подобава на по-голям брат, но внезапно съзря, че по бузата на сестра му се търкули сълза.

— Ще ги оправя, не се бой — каза той с неочаквано нежен глас, — но нека побързаме — скоро ще потрябваме на мама.

После се огледа въпросително — първо към земята, после към голите клони на върбата над главата си и най-накрая към небето, вече озарено от сини, пурпурни и златни ивици. Никъде не видя нещо, което да му е от полза, но погледът му внезапно се проясни и като човек, който знае какво прави, Ханс свали шапката си, махна излинялата подплата, сгъна я и сложи меката подплънка върху износената обувка на Гретел.

— Готово! — извика победоносно той, като същевременно оправяше вървите толкова бързо, колкото му позволяваха вкочанясалите пръсти. — Можеш ли да изтърпиш да ги стегна малко?

Гретел сви устни, сякаш се канеше да каже: „Давай — нищо, че боли“, но не каза нищо.

След миг те с весел смях полетяха по канала уловени за ръце, без да се замислят дали ледът ще ги издържи, защото в Холандия ледът не се стопява през цялата зима. Разполага се безцеремонно върху водата и вместо да изтънее и да стане неустойчив, дори когато слънцето започне да го огрява безмилостно, той ден след ден трупа сили и предизвикателно отблъсква всеки лъч.

В момента обаче нещо изскърца под краката на Ханс. Дъгите, които изписваше, станаха по-къси, той се заклати и накрая се просна върху леда, като риташе неудържимо във въздуха. Смеййки се, Гретел извика: „Хубаво се преметна!“ Но под грубото ѝ синьо палтенце биеше жалостиво сърце и макар че се смееше, тя ловко зави и се приближи към падналото момче.

— Удари ли се, Ханс? А, ти се смееш? Хвани ме тогава! — И тя се плъзна напред. Вече не зъзнеше — страните ѝ бяха поруменели, а очите ѝ закачливо блестяха.

Ханс скочи на крака и се спусна подире ѝ, защото не беше лесно да настигнеш Гретел. Но преди да успее да се отдалечи, и нейните кънки започнаха да проскърцват. С мисълта, че човек не бива да се излага на излишни рискове, Гретел внезапно зави и се озова право в ръцете на преследвача си.

— Хванах те! — извика Ханс, смеййки се.

— Не, аз те хванах! — отвърна тя, като също се смееше и се мъчеше да се освободи.

Точно тогава се чу ясен, припрян глас: „Ханс! Гретел!“

— Мама — каза Ханс и веднага стана сериозен. Слънцето беше вече позлатило канала. Чистият утринен въздух бе така приятен, че кънкьорите ставаха все повече и повече. Не е лесно да се прибиращ в такова време. Гретел и Ханс обаче бяха послушни деца — и през ум не им мина да се поддадат на изкушението и да останат още малко. Смъкнаха от краката си кънките, оставяйки неразвързани половината възли. Ханс беше широкоплещест, с гъста тъмноруса коса и стърчеше над синеоката си сестричка. Той беше на петнадесет години, а Гретел — само на дванадесет. Това добре сложено здраво момче с откровен поглед сякаш носеше на челото си надписа „самата доброта“ — подобно на надписите по портите на холандските летни къщи. Гретел беше пъргава и жива — в очите ѝ танцуваше пламъче, а погледнеше ли

човек страните ѝ, руменината им ставаше по-матова и наситена — така цветната леха изглежда ту розова, ту бяла от повея на вятъра.

Веднага щом свърнеха от канала, децата виждаха родната си къща. Високата фигура на майка им — с жакет, фуста и плътно прилепнала шапчица, стоеше на изкривената рамка на вратата като портрет. Дори да беше отдалечена на цяла миля, къщата пак щеше да изглежда близо. В тази равнинна страна всеки предмет изпъква ясно в далечината — пилетата се различават така добре, както и вятърните мелници. Да не бяха дигите и високите брегове на каналите, човек можеше да застане където и да е в средата на Холандия и да не види хълмче или хребет чак до самия хоризонт.

Никой нямаше по-основателна причина да познава естеството на дигите от госпожа Бринкър и запъхтените деца, които сега тичаха към нея. Но преди да разкажем защо е така, искам да ви поканя на едно фантастично пътуване до тази далечна страна, където може би за пръв път ще срещнете някои любопитни неща, които Ханс и Гретел срещат всеки ден.

[1] Господин (хол.). Б. пр. ↑

[2] Дървени обувки (хол.). Б. пр. ↑

ГЛАВА II

ХОЛАНДИЯ

Холандия е една от най-необикновените страни под слънцето. Би трябвало да я наричат „странната“ или „опаката“ страна, защото се различава почти по всичко от другите страни в света. И най-вече защото голяма част от Холандия е разположена по-ниско от морското равнище. С цената на огромни средства и труд хората строят високи диги, за да задържат океана там, където му е мястото. Често океанът с такава сила набляга върху сушата на определени части от крайбрежието, че клетата страна едва устоява на натиска. Ако някога дигите отстъпват или се пропукват, последствията са гибелни.

Дигите са високи и широки, а върху някои се намират сгради и растат дървета. Там дори има хубави пътища и минаващите по тях коне гледат от високо на къщите в низината. Често киловете на плаващите кораби са всъщност по-горе от покривите на жилищата. Щъркелът на островърхата къща, затракал с клюн към своите малки, сигурно смята, че гнездото му се издига далече от опасностите, обаче жабата, която квака в съседните камъши е по-близо до звездите. Водни бръмбари подскочат напред-на-зад над прелитащите лястовички, а върбите сякаш са клюмнали от срам, защото не могат да стигнат до височината на близките тръстики.

Навсякъде виждаш ровове, канали, водоеми, реки и езера. Те са високо, но не пресъхват, а блестят на слънцето, събрали много оживление и суетня, изпълнени с пренебрежение към еднообразните мочурливи полета, които се разпростират наоколо. Човек се изкушава да запита: „Кое е Холандия — бреговете или водата?“ Дори зеленината, която по правило се ограничава със сушата, тук е сбъркала и се е разположила върху рибарниците. Цялата страна прилича на обилно напоен сьонгер. Или, както казва английският поет Батлър, тя е:

„Земя, която във водата хвърлила е котва:

там хората не влизат в къщи — качват се на борда.“

Холандците се раждат, живеят и умират (а понякога дори садят градинки) върху лодките по каналите. Покривите на фермите са като широкополи, ниско нахлупени шапки; изправени на дървените си подпори, те приличат на жени, които са запретнали поли и гледат да не се намокрят. Към копитата на конете например са прикрепени широки дъски, за да не затъват в калта. Накратко, местният пейзаж подсказва, че страната е направо рай за патиците. Лятото е чудесно време за босоногите момчета и момичета. Толкова места да газиш из водата! Да пускаш корабчета, да гребеш, да ловиш риба и да плуваш! Представете си само веригата от свързани едно с друго езерца, където по цял ден можеш да пускаш лодки и те да плуват все напред и напред! Но стига толкова. Ако започна да изброявам всичко, читателите ми ще се втурнат презглава към Зюдерзее^[1].

На пръв поглед холандските градове приличат на страхотна джунгла от къщи, мостове, църкви и кораби, от която като филизи се издигат мачти, камбанарии и дървета. В някои градове връзват плавателните съдове като коне пред портата на собственика и ги товарят направо от прозорците. Майките се карат на малките Лодъвейк и Каси да не се люлеят на градинската врата — понеже можели да се удавят! Водните пътища тук са повече от шосетата и железопътните линии, а парковете, ливадите и градините са заобиколени с „огради“ от вода, запълнила зелениясаи ровове.

Понякога човек вижда красиви живи плетове, но дървените огради, така често срещани в Америка, са рядкост за Холандия. А самата мисъл за каменни огради би накарала холандеца да свие рамене в недоумение. Единствените камъни в Холандия са огромните скални маси, които докарват от други страни, за да укрепят и предпазят брега. А доколкото изобщо се намират, дребните камъни — речни и морски — са в плен на настилката или съвсем са се натрошили.

Момчета със здрави, ловки ръце израстват от рокличките и гъсти бради покриват лицата им, без да са намерили като деца дори едно камъче, с което да правят кръгове във водата или да замерят заек.

Водните пътища са всъщност каналите, пресичащи страната на шир и дълж. По големина са най-различни: от огромния Северохоландски корабен кавал, на който се възхищава целият свят, до канали, които и едно момче може да прескочи. Водни автобуси, наричани „трекхъйтън“, непрестанно сноват нагоре-надолу по тези пътища и превозват хората, а шлепове, наричани „паксхъйтън“, карат гориво и стоки. Наместо потънали в зеленина алеи, потънали в зеленина канали се простират от полето до обора и от обора до градината. „Полдерите“, както казват тук на фермите, представляват отводнени езера. Някои от най-оживените улици са по вода, докато много от малките междуселски пътища са павирани с тухли. Градските корабчета със заоблени кърми, позлатени носове и весело нашарени бордове не приличат на някои други корабчета под слънцето, а типичният холандски фургон със смешния крив прът за впрягане е загадка над загадките. „Едно е ясно — би извикал непоправимият оптимист, — хората там никога не изпитват жажда!“ Но не е така — странната страна и в това е вярна на себе си. Макар морето да се е втурнало към сушата, а езерата да водят борба за освобождаването си от нея и макар каналите, реките и рововете да преливат, в много области няма вода за пиене и клетите холандци или трябва да страдат от жажда, или да пият вино и бира, или да изпращат чак до вътрешността на страната — до Утрехт или други благодетелствувани места, — за да им докарват тази скъпоценна течност, стара като света и млада като утринна роса. Наистина, случва се жителите да „погълнат“ някой пороен дъжд, ако има в какво да съберат водата. Най-често обаче те са като преследваните от албатроса моряци в известната поема на Коулридж „Древният мореплавател“. Те виждат:

„Наоколо: вода, вода, вода; да пиеш — нито капка.“ Из цялата страна размахват криле огромни вятърни мелници, прилични на ята гигантски морски птици, току-що кацнали на сушата. Навсякъде се виждат необикновени дървета, добили причудливи форми; стволите им са боядисани в ярко бял, жълт или червен цвят. Често слагат конете по три във впряг. Мъже, жени и деца се суетят насам-натам и хлапачите им дървени обувки потракуват; млади селянки, които не могат да си намерят кавалери по любов, ги наемат срещу заплащане, за

да ги придружават до панаира; любещи съпрузи се връзват с въжета рамо до рамо, за да завлекат своя шлеп по канала до пазара.

Друга забележителна черта на Холандия са дюните — пясъчните хълмове. На някои места по брега те са многобройни. Преди по тях да засадят жилави тръстики и други растения, за да ги укрепят, оттам се извивали големи пясъчни бури, които засипвали сушата. И странните неща се увеличавали: понякога фермерите трябвало да копаят, за да стигнат до почвата, а през ветровитите дни по полетата, квито са мочурливи дори след седмица слънчево време, често падали сухи пясъчни дъждове.

Накратко, единственото познато нещо, което можем да срещнем в Холандия, е една жътварска песен, макар че няма човек, който да може да я преведе. Независимо от това нека затворим очи и послушаме мелодията — а каква е тя, представете си сами.

Въпреки това много от странностите на Холандия служат като единствено доказателство за усърдието и постоянството на хората. В целия свят няма така много и грижливо обработвани късчета земя както в тази потънала във вода малка страна. Няма народ, равен по храброст и героизъм на местните кротки и наглед бездейни жители. Малко са нациите, които могат да се сравняват с холандската по големи открития и изобретения; тя е ненадмината в търговията, мореплаването, образованието и науката; няма по-благородни примери от нейните за развитието на учението и обществената благотворителност; никъде другаде (като не забравяме, че Холандия е малка страна) не са били отделяни толкова средства за обществени нужди.

Холандия има свои бляскави летописи на благородни и знаменити мъже и жени; в историята ѝ са вписани славни времена на търпеливост, съпротива и победа; на свобода в религията, на просветителство, изкуство, музика и литература. С право я наричат „бойното поле на Европа“, със същото право можем да я смятаме „убежището на света“^[2], защото потисканите от всяка нация са намирали там закрила и съчувствие. Затова всички ние, които сме само едно подобие на холандския род, а си позволяваме да се присмиваме, да наричаме холандците хора-бобри и да намекваме, че страната им може да отплува при някой силен отлив, трябва да изпитваме гордост и да признаваме, че този народ е доказал героизма си и че страната им

няма да отплува, докато има поне един холандец, който да се вкопчи в нея.

Казват, че големите вятърни мелници в Холандия са девет хиляди и деветстотин, а платната им са дълги от осемдесет до сто и двадесет стъпки. Използват ги за рязане на дървен материал, за очукване на коноп, за мелене и за много други работи, обаче главното им предназначение е да изпомпват водата от по-ниските места до каналите и да предотвратяват неочаквано появяващото се пълноводие на реките, които толкова често като потоп заливат страната. Казват, че годишното им поддържане струва почти десет милиона долара. Големите мелници са необикновено мощни. Върху огромната им кръгла кула, която понякога се извисява между фабричните постройки, има друга, по-малка кула, с покрив, приличен на шапчица. Основата на малката кула е опасана с балкон, над който високо горе стърчи оста, въртяна от четирите огромни закрепени върху дъски платна.

Много от вятърните мелници са доста остарели и в това плачевно състояние се нуждаят от усъвършенствуване, затова пък някои от новите мелници са великолепни. Така са устроени, че с помощта на едно хитро приспособление подлагат допълнителните си крила на вятъра точно в тази посока, в която работят с необходимата сила. С други думи, мелничарят може да си подремне напълно спокоен, че докато се събуди, мелницата му ще проучи вятъра и ще го използва най-разумно. Щом се появи макар и лек ветрец, всяко платно се разгъва, за да улови и най-слабия полъх, обаче ако последва силен напор, платната се свиват като огромни листа на мимоза и вятърът ги върти едва наполовина.

В един от старите амстердамски затвори, наричан Сечището, защото крадците и скитниците там се занимавали с разрязване на трупи, се намирала килия, където наказвали мързеливите затворници. В единия ѝ ъгъл имало помпа, а в другия — отвор, през който непрекъснато приижда вода. Затворникът трябвало да избира — или да бездействува и да се удави, или да се потруди да спаси живота си, като работи с помпата, докато надзирателят не реши да го освободи. Струва ми се, че с цяла Холандия природата си е направила същата шега, само че на едро. Холандците винаги са били принуждавани да „работят с помпата“, за да осигурят съществуването си, и вероятно ще продължават да правят това вечно.

Всяка година изразходват милиони долари, за да поправят дигите и да регулират равнището на водата. Ако пренебрегнат този толкова важен дълг, страната ще се обезлюди. Вече споменах, че последствията от пропукването на дигите са гибелни. От-време на време стотици села и градове остават погребани под придошлите води, а около един милион души загиват. Едно от най-ужасяващите наводнения в историята на страната станало през есента на 1570 година. Преди това време имало двадесет и осем страшни наводнения, които поглъщали части от територията на Холандия, но последното било най-страшното. Клетата страна от дълго време страдала под испанско робство^[3] — а като връх на всичко й дошло наводнението. Когато четем „История на възникването на холандската република“ от Мотли^[4], научаваме се да уважаваме дръзките храбреци, преживели и изстрадали толкова много.

В своето вълнуващо описание на голямото наводнение господин Мотли ни разказва за продължителния и свиреп ураган, който повлякъл водите на Атлантика към Северно море и ги стоварил върху бреговете на холандските провинции. Изпитанието надхвърлило възможностите на дигите и те се пропукали във всички посоки. Дори Хандбос — насипи направени от дъбови трупи, закачени с железни скоби, привързани към тежки котви и подсилени с чакъл и гранит, бил разкъсан на парченца като кибритена кутийка. Рибарските лодки и потромавите плавателни съдове, заплавали навътре в сушата, оплитали се в дърветата или се блъскали в покривите и стените на жилищата. Най-накрая цяла Фризландия^[5] се превърнала в бурно море. „Навсякъде огромна маса мъже, жени, деца, коне, волове, овци и други домашни животни водели борба с вълните. Вкопчвали се ожесточено във всяка лодка и във всичко, което можело да послужи като лодка. Нямало къща, която да не била наводнена — дори гробищата изоставили своите мъртъвци. Новороденото в люлката и отдавна погребаният в ковчега плавали редом. Сякаш древният потоп започвал отново“

Навсякъде по върховете на дърветата и по църковните камбанарии били скупчени човешки същества, молещи небето за милост, а другарите си — за помощ. Когато най-после бурята започнала да притихва, във всички посоки се понесли лодки — да спасяват ония, които се съпротивлявали на водата, да свалят

избягалите по покривите и върховете на дърветата и да приберат телата на удавените. За няколко часа загинали не по-малко от сто хиляди души. Водите влачели скупчените едно върху друго безжизнени човешки същества. А повредите, нанесени на всички видове собственост, не можели изобщо да се изчислят.

Роблес — испанският губернатор — пръв се заел с благородната задача да спасява живота на хората и да премахва ужасите от катастрофата. Дотогава холандците го ненавиждали заради испанската му или португалска кръв, но добротата и грижите му в този труден за тях час спечелили благодарността на сърцата им. Скоро той въвел подобен метод за направата на диги и прокара закон в бъдеще всяка дига да се поддържа от притежателите на земята. През този период нямало толкова тежки наводнения, но в следващите триста години нови шест страхотни потопа се стоварили върху страната.

Напролет винаги има голяма опасност от пълноводие, особено по време на ледохода, защото задръстените от ледените блокове реки преливат, преди да изляят бързо увеличаващата се водна маса в океана. Като добавим, че морето се блъска в дигите и ги подкопава, не е чудно, че в Холандия често обявяват тревога. Полагат се най-големи грижи, за да предотвратят бедствията.

Навсякъде по застрашените места изпращат инженери и работници, които денонощно бдят. Когато се даде сигнал за опасност, всички жители незабавно се притичват на помощ, обединени от общата беда. Понеже навред по света смятат, че сламата най-малко от всичко може да помогне срещу водата, в Холандия естествено използват главно слама срещу прииждащите води. По насипите струпват огромни сламени бали, примесени с глина и камъни. Поставят ли ги, океанът напразно се блъска в тях.

Години наред Раф Бринкър — бащата на Гретел и Ханс — работил по дигите. Веднъж, точно когато имало опасност от наводнение, в разгара на ужасна буря, мъжете укрепявали в мрака и лапавицата едно място близо до шлюза Върмейк. Той паднал от скелето и го докарали в къщи в безсъзнание. От този миг нататък той никога повече не работил; наистина, останал жив, но изгубил разума и паметта си.

Гретел го познаваше само като странния, безмълвен човек, чиито очи безизразно следваха всяко нейно движение, но Ханс си спомняше

сърдечния, весел баща, който никога не се уморяваше да го носи на раменете си, и когато лежеше буден в нощта, все му се струваше, че наблизко звучи безгрижната песен на баща му.

[1] „Южното море“ — залив в Северно море край Холандия. Б. пр. ↑

[2] Френският философ Декарт избягва от преследванията на реакцията в Холандия. Б. пр. ↑

[3] През 1356 г. Испания завладява Нидерландия. Б. пр. ↑

[4] Американски историк (1814–1877). Б. пр. ↑

[5] Северозападна холандска провинция. Б. пр. ↑

ГЛАВА III

СРЕБЪРНИТЕ КЪНКИ

Госпожа Бринкър едва издържаше семейството си, като отглеждаше зеленчуци, предеше и плетеше. На времето беше работила по корабчетата, плаващи нагоре-надолу по канала, или пък заедно с други жени се впрягаше да тегли с въже шлепа между Брук и Амстердам. Но когато Ханс израсна силен широкоплещеет младеж, настоя да я замени в този тежък труд. Пък и мъжът ѝ напоследък беше така безпомощен, че се нуждаеше от постоянни грижи. Макар че разумът му бе като на малко дете, в ръцете му все още се криеше сила и беше много енергичен, затова понякога госпожа Бринкър мъчно се справяше с него.

— Ах, деца, той беше толкова добър и уравновесен! — казваше тя. — И мъдър, като адвокат. Дори бърхъместъра^[1] се спираше, за да си поговори с него, а сега! Не познава жена си и децата си ... Ханс, нали помниш баща си, когато беше на себе си? Какъв безстрашен човек беше... Помниш ли го?

— Разбира се, мамо. Толкова много знаеше и можеше да се справи с всичко на света. А как само пееше! Помня, че ти се смееше весело и казваше, че вятърните мелници могат да затанцуват от песните му.

— Така беше. Боже, как помниш, моето момче! Гретел, мила, вземи куката за плетене от баща си — бързо! Да не си бръкне в очите. Обуй му обувките. Повечето време краката му са лед, но каквото и да правя, не седи обут.

И като заиарежда нещо средно между плач и песен, госпожа Бринкър седна и схлупената къщичка се изпълни с бръмченето на чекръка.

Ханс и Гретел вършеха почти цялата работа извън къщи и в домакинството. В определено време на годината децата ходеха ден след ден да събират торф, който правеха на квадратни, подобни на брикети калъпи и използвана за гориво. Друг път, когато нямаше

много работа по къщата, Ханс водеше конете, теглещи шлеповете по каналите, и припечелваше по няколко стайвърс^[2] на ден, а Гретел пасеше гъските на съседите.

Ханс много го биваше за дърворезба, а и двамата с Гретел разбираха от градинарство. Гретел умееше да пее, да шие и да тича с високите, собственоръчно направени кокили по-добре от което и да е момиче в околността. За пет минути можеше да запомни цяла балада, можеше да намери всяко цвете или трева, които назовеш, стига да му е времето, но се боеше от книгите и често само при вида на черната дъска в старото училище очите ѝ плувваха в сълзи. Ханс, наопаки, беше сериозен и упорит. Колкото по-трудна беше задачата — независимо дали в учението, или в ежедневието, — толкова повече му допаднаше. Момчета, които извън училище му се подиграваха на закърпените дрехи и износените кожени панталони, почти всяка учебна година се принуждаваха да му отстъпват почетното място. Не след дълго той остана единственият ученик, който нито веднъж не беше посещавал „ъгъла на ужасите“, където висеше страшният камшик, а над него — следният надпис: „Учи, учи, мързеливецо, или камшикът ще те научи!“

Гретел и Ханс можеха да си позволят да ходят на училище само през зимата. През изминалия месец останаха у дома, защото трябваше да помагат на майка си, Раф Бринкър имаше нужда да го наглеждат непрестанно; а трябваше и да се омеси хляб, да се чисти къщата, да се плетат чорапи и други вещи за продан на пазара.

В това студено декемврийско утро, докато децата помагаша на майка ѝ, на канала се появи весела тълпа пързалящи се момчета и момчета. Между тях имаше отлични кълкьори и когато прелитаха разноцветно облечените фигури, сякаш ледът внезапно се стопяваше и по течението се носеше весела леха с лалета.

Там беше Хилда ван Хлек, дъщерята, на заможния кмет, в скъпи кожи и широко кадифено палтенце, а до нея хубавото селянче Ани Боуман, предизвикателно облечена с грубо алено жакетче и къса синя поличка, под която се виждаха красивите ѝ сиви домашно плетени чорапи. Следваше гордата Рихи Корбес, чийто баща — мънер ван Корбес, беше един от управниците на Амстердам. Около нея кръжаха Карл Схомъл, Петър и Лудвиг ван Холп^[3], Йакоп Поот и едно много малко момче, което имаше честта да носи предългото име

Востънвалбърт Схимълпенинк. Заедно с тях имаше още около двадесет момчета и момичета, всички до един обзети от буйна радост.

Те се пързалиха по продължение на половин миля, като изпитваха в надбягване силите си до крайност. Често най-бързите едва се измъкнаха изпод носа на някой важен адвокат или доктор, които, без да размахват ръце, бавно се плъзгаха на кърките си към града, Изведнъж веригата заловени за ръце момичета се разкъсваше, когато настигнаше някой дебел стар бърхъместър да пухти по пътя си за Амстердам, вдигнал във въздуха бастун със златна дръжка. Екипирай с прекрасни наглед кърки — с удобни ремъци и метална част, извита навътре и украсена с блестяща топка, той с мъка отваряше потъналите в месестото лице очи, когато някое девойче му се поклонеше, но не смееше да отвърне на поздрава му от страх да не изгуби равновесие.

На канала имаше не само търсачи на забавление ж солидни чиновници. Имаше и работници с уморели очи, забързани към работилниците и фабриките; жени с вързопи на глава на път за пазара; амбулантни търговци, прегънали гръб под товарите; лодкари със сплъстена коса и сълзливи очи, които грубо си проправяха път; свещеници с благ поглед, може би забързани към някой смъртен одър, а след тях деца с чанти през рамо профучаваха към училището в далечината. Всички те бяха на кърки, с изключение на увития в дрехи фермер, чиято странна каруца подскачаше по неравния път край канала.

Не след дълго, веселите момчета и момичета почти се изгубиха сред ярките цветове, непрестанното-движение и проблясващите на слънцето кърки. С това можеше да приключи запознанството ни с тях, но изведнъж всички те внезапно спряха, отделиха се настрани от минувачите и заприказваха един през друг с някакво хубаво девойче, което измъкнаха от потока хора, тръгнаха за града.

— Катринке, Катринке! — викаха, без да си поемат дъх, те. — Чу ли новината? Ще има надбягване — нали ще участвуваши?

— Какво надбягване? — попита Катринка засмяно. — Може ли да не говорите едновременно? Нищо не разбирам.

Децата млъкнаха и впериха поглед в Рихи Корбес, която обикновено говореше от името на всички.

— Виж какво — каза Рихи, — на двадесети ще има голямо състезание по случай рождения ден на мъвроу^[4] ван Хлек. Хилда го урежда. Ще дадат великолепна награда на най-добрия кънкьор.

— Точно така — обадиха се няколко звънливи гласа, — чудесни сребърни кънки — направо мечта. С хубави каишки, със сребърни звънчета и катарамии.

— Кой казва, че имат звънчета? — намеси се гласът на малкото момче с дългото име.

— Аз казвам, господинчо! — отговори Рихи.

— Наистина са със звънчета!

— Не, сигурно нямат...

— Как можеш да говориш така...

— Не звънчета, а стрели!

— Мънер вай Корбес казал на майка ми, че имат звънчета ...

Така приказваха развълнуваните деца, докато малкият господин Востънвалбърт Схимълпенинк не се осмели да приключи спора с решителните думи:

— Всички вие нищо не знаете, никакви звънчета няма по тях, а

...

— Не, не — децата в хора започнаха отново да показват противоречивите си мнения.

— Кънките за момичето-победителка са със звънчета — прекъсна ги Хилда кротко, — а кънките за момчето са украсени отстрани със стрела.

— Видяхте ли! Нали ви казах! — завика всяко дете, без да си поеме дъх.

Катринка ги изгледа учудено.

— Кой ще участвува? — попита тя.

— Всички — отвърна Рихи. — Каква веселба ще бъде! И ти трябва да дойдеш, Катринке. Хайде, време е за училище, по обед ще обсъдим това. Разбира се, че трябва да дойдеш!

Без да отговори, Катринка грациозно зави, засмя се закачливо и с думите „Не чувате ли последния звънец? Кой ще ме стигне?“ се спусна като стрела към училището, което беше на половин миля надолу по канала.

Всички презглава се втурнаха подире ѝ, но напразно се мъчеха да настигнат синеокото, засмяно момиче, което развяваше позлатена от слънцето коса и често им хвърляше предизвикателен победоносен поглед, устремно понесено напред.

Прекрасна Катринка! С поруменяло момичешко лице, жизнерадостна и пъргава — чудно ли е, че твоят образ разтревожи сънищата на едно момче тази нощ! Чудно ли е, че години по-късно, когато ти изчезна завинаги от погледа му, той страдаше толкова много.

[1] Кмет (хол.). Б. пр. ↑

[2] Най-дребната холандска монета. Б. пр. ↑

[3] Лудвиг, Гресел и Карл са кръстени на немски приятели. Съответните холандски имена са Лодъвейк, Хритиъ и Каръл. Б. а. ↑

[4] Госпожа (хол.). Б. пр. ↑

ГЛАВА IV

ХАНС И ГРЕТЕЛ НАМИРАТ ПРИЯТЕЛ

По обяд нашите малки приятели вкупом излязоха от училище с намерението да се поупражняват един час на канала.

Бяха се попързали едва няколко минути, когато Карл Схомъл каза подигравателно на Хилда:

— Каква хубава двойка идва по леда! Малките парцаланковци. Сигурно са получили тези кънки като подарък направо от краля.

— Трябва да са доста търпеливи — отговори кротко Хилда. — Сигурно е много трудно да свикнеш да се пързалиш на такива странни приспособления. Ясно е, че са бедни селянчета. Вероятно момчето само е направило кънките.

Карл се смути.

— Може и да са търпеливи, но само погледни — едва потеглят и веднага се спъват. С успех могат да се пързалият в такт с новата пиеса за пиано, която изпълняваш отривисто.

Хилда се засмя учтиво и го остави сам. След като се присъедини към групичка надбягващи се кънкьори и успя да задмине всекиго, тя спря до Гретел, която наблюдаваше състезанието с широко отворени очи.

— Как те наричат, момиченце?

— Гретел, госпожице — отговори детето с известно страхопочитание към високото положение на Хилда, макар че двете бяха горе-долу на една възраст. — А брат ми се казва Ханс.

— Ханс е жилав — каза весело Хилда. — Сякаш в него има пламтяща печка, но ти изглеждаш премръзнала. Трябва да се обличаш повече, дете.

Гретел, която беше облякла всичките си дебели дрехи, се опита със смях да отвърне:

— Но аз не съм малка. Скоро навърших дванадесет години.

— Извинявай. Аз самата скоро ще бъда на четиринадесет, но съм толкова едра за възрастта си, че другите момичета ми изглеждат малки.

Това няма значение — може ти да пораснеш по-висока от мене, но затова трябва да се обличаш топло — момиченцата, които зъзнат, остават дребни.

Като видя сълзи в очите на Гретел, Ханс пламна.

— Сестра ми е издръжлива, но всички намират, че времето е необикновено студено — и погледна тъжно Гретел.

— Няма значение — каза Гретел. — Става ми топло, дори прекалено горещо, когато се пързаям, Благодаря за вниманието, добра ми йъфроу^[1].

— Какво говориш — отговори Хилда, ядосана на себе си. — Постъпих нетактично и жестоко, но не исках да ви обидя. Исках да ви попитам — да речем, ако ... — Хилда се сепна от вида на бедно облечените, но горди деца точно когато възнамеряваше да каже това, за което дойде при тях.

— Кажете, госпожице — подкани я Ханс любезно. — Мога ли да ви услужа с нещо?

— Не, не — засмя се Хилда, освободила се от смущението си. — Исках само да ви кажа за голямото надбягване. Защо не вземете участие в него? И двамата се пързаяте добре, а включването е безплатно. Всеки може да се бори за наградата.

Гретел погледна натъжено Ханс, който подръпна шапката си и отговори почтително:

— Ах, госпожице, дори да се включим, не ще можем да се пързаяме като останалите. Кънките ви, както виждате, са от дърво (и той вдигна крак, за да ѝ покаже), а то бързо се намокря, залепва се за леда и се препъваме.

В очите на Гретел се появи закачливо пламъче, като си спомни за сутрешното неблагоприятно положение на Ханс, но се изчерви и едва продума плахо:

— Не, не можем да участвуваме, госпожице, но не бихме ли могли поне да погледаме състезанието в уречения ден?

— Разбира се — отговори Хилда, като приятелски се вглеждаше в сериозните им лица и от сърце съжаляваше, че е похарчила толкова много от джоб-ните си пари този месец за дантели и украшения. Сега ѝ бяха останали само осем кварталъс^[2], с които можеше да се купи едва един чифт кънки.

Като погледна с въздишка различните размери на обувките им, тя попита:

— Кой от вас се пързала по-добре?

— Гретел — отвърна Ханс, без да се замисля.

— Ханс — отвърна Гретел, едновременно с него. Хилда се усмихна.

— Не мога да купя кънки и на двамата, имам пари само за едни обикновени кънки — но ето ви осем кварталъс. Решете за кого от вас е по-вероятно да спечели надбягването и купете кънки. Съжалявам, че нямам пари за по-хубав чифт. Довиждане!

И като кимна усмихнато, Хилда подаде парите на развълнувания Ханс и бързо се плъзна напред, за да се присъедини към приятелите си.

— Госпожице! Госпожице вая Хлек! — извика високо Ханс, като се препъваше подире ѝ, защото вървите иа едната му кънка се бяха развързали.

Хилда се обърна и закри с ръка очи от слънцето. На Ханс му се стори, че тя плува във въздуха и идва все по-близо.

— Не можем да вземем парите — запъхтяно изрече Ханс, — макар да знаем, че ги давате от сърце.

— Защо да не можете? — изчерви се Хилда.

— Защото не сме ги спечелили с труд.

И Ханс се поклони като клоун, но погледна гордо като принц царственото момиче.

Хилда имаше пъргав ум. Беше забелязала, че на врата на Гретел има красиво дървено герданче.

— Направи ми герданче, Ханс — каквото има сестра ти.

— С радост, госпожице. У дома имам липово дърво, гладко като слонова кост. Герданчето ще бъде готово до сутринта.

И Ханс припряно се опита да върне парите, обаче Хилда решително отказа да ги вземе.

— Та тези пари са дори малко за такова герданче — и потегли като стрела, оставяйки след себе си и най-бързите кънкьори.

Ханс я изпрати с учуден поглед — разбрал, че е безсмислено да ѝ противоречи повече.

— Така може — промърмори той на себе си и на вярната си сянка Гретел. — Ще трябва да работя непрекъснато и да бодърствувам половината нощ, ако мама разреши да изгоря цяла свещ, но ще направя герданчето. Можем да задържим парите, Гретел.

— Каква мила госпожица! — извика Гретел, като пляскаше радостно с ръце. — О, Ханс! На добро е било, дето щъркелът сви гнездо на покрива ни миналото лято. Помниш ли — мама каза, че ще ни донесе щастие, и колко плака, когато Йонсон Колп го застреля. И каза, че това ще му донесе нещастие. Най-после щастиято дойде при нас! Ако мама ни изпрати утре в града, можеш да купиш кънки от пазара.

Ханс поклати глава.

— Госпожицата ни даваше парите за кънки, но щом ги спечелвам с труд, Гретел, ще купя с тях вълна. Имаш нужда от топъл жакет.

— О — извика отчаяно Гретел, — не искаш да купиш кънки?! Слушай, много рядко ми е студено. Мама казва, че кръвта във вените на бедните деца направо тича нагоре-надолу и пее: „Трябва да ги топля! Трябва да ги топля!“... Ханс — продължи тя, като едва не хлипаше, — щом казваш, че няма да купиш кънки, да знаеш, че ще се разплача — какво от това, че ми е студено? Искам да кажа, наистина ми е топло, разбираш ли?

Ханс я стрелна с очи. Като всеки холандец, той изпитваше ужас от сълзите и от бурното изразяване на чувствата — а най-много го плашеше да види насълзени очите на сестра си.

— Имай предвид — каза Гретел, усетила колебанието му, — че ще ми бъде много мъчно, ако се откажеш от кънките. Не ги искам за себе си. Не съм такава използвачка. Искам ти да си купиш, а когато порасна, ще ми стават и на мене. Преброй монетите, Ханс. Виждал ли си толкова много пари?

Ханс замислено въртеше парите в ръце. Никога през живота си не беше желал толкова силно да има кънки — защото още преди беше разбрал за надбягването и като всяко момче до болка мечтаеше да премери сили с останалите деца. Сигурен беше, че с чифт добри метални бързоходки можеше лесно да остави зад себе си повечето момчета на канала. Освен това доводите на Гретел бяха толкова приемливи ... От друга страна, знаеше, че дребничката, но жилава и подвижна Гретел след едноседмични упражнения с добри бързоходки

щеше да бъде по-добра кънкьорка от Рихи Корбес и дори от Катринка Флак. Проблесналата мисъл го накара веднага да вземе решение. Щом Гретел се отказва от жакет, ще получи кънките.

— Не, Гретел — отговори накрая той. — Аз мога да почакам. Някой ден ще имам достатъчно спестени пари за чифт хубави кънки. А тези ще бъдат за тебе.

Очите на Гретел проблеснаха, но след миг тя му напомни не особено настойчиво:

— Госпожицата даде парите на тебе, Ханс. Не бива да ги вземам аз.

Ханс отрицателно поклати глава и решително закрачи, докато сестра му едва не подтичваше, за да върви успоредно с него. Вече бяха събули дървените „кънки“ и бързаха да съобщят на майка си добрата вест.

— Сетих се! — извика възторжено Гретел. — Ето какво ще направиш: ще купиш кънки, които са ти малко по-малки, те ще ми бъдат малко по-големи и ще можем да се редуваме. Нали ще бъде чудесно? — И Гретел отново плесна с ръце.

Клетият Ханс! Изкушението беше голямо, но сърцатото момче не му се поддаде.

— Глупости, Гретел. Няма да можеш да караш с по-големи кънки. И с дървените се спъваше като сляпо пиле, докато не ги скъсих. Не! Трябва кънките да са ти съвсем по мярка и да се упражняваш при всяка възможност, докато наближи надбягването. И тогава моята малка Гретел ще спечели сребърните кънки.

При тези думи Гретел не можа да не се засмее радостно.

— Ханс! Гретел! — чу се познатият глас.

— Идем, мамо! — Й те забързаха към къщата. Ханс все още въртеше в ръце сребърните монети.

На следващия ден в цяла Холандия нямаше по-гордо и по-щастливо момче от Ханс Бринкър, който наблюдаваше как сестра му леко се провира и лети насам-натам между кънкьорите, стълпили се по залез на канала. Добрата Хилда й беше дала топло палто, а госпожа Бринкър беше поправила скъсаните й обувки. Малкото момиче се носеше като стрела и поруменяло от радост, не долавяше учудените погледи върху си. Усещаше само, че блестящите бързоходки направиха

от леда под краката ѝ една приказна страна, а в сърцето ѝ отекваха благодарствените думи: „Ханс! Милият, добър Ханс!“

— Гръм и мълнии! — извика Петър ван Холп към Карл Схомъл. — Онова момиченце с червения жакет и закърпената поличка наистина се пързала добре! Като че ли има пръсти и на петите си, а очи и на гърба си. Само я погледни! Голям смях ще падне, ако вземе да участва в надбягването и накрая победи Катринка Флак.

— Шът! По-тихо! — отговори му Карл, като се оглеждаше. — Тази парцалива госпожичка е любимка на Хилда ван Хлек. Ако не се лъжа, лъскавите кънки са подарък от Хилда.

— Аха! — възкликна Петър и на лицето му грейна усмивка, защото Хилда беше най-добрата му приятелка. — Значи, отново е извършила добро дело.

И след като изписа двойна осморка, последвана от огромно П, после подскочи, след това изписа буква Х, младият господин Петър ван Холп се озова до Хилда.

Те потеглиха, хванати за ръце, като отначало се смееха шумно, а после заприказваха сериозно и тихо.

Колкото и странно да звучи, скоро Петър ван Холп стигна внезапно до заключението, че сестра му има нужда от дървено герданче точно като Хилдиното.

Два дни по-късно, в навечерието на празника на свети Никлас, след като беше изхабил три недогорели свещи и бе порязал пръста си, Ханс стоеше на пазара в Амстердам и отново купуваше чифт кънки.

[1] Госпожица (хол.). Б. пр. ↑

[2] Дребна сребърна монета, равна на четвърт гулден. Б. а. ↑

ГЛАВА V

СЕНКИ В КЪЩАТА

Милата госпожа Бринкър! Веднага щом разчисти масата от оскъдния обяд, тя си сложи празничните дрехи — в чест на свети Никлас. „Децата ще се зарадват“ — каза си тя и имаше право. През последните десет години много рядко беше носила официални дрехи. Преди това те ѝ бяха служили добре и украсяваха не едни танци и събори — тогава навред тя бе известна като хубавата Метйъ Кленк. Децата понякога изпитваха рядкото удоволствие да зърнат дрехите, сгънати в стария дъбов сандък. Макар избелели и изтънели от времето, в техните очи дрехите бяха прекрасни. С бялата ленена риза, набрана около шията, покрита по-долу от прилепналото синьо елече от домоткан плат, с червеникаво-кафявата пола, обточена с черна лента, с плетените вълнени ръкавици без пръсти и с кокетната шапчица, изпод която се подаваше косата ѝ, обикновено скрита от погледа, госпожа Бринкър изглеждаше на Гретел едва ли не принцеса, а Ханс стоеше сериозен и благоговееше, вперил в нея очи. Не след дълго, докато сплиташе златистите си коси, обзетото от възхищение девойче едва не затанцува около майка си.

— Мамо, мамо, колко си хубава! Погледни, Ханс, не е ли хубава като картина?

— Като картина е — съгласи се Ханс весело, — съвсем като картина. Само дето не ми харесват тия неща като чорапи на ръцете.

— Ръкавиците ли не харесваш, братко? Нима не разбираш колко са нужни — скриват зачервените ръце. О, мамо, колко бяла е ръката ти между ръкавицата и ризата — по-бяла е от моята, много по-бяла. Но знаеш ли, елечето ти е малко тясно. Пораснала си! Значи си пораснала!

Госпожа Бринкър се засмя.

— Много отдавна е шито, миличка, а тогава кръстът ми беше тънък като пръта за биене на масло. А шапчицата харесва ли ви? — попита тя и обърна глава първо на едната, после на другата страна.

— Много ми харесва, мамо. Толкова е красива! Виж! Татко те гледа!

Гледаше ли я бащата? Уви, с невиждащи очи.

Неговата вроу^[1] трепна и се обърна. По страните ѝ се появи слаба червенина, а в очите проблесна въпрос. Но веднага ведрият ѝ поглед угасна.

— Не — въздъхна тя. — Той не вижда нищо. Хайде, Ханс (на лицето ѝ се появи подобие на предишната усмивка), няма защо да си губиш времето, като ме гледаш с отворена уста — новите кънки те чакат в Амстердам.

— Ах, мамо — отговори той. — От толкова неща имаш нужда! Защо да купувам кънки?

— Глупости, детето ми. Парите или работата — все едно кое от двете — не са ти били дадени случайно. Върви, докато слънцето е високо.

— И бързай да се върнеш, Ханс — каза засмяно Гретел. — Тази вечер ще се надбягваме на канала, ако мама ни разреши.

На самия праг Ханс се обърна:

— Трябва да се вземе нова поставка за чекръка ти, мамо.

— Ти можеш да ми я направиш, Ханс.

— Мога, разбира се. Да не даваме пари за това. Но имаме нужда от пух, вълна, брашно...

— Хайде, хайде. Престани. Сребърните ти монети не стигат да купиш всичко. Ах, Ханс! Да можеше откраднатите ни пари да се върнат в тази хубава вечер пред празника на свети Никлас, колко щяхме да се радваме! Дори снощи отправих молитва към добрия свети...

— Мамо, стига! — прекъсна я с отчаяние Ханс.

— Защо, Ханс? Засрами се, че ме упрекваш. Аз съм истинска протестантка^[2] и вярвам не по-малко от изисканите дами, които ходят на черква. Няма нищо лошо понякога да се обръщам с молба към добрия свети Никлас. Хубава работа — да не мога да го направя, без собствените ми деца да ме упрекнат. Нали той е закрилникът на децата? Откога яйцето започна да поучава кокошката?

Ханс знаеше, че когато майка му заговорише припряно и повишеше глас, както сега (а за изчезналите пари тя често говореше

припряно и на висок глас), не биваше да ѝ противоречи, затова каза внимателно:

— И за какво помоли добрия свети Никлас, мамо?

— Помолих го, ако е по силите му, да направи така, че крадците да нямат и минута покой, докато не върнат парите, или пък да ни помогне да се досетим как сами да открием парите. За последен път ги видях в деня преди милият ви баща да пострада — както добре си спомняш, Ханс.

— Помня, мамо — отговори натъжено момчето. — Ти едва не събори къщата, когато ги търсеше.

— Но всичко беше напразно — изпъшка майката. — Може да ги намери само този, който ги е скрил.

Ханс трепна.

— Мислиш ли, че татко знае нещо? — попита той с тайнствен глас.

— Да, така мисля — кимна госпожа Бринкър. — Така мисля, но това не означава нищо. Всеки ден нещо ново ми идва на ум. Може баща ви да е платил с тези пари големия сребърен часовник, който донесе тогава. Не, не, не ми се вярва.

— Часовникът не струва и четвърт от парите, мамо.

— Не, разбира се. Пък и баща ви до последния момент имаше остър ум. Прекалено сериозен и пестелив беше, за да сглупи така.

— Чудя се откъде ли се появи този часовник — промърмори Ханс сякаш на себе си.

Госпожа Бринкър сви рамене и натъжено погледна съпруга си, вперил безизразните си очи в пода. До него седеше Гретел и плетеше.

— Никога няма да узнаем това, Ханс. Много пъти показвах часовника на баща ти, но все едно, че виждаше картоф. Когато си дойде за вечеря в онази ужасна нощ, той ми подаде часовника и ми поръча да го пазя добре, докато не ми го поиска. Точно когато отваряше уста да ми дообясни, в стаята влезе Бром Клатърбост с вестта, че дигата е застрашена. Ах! Водите бяха толкова страшни през седмицата на света Троица! Бедният ми мъж, грабна инструментите си и се втурна навън. Тогава за последен път го видях нормален. Преди полунощ го донесоха полумъртъв. Горкичкият, главата му беше цялата в рани. Треската му премина след известно време, но остана завинаги

лишен от разум — от ден на ден ставаше по-зле. Никога няма да узнаем истината.

Ханс беше слушал тази история. Неведнъж, в часовете на тежка нужда, той беше виждал майка си да изважда скрития часовник, почти решила да го продаде и винаги да се преборва с изкушението.

— Не, Ханс — казваше тя, — все още не умираме от глад. Нека зачитаме поръката на баща ти.

Без съмнение Ханс си припомни точно един такъв момент, защото след като въздъхна дълбоко и замери Гретел с топче восък, каза:

— Ах, мамо, голяма твърдост проявяваш, че го пазиш. Други отдавна биха го сменили за злато.

— Толкова по-зле за тях! — възкликна с негодувание госпожа Бринкър. — Аз няма да го направя. Освен това знатните господа са така безпощадни към нас, бедните, че видят ли подобна вещ в ръцете ни, колкото и да им разказваме, ще вземат да подозират, че баща ви ...

Ханс почервения от яд.

— Няма да посмеят да кажат такова нещо, мамо? Само да кажат ... тогава ...

Той стисна юмруци и явно реши, че останалото звучи твърде ужасно, за да бъде изречено в присъствието на майка му.

Госпожа Бринкър се усмихна през сълзи на думите му.

— Ах, Ханс, ти си добро и смело момче. Никога няма да се разделим с часовника. Винаги ще го пазим — заради баща ти. Може би в предсмъртния час разумът му ще се възвърне и той ще попита за него.

— Ще му се възвърне ли, мамо? — като ехо повтори Хапе. — Ще си възвърне разума и ще ни познае?

— Да, детето ми — почти прошепна майката. — Случвали са се такива работи.

До това време Ханс почти беше забравил, че се канеше да потегли за Амстердам. Майка му рядко говореше с него като с равен, Сега почувствува, че ѝ е не само син, но и приятел и съветник.

— Права си, мамо. Не трябва да продаваме часовника. Винаги ще го пазим заради татко. Но изчезналите пари могат да се появят — и то когато най-малко очакваме.

— Няма да стане това — извика госпожа Бринкър, припряно изтегли бримката и тежко сложи недовършената плетка на скута си. — Не се и надявам. Хиляда гулдена^[3] — и всичките изчезнаха за миг. Цели хиляда гулдена — какво ли е станало с тях? Ако бяха взети от злосторници, крадците щяха да изповядат това на смъртния си одър — кой би умрял с такъв грях на душата си?

— Може още да са живи — успокояваше я Ханс. — Всеки миг може да ни потърсят.

— Ах, дете — отговори вече успокоена майката, — та кой би дошъл да ни търси тука? Винаги е било подредено и чисто — слава богу! — но не сме си позволявали никакъв разкош, защото и двамата с баща ти все спестявахме, за да имаме нещо настрана. „По малко, но често — за пълна кесия“ — открихме, че поговорката е вярна. Освен това баща ти вече имаше доста пари от работата си в Хериохт по време на голямото наводнение там. Всяка седмица отделяхме по гулден, понякога — и повече, защото баща ти работеше извънредно и заплащаха добре труда му. Всяка събота вечер слагахме по нещо настрана, освен когато ти се разболя от треска, Ханс, и когато се роди Гретел. По едно време кесията така се препълни, че закърпих един стар чорап и започнахме да събираме парите в него. Спомням си, че само за няколко седмици чорапът се напълни до половината. По онова време се печелеше много, ако човек се справя добре със строителна работа. Слагахме в чорапа все повече медни, сребърни — пък и златни — монети. Слушай внимателно, Гретел: често се смеех и казвах на баща ви, че не от бедност доизносвам роклята си — слагахме все повече пари в чорапа. Толкова се напълни, че ако се събудех нощем, ставах и тихо, на пръсти го опипвах на лунната светлина. После коленичех и благодарях на бога, че ще дойде време децата ми да се изучат и че на стари години моят стопанин ще може да си отпочине от работа. Някой път по време на вечеря си приказвахме с него, че трябва да построим нов комин и помещение за зимуване на кравата, но излизаше, че татко ви правеше още по-хубави планове. „За да използваш вятъра, казваше той, трябваат големи платна — скоро ще осъществим мечтите си.“ И пеехме, докато миех чиниите. Да, лесно се плава в спокойно море — от сутрин до вечер живееш безгрижно. Всяка седмица баща ви изваждаше чорапа, пускаше монетата вътре, смееше се и ме целуваше, докато го завързвахме... Ставай, Ханс! Какво си ме

зяпнал, времето минава! — каза госпожа Бринкър смутено, че е разговаряла толкова свободно с момчето си. — Крайно време е да тръгваш!

Ханс седеше, вперил сериозен поглед в лицето ѝ. После стана и почти шепнешком я попита:

— Опитвала ли си се някога, мамо? Тя разбра за какво става дума.

— Да, дете, дори често. Но татко ти само се смее или започва да ме гледа така втръчено, че не го питам нищо повече. Когато двамата с Гретел боледувахте от треска миналата година, хлябът беше на привършване, а не можех да работя навън от страх, че ще умрете, докато ме няма — тогава се опитах да му кажа. Погалих косата му и му прошепнах, кротко като мушица, за парите — дали знае къде са? У кого са? Уви! Той ме улови за ръкава и заприказва така несвързано, че кръвта направо замръзна в жилите ми. Гретел беше станала по-бяла от сняг, ти се мяташе върху леглото, и тогава започнах да му крещя — струваше ми се, че така ще ме чуе: „Раф, къде са парите? Знаеш ли нещо за парите, Раф? За парите от кесията и чорапа, скрити в големия сандък?“ Но все едно, че говорех на стените, все едно, че...

Гласът на майката звучеше толкова странно, а очите ѝ така святкаха, че Ханс се разтревожи и сложи ръка на рамото ѝ.

— Недей, мамо. Нека се опитаме да забравим парите. Аз съм голям и силен, а и Гретел е чевръста и послушна. Скоро отново ще се замогнем. Дори да ни дадат всичкото сребро в света, ние с Гретел бихме предпочели да те виждаме спокойна и щастлива — нали, Гретел?

— Мама знае това — каза Гретел през сълзи.

[1] Жена (хол.). Б. пр. ↑

[2] Протестантството е разновидност на християнството, възникнала през XVI век в Западна Европа. Б. пр. ↑

[3] Златни или сребърни холандски монети. Б. пр. ↑

ГЛАВА VI

СЛЪНЧЕВИ ЛЪЧИ

Чувствата, които показаха децата, едновременно смутиха и зарадваха госпожа Бринкър, защото доказваха тяхната любов и привързаност.

Красивите дами в разкошните къщи често разцъфват в усмивка, която стопля и въздуха край тях, но едва ли всевишният гледа по-добре на тяхната усмивка, отколкото на усмивката, дошла да успокои децата с груби дрехи в скромната къща. Госпожа Бринкър реши, че е проявила себелюбие. Тя се изчерви, бързо изтри очи и ги погледна ведро, както само майката може да гледа.

— Приказки, приказки! Докато си бърбим, празникът на свети Никлас ще дойде. Не е чудно, че преждата започва да жули пръстите ми. Ела, Гретел, вземи този сент^[1] и докато Ханс се пазари за кърките, можеш да си купиш от пазара една вафла.

— Нека остана при тебе, мамо — каза Гретел, със светнали през сълзи очи. — Ханс ще ми донесе сладкиша.

— Както искаш, дете. Ханс, почакай. Три бримки още и ще свърша пръстите — станаха едни от най-добре оплетените чорапи, които си виждал — макар вълната да е малко остра. Занеси ги на търговеца на Херън Храхт^[2]. Ако се спазариш добре, ще вземеш три четвърти гулден и понеже са гладни времена, може да купиш четири вафли. Ще отпразнуваме и ние свети Никлас.

Гретел плесна с ръце.

— Чудесно! Ани Боуман ми каза, че тази вечер в голямата къща ще правят тържество. Но и у нас ще бъде весело. Ханс ще има красиви нови кърки, пък и вафли ще донесе! Внимавай да не ги на-трошиш, братко Ханс. Добре ги завий, пъкни ги под сакото си и внимателно го закопчай.

— Разбира се — отвърна Ханс важно, с пресипнал от радостно вълнение глас.

— О, мамо — извика ликуващата Гретел, — след малко ще трябва да оправяме татко — защо докато плетем не ни разкажеш за свети Никлас?

Госпожа Бринкър се засмя, като видя, че Ханс окачва шапката си и се приготвя да слуша.

— Стига, деца! — каза тя. „— Толкова често съм ти разказвала!

— Разкажи ни пак, моля те, разкажи! — възкликна Гретел и се настани на красивата дървена пейка, която брат ѝ беше направил за последния рожден ден на майка им.

Ханс, изправен до огнището, разсеяно люлееше кънките и се преструваше, че такива детински работи не го засягат, но също много искаше да чуе историята.

— Добре, деца, слушайте. Но докато е ден, не бива да си губим времето. Вземи си кълбото, Гретел, и нека, докато говоря, плетката ти да расте. Да си отваряш ушите не значи да си скръстиш ръцете. Трябва да знаете, че свети Никлас е един прекрасен светия. Той бди за доброто на моряците, но най-много се грижи за малките момчета и момичета. Преди много години, когато живеел на земята, един търговец от Азия изпратил тримата си синове на учение в един голям град, наречен Атина.

— Атина в Холандия ли е, мамо? — попита Гретел.

— Не зная, дете. Сигурно.

— Не, мамо — обади се Ханс. — Учих го доста отдавна по география. Атина е в Гърция.

— Е — продължи майката — има ли значение това. Може Гърция да принадлежи на нашия крал — кой знае? Та така — богатият търговец изпратил синовете си в Атина. По време на пътуването една вечер спрели в някаква схлупена странноприемница с намерение да продължат пътя си на сутринта. Като деца на богаташ, били облечени много изискано — сигурно в кадифе и коприна — по целия свят така се обличат, — а кесиите им били пълни с пари. И какво мислите направил съдържателят на странноприемницата? Замислил пъклен план — да убие децата и да вземе парите и красивите им дрехи. И през нощта, когато всички по света заспали, станал и убил тримата млади господи.

Гретел стисна ръце и потрепери, но Ханс запазя самообладание, сякаш беше свикнал да слуша за престъпления и убийства.

— Но имало да стане и нещо по-лошо — продължи госпожа Бринкър, като плетеше бавно к се опитваше да брои бримките, докато говори. — Случило се нещо много по-лошо. Жестокият съдържател взел, че насякъл телата на децата на малки късчета, сложил ги в една голяма каца със саламура и се накарал да ги продава като осолено свинско!

Обзета от ужас, Гретел нададе вик, макар че неведнъж вече бе чувала историята. Ханс се показа да се вълнува, сякаш мислеше, че в случая осоляването е напълно подходящо.

— Да, осолил месото им и човек би си казал, че това е краят на младите господа. Но не. Тази нощ свети Никлас сънувал сън, в който видял как съдържателят посича децата на търговеца. Нямащо защо да бърза, тъй като е светия, но на сутринта отишъл в странноприемницата и обвинил съдържателя в убийство. Тогава злият съдържател си признал всичко от игла до конец, паднал на колене и замолил за прошка. Толкова се проклинал, че помолил светията да съживи децата.

— И съживил ли ги светията? — попита Гретел зарадвана, защото знаеше отговора.

— Разбира се, че ги съживил. Парчетата месо мигом се слепили и от кацата изскочили младите господа. Хвърлили се в краката на свети Никлас и той ги благословил, и — за бога, Ханс! Ако не тръгнеш веднага, ще се върнеш по тъмно!

Госпожа Бринкър вече се задъхваше и говореше, без да прави паузи. Не си спомняше друг път да е виждала децата си да пропиляват цял час от деня и мисълта за такъв разкош не я блазнеше. За да навакса изгубеното, тя бързо зашета из стаята. За миг успя да хвърли куп че торф в огъня, да духне от масата невидимия прах, да подаде на Ханс доплетените чорапи.

— Хайде, Ханс — каза тя на момчето, което се бавеше на вратата. — Защо не тръгваш, момчето ми?

Ханс целуна майка си по гладките страни, все още румени и свежи — при всичките й грижи.

— Моята майка е най-добрата майка в света и аз бих се радвал да ме види с нови кънки, обаче ако можех с парите да доведа от Амстердам доктор за баща ни, може би нещата щяха да се променят — каза Ханс, докато закопчаваше самото си и разтревожено гледаше странната фигура, наведена до каменната плоча на огнището.

— Доктор тук не би дошъл, Ханс, дори двойно повече пари да имахме. А и да дойде, няма полза. Колко много гулдени похарчих на времето за това, а милият, добър татко не идва на себе си“ Такава е божията воля. Върви, Ханс, да купиш кънките.

Ханс тръгна с нажалено сърце, но тъй като сърцето туптеше в млади гърди, след пет минути момчето вече си свирукаше. Майка му се бе държала нежно с него, а това стигаше да направи мрачния ден слънчев. Холандците, за разлика от французите и немците, не се държат ласкаво. Но в моминските си години госпожа Бринкър беше плела дантели за едно семейство в Хайделберг и беше пренесла чуваните там ласкави думи и в своя груб дом, но ги употребяваше само когато изпитваше силна любов и нежност.

Затова в такт със свирукането Ханс все чуваше как тя казва „момчето ми“ и му се струваше, че това благославя работата му в града.

[1] Холандският цент е равен на по-малко от половината на американския цент и четвърт английско пени. Б, а. ↑

[2] Улица в Амстердам. Б. а. ↑

ГЛАВА VII

ХАНС ИЗПЪЛНЯВА ЗАМИСЛЕНОТО

Недалече се намираше Брук — с тихи улици без прашина по тях, със замръзнали поточета, с жълт тухлен паваж, с приветливи дървени къщи. Това спретнато село процъфтяваше като на показ, но изглежда жителите му или спяха, или бяха измрели.

По насипаните с пясък алеи с причудливи фигури от камъчета и миди нямаше и следа от човешки крах. Капаците на прозорците бяха плътно затворени, като че въздухът и слънцето са отровни; отваряха тежките входни врати само за сватба, кръщение или погребение.

Плавни облаци тютюнев дим се кълбяха в скритите жилища, а децата, които биха събудили потъналото в сън село, учеха по закътаните ъгълчета или караха кънки на близкия канал. В градините тук-таме се виждаха пауни и вълци, които никога не бяха изпитвали удоволствието да бъдат от плът и кръв: чемширените храсти бяха подкастри като кръвожадни зелени зверове, сякаш поставени на стража. Движещите се „автомати“ — патици, жени и спортуващи, бяха складирани в летните къщи и чакаха пролетта, когато щяха да им навият пружините, за да се състезават по живост със собствениците си; а покритите с лъскави плочи покриви, украсените с мозайка вътрешни дворове и полираните до блясък дървени орнаменти се устремяваха с кротка благодарност към чистото небе, по което никога не можеше да се види дори облаче прах.

Ханс отправи поглед към селото, като дрънкаше сребърните монети и се чудеше вярно ли е това, което често казваха: че някои хора в Брук били толкова богати, че кухненските им съдове били от чисто злато.

Беше виждал на пазара вкусните сиренета на мъвроу ван Стоп и знаеше, че надменната дама получава срещу тях много лъскави сребърни гулдени. Но дали приготвяше сметаната в златни съдинки? Златна ли беше цедката ѝ за каймака? Когато прибираще кравите през зимата, наистина ли им връзваше опашките с панделки?

Такива мисли му идваха на ум, когато обърна лице към Амстердам — на не повече от пет мили, от другата страна на Ей^[1]. Ледът върху канала беше чудесен за пързаяне, но дървените кънки, които скоро щеше да захвърли, скърцаха отчаяно за сбогом и той с усилие ту влачеше крака, ту се плъзваше напред.

Тъкмо пресичаше Ей, и що да види? Срещу него се носеше на кънки знаменитият доктор Букман — най-известният лекар и хирург в Холандия. Ханс го срещаше за първи път, но беше виждал гравирания му портрет на много от витрините в Амстердам, Имаше външност, която не се забравя. Макар чистокръвен холандец, той беше със слабо и изпито лице, сърдити сини очи и болезнено присвити устни, които сякаш казваха: „забранено е да се усмихваме“. Не изглеждаше особено радушен или приятелски настроен човек, за да се осмели едно добре възпитано момче да го заговори непоканено.

Но Ханс се чувствуваше поканен от един глас, на който рядко не обръщаше внимание — от гласа на съвестта си.

„Пред тебе е най-знаменитият лекар в света — прошепна гласът. — Небето ти го изпраца. Нямах право да си купуваеш кънки, щом можеш със същите пари да заплатиш, за да помогнат на баща ти!“

Дървените кънки ликуващо проскърцаха. Стотици красиви кънки проблясваха и изчезваха въз въздуха над главата му. Усети, че парите звънтят в ръцете му. Старият лекар изглеждаше ужасно мрачен и неприветлив. Гърлото на Ханс се сви, но той събра достатъчно сили да извика точно когато човекът минаваше:

— Господин Букман!

Знаменитият лекар спря и като издаде напред тънката си долна устна, се огледа намръщено.

Ханс вече нямаше избор.

— Господине — задъхано започна той и се приближи към свирепия на вид човек, — знаех си, че не може да сте друг освен известния Букман. Моля ви да ми направите едно голямо добро.

— Хъм — измърмори докторът, готов да отмине досадника, — махай се от пътя ми. Нямам пари и никога не давам милостиня.

— Не съм просяк, господине — отговори Ханс гордо, като същевременно тържествено извади купчинката сребро. — Искам да се посъветвам с вас за баща си. Той е жив човек, но е като мъртъв. Не

може да мисли. Речта му е нечленоразделна. Но е здрав физически. Пострада на дигите.

— Така ли? Какво казваш? — докторът беше започнал да се вслушва.

Ханс разказа несвързано цялата история, като един-два пъти избърса появилите се в очите му сълзи, и завърши с горещата молба:

— Прегледайте го, господине. Не тялото му — само разумът му е болен. Зная, че тези пари са недостатъчни, но ги вземете, господине, ще спечеля още — зная, че ще спечеля; бих работил за вас цял живот, само излекувайте баща ми!

Какво ставаше със стария доктор? Лицето му се проясни като огряно от слънце. Навлажнените му очи излъчваха доброта. Ръката, която доскоро стискаше бастуна, сякаш готова да замахне, ласкаво прегърна Ханс през рамо.

— Прибери си парите, момче, не ми трябва. Ще видя баща ти. Боя се, че случаят е безнадежден. От колко години каза, че е така?

— От десет, господине — изхлипа Ханс, огрян от внезапна надежда.

— Ах! Тежък случай. Но ще го видя. Чакай сега ... Днес заминавам за Лейдън и ще се върна след седмица. Тогава ще дойда. Къде живеете?

— На миля южно от Брук, господине, недалече от канала. Живеем в бедна, схлупена къщурка. Всяко дете ще я посочи на ваша милост — добави Ханс с тежка въздишка. — Децата се боят от нея, наричат я къщата на идиота.

— Достатъчно — каза докторът и продължи забързан пътя си, като се обърна и кимна приветливо на Ханс. — Ще дойда.

„Безнадежден случай — мърмореше си той, но момчето ми се нрави. Очите му толкова напомнят на клетия ми Лоурънс. Дявол да го вземе, никога няма да забравя този млад обесник!“ И като се намръщи по-мрачно от всякога, докторът продължи умислен пътя си.

Ханс отново се плъзна по посока на Амстердам на скърцащите дървени кънки; отново пръстите му прехвърляха монетите в джоба; отново неволно засвирука по момчешки.

„Дали да бързам за дома — мислеше той, — за да им занеса добрата вест, или първо да купя вафлите и новите кънки? Май ще продължа пътя.“

И така, Ханс купи кърките.

[\[1\]](#) Канал от Зюдерзее. Б. а. ↑

ГЛАВА VIII

ЗАПОЗНАВАНЕ С ЙАКОП ПООТ И БРАТОВЧЕД МУ

Ханс и Гретел чудесно се забавляваха на празника на свети Ииклас. Изгряла беше ясна луна, а майка им, макар да беше уверена, че не очаква баща им да се подобри, така се зарадва на предстоящото посещение на доктора, че се поддаде на горещите молби на децата да се попързалят един час, преди да си легнат.

Ханс беше много доволен от новите си кънки и в стремежа си да покаже на Гретел колко съвършен механизъм са те, изпълни много сложни фигури, при което малката госпожица пляскаше с ръце от уважение и възхищение. Те не бяха единствените деца на канала, макар че не обръщаха никакво внимание на събралите се групички.

Там бяха двамата ван Хол пови и Карл Схомъл и изпитваха бързината си до крайност. От четири опита три завършиха с победа на Петър ван Холп. Вследствие на това Карл, който и без друго не беше особено дружелюбен, напълно загуби доброто разположение на духа. Правеше му удоволствие да се присмива на младия Схимълпенинк, който беше по-малък от другите и кротко се навърташе край тях, без да се чувства част от групата им. Междувременно обаче една нова мисъл завладя Карл — или по-скоро Карл завладя новата мисъл и атакува с нея приятелите си.

— Знаете ли какво, момчета, хайде да попречим на малките дрипльовци от къщата на идиота да участвуват в надбягването. Хилда сигурно се е побъркала. Катринка Флак и Рихи Корбес са вбесени от мисълта, че трябва да се състезават с момчето — аз самият не ги виня за това. Що се отнася до момчето, ако в нас проблясва поне искрица мъжественост, ще презрем дори самата мисъл, че ...

— Без съмнение ще я презрем — намеси се Петър ван Холп, като преднамерено придаде обратно значение на думите на Карл. — Съмнявате ли се в това? Всеки, у когото проблясва поне искрица

мъжественост, не би отказал участието на двама добри кьнкьори само защото са бедни!

Карл рязко промени тона си:

— Почакай, господинчо! Ще ти бъда благодарен, ако спреш да говориш от чуждо име. Най-добре да не го правиш друг път.

Зарадван от вероятността да има сбиване, малкият Востънвалбърт Схимълпенинк избухна в смях — сигурен, че ако се стигне до размяна на удари, любимецът му Петър може да победи дузина момчета, избухливи като Карл.

Нещо в погледа на Петър накара Карл с удоволствие да се обърне срещу по-слабия оскърбител. Той промени тона си и към Востънвалбърт.

— Какво цвъртиш там, мишка такава! Дребна риба, маймуна с дълго име наместо опашка!

Като чуха това смело остроумие, половин дузина спрели се и пързаящи се наоколо нададоха одобрителен вик. Почувствувал, че почти се е справил с противниците си, Карл си възвърна отчасти доброто разположение на духа, но все пак благоразумно реши да отложи заговора срещу Ханс и Гретел за друг път, когато Петър няма да го има.

Точно тогава видяха, че се приближава приятелят му Иакоп Поот, Отначало чертите му не се различаваха, но тъй като той беше най-якото момче в околността, не можеше да не го познаят по фигурата.

— Привет! Ето го и Шишко! — извика Карл, — А с него има някой, слаб на вид — непознат човек.

— Ха-ха! Точно такава е хубавата пушена сланина — слой крехко и слой тлъсто.

— Това е английският братовчед на Иакоп — намеси се младият господин Вост, зарадван, че може да ги осведоми. — Да, неговият английски братовчед е. Има много смешно и късо име — Бен Добс. Гостува у тях и ще си замине чак след голямото надбягване.

До този момент момчетата се въртяха, рязко завиваха, премятаха се и правеха разни номера съвсем между другото, както си приказваха, но сега се заковаха на място и докато Иакоп Поот и приятелят му се приближаваха, мразовитият въздух ги обгърна.

— Момчета, това е братовчед ми — каза доста задъханият Иакоп. — Бенджамин Добс. Той е Джон Бул^[1] и ще участва в надбягването.

Както е присъщо на момчетата, всички се стълпиха около новодошлите. Бенджамин скоро реши, че макар речта им да е странна и нечленоразделна, холандците са симпатични хора.

В интерес на истината трябва да кажем, че Йакоп беше представил братовчед си като „Пенчамин Топс“ и го беше нарекъл „Шон Пул“, но тъй като превеждам всяка дума от разговора на нашите приятели, справедливо е да им поправам произношението на чуждите имена. Младият господин Добс отначало се почувствува доста неловко между приятелите на братовчед си. Макар повечето от тях да бяха изучавали английски и френски, стесняваха се да ги говорят, а и той самият правеше много смешни грешки, когато говореше на холандски. Беше научил, че „мъвроу“ означава жена, „йа“ — да, а „спорвех“ — железопътна линия, „каналс“ — канали, „стомбот“ — параходче, „опхалбръхън“ — подвижен мост, „бъйтън“ — вили, „мънер“ — господин, „твехевелт“ — двубой, „копър“ — мед, „забъл“ — село, но не можеше да съставя изречения, нито да използва дългия списък от изрази, които беше заучавал от своя холандски „Разговорник“. Темите в него бяха хубави, но момчетата никога не разговарят за такива работи. Както онзи клетник от учебника на Олендорф, който научил да пита на безупречен немски „Да сте виждали червената крава на баба ми?“, а когато пристигнал в Германия, открил, че не му се удава възможност да запита за това интересно животно, и Бен откри, че учебникът по холандски не му предоставя очакваните възможности. Той от все сърце намрази Йан ван Хо-рп — холандецът, написал книга на латински, с която доказва, че Адам и Ева са разговаряли на холандски, и се усмихна многозначително, когато чичо му Поот го уверяваше, че холандският „много прилиша на английския, опаше е много по-хупав език, много по-хупав“.

Но удоволствието от пързаянето премахва преградите от непознати думи. Затова Бен скоро се почувствува така, сякаш добре познаваше момчетата, и когато Йакоп (с по някой френски или английски израз, за улеснение на Бен) разказа за техния грандиозен план, братовчед му сегиз-тогиз го подкрепяше с „йа“ или кимваше — все едно, че беше един от тях.

Планът им беше наистина грандиозен и се откриваше подходяща възможност за осъществяването му, защото освен полагащия се ден за

празника на свети Никлае, за ваканция бяха определени още четири дни, в които щяха да почистват училището.

Йакоп и Бен бяха получили разрешение да предприемат дълго пътешествие с кьнки — най-малкото от Брук до Хага, столицата на Холандия^[2] — на разстояние около петдесет мили!^[3]

— Е, момчета — завърши Йакоп разказа си, — кой ще дойде с нас?

— Аз! И аз! — викаха момчетата запалено.

— Също и аз — осмели се да каже малкият Вос-тънвалбърт.

— Ха-ха — заля се в смях Йакоп, като се държеше за корема, а дебелиите му бузи се тресяха, — щял си да дойдеш ли? Та ти си още бебе, още ходиш с възглавничка!

На главите на малките деца в Холандия слагат тънка, мека възглавничка върху рамка от китов-а кост, вързана с панделки — за да ги запазва при падане. Преминаването от бебета към деца се означава със свалянето на възглавничката. Вост беше имал тази чест преди няколко години — следователно обидата на Йакоп беше прекалено голяма — за да я понесе.

— Внимавай какво говориш! — изпищя тай. — Ти самият ходиш с възглавнички — целият си покрит с тях!

— Ха-ха — избухнаха в смях всички момчета освен Добс, който не разбра думите му. А добродушният Йакоп се смя повече от всички.

— Касфа, че съм тепел — та — касфа, че тлъстините ми са фъсглавнички — обясни той на Бен.

При това положение направиха тайно гласуване, за да разрешат на вече прославилия се Вост да се присъедини към групата, ако родителите му дадат съгласие.

— Лека ноц! — напевно каза щастливото момче, като се пързаяше с последни сили към къщи.

— Лека ноц.

— Може да спрем в Харлем, Йакоп, за да покажем на братовчед ти големия орган — предложи запалено Петър ван Холп, — както и в Лейдън, където има безкрайно много забележителности. Ще прекараме едно денонощие и в Хага, тъй като там живее омъжената ми сестра, която ще се радва да ни види, а на следващата сутрин ще си тръгнем за-дома.

— Дадено! — отвърна Йакоп, който не беше особено разговорчив.

Лудвиг наблюдаваше брат си с нескривано възхищение.

— Ура за тебе, Пет! Бива те да правиш планове! Мама ще се зарадва не по-малко от нас, когато ѝ кажем, че лично ще предадем поздравите ѝ на сестра ни ван Хент. Бър! Стана студено! — и добави:

— Реже като нож и може направо да ни обезглави! Най-добре да си ходим.

— Какво като е студено, глезльо? — извика Карл, зает усърдно да упражнява някаква фигура, която наричаше „двойно острие“. — Добре щяхме да се попързалиме, ако беше топло, както през декември миналата година. Не ти ли е ясно, че ако зимата не беше извънредно студена, при това — ранна, нямаше да можем да тръгнем?

— Ясно ми е поне, че нощта е прекалено студена — каза Лудвиг. — Бър! Аз си отивам!

Петър ван Холп извади тумбест златен часовник и като го обърна — доколкото позволяваха измръзналите му пръсти — на лунната светлина, извика:

— Привет! Почти осем е. Свети Никлас вече обикаля и да си кажа правичката, искам да видя как зяпат дребосъците. Лека нощ!

— Лека нощ! — сбогуваха се всички и потегляха, като викаха, пееха и се смееха.

А къде останаха Гретел и Ханс?

Ах! Колко внезапно понякога свършва веселието!

Те се бяха пързали около час, като се държаха настрана от другите, напълно доволни от собствената си компания. Гретел тъкмо възкликваше: „Ах, Ханс! Колко красиво е! Колко чудесно е! Че и двамата! Имаме кънки! Казвам ти, че щъркелът ни донесе щастие!“, когато двамата дочуха нещо...

Беше вик — много слаб вик. Никой друг на канала не му обърна внимание, но Ханс добре знаеше какво означава това. Гретел видя на лунната светлина как той пребледнява и бързо смъква кънките от краката си.

— Татко! — извика той. — Уплашил е мама!

И Гретел затича подире му към къщата с всички сили.

[1] Така наричат иронично типичните англичани. Б. пр. ↑

[2] В Хага е била кралската резиденция, столица е Амстердам. Б. пр. ↑

[3] В тази книга разстоянията са дадени в английски мили (1,6 км). Холандската миля е четири пъти по-дълга. Б. пр. ↑

ГЛАВА ІХ

ПРАЗНИКЪТ НА СВЕТИ НИКЛАС

Всички ние знаем, че преди коледното дръвче да радва с украса домовете ни, осемте северни еленчета на добрия стар горски дух докарват товара играчки до покривите на къщите ни и духът се спуска през комина, за да напълни чорапите, закачени с надежда до огнището. Приятелите му го наричат Санта Клаус^[1], а най-близките се осмеляват да му казват „Стария Ник“. Говорят, че идва от Холандия. Не се съмняваме в това, но подобно на повечето чужденци, със слизането на нашия бряг той явно много е променил навиците си. В Холандия свети Никлас е истински светия и често се появява тържествено облечен — в бродираш одежди, по които проблясват бисери и злато, с двувърха владишка шапка и жезъл, с ръкавици, покрити със скъпоценни камъни. В Холандия овети Никлас слиза на земята на пети — време, което му е особено удобно. Рано сутринта на шести той раздава сладкишите, играчките и богатствата и изчезва до следващата година.

Коледния ден холандците посвещават на църковни ритуали и приятни семейни гостувания. А в навечерието на празника на свети Никлас децата едва не пощуряват от радостно очакване. На някои от тях им става тъжно, защото светията е много справедлив и ако са се държали лошо през изминалата година, той винаги им го напомня. Понякога свети Никлас носи брезова пръчка под мишница и съветва родителите на лошите деца да им се карат и да ги поплясват, вместо да им дават бонбони и играчки.

Момчетата направиха добре, че побързаха да се приберат по къщите си в тази ясна зимна вечер, защото след по-малко от един час светията се появи в половината домове на Холандия. Посети кралския дворец и в същия миг се озова в уютния дом на Ани Боуман. Всичко, което негово височество светията остави в това селско семейство, сигурно струваше не повече от една сребърна монета от половин долар, но понякога половин долар може да донесе на бедните повече,

отколкото стотици долари носят на богатите и да ги направи щастливи и благодарни, изпълнени с мир и любов.

Тази вечер братлетата и сестричките на Хилда ван Хлек бяха силно развълнувани. Разрешиха им да влязат в големия салон, облекли им бяха най-хубавите дрехи и на вечеря дадоха всекиму по две парчета кейк. Хилда се радваше заедно с тях. И с право — свети Никлас никога не би зачеркнал от списъка си едно четиринадесетгодишно момиче само защото е високо на ръст и изглежда почти като жена. Напротив, той сигурно би направил всичко възможно да окаже чест на девойка с такава величествена осанка. Но това си е негова работа. Затова Хилда лудуваше, смееше се и танцуваше весело заедно с по-малките и беше центърът на забавните им игри. Бащата, майката и бабата ги наблюдаваха одобрително. Както и дядото — докато не покри лицето ей с голяма червена носна кърпа, оставяща само темето му открито. Кърпата беше знак, че се готви да спи.

В началото на вечерта всички вееха участие в празника. Сред всеобщата веселба дядото и бебето сякаш се различаваха само по ръст, а не по държание. Децата дори изглеждаха по-замислени от възрастните, тъй като сегиз-тогиз по лицата им пробягваше сянката на тържественото очакване.

Сега духът на веселието се възцари напълно. Дори пламъците танцуваха и подскачаха върху лъскавата решетка на камината. Две извисяващи се свещи, които се бяха взрели в небесната „лампа“, започнаха да намигат на другите свещи, отразяващи се някъде далече в огледалата. От тавана в ъгъла се спускаше шнур със звънчета, направен от стъклени мъниста, оплетени около въже, дебело почти колкото детска ръка. Обикновено шнурът стоеше на тъмно и не правеше впечатление, но тази вечер проблясваше от край до край. Завършваше с кърваво-червена стъклена дръжка, която хвърляше причудливи отблясъци върху книжните тапети и правеше нежните сини черти по тях морави. Минувачите спираха и се заслушваха във веселия смях, който се промъкваше навън през завесите и щорите, а после продължаваха пътя си с ясното съзнание, че цялото село е будно. Децата така се разбесняха, че дядото рязко смъкна червената кърпа от лицето си. Та кой ли уважаващ себе си стар господин можеше да спи сред такава врява! Мънер ван Хлек огледа изненадано децата си. Дори бебето лудуваше до припадък. Крайно време беше да се заловят с

работа. Мадам им напомни, че ако желаят да видят добрия свети Никлас, трябва да изпеят същата хубава песен, с която са го поканили миналата година.

Бебето зяпна и когато баща му го остави на земята, пъхна юмруче в устата си. Скоро вече седеше гордо и сладко се мръщеше на събралите се. В дантели и бродерии и с корона от синя панделка и китова кост (защото все още често се катурваше), то изглеждаше като крал на бебетата.

Останалите деца направиха кръг около малкото човече. Всяко държеше в ръка красива раkitова кошница. Обикаляха бавно и от време на време вдигаха очи нагоре, тъй като светията, към когото щяха да се обърнат, все още беше в своята тайнствена обител.

Майката започна тихо да свири на пианото. Скоро гласовете се извисиха — нежни гласове, още по-приятни поради трепета в тях:

*Свети приятелю, добре дошъл при нас!
Недей донася пръчки за децата.
Да пеем за свети Никлас —
усмивки греят на лицата ни.
Кажу, приятелю — сгрешихме ли до днес,
до този светъл празник в твоя чест?
Към непослушните ти строг бъди,
но само справедливо отсъди!
Свети приятелю, добре дошъл при нас!
В кръга си място и за теб ще сторим.
Да пеем за свети Никлас —
че носи щастие на всички хора.
Очакваме подаръците днес —
на този светъл празник в твоя чест.
Догоре кошничките и ръцете напълни,
за да зарадваш детските ни дни!*

Докато звучеше хоровата песен, децата крадешком хвърляха полунетърпеливи, полууплашени погледи към полираната двукрила врата. Някой силно почука. Мигновено кръгът се разкъса. Някои по-малки деца, внезапно обзети и от страх, и от задоволство, се сгушиха в

полите на майка си. Дядото се наведе напред, опрял брадичка на ръката си, бабата повдигна очила. Седнал до камината, мънер ван Хлек бавно извади от устата си лулата от морска пяна, а Хилда и останалите деца се скупчиха до него в очакване.

Чукането се повтори.

— Влезте — каза майката тихо.

Вратата бавно се отвори и пред тях се появи тържествено премененият свети Никлас. Беше толкова тихо, че муха да бръмнеше, щеше да се чуе. Скоро той заговори. Какво величие се криеше в гласа му! Каква доброта излъчваше!

— Каръл ван Хлек, радвам се да приветствувам тебе и почитаемата ти съпруга Катрин, твой син и добрата му госпожа Ани! Хендрик, Хилда, Бром, Каат, Хъйхънс и Лукреция — приветствувам ви, деца! И братовчедите ви Волферт, Дидрих, Майкен, Вост и Катрин! Откакто ви видях за последен път, вие почти винаги бяхте добри деца. Миналата есен на панаира в Харлем Дидрих се държа грубо, но оттогава насам опитва да се поправи. Напоследък Майкен изостава с уроците и в устата ѝ влизат твърде много сладки и бонбони, а в благотворителната касичка — твърде малко стайвърс. Надявам се в бъдеще Дидрих да стане учтиво и разумно момче, а Майкен да се постарее да стане отлична ученичка. Нека тя не забравя, че за добродетелен и безгрижен живот са нужни пестеливост и разум. Малката Каат често измъчва котката. Когато някой дърпа опашката на котката, свети Никлас чува мяукането ѝ. Аз ще простя на Каат, ако от днес нататък тя запомни, че и най-малките живи същества чувствуват болка и не бива да бъдат обиждани.

Каат нададе уплашен вик, а свети Никлас великодушно запази мълчание, докато тя се успокои.

— Млади господине Бром — продължи той, — предупреждавам те, че момчетата, които имат наежа да слагат емфие върху мангала, на който учителката си грее краката, ще бъдат открити някой ден и ще получат удари с камшик... (Младият гос-тюдин Бром почервеня и загледа крайно изумено. Но тъй като учението ти върви много добре, нямам други забележки.

Ти, Хендрик, миналата пролет истински се отличи в състезанието по стрелба с лък и улучи точно целта, макар пред нея да размахваха птичка, за да ти попречат. Искам да те похваля за

първенството ти в някои мъжествени спортни занимания — макар че бих те посъветвал да не участвуваш в надбягване с лодки, защото ти остава твърде малко време за уроците.

Лукреция и Хилда ще спят в блаженство тази нощ. Те са щастливи, защото проявяват доброта към бедните, по душа са искрени и винаги засмени, с готовност слушат по-възрастните хора в къщи.

Трябва да призная, че съм доволен от всички заедно и от всекиго поотделно. В сърцата ви преобладават добротата, усърдието, щедростта и пестеливостта. Затова ви благославям и нека Нова година завари всички ви по пътя на послушанието, мъдростта и обичта. Утре ще намерите по-съществени доказателства, че съм бил сред вас. Сбогом!

При тези думи върху постлания пред вратите ленен чаршаф се изсипа дъжд от бонбони. Последва всеобща блъсканица. Децата се спъваха едно о друго в желанието да напълнят кошниците си. Майката внимателно постави бебето в средата, докато дребосъчето напълни шепи. После най-смелите деца скочиха и бързо отвориха вратите, но напразно се вираха — свети Никлас не се виждаше никъде.

Скоро всички се втурнаха в друга стая, където имаше маса с извънредно тънка и бяла ленена покривка. Всяко дете, треперещо от вълнение, постави там една обувка. След това внимателно заключиха вратата и скриха ключа в спалнята на майката. Последваха целувки за лека нощ, грандиозно семейно шествие до горния етаж, весело сбогуване на вратите на спалните — и най-накрая тишината се възцари в дома на ван Хлек.

Рано сутринта отключиха тържествено вратата — отвориха я в присъствието на цялото домочадие, и какво да видят: гледка, която доказваше, че свети Никлас държи на думата си.

Обувките бяха препълнени, а до всяка имаше оставено купче шарени неща. Масата беше отрупана с множество подаръци: свещи, играчки, украшения, книги и разни дреболии. Всички — от дядото до бебето — получиха дарове.

Малката Каат пляскаше ликуващо с ръце и се закле пред себе си, че котката няма да изпита вече нито един нещастен миг.

Хендрик скачаше из стаята и размахваше над главата си прекрасен лък и стрели, Хилда се засмя радостно, когато отвори една червена кутия и изсипа бляскавото ѝ съдържание. Останалите

възкликваха „Ох!“ и „Ах!“ над съкровищата си — така, както и ние с вас правехме миналата Коледа.

Взела в ръце бляскавата огърлица и с куп книги под мишница, Хилда се промъкна към родителите си и подложи светналото си лице за целувка. В ясните ѝ очи имаше толкова привързаност и нежност, че майка ѝ прошепна благословия, когато се наведе над нея.

— Много се радвам на тази книга — благодаря ти, татко! — каза Хилда, като докосна с брадичка най-горната книга. — Цял ден иде си я чета.

— Ах, миличка — каза баща ѝ, — и добре ще направиш. Никой не може да се сравни с Отец Катс^[2]. Ако моята дъщеря научи неговите „Поучителни примери“ наизуст, нейните родители ще си спестят напътствията. Произведението, което имаш ти, са „Примерите“ — най-доброто му произведение. Вътре ще видиш, че е украсено с рядко хубави гравюри от Ван дъ Венъ^[3].

Като имаме пред вид, че корицата па книгата не се виждаше, без съмнение господинът се показва изумително добре запознат с неотваряното томче, подарено от свети Никлас. Странно беше и това, че светията беше намерил някои неща, изработени от по-големите деца и надписани за родителите, бабата и дядото, и ги беше поставил на масата. Всички обаче бяха погълнати от щастие и не забелязваха дребните несъответствия. Хилда видя, че лицето на баща ѝ придоби унесения израз, с който той винаги говореше за Йакоп Катс, затова постави книгите на масата и се приготви да слуша.)

— Старият Отец Катс, детето ми, е бил велик поет, а не писач на пиеси, както англичанинът Шекспир, който е живял по негово време. Чел съм пиесите му на немски и наистина са много добри — много, много добри — но той не прилича на Отец Катс. Катс не вижда ками, разсичащи въздуха; в неговите произведения няма бели жени, влюбващи се в тъмнокожи маври; няма млади глупаци, въздишащи, че не са на мястото на ръкавица на дамата; няма луди принцове, които вземат почтени стари господа за плъхове. Не и не. Катс пише само за разумното. В него има велика мъдрост на малки части — по една за всеки ден от живота ти. Със стиховете му можеш да управляваш държава, а с красивите му песни — да приспиш бебе. Той е бил един от най-великите хора на Холандия. Когато те заведе в Хага, ще ти покажа Клоствъркерк, където е погребан. От такива хора трябва да се

учите, деца мак! Той е бил добър — винаги, навсякъде. Какво беше казал ...

„О, нека, господи, от тебе да получа; търпение в живота и блажена смърт...“

Но означава ли търпението да стоиш със скръстени ръце? Съвсем не. Катс е бил адвокат, държавник, посланик, фермер, философ, историк и поет. Бил е пазител на Великия холандски печат! Бил е... е, прекалено шумно е тука, нищо не се чува! — И господинът, загледан с почуда в лулата скот морска пяна, защото беше загаснала, кимна из госпожата и бързо напусна стаята.

Наистина, през цялото време думите му бяха придружавани от приглушения хор на лаещи кучета, скимтящи котки и блеещи агнета, да не говорим за шумната дрънкалка от слонова кост, която бебето размахваше с безкрайно удоволствие. Накрая, като използва, че гласът на баща му непрекъснато се повишава, малкият Хъйхънс се оемелге да надуе новата тръба, а Волферт побърза да му акомпанира на барабана. Това преля чашата — малките имаха късмет, че стана така, защото светията не им беше раздал билети за сказка, посветена на Йакоп Катс. Сказката не беше предвидена в тържеството. Затова когато децата видяха, че майка им нито се е изплашила, нито се е обидила, насъбраха отново смелост. Грандиозният хор тържествуващо извиси глас и настана царството на радостта и веселието.

Добрият свети Никлас! Дори аз съм готова в името на младите холандци да уверявам, че той съществува и да го защитавам от всички, които се съмняват в това.

През този ден Карл Схомъл много усърдно се занимаваше да разправя доверително на малките, че не свети Никлас, а собствените им бащи и майки са измислили оракула и са отрупали масите. Ние обаче знаем, че това не е така.

И все пак, ако той съществува, защо не посети и дома на Бринкърови в тази нощ? Защо само техният дом — тъмен и тъжен, беше отминат от него?

[1] Свети Клаус — Дядо Коледа. Б. пр. ↑

[2] Холандски поет и държавен деятел (1577–1660), Б. пр. ↑

[3] Холандски художник (1589–1662). Б. пр. ↑

ГЛАВА X

КАКВО ВИДЯХА И НАПРАВИХА МОМЧЕТАТА В АМСТЕРДАМ

— Всички ли сме тука? — извика ликуващо Петър, когато трупата се събра рано следващата сутрин, приготвена за пътешествието с кьнки. — Я да видим ... Понеже Йакоп ме направи капитан, трябва да проверя поименно. Карл Схомъл?

— Тук!

— Йакоп Поот?

— Тук!

— Бенджамин Добс?

— Ту-у-к!

— Ламберт ван Моунън?

— Тук!

(„Имам късмет! Нямах да се оправя без тебе, понеже само ти говориш английски.“)

— Лудвиг ван Холп?

— Тук!

— Востънвалбърт Схимълпенинк? Отговор не последва.

— Аха! Оставили са малкия обесник в къщи. Е, момчета — едва осем часа е — отлично време, а ледът е твърд като скала. В Амстердам ще стигнем за половин час. Едно, две, три, старт!

Така и стана — след по-малко от половин час те бяха прекосили една дига, построена от тухли, и се озоваха право в сърцето на голямата столица на Нидерландия — в заобиколения със стена град с деветдесет и пет острова и почти двеста моста. Макар че, откакто пристигна в Холандия, Бен беше идвал тук два пъти, видя много смайващи неща. Холандските му другари обаче бяха живели през цялото време недалече и го намираха за най-обичайното място в света. Всичко интересуваше Бен: издължените къщи с раздвоени комини и украсени триъгълни стени, обърнати към улицата; складовете на

търговците, разположени под самия покрив на жилищата им, и дългите стрели на крановете, протегнати като ръце, вдигащи и спускащи стоки покрай прозорците на къщите; огромните обществени сгради, поставени върху дървени основи, забити дълбоко в мочурливата земя; тесните улици; каналите, пресичащи навред града; мостовете; шлюзите; разнообразното облекло; и най-необикновеното от всичко — че работилниците и жилищата са скупчени до фасадите на църквите и дългите им, непропорционални комини се издигат нагоре покрай светите стени.

Когато вдигнеш глава, виждаше издължените облежани една на друга къщи, чиито лъскави по-криви сякаш пробиваха небето. Като се наведеше, виждаше странна уличка, без кръстовища или тротоари — нищо не разделяше калдъръмения паваж от тухлената пътека. А по средата виждаше сложни огледалца (наричаха ги „шпионки“), прикрепени отвън на повечето прозорци и така нагласени, че хората вътре да могат да наблюдават какво става на улицата или да проверяват незабелязано кой чука на вратата.

Понякога край Бен минаваше теглена от куче количка, догоре натоварена с дърва, а подире ѝ — магаре, понесло два коша, пълни с порцеланови и стъклени съдове, после шейна, карана направо по калдъръма (за да върви гладко, смазваха плазовете с напоен в масло парцал), и накрая — понякога — пищен, но тромав семеен файтон, теглен от най-тъмнокафявия фландърски кон, който можете да си представите, размахващ бяла като сняг опашка.

Градът беше празнично украсен. Магазините блестяха в чест на свети Никлас. Неведнъж капитан Петър се принуждаваше да заповядва на хората си да не се задържат пред примамливите витрини, където бяха изложени всякакви играчки — каквито са правели някога, правят сега и винаги ще правят. Холандия се слави с това производство. Всичко, което можете да си представите, се изработва с намалени размери за децата; сложните механични играчки, които холандчетата подмятат из къщи с привично безразличие, биха предизвикали вълнение в американското патентно бюро. При вида на едни миниатюрни рибарски лодки Бен не можа да сдържи смеха си — бяха тежки и неугледни съвсем като странните плавателни съдове из Ротердам. Обаче малките шлепове, дълги само една-две стъпки, накараха сърцето му да се свие — така му се прииска веднага да купи

един за малкото си братче в Англия. Но нямаше пари в излишък — защото момчетата, като истински благоразумни холандци, бяха решили всеки да вземе пари само за ежедневните си нужди и да поверят общата кесия на Петър, за да я пази. По тези причини младият господин Бен заключи, че е най-добре да изразходва енергията си в разглеждане на забележителностите и да мисли за малкия Роби колкото може по-рядко.

Разгледа набързо Морското училище и завидя на малките матроси за изцяло оборудваната им бригантина, за копките, поставени над сандъците и шкафовете им; надникна в еврейския квартал, където обитават богати бижутери и стари хора в окъсани дрехи, и мъдро реши да стои далече от това място; удаде му се и възможността набързо да зърне четирите главни улици на Амстердам — Принсън Храхт, Кейзъре Храхт, Херън Храхт и Синьол. По форма те представляват полукръг и първите три са дълги повече от две мили. През средата на всяка преминава канал, с добре павирани пътища и величествени сгради от двете страни. Редиците брястове с голи клони покрай канала хвърлят преплитащи се сенки по заледената му повърхност; навсякъде така блестеше от чистота, че Бен каза на Ламберт: „Красотата тук е сякаш вкаменена.“

За щастие времето беше достатъчно студено, затова улиците не бяха наводнени, както обикновено, нито миеха прозорците. В противен случай нашите млади екскурзианти щяха да се измокрят до кости — и то неведнъж. Метенето, бърсането на прах и миенето на подове е станало страст за холандските домакини; да изцапаш нещо в техните безупречно чисти къщи, се смята едва ли не за престъпление. Холандците напълно искрено презират тези, които пропускат да изтрият подметките на обувките си до блясък, преди да прекрачат прага, а на някои места очакват от посетителите да събуят обувките си, преди да влязат.

В мемоарите си „Какво се случи в християнския свят от 1672 до 1679 година“ сър Уилям Темиъл^[1] описва историята на известен съдия, който се канел да посети една дама в Амстердам. Вратата му отворила млада яка холандка и на един дъх изрекла, че дамата е у дома, но че обувките на господина не са твърде чисти. Без да каже дума повече, тя сграбчила смаяния посетител за ръцете, метнала го на гръб, пренесла го така през две стаи, оставила го в началото на

стълбите, взела намиращите се там чехли и ги обула на краката му. Едва тогава — не по-рано — тя му съобщила, че госпожата е на горения етаж и че той може да се качи при нея.

Когато Бен се пързеляше с приятелите си по оживените градски канали, трудно му бе да повярва, че отпуснатите холандци, които виждаше край себе си така лениво да пушат лулите си, че би могъл да грабнеш и шапките от главите им, без да се съпротивляват, са били причина за толкова бурни събития; че наистина са потомци на храбрите, предани герои от холандската история, за които беше чел.

Както се носеха леко по пътя, Бен разказа на ван Моунън за „погребалния бунт“, който бил вдигнат в Амстердам през 1696 година. По улиците наизлезли не само мъже, но и жени и деца; наредили се като погребално шествие и преминали през града, за да покажат на кмета, че няма да приемат въведените нови наредби за погребване на мъртъвците. Накрая станали толкова невероятно много и така заплашвали сигурността на града, че кметът с радост отменил обидните наредби.

— Ето на този ъгъл — каза Йакоп, посочвайки едни големи сгради — преди петнадесет години пропаднали в тинята големите житни складове. Били солидни постройки, върху здрави основи, но вътре имало над седемдесет хиляди центнера^[2] жито и това ги срутило.

Йакоп обикновено разказваше по-къси истории, затова спря да си почине.

— Окъде знаеш, че вътре е имало седемдесет хиляди центнера жито? — попита заядливо Карл. — По това време още си бил в пелени.

— От баща си знам — натъртено каза Йакоп. Като се изправи на крака с усилие, той продължи: — Бен се интересува от картини. Да му покажем нещо.

— Добре — съгласи се капитанът.

— Ако имахме време, Бенджамин — каза на английски Ламберт ван Моунън, — щях да те заведа до Градския дом — до Статхъйс. Да знаеш само върху какви основи са го строили! Използували са почти четиринадесет хиляди кола, забити на седемдесет стъпки в земята. Искам обаче да ти покажа друго — голямата картина на ван Спейк, който вдига във въздуха кораба си. Велика картина!

— Ван кой? — попита Бен.

— Ван Спейк. Не си ли спомняш? Сражението с белгийците било в разгара си, когато разбрал, че те ще надвият и ще завладеят кораба му, затова го взривил — заедно със себе си, — за да не попадне в ръцете на врага.

— Не е ли станало това с ван Тромп?^[3]

— О, не. Ван Тромп е друг храбрец. Неговият паметник е на делфтското пристанище — там, откъдето пилигримите^[4] са взели кораба за Америка.

— Добре де, какво е направил ван Тромп? Не беше ли той велик холандски адмирал?

— Да, участвувал е в повече от тридесет морски битки. Победил испанския флот, английския флот, а после привързал към върха на мачтата си метла — да покаже, че е „измел“ англичаните от моретата.

Трябва да си холандец, за да побеждаваш, моето момче!

— Чакай! — извика Бен. — Това за метлата не го знам, обаче накрая англичаните му надвиват. Сега си спомням ясно. Убиват го някъде край холандските брегове в победно за английския флот сражение. Лоша работа — дяволито добави Бен, — нали?

— А! Какво става с нас? — възкликна Ламберт и смени темата. — Виж ти! Всички са отишли далече напред — освен Йакоп. Леле, колко е дебел! Няма да издържи и половината път.

Разбира се, Бен с удоволствие се пързеляше редом с Ламберт, който, макар чистокръвен холандец, беше учил недалече от Лондон и с еднаква лекота говореше английски и холандски, но не изпита съжаление, когато чу капитан ван Холп да вика:

— Сваляй кърките! Стигнахме музея!

Музеят беше отворен, този ден с безплатен вход. Влязоха вътре, като влачеха крака — както правят момчетата, когато им се отдаде случай да чуят звука от търкащите се по полирания под подметки.

Този музей всъщност представлява картинна галерия, където са изложени едни от най-хубавите произведения на холандските живописци, както и почти двеста сбирки с редки гравюри.

Бен веднага забеляза, че някои картини са закачени на табла, прикрепени с панти към стените. Можеха да се дърпат напред като щори и така изобразеното да се види в най-подходящата светлина. Това откритие им послужи добре, когато разглеждаха неголяма композиция

от Херард Доу, наречена „Вечерното училище“, и така можаха да видят изкусно изписаните подробности и чудния начин, по който картината изглеждаше осветена, като че беше прозорец. Петър се възхити от красотата на друга картина от Доу, наречена „Отшелникът“, и разказа на момчетата няколко интересни случки от живота на художника, роден в Лейдън през 1613 година.

— Цели три дни рисува една дръжка на метла! — като ехо повтори изуменият Карл, когато капитанът даваше пример колко бавно е работил художникът.

— Да, драги господине, цели три дни. Говорят, че като правил портрета на една дама, пет дни довършвал ръката ѝ. Нали виждате колко ясно е изрисувано и най-дребното нещо на тази картина. Пазел недовършените произведения внимателно покрити, а боите прибирал в добре затворени кутии веднага щом приключвал работата за деня. Знаело се, че ателието му било не по-голямо от кутия за шапки. Художникът винаги влизал вътре на пръсти и тихо присядал, преди да се залови да рисува — докато прахът, вдигнал се при влизането му, не се уталожвал. Някъде съм чел, че под увеличително стъкло картините му изглеждат още по-хубави. Толкова си напъргал очите, за да изписва разните подробности, че се принудил да сложи очила, преди да навърши тридесет години. Когато станал на четиридесет, едва виждал, за да рисува, и никъде не можел да намери очила, които да помогнат на зрението му. Накрая една бедна немска старица го накарала да опита нейните. Те му станали напълно и така той можал да продължи да рисува не по-зле от преди.

— Хъм! — възкликна недоверчиво Лудвиг. — Това е вече прекалено! А тя какво е правила без очила?

— О — засмя се Петър, — най-вероятно е имала още едни. Иначе не би го карала толкова настойчиво да ги вземе. Той бил толкова благодарен, че ѝ нарисувал очилата заедно с калъфката и тя продала картината на един кмет срещу годишна издръжка, от която живяла в спокойствие до края на дните си.

— Момчета — високо прошепна Ламберт, — елате да видите този „Лов на мечки“.

Това беше прекрасна картина от Поул Потър — холандски живописец от седемнадесети век, който създал прекрасни творби още преди да навърши шестнадесет години. Момчетата ѝ се възхищаваха,

защото темата им допаднаше. Те безразлично отминаха шедьоврите на Рембранд^[5] и ван дър Хелст^[6], затова пък изпаднаха във възторг пред една грозна картина от Ван дъ Венъ, представляваща морска битка между холандците и англичаните. Те стояха като омагьосани и пред една картина, изобразяваща две дребосъчета — едното ядеше супа, а другото — яйце. Главното достойнство на това произведение беше, че малкият любител на яйца щастливо беше размазал жълтъка по лицето си — и това ги радваше.

Следващото, което имаше честта да привлече вниманието им, беше едно прекрасно представяне на „Празника на свети Никлас“.

— Погледни, ван Моунън — каза Бен на Лам-берт. — Възможно ли е нещо да бъде изобразено по-добре от лицето на това момче? Изглежда така, сякаш знае, че заслужава камшик, но все се надява, че свети Никлас не го е усетил. Такива картини харесвам аз — в които да се разказва някаква случка.

— Хайде, момчета! — извика капитанът. — Десет часът е, време е да потегляме!

И те забързаха към канала.

— Слагайте кърките! Готови ли сте? Едно, две ... ей, къде е Поот?

Да ... наистина, къде беше Поот?

На около десет ярда от тях в леда бе изсечена квадратна дупка. Петър я забеляза и без обяснения бързо се плъзна към нея. Разбира се, всички го последваха.

Петър надникна вътре — останалите също надникнаха. И се спогледаха разтревожено.

— Поот! — изкрещя Петър, като отново надникна в дупката. Пълно мълчание. Черната вода беше неподвижна, повърхността ѝ вече се беше загладила.

Ван Моунън попита тайнствено Бен:

— А не беше ли припадал веднъж Поот?

— Божичко — ами разбира се! — отговори Бен, силно уплашен.

— Тогава нека се надяваме, че е получил припадък в музея!

Момчетата схванаха мисълта му. След миг всички бяха смъкнали кърките си. Петър запази присъствие на духа, загреба с шапката си вода от дупката и всички хукнаха презглава на помощ.

Да... Те наистина завариха клетия Поот в припадък ... но в припадък на сънливост. Свил се беше в едно закътано ъгълче на галерията и хъркаше като пехотинец. Веселата глъч, последвала това откритие, докара при тях един сърдит служител.

— Какво има? Престанете да шумите! Хайде, буренце, събуждай се! — И младият Йакоп беше разтърсен доста безцеремонно.

Щом видя, че състоянието на Йакоп не е тревожно, Петър забърза навън, за да изпразни нещастната си шапка. Докато натъпкваше в нея носната си кърпа, за да не се докосва вече замръзналото дъно до главата му, останалите момчета излязоха, повлекли учудения и ядосан Йакоп.

Отново прозвуча заповед за тръгване. Младият господин Йакоп най-после се събуди напълно. Ледът отначало беше неравен и грапав, но всички се чувствуваха с повишено настроение.

— По канала ли да продължим, или по реката? — попита Петър.

— На всяка цена по реката! — каза Карл. — Такава веселба ще падне — казват, че целият път е отличен за пързаляне, но е по-отдалечен.

Йакоп Поот веднага прояви интерес.

— Гласувам за канала! — извика той.

— Е, значи — по канала — отговори капитанът, — ако всички са съгласни.

— Съгласни сме! — повториха като ехо доста разочарованите момчета и капитан Петър ги поведе.

— Хайде, тръгваме! Можем да стигнем до Харлем за един час!

[1] Английски държавен деятел, дипломат и писател (1628–1699).
Б. пр. ↑

[2] Един центнер е равен на 45,30 кг. Б пр. ↑

[3] Холандски адмирал (1597–1653). Б. пр. ↑

[4] Първите холандски преселници в Америка, Б. пр. ↑

[5] Холандски живописец и график (1606–1669 г.) Б. пр. ↑

[6] Холандски художник-портретист (1613--1676 г.) Б. пр. ↑

ГЛАВА XI

ГОЛЕМИ СТРАСТИ И МАЛКИ СТРАННОСТИ

Както се пързалияха напред с пълна пара, чух зад себе си приближаването на влака от Амстердам.

— Ей! — извика Лудвиг, като погледна към линията. — Всеки може да надмине локомотив! Хайде да се надбягваме с него!

При думите му влакът изсвири — изсвириха и момчетата — и се втурнаха. Един миг те имаха преднина, като бързаха с всички сили — не повече от миг, но дори това беше нещо.

Когато напрежението спадна, продължиха пътя си по-спокойно и потънаха в разговори и закачки. От време на време спираха, за да разменят по някоя дума с пазачите, поставени на определени разстояния по канала. През зимата тези хора следяха повърхността да не бъде задръствана и замърсявана. След снежна буря те измитаха леката снежна покривка, преди да замръзне като мрамор, който радва окото, но съвсем не е добре дошъл за кънкьорите. Понякога момчетата дотолкова се забравяха, че се катереха на четири крака по облепените с лед лодки, събрани в един по-широк пристан отстрани на канала, но бдителните пазачи скоро ги откриваха и сърдито им нареждаха да слизат.

Едва ли съществува по-права линия от линията на канала, където се пързалиягпе познатата ни група; едва ли има нещо по-право от крайбрежните дълги редици върби с голи и тъпички клони. На отсрещната страна минаваше товарният път — вдигнат високо над околното поле, построен върху голямата дига, опасваща Харлемското езеро.

Огледалният канал с множеството хора на кънки, с лодките-плъзгачи под кафявите платна, със столовете на плазове и с необикновените шейнички, леки като коркови тапи, едва докосващи в полета си леда, управлявани чрез прътовете с железни остриета в

ръцете на водачите, се беше проточил и чезнеше в някаква точка в далечината. При вида на тази сцена Бен изпадна във възторг.

Лудвиг ван Холп си мислеше колко необичайно е, че английското момче знае толкова много за Холандия. По думите на Ламберт, Бен знаеше повече от самите холандци. Това не радваше особено Лудвиг. Изведнъж той се сети за нещо, което според него щеше да накара „Шон Пул“ да зяпне. Затова се приближи до Ламберт тържествуващо:

— Кажи му за лалетата — Бен чу думата „тълпън“.

— О, да! — възкликна той нетърпеливо на английски. — За страстта към лалетата — нали за нея говорите? Често съм чувал да я споменават, но зная много малко за това. Достигнала е разгара си в Амстердам, нали?

Лудвиг простена — трудно разбираше думите, но от израза на лицето на Бен му беше ясно, че той и за това знае. Ламберт, без изобщо да усети разочарованието на младия си сънародник, зарадвано отговори:

— Да, най-вече там и в Харлем, но въодушевлението обзело цяла Холандия, стигнало дори Англия.

— Мисля, че едва ли е стигнало Англия^[1] — каза Бен. — Но не съм сигурен, нали не съм присъствувал лично.

Независимо от протестите му, злополучният изследовател, последван от възмутена тълпа, бил преведен през улиците до съда. Скоро научил за свой ужас, че е унищожил луковица, която струва четири хиляди флорина (1600 долара или 400 лири). Хвърлили го в затвора, докато му препратили ценните книжа, с които изплатил сумата.

— Ха-ха! Имаш право — освен ако сега не си на повече от двеста години. Е, мога да ти кажа, сър, че тази страст надминава всичко, познато дотогава и след това. Хората били толкова полудели по луковиците, че плащали теглото им в злато.

— Какво! Колкото тежи човек ли? — извика Бен и в очите му имаше такава изненада, че Лудвиг подскочи от радост.

— Не, не! Колкото тежала луковицата. Първото лале било изпратено тук от Константинопол през 1560 година. Такова възхищение предизвикало сред богатите хора в Амстердам, че поръчали още лалета от Турция. Оттогава насам датира това модно увлечение, продължило с години. За една луковица плащали от един до

четири хиляди флорина, а луковицата „Семпер Аугустус“ струвала петдесет и пет хиляди.

— Та това е повече от четиристотин английски гвинеи! — намеси се Бен.

— Вярно, но съм сигурен в това, защото го четох оня ден в един превод на книга на Бекман^[2]. Да, сър, страхотно е било. Всички търгували с лалета — дори лодкарите, просякините и коминочистачите. И най-богатите търговци не се посвенили да споделят въодушевлението. Хората купували луковици и ги препродавали с огромна печалба дори без да ги видят. Някои забогатели от това само за дни, други загубили всичко. Когато хората нямали пари в брой, плащали със земя, къщи и дори с дрехи. Дамите продавали скъпоценностите си и премените си, за да могат да се включат във всеобщото развлечение. Всички мислели само за лалета. Най-накрая Генералните щати^[3] се намесили. Хората разбрали, че постъпват глупаво и цената на лалетата паднала. Старите дългове не могли да бъдат събрани. Кредиторите се позовавали на закона, но законът не ги подкрепил, а постановил: „дългове, направени при хазартни игри, не обвързват“. И тогава станало, каквото станало. Хиляди богати борсаджии стигнали до просяшка тояга за по-малко от час. Както казва старият Бекман, „най-послед сапуненият мехур се пукнал“.

— Да, при това голям мехур е бил! — каза Бен, който слушаше с особен интерес. — Между другото знаете ли, че думата „тълпън“ идва от турската дума, означаваща тюрбан?

— Бях забравил — отговори Ламберт, — но идеята си я бива. Само си представете група турци с омотани глави, седнали по турски на някоя ливада — каква градина с лалета става! Ха-ха! Страхотна идея.

— Така си и знаех — простена тихичко Лудвиг. — Бен вече разправи на Ламберт нещо изключително за лалетата. Знаех си.

— Наистина — продължи Ламберт, — като гледаш леха с цъфнали лалета, които се поклащат и полюляват от вятъра, можеш да си въобразиш, че са живи същества. Случвало ли ти се е?

— Не. Прави ми впечатление, ван Моунън, че вие, холандците, и до ден днешен много обичате това цвете.

— Така е. Градина без лалета не е градина — аз самият мисля, че това е най-красивото цвете. Чичо ми има от най-хубавите разновидности в градината на лятната си къща от другата страна на Амстердам.

— Не живееше ли чичо ти в самия град?

— В града живее, но лятната му къща е на няколко мили извън града. Има и друга, построена е отвъд реката. Минахме край нея, когато влизахме в града. Всички в Амстердам при възможност си правят летни къщи.

— А живеят ли понякога там? — попита Бен.

— Не, за бога! Това са малки постройки, в които могат да прекарат няколко часа през летните следобеди. На южния бряг на Харлемското езеро има много красиви къщи. Сега обаче започнаха да отводняват езерото, за да правят полдери, и няма да е толкова весело. Между другото, откакто сме тръгнали, минахме край няколко такива къщички с червени покриви. Сигурно си ги забелязал — с малки мостчета, езерца, градинки и надписи над портите.

Бен кимна.

— По това време не са особено живописни — продължи Ламберт, — но когато се затопли, изглеждат чудесно. Щом върбата напъпи, чичо ми ходи до лятната си къща всеки следобед. Подрямва си, пуши с лулата, а леля плете, поставила краката си върху мангала — колкото и горещ да е денят; братовчедка ми Рика и момичетата ловят риба направо от прозорците или бърбят с приятелите си, които минават с лодки по езерото; най-малките играят наоколо или висят по мостчетата над рововете. После пият кафе със сладки, а на масата е сложен голям букет от водни лилии. Повярвай ми, много е приятно, само че (и това между нас да си остане) макар да съм роден тука, никога няма да свикна с миризмата на застояла вода, с каквато са пропити повечето летни къщи. Почти няма къща, която да не е построена край ров. Възможно е да ми прави такова впечатление, защото съм живял дълго в Англия.

— Сигурно и аз ще го усетя — каза Бен, — когато снегът започне да се топи. Ранната зима сякаш заради мене е покрила тези „ароматни“ води — крайно благодарен съм й. Холандия без великолепието на кънките изобщо нямаше да ме привлича.

— Колко малко приличаш на Поотови — възкликна Ламберт, който се вслушваше в разговора недоволно, — а пък сте братовчеди, колко странно!

— Братовчеди сме наистина или поне винаги сме се смятали за братовчеди, но не сме особено близки. Бабите ни са били сестри от различни майки. По моя линия родът е английски, а по негова — изцяло холандски. Нали разбирате — старият дядо Поот се е женил два пъти и аз съм потомък от английската му жена. Йакоп обаче ми харесва повече от половината ми английски братовчеди, взети заедно. Той е най-преданото и добронамерено момче, което познавам. Колкото и странно да звучи, баща ми съвсем случайно се запознал с бащата на Йакоп по време на едно служебно посещение в Амстердам. От дума на дума стигнали до роднинството си — между другото, разговаряли на френски, пък и досега продължават да си пишат на този език. Чудни работи стават по света! Сестра ми Джени би зяпнала от учудване, ако види какво прави понякога леля Поот. Леля е истинска дама, но е толкова различна от мама. Пък и къщата, мебелите, начинът на живот — всичко е толкова различно.

— Разбира се — съгласи се Ламберт с доволство, сякаш искаше да каже, че едва ли другаде по света може да съществува такова съвършенство, каквото има в Холандия, — Когато се върнеш, още повече ще има да разправяш на Джени.

— Така е. Мога да добавя само това — ако чистотата е добродетел почти колкото набожността, в Брук няма от какво да се боят. Това е най-чистото място, което съм виждал. Даже леля Поот, макар да е богата, половината ден чисти и къщата й изглежда като току-що лакирана. Писах вчера на мама, че непрекъснато виждам двойника си, опрял крака в краката ми, върху полирания под на столзата.

— Двойника си? Не разбирам какво искаш да кажеш.

— О, отражението си, образа си, Бен Добс номер две.

— А, ясно — възкликна ван Моунън, — А влизал ли си някога в огромния салон на леля си? Бен се засмя.

— Само веднъж — в деня, когато пристигнах. Йакоп казва, че няма да ми се удаде случай да го видя отново преди сватбата на сестра му Кенау през седмицата след Коледа. Татко ми разреши да остана, за да присъствувам на голямото събитие. Всяка събота леля Поот и

дебеланката Каат влизат в салона и метат, лъскат, търкат. После пускат завесите и го затварят до следващата събота. А дотогава жива душа не прекрочва прага му, но както казва леля, независимо от това трябва да се прави „схонмакън“^[4].

— Голямо чудо. Така правят с всеки салон в Брук — каза Ламберт. — А какво ти е мнението за механичните фигури в градината на съседите им?

— О, добре са направени. Сигурно през лятото, когато пускат лебедите да плават в езерото, те са съвсем като живи, обаче онзи мандарин в ъгъла, който си клати главата под кестените, е направо смешен — сигурно и децата му се подиграват. Освен това градината е разделена на парцели, а дърветата са подрязани и боядисани. Прощавай, ван Моунън, обаче аз сигурно никога няма да се науча да се възхищавам от холандския вкус.

— Трябва да мине време — отговори Ламберт снизходително, — за да свикнеш. В Англия видях много неща, които ме възхитиха, и се надявам, че ще ме изпратят с тебе на връщане, за да уча в Оксфорд, но като цяло предпочитам Холандия.

— Много естествено — каза Бен напълно одобрително. — Що за холандец щеше да си, ако не я предпочиташе. Няма нищо по-хубаво от това да обичаш родината си. Странно е все пак да изпитваш толкова топли чувства към толкова студено място. Ако не се движехме, направо щяхме да замръзнем.

Ламберт се засмя.

— Защото кръвта ти е английска, Бенджамин. На мене не ми е студено. Погледни и кълкърите по канала: почервенели са като макове, но са щастливи като лордове. Ей! Добри ми капитане — извика Ламберт на холандски, — какво ще кажеш да спрем в ей онази ферма и да си стоплим краката?

— На кого му е студено? — попита Петър, като се обърна.

— На Бенджамин Добс.

— Сега ще се стопли!

И групата получи заповед да спре.

[1] Макар страстта към лалетата да не обзема Англия така, както Холандия, скоро цветето става предмет на търговия и вдига много

цената си. През 1636 година публично продавали лалета на Лондонската борса. Много по-късно, през 1800 г., общоприетата цена за една луковица била петнадесет гвинеи. Бен не знаеше, че дори по негово време една-единствена, луковица от сорта „Фани Кембъл“ е била продадена за седемдесет гвинеи. В своите „Спомени за обществените заблуди“ шотландският писател Чарлз Макей, роден 1814 г., разказва смешната история за един английски ботаник, който видял луковица на лале в оранжерията на богат холандец. Без да подозира стойността ѝ, той извадил джобното си ножче и като разрязал луковицата, се задълбочил в изучаването ѝ. Внезапно се явил собственикът, разярен скочил върху му и го запитал дали съзнава какво върши. — Бея най-необичайната глава лук, която съм срещал — отговорил философски настроеният гост. — Сто хиляди дяволи! — изкрещял холандецът. — Та това е „Адмирал Ван дър Ейк“! — Благодаря — отговорил пътешественикът и веднага вписал названието в бележника си. — Разпространен ли е този сорт в Холандия? — По дяволите! — завикал холандецът. — Като се изправите пред съдебната комисия, ще разберете! ↑

[2] Немски писател — естественик (1739–1811 г.) Б. пр. ↑

[3] Висшият законодателен орган в Холандия Б. пр. ↑

[4] Разкрасяване (хол.). Б. пр. ↑

ГЛАВА XII

ПО ПЪТЯ ЗА ХАРЛЕМ

Като приближаваха вратата на фермата, момчетата внезапно се озоваха в средата на една живописна семейна сцена. Широкоплещест холандец се втурна навън, следван от милата си вроу, която сръчно го налагаше, стиснала дългата дръжка на тигана. Изразът на лицето ѝ никак не обещаваше гостоприемство, затова момчетата благоразумно решиха да идат някъде другаде, за да стоплят краката си.

Следващата къща беше по-приветлива. Отгоре имаше яркочервени керемиди, покриващи и обора за кравите, който изглеждаше чист (доколкото това изобщо е възможно) и беше прилепен до главната сграда. Една спретната старица с благ вид седеше до единия прозорец и плетеше, зад другия се различаваше смътно профилът на дебел човек с лула в устата, седнал зад светещите от чистота стъкла и снежнобялото перде. В отговор на тихото почукване на Петър горната половина на вратата (срязана през средата) беше отворена от светлокоса румена девойка в празнични дрехи, която попита какво искат.

— Можем ли да влезем да се постолим, госпожице? — каза учтиво капитанът.

— Разбира се, чувствувайте се като у дома си — беше нейният отговор и долната половина на вратата плавно се съедини с отворената горна част. Преди да влезе, всяко момче дълго и старателно си изчисти краката на грубата изтривалка, после отправи възможно най-дълбокия поклон към старата госпожа и господина до прозорците. Бен беше склонен да мисли, че и тези лица са автомати като движещите се градински фигури в Брук — защото и двамата бавно кимнаха по един и същ начин, след което продължиха заниманията си съсредоточено и сковано, като че ли ги управляваше някакъв механизъм. На равни интервали старецът пуфкаше с лулата, а неговата старица потракваше с куките, сякаш бяха движени от скрити вътре в тях колелца. Дори

димът, който наистина излизаше от неподвижната лула, не беше достатъчно доказателство, че това са живи хора.

Но румената девойка ... Ах! Как се разтича тя! Даде на момчетата полирани столове с високи облегалки, за да седнат; разпали огъня и той пламна, сякаш дишаше; накара Йакоп Поот почти да се разплаче от щастие, когато донесе огромен квадратен сладкиш с джинджифил и пръстена кана кисело вино! Колко се смя тя и как одобрително кимаше, докато гледаше момчетата как ядат като диви зверчета, научени на добро поведение, и колко изненадана беше, когато Бен възпитано, но твърдо отказа да си вземе черен хляб и кисело зеле ... Как издърпа ръкавицата на Йакоп, скъсана на палеца, и я закърпи пред очите им, като накрая прехапа конеца и докато го късаше, каза през зъби: „Сега ще ти бъде по-топло!“ Как стисна поред ръцете на момчетата и (като хвърли виновен поглед към женския автомат) колко настояваше да напълнят джобовете си с парчета сладкиш!

През цялото това време куките потракваха, а лулата равномерно пуфтеше.

Момчетата продължиха пътя си и не след дълго пред погледа им се появи Званънбърхският замък с тежката си фасада и кулите над портите, украсени със скулптури на лебеди.

— Халфвех^[1], момчета — каза Петър. — Сваляйте кърките.

— Разбираш ли — обясняваше Ламберт на другаря си, — тук Ей се влива в Харлемското езеро и обстановката е доста опасна. Нивото на реката е с пет стъпки по-високо от земната повърхност — затова дигите и механизмите на шлюзите трябва да са много издръжливи, в противен случай веднага ще се наложи да спират водата. Казват, че шлюзите тук са с особени приспособления — ще минем по дигите и ти с очите си ще се увериш. Известно е, че пролетните води на езерото имат чудната способност да избелват, както никъде другаде в света — всички големи работилници за избелване на платове в Харлем ги използват. Не съм запознат много с това, но мога да ти разкажа нещо от собствен опит.

— Какво?

— Езерото е пълно със змиорки — най-големите, каквито можеш да си представиш. Често съм идвал да ги ловя тука — направо чудовищно големи са! Казвам ти — понякога силата им е колкото на

човек — могат да ти изкълчат ръката, ако не си нащрек. Ама ти май не се интересуваш от змиорки, а? Замъка си го бива, нали?

— Да. А защо там са сложени лебеди? Означават ли нещо? — попита Бен, загледан в каменните кули.

— Холандците направо благоговаят пред лебедите. Замъкът е кръстен на тях — Званънбърх означава Лебедовия замък. Толкова мога да ти кажа. Мястото е много важно, защото тук заседават мъдреците по въпросите на дигите. Някога в този замък е живял прославеният Кристиан Брюнинс.

— А кой е той?

— Петър би могъл да ти отговори по-добре от мене, ако знаеше английски или ако не се бояхте толкова да не измените на матерния си език — каза Ламберт. — Но аз често съм чувал от дядо си за Брюнинс. Никога не му омръзва да разказва за великия инженер — колко способен бил, колко учен, как когато умрял, цялото население го оплаквало като скъп приятел. Бил член на множество научни дружества и завеждащ държавния отдел, на който била поверена грижата за дигите и за другите защитни съоръжения за борба е морето. Безбройни са подобренията, които направил по дигите, шлюзите, водните мелници и какво ли не. Ние, холандците, смятаме великите ой инженери за най-големите си благодетели. Брюнинс е умрял отдавна, в негова чест е издигнат паметник в Харлемската катедрала. Виждал съм портрета му и мога да ти кажа, Бей, че има направо благороден вид. Нищо чудно, че замъкът му изглежда толкова строг и величествен, От голямо значение е, че такъв е бил домът на този човек!

— Прав си, наистина — каза Бен. — Мисля си, ван Моунън, дали ти и аз някога ще дадем на някоя стара сграда правото да изглежда величествена ... Ех! Много неща има още за правене на света и някои от сегашните момчета ще трябва да ги правят. Я си оправи каишката на обувката, Моунън, разкопчала се е.

[1] На половината път (хол.); името на градче половината път между Амстердам и Харлем. Б. пр. ↑

ГЛАВА XIII

БЕДА

Наближаваше един часът, когато капитан ван Холп и отрядът му влязоха във внушителния стар град Харлем. От сутринта бяха изминали почти седемдесет мили и все още се чувствуваха бодри като орлета. Всички — от най-младия (Лудвиг ван Холп, едва четиринадесетгодишен) до най-големия — който без съмнение беше забележителният им капитан — ветеран на седемнадесет години — бяха на едно мнение: че това е най-веселото време в живота им. Разбира се, Йакоп Поот доста се задъхваше последните една-две мили и сигурно му беше време да си подремне, но и той беше толкова жизнерадостен, че би могъл да измине още дванадесет мили. Даже Карл Схомъл, който много се беше сблизил с Лудвиг по време на екскурзията, забрави лошия си нрав. Самият Петър пък беше най-щастливият между щастливите — пееше и свирукаше толкова радостно, докато се носеше на кънките, че дори и потъналите в мисли минувачи се усмихваха, като го чуеха.

— Е, момчета! Наближава време за обяд — каза той, когато стигнаха до една гостилница на главната улица. — Не може да минем само със сладкиша на хубавата девойка.

И капитанът пъхна ръце в джобовете си, готов сякаш да каже: „А с тези пари може да се изхрани цяла армия!“

— Ей! — извика Ламберт. — Какво му стана на тоя човек?!

Пребледнял и ококорен, Петър шареше с ръце по куртката и панталоните, като че ли беше получил внезапно пристъп на лудост.

— Лошо му е! — извика Бен.

— Не, изгубил е нещо — каза Карл.

Петър промълви едва-едва: „Кесията! С всичките ни пари! Няма я...“

За миг момчетата така се слисаха, че не проро-ниха дума. Накрая Карл рече сърдито:

— Глупаво беше да даваме всичките пари на един човек. Още тогава ви казвах. Я виж в другия джоб!

— Гледах — няма ги.

— Я разкопчай сакото!

Петър се подчини машинално. Дори свали шапката си и погледна в нея? после трескаво започна да бърка в джобовете си.

— Няма ги, момчета — каза той отчаяно. — Нито ще обядваме, нито ще вечеряме. Какво да правим? Не може да продължим без пари. Ако бяхме в Амстердам, щях да намеря колкото ни трябват, но в Харлем няма от кого да взема дори стайвър. Не познавате ли тук човек, който да ни даде няколко гулдена?

Момчетата се спогледаха и всеки видя пет недоумяващи лица. После някакво подобие на усмивка обиколи кръга, но тъжно угасна, щом стигна Карл.

— Не става така — ядосано изрече той. — Познавам някои, хора тук, при това богати, но татко здравата ще ме натупа, ако заема дори грош. Над портата на лятната ни къща е написал: „Честният човек не взема назаем“.

— Хъм! — рече Петър, който в момента съвсем не одобряваше тази мъдра мисъл.

Изведнъж момчетата усетиха, че страшно огладняват.

— Моя пеше грешката — каза виновно Йакоп на Бен. — Пръф ас касах фсички момшета та си слоят кесиите в парите на фан Холп, не, опратното ...

— Глупости, Йакоп! За добро си го предложил. От бодрия глас, с който Бен изрече това, двамата ван Холпови и Карл се досетиха, че ще предложи план, който ще спаси положението.

— Казвай, казвай какво говориха, ван Моунън! — крещяха те.

— Бен каза, че Йакоп не е виновен за изгубването на парите, че за добро е предложил на ван Холп да събере парите на всички в кесията си.

— Само това? — възкликна с тъжен глас Лудвиг. — Щом е само това, можеше да го каже по-спокойно. Колко пари сме изгубили?

— Не помниш ли? — попита го Петър. — Всеки сложи по десет гулдена. В кесията имаше шестдесет гулдена. Аз съм най-големият глупак на света, даже малкият Схимълпенинк щеше да бъде по-добър капитан. Иде ми да се пръсна от яд, загдето така ви разочаровах.

— Ами пръсни се! — сопна се Карл и добави: — Пфу! На всички е ясно, че е станало случайно, но това не оправя нещата. Трябва да се сдобием с пари, ван Холп, дори ако се наложи за тази цел да продадеш прекрасния си часовник!

— Да продам майчиния си подарък за рождения ден? Никога! Ще си продам палтото, шапката — всичко, само не часовника.

— Е, стига, стига — каза Йакоп приятелски, — прекалено голям въпрос направихме. Можем да се върнем у дома и след ден-два отново да потеглим.

— На тебе може и да ти дадат още една монета от десет гулдена — каза Карл, — но за другите няма да е толкова лесно. Върнем ли се, там и ще си останем — бъди сигурен!

Капитанът, който нито за миг не изгуби благородството си, се възмути и възкликна:

— Нима мислите, че ще ви накарам да страдате заради моята небрежност? В касичката си у дома имам три пъти по шестдесет гулдена!

— О, моля за извинение — побърза да каже Карл и добави мрачно; — Не виждам друг начин, освен да се приберем гладни.

— Аз имам по-добър план! — каза капитанът.

— Казвай! — завикаха всички.

— Колкото и лоша да е работата, да не се отчайваме и да се приберем достойно, като мъже — каза Петър и видът му беше толкова горд и красив, когато обърна откритото си лице и ясниите си сини очи към тях, че момчетата се заразиха от духа му.

— Ура за капитана! — завикаха те.

— Е, момчета, не е лошо да си кажем, че в края на краищата Брук е едно прекрасно място и че искаме да стигнем там след два часа. Съгласни ли сте?

— Съгласни сме! — извикаха всички и се спуснаха към канала.

— Слагайте кънките! Готови ... Ей, Йакоп, дай да ти помогна! Така ... Едно, две, три — старт!

И лицата на момчетата, които си тръгваха от Харлем по дадения сигнал, бяха весели почти толкова, колкото когато влизаха в града начело с капитан Петър преди половин час.

ГЛАВА XIV

ХАНС

— Дондър ен бликсъм^[1] — извика ядосано Карл, когато групата се беше отдалечила едва на двадесет ярда от градската врата. — Та това е оня дрипльо с дървените кънки и с кърпените кожени панталони. По дяволите, все него ли ще виждаме! Цяло щастие ще бъде — добави той с най-подигравателния тон, който се осмеляваше да използва, — ако капитанът не ни заповяда да спрем и да се ръкуваме с него.

— Вашият капитан е ужасен човек — засмя се Петър, — но ти напразно биеш тревога, Карл — никъде между кънкьорите не мога да открия твоя въшльо. А, ето го! Какво ли се е случило с това момче?

Клетият Ханс! Лицето му беше побледняло, устните — стиснати. Караше кънките като човек, който се е събудил след страшен сън. Точно когато минаваше край тях, Петър му извика:

— Добър ден, Ханс Бринкър! Лицето на Ханс веднага светна.

— Ах, господине, вие ли сте? Добре, че ви срещнах.

— Както винаги е нагъл — изсъска Карл Схомъл, като профуча край момчетата, които явно възнамеряваха да се повъртят около капитана.

— Радвам се да те видя, Ханс — сърдечно каза Петър, — но изглеждаш угрижен. Мога ли да ти помогна с нещо?

— Имам си грижи, господине — отговори с наведени очи Ханс. После ги вдигна и изглеждаше почти щастлив: — Но в случая аз, Ханс, мога да помогна на господин ван Холп.

— Как така? — попита Петър направо, съвсем по холандски — без да се опитва да прикрие изненадата си.

— Като ви дам това. — И Ханс му протегна изчезналата кесия.

— Ура! — завикаха момчетата и забравиха за топлите джобове, размахаха радостно премръзналите си ръце. Петър обаче каза само: „Благодаря ти, Ханс Бринкър!“ с такъв глас, че на Ханс му се стори, че самият крал е коленичил пред него.

Викът на развеселените момчета стигна до скритите под шапката уши на изискания млад господин, който се пързеляше към Амстердам, препънат под тежкия товар на гнева. Всяко друго момче веднага би завило обратно, за да побърза да задоволи любопитството си. Но не и холандчето. Карл спря и без да поглежда назад, се почуди какво ли чак толкова се беше случило. Постоя така неподвижно, докато не реши, че само възможността да се снабдят с храна би ги накарала да викат „ура“ толкова радостно. Тогава се обърна и бавно се запързеля към възторжените си другари.

В това време Петър беше дръпнал Ханс настрана.

— Откъде разбра, че кесията е моя? — попита той.

— Нали ми платихте вчера три гулдена, загдето направих герданчето от липа, за да си купя с тях кънки.

— Да, вярно.

— Тогава видях жълтата ви кожена кесия.

— А къде я намери днес?

— Сутринта излязох от къщи прекалено угрижен и не внимавах къде карам. Спънах се в някакви трупи и докато си разтривах коляното, видях кесията ви почти скрита под едно дърво.

— Значи там! Сега си спомням — точно когато минавахме край трупите, измъквах от джоба си шала и сигурно заедно с него съм изръсил кесията. Ако не беше ти, Ханс, нямаше да я видя повече ...

И като изсипа съдържанието, Петър каза:

— Затова трябва да ни направиш това удоволствие да поделим парите.

— Не, господине — отговори Ханс. Каза го с тих глас, скромно, без преструвка, но Петър се почувствува някак виновен и прибра обратно среброто без повече приказки.

„Харесва ми това момче — какво значение има дали е богато, или бедно?“ — помисли си той и каза на глас:

— Мога ли да те попитам каква е грижата ти, Ханс?

— Ах, историята е много тъжна, пък и без това се задържах много. Отивам в Лейдън да видя известния доктор Букман ...

— Доктор Букман ли? — възкликна учудено Петър.

— Да, господине, и не трябва да губя нито миг. Сбогом!

— Почакай, и аз съм натам. Хайде, момчета! Нали ще се върнем в Харлем?

— Да! — извикаха с въодушевление момчетата и потеглиха.

— Виж какво — каза Петър, като доближи Ханс и двамата се понесоха по леда толкова свободно и леко, сякаш не усещаха, че се движат, — ние се каним да спрем в Лейдън и ако отиваш там само с поръчение до доктор Букман, бих могъл да изпълня поръчката вместо тебе. Момчетата ще са прекалено уморени, за да стигнем толкова далече още днес, но ти обещавам да го намеря утре рано сутринта, ако е в града.

— Ах, господине, наистина ще ми услужите. Не че ме плаши разстоянието, но не искам да оставя мама сама за дълго.

— Болна ли е?

— Не, господине. Татко е болен. Може би сте чували. От много години е без разсъдък — още от времето, когато построиха голямата мелница Схолосен. Но телом е здрав и силен. Снощи мама коленичила да раздуха торфа — единственото удоволствие на татко е да седи и да гледа как се разгарят въглените, затова мама ги раздухва час по час, за да го зарадва. Преди да стане, той скочил върху ѝ като някакъв великан, сграбчил я и я сложил над огъня, като все се смеел и клател глава. Аз бях на канала, но чух мама да пищи и изтичах у дома. Татко я стискаше здраво и дрехата ѝ вече димеше. Опитах се да угася огъня, но той ме блъсна с ръка. Нямаше вода в къщи, иначе щях да се оправя. И през цялото време татко се смееше — такъв ужасен смях — почти беззвучен, само кривеше лице. Опитах се да отскубна мама, но стана още по-лошо; после ... ужасно беше, но можех ли да оставя мама да изгори? Ударих го — ударих го с едно столче. Той ме хвърли настрани. Дрехата на мама пламна! Трябваше да я угася! По-нататък не помня добре какво стана; озовах се на пода, а мама се молеше. Стори ми се, че е в пламъци и непрекъснато чувах оня смях. Сестра ми Гретел изпищя — той държал мама точно над горящия торф — нищо не разбирах вече. Гретел се втурна към килера, напълни една купичка с любимото му ядене и я сложи на пода. Тогава той остави мама и запълзя към храната като бебе. Мама не беше пострадала, само част от дрехата ѝ беше изгоряла. Колко нежна беше тя към татко тази вечер, гледаше го и се грижеше за него. Той спеше и се мяташе трескаво, стиснал в ръце главата си. Мама каза, че напоследък често го правел, сякаш усещал силна болка. Ах, няхах намерение да ви разправам това. Ако татко беше на себе си, не би сторил зло и на котенце.

Известно време момчетата се плъзгаха напред мълчаливо.

— Страшно е било — каза накрая Петър. — А как е баща ти днес?

— Много е зле, господине.

— Защо отиваш чак при доктор Букман, Ханс? В Амстердам има лекари, които сигурно могат да помогнат. Букман е знаменитост, търсят го само най-богатите, пък често и те напразно го чакат ...

— Той ми обеща, господине, обеща ми вчера да дойде при татко след седмица. Но при тази промяна не можем да чакаме — струва ни се, че клетият татко умира. О, вие можете да го помолите да дойде незабавно — не бива да изчаква цяла седмица и клетият татко да умре — добрият господин доктор е толкова любезен...

— Любезен ли? — като ехо повтори Петър изумено. — Та той е известен като най-мрачния човек в цяла Холандия!

— Само изглежда така, защото не е дебел и вечно има нещо наум, но сърцето му е добро, сигурен съм. Кажете на господин доктора това, което чухте, и той ще дойде.

— С цялото си сърце се надявам, че ще дойде, Ханс. Виждам, че бързаш да се върнеш у дома. Обещай ми, че ако имаш нужда от подкрепа, ще отидеш при моята майка в Брук. Кажи й, че аз съм те помолил да отидеш. И още нещо, Ханс: вземи няколко гулдена — не като възнаграждение, а като подарък.

Ханс решително поклати глава.

— Не — не, господине, не мога да ги взема. Друго щеше да бъде, ако намерех работа в Брук или на Южната меница, но навсякъде чувам едно и също — „почакай до пролетта“.

— Добре, че заговори за, това — каза зарадван Петър. — Баща ми се нуждае от помощ, и то веднага. Красивото герданче му хареса много. Каза: „Това момче работи чисто, ще стане добър резбар.“ Трябва да се направи дървен портал за новата ни лятна къща и татко ще плати добре изработката.

— Добър е господ! — извика Ханс, внезапно зарадван. — О, ще ми бъде безкрайно приятно. Никога не съм се захващал за големи работи, но мога да го направя, сигурен съм в това.

— Е, Добре, кажи на баща ми, че си Ханс Бринкър, за когото сме говорили. Той с удоволствие ще ти послужи.

Ханс широко отвори очи, искрено учуден.

— Благодаря ви, господине.

— Ей, капитане — извика Карл с желание да се представи колкото може по-добронамерен, за да заглади лошото впечатление, — вече сме в центъра на Харлем, а ти мълчиш — чакаме твоите заповеди и сме изгладнели като вълци.

Петър му отвърна нещо шеговито и побърза да се обърне към Ханс:

— Ела с нас да хапнеш нещо, а после няма повече да те задържам.

Колко печално го стрелна с очи Ханс! Петър се зачуди как досега не беше разбрал, че клетото момче е гладно.

— Ах, господине, мама сигурно има нужда от мене дори в момента — състоянието на татко може да се е влошило. Не бива да се бавя. Господ да ви поживи!

И като кимна бързо, Ханс тръгна по посока на дома и скоро изчезна от погледите им.

— Хайде, момчета! — въздъхна Петър. — Време е за обяд!

[1] Гръм и мълнии (хол.). Б. пр. ↑

ГЛАВА XV

ДОМОВЕ

Не бива да решавате, че познатите ни млади холандци вече бяха забравили голямото надбягване, което щеше да се проведе на двадесети. Точно обратното — през целия ден те често мислеха и разговаряха за това.

Докато разглеждаха забележителностите, дори Бен, който за разлика от другите се чувствуваше почти пътешественик, нито за миг не престана да си представя сребърните кьнки — такива, каквито витаеха в мислите му ден и нощ вече цяла седмица.

Като истински „Джон Бул“, както го наричаше Йакоп, той ни най-малко не се съмняваше, че по английски бързоног, по английски силен и изобщо с типичните си английски качества, на леда винаги би могъл да засрами цяла Холандия, а ако се наложи — и целия свят. Бен наистина беше изключителен кьнкьор. Той не бе имал и половината от възможностите за упражняване на новите си другари, но беше направил всичко, което зависеше от него. Освен това беше добре сложен и много подвижен — с други думи, беше стегнато, стройно, пьргаво и напето момче, затова да се пьрзала му беше присьщо, както за планинската коза — да скача, а за орела — да се извисява.

През тази звездна зимна нощ и светлия сльнчев ден образът на сребърните кьнки не се появи единствено пред Ханс, който беше с натежало сърце.

Кьнките се носеха дори пред очите на Гретел, седнала до майка си през часовете на измерителното бдение — не като награди за спечелване, а като безвъзвратно изчезващи съкровища.

А в мислите на Рихи, Хилда и Катринка почти единственото беше: „Надбягването! Надбягването! Надбягването на двадесети!“

Трите момичета бяха приятелки. Макар да бяха почти на една възраст, еднакво способни и знатни, те се различаваха — както само момичетата могат да се различават.

Вече познавате Хилда ван Хлек — сърдечно, благородно момиче на четиринадесет години. Красотата на Рихи Корбес радваше окото — тя беше по-привлекателна и по-хубава от Хилда, но в душата ѝ не беше толкова светло и слънчево. Горделивостта, недоволството и завистта се трупаха в сърцето ѝ подобно на облаци, които от ден на ден все повече растат и тъмнеят. Естествено, като всички облаци и тези от време на време се разнасяха — но кой да види бурите и поройните сълзи? Това знаеха само баща ѝ, майка ѝ и братчето ѝ — тези, които я обичаха най-много. Като всички облаци, и тези облаци често приемаха причудливи форми и изглеждаха чудовищни злини и планини от препятствия, а всъщност представляваха само мъгла и въображаема пара. В мислите си Рихи не виждаше Гретел като човешко същество, като божие създание, подобно на нея — Гретел означаваше само бедност, дрипи и мръсотия. Подобните на Гретел нямаха право да чувствуват и да се надяват и най-вече не биваше да пресичат пътя на по-висшестоящите — освен ако не го правеха както подобава. Можеха да превиват гръб за другите на прилично разстояние и дори да се възхищават от висшестоящите, стига да го правят с покорство. Но нищо повече. Ако се разбунтуват — потуши бунта им, ако страдат — това не е моя грижа; ето какво беше тайното правило на Рихи. При все това тя беше толкова остроумна, с такъв вкус се обличаше, толкова очарователно пееше, толкова беше състрадателна (към мкотенцата и зайчетата, отглеждани у дома), така умело омагьосваше здраво-мислещите и прями младежи, като Ламберт ван Моунън и Лудвиг ван Холп!

Карл по душа твърде приличаше на нея, за да ѝ се възхищава искрено, а може би подозираше за облаците. По природа потаен, мрачен и вечно недоволен, той естествено предпочиташе веселата Катринка, с характер, приличен на сто гласовити камбанки. Тя беше кокетка още от люлката, продължи да бъде кокетка и като дете, беше кокетка и сега — в ученическите си години. Без да влага лошо чувство, тя кокетираше с учението си, със задълженията си, дори с дребните си грижи. Грижите не можеха да знаят как се отнася тя с тях — съвсем не. Кокетираше с майка си, с агънцето, което гледаше, с малкото си братче, дори със златните си къдрици — често отмяташе глава назад, сякаш ги ненавиждаше. Всички я харесваха, но кой ли можеше да я обикне? Тя вечно се преструваше. Приятно лице, приятно сърце, приятно държание — стига ти час да им се нарадваш. Клетата щастлива

Катринка! Такива като нея звънтят толкова весело през младостта си... но животът е склонен да им върне с кокетство, да приглуши медните камбанки или да ги накара да замлъкнат една по една ...

Колко различни бяха домовете на трите момичета от разнебитената стара къщурка, където живееше Гретел. Рихи живееше в красива къща близо до Амстердам, където покритите с дърворезба бюфети бяха отрупани със сребърни и златни сервизи, а от тавана до пода се спускаха надиплени копринени гоблени.

Хилдиният баща притежаваше най-голямата сграда в Брук. Всички наоколо се възхищаваха от блестящите излъскани плочи върху покрива, от облицованата с дърво фасада, боядисана в половин дузина различни цветове.

Катринкиният дом, на разстояние не повече от миля, беше от най-хубавите холандски имения. Градината беше така строго подредена с пътечки и парцели, че птиците сигурно я вземаха за огромна китайска главоблъсканица, която чака да започнат да играят на нея. През лятото обаче ставаше красива: цветята използвана най-ползотворно строго определеното им място и когато градинарят не внимаваше, те грейваха, извиваха се, преплитаха се едно в друго по най-красивият начин, който можете да си представите. Каква леха с лалета имаше там! Дори Кралицата на феите не би потърсила по-величествено място, където да настани двора си! Катринка обаче предпочиташе лехата с розови и бели зюмбюли. Обичаше свежестта им, аромата им и безгрижието, с което камбановидните им цветове се полюшваха на вятъра.

Карл имаше и същевременно нямаше право да твърди, че Катринка и Рихи се вбесяват само при мисълта, че селянчето Гретел ще участва в надбягването. Беше чул как Рихи заявява, че това е „позорно, срамно, твърде лошо“ — а на холандски, както и на английски, това обикновено са най-грубите изрази, които може да използва едно възмутено момиче. Беше виждал как Катринка поклаща красивата си глава, беше чул как мило повтаря: „Срамно, твърде лошо!“ съвсем като Рихи, доколкото медните камбанки могат да приличат на гласа на ненодправения гняв. Това му стигаше. Не му дойде на ума, че ако първа Хилда, а не Рихи бе говорила с Катринка за това, камбанките щяха с готовност да звънтят като ехо и Катринка щеше да каже: „Разбира се, нека дойде с нас“ и повече нямаше да

разсъждава. Сега обаче Катринка с мила настойчивост обявяваше, че е срамно да се позволява на една гъсарка, на една загубена малка твар като Гретел, да разваля надбягването.

Тъй като Рихи беше богата и властна (по ученически), тя имаше и други последователи освен Катринка, които бяха склонни да споделят мнението ѝ — или защото бяха твърде безотговорни, или твърде страхливи и оставяха други да мислят вместо тях. Клетата малка Гретел! И без това сега домът ѝ беше тъжен и мрачен. Раф Бринкър лежеше върху грубото легло и стенеше, а неговата вроу, забравила и простила всичко, квасеше челото и устните му, плачеше и се молеше да не умира. Както знаем, в отчаянието си Ханс беше тръгнал за Лейдън да търси д-р Букман и да го накара, ако е възможно, да отиде при баща им веднага. Гретел, обзета от странен ужас, се справяше с работата доколкото можеше: изми грубия кирпичен под, донесе торф, за да стъкне слаб огън и стопи лед за нуждите на майката. Като свърши това, тя седна на ниско столче до кревата и започна да моли майка си да се опита малко да поспи.

— Толкова си уморена — шепнеше тя. — Не си мигнала от онзи ужасен час снощи. Виж, сложих в ъгъла върбовото легло, постлах отгоре всичко меко, което намерих, за да можеш да легнеш удобно, мамо. Ето ти жакета. Съблечи хубавата рокля, ще я сгъна много внимателно и ще я сложа в големия сандък, преди да си легнеш.

Госпожа Бринкър поклати глава, без да откъсва очи от лицето на съпруга си.

— Аз ще го гледам, мамо — настояваше Гретел. — Ще те будя всеки път щом татко помръдне. Толкова си бледа и очите ти са толкова зачервени — моля те, мамо!

Напрасно детето увещаваше майката. Госпожа Бринкър не искаше да напусне поста си.

Гретел, притихнала разтревожено, загледа майка си и се зачуди дали е голям грях да обичаш повече единия си родител, отколкото другия — да, без съмнение, без всякакво съмнение, тя изпитваше ужас от баща си, докато към майка си се отнасяше с любов, граничеща с обожествяване.

„Ханс може да обича татко — мислеше си тя, — а аз защо не мога? Но и аз се разплаках, когато видях кръв по ръката му онзи път — миналия месец, когато беше грабнал ножа ... А сега, като стене, колко

ме боли, всичко ме боли ... Може би всъщност и аз го обичам и господ ще види, че не съм толкова лошо, грешно момиче, за каквото се мисля. Да, и аз обичам клетия татко — почти колкото го обича Ханс — не съвсем колкото Ханс, защото Ханс е по-силен и не се бои от него. О, няма тези стонове никога няма да спрат! Клетата мама, колко е търпелива — никога не се муси като мене за парите, които са изчезнали така странно. Ако татко можеше поне за миг да отвори очи и да ни погледне така, както ни гледа Ханс, и да каже къде са отишли гулдените на мама, няма да ме е грижа за друго — не, ще ме е грижа ... Не искам клетият татко да умре, да посинее и да стане студен, като сестричето на Ани Боуман ... Сигурна съм, че не искам ... Боже мили, не искам татко да умира.“

Мислите ѝ преминаха в молитва. Кога я каза, клетото дете едва ли разбра. Скоро усети, че се е взряла в пулсиращата светлинка отстрани на огъня, която мигаше слабо, но постоянно ѝ показваше, че някъде в тъмната купчина се крие топлина и светлина, която най-после ще я обгърне. До леглото стоеше голяма пръстена купа, пълна с пламтящ торф. Гретел я беше поставила там с думите „за да спре татко да зъзне“. Момичето гледаше как тя хвърля отблясъци по фигурата на майката, как поръбва със светлина избелялата пола и някак подновява избелялото елече. Гретел с облекчение гледаше как бръчките по умореното лице се изглаждат, когато светлината от огъня нежно пробягва по него. После преброи прозорците — бяха счупени и поправяни, и накрая, след като проследи всяка пукнатина и всяка линия по стените, прикова поглед върху дървената полица, направена от Ханс. Полицата беше поставена високо, но Гретел я стигаше. На нея стоеше голяма библия с кожена подвързия и медни закопчалки — сватбен подарък на госпожа Бринкър от семейството в Хайделберг.

— Ах, Ханс с всичко се справя! Ако беше тука, можеше да обърне тялото на татко така, че да престане да стене. Боже, боже... Ако болестта продължи, никога вече няма да се пързалие. Трябва да върна новите си кънки на красивата дама. Ханс и аз дори няма да видим надбягването ...

И очите на Гретел, досега сухи, се напълниха със сълзи.

— Не плачи, дете! — успокояваше я майка ѝ. — Болестта може да не е толкова лоша, колкото си мислим. Татко ти и друг път е бил така.

Гретел вече ридаеше.

— О, мамо, не е само това ... Ти не знаеш ... Аз съм много, много лоша и много грешна ...

— Ти ли, Гретел? Та ти си толкова търпелива и добра! — И разведреният за миг поглед се спря учудено върху детето. — Тихо, миличка, ще го събудиш!

Гретел зарови лице в скута на майка си и се помъчи да спре да плаче.

Малката ѝ ръчица, слабичка и потъмняла, лежеше в грубата длан на майка ѝ, сбръчкана от тежкия ежедневен труд. Рихи би се погнусила да докосне такива ръце, а те топло се притискаха една в друга. Скоро Гретел вдигна очи — натъжени и измъчени — каквито, казват, имали бедните деца — и каза с треперещ глас:

— Татко се опита да те изгори! Така е, видях го, и се смееше!!!

— Мълчи, дете!

Думите на майката бяха изречени толкова внезапно и рязко, че както лежеше глух за всичко наоколо, Раф Бринкър потръпна.

Гретел замълча и само дърпаше унесено разнищения край на една дупка в празничната дреха на майка си. Беше прогорена. Имаше късмет госпожа Бринкър, че дрехата беше вълнена.

ГЛАВА XVI

ХАРЛЕМ — МОМЧЕТАТА ЧУВАТ ГЛАСОВЕ

Ободрени и отпочинали, момчетата излязоха от гостилницата точно когато големият часовник на площада удари два и половина — камбанките на някои часовници в Холандия бият на всеки половин час.

Отначало капитанът беше потънал в мисли, защото тъжната история на Ханс Бринкър още звучеше в ушите му. Едва когато Лудвиг го смърп шеговито: „Събуди се, дядко!“, той отново се превърна във внушителния водач на своята група.

— Хайде! След мене, господа!

Вървяха през града не по тротоари, каквито рядко се срещат в Холандия, а по кирпичения паваж, поставен в края на калдъръмения път на едно равнище с него.

Както и Амстердам, в чест на празника на свети Никлас Харлем беше по-оживен от обикновено.

Към момчетата приближаваше странна фигура: дребен човек, облечен в черно, с късо наметало. Беше с перука и накривена шапка, от която се развяваше дълга копринена лента.

— Вижте кой идва! — извика Бен. — Какъв странен субект!

— Това е анспрекър. Някой е умрял.

— Така ли се обличат хората в Холандия, когато жалеят?

— О, не. Анспрекърът урежда погребенията и негово задължение е, ако някой умре, да уведоми всички приятели и роднини.

— Какъв странен обичай!

— Е, няма защо да преживявам-аме за този мъртвец — каза Ламберт. — Виждам, че скоро на света се е родил човек, който да запълни празното място.

Бен се ококори.

— Как позна?

— Не виждаш ли красивия червен игленик, окачен на онази врата? — каза Ламберт в отговор.

— Виждам го.

— Е, значи е момче.

— Момче ли? Какво искаш да кажеш?

— Искам да кажа, че когато в Харлем се роди момче, родителите слагат на вратата червен игленик. Ако този приятел не беше момче, а момиче, игленикът щеше да бъде бял. Другаде правят много по-сложни неща, целите обрамчени с дантели, но дори и на най-бедните къщи ще видиш цветна лента или пък конец, вързан за резето.

— Гледай! — почти изкрещя Бен. — На вратата на онази висока къща със смешния покрив има бяла възглавничка!

— Не виждам никаква къща със смешен покрив.

— Не, естествено — каза Бен. — Забравих, че не си чужденец. На мене обаче всички покриви ми изглеждат странни. Искам да кажа, къщата до онази зелена сграда.

— Точно така. Това е за момиче. Виж какво, капитане — с лекота премина на холандски Ламберт. — Трябва да напуснем тази улица колкото може по-бързо. Пълно е с бебета! Всеки миг могат да се разпищят.

Капитанът се разсмя.

— Ще ви заведе да чуете по-хубава музика от тази — каза той. — Пристигаме точно навреме, за да чуем органа в „Синт Бавън“. Днес черквата е отворена.

— Големият Харлемски орган ли? — попита Бен. — Великолепно ще бъде! Чел съм доста за него, за огромните тръби и за vox humana^[1], който звучи като гласа на великан.

— Да, него — отговори Ламберт ван Моунън. Петър беше прав. В черквата нямаше служба, но беше отворена. Някой свиреше на органа. Когато момчетата влязоха, вълна от звуци се втурна насреща им. И сякаш ги понесе, един по един, към су-мрака на сградата.

Вълната нарастваше все повече, докато се превърна в гърмящ грохот на могъща буря, в океан, който залива сушата. В разгара на вълнението се разнесе звън на камбана — в отговор втора, после трета — и бурята, сякаш заслушана в тях, спря. Камбаните зазвънтяха по-смело, разнасяха ясен и чист звук. Към тях се присъединиха нови, с гръден звук. Биеха в тържествено съзвучие: дан-дан, дан-дан! Бурята отново избухна с двойна ярост, събрала далечните си гръмотевици. Момчетата се спогледаха мълчаливо. Ставаше страшно. Какво беше това? Кой плачеше? Какво плачеше — какъв беше този ужасен

мелодичен плач? Човек ли бе това, или демон? Или някакво чудовище, скрито зад украсената месингова рамка, зад огромните сребърни тръби — ужасено чудовище, което моли и плаче да го освободят? Не, това беше vox humana.

Най-после прозвуча отговорът: приглушен, нежен, любещ — като люлчина песен. Бурята утихна. Литнаха скрити досега птици и изпълниха въздуха с радостна, възторжена музика, която се извисяваше все повече и повече, докато последният едва чут тон не изчезна в далечината.

Vox humana замря, но в изникналия на мястото му благодарствен възхваляващ химн се долавяше туптенето на човешко сърце. Какво означаваше това? Че човешкият умолителен повик не след дълго получава дълбоко съчувствие? Че чувството на признателност освобождава хората? На Петър и Бен им се струваше, че пеят ангели. Погледът им беше унесен, а душите — премалели от необикновено щастие. Накрая сякаш невидими ръце ги издигаха, музиката ги понесе надалече и те забравиха умората и изпитваха единствено желанието да чуват тези красиви звуци, но изведнъж някой задърпа нетърпеливо ван Холп за ръкава и го запита с груб глас:

— Колко време ще стоиш тука, капитане? Вторачил си се в тавана като болен заек. Крайно време е да тръгваме.

— Тихо! — прошепна Петър, все още в унес.

— Хайде, човече! Да вървим! — каза Карл и повторно го дръпна за ръкава.

Петър се обърна с нежелание. Нямаше да задържа момчетата против волята им. Всички освен Бен го гледаха с известен укор.

— Добре, момчета — прошепна той. — Тръгваме. Само без шум.

— Това е най-страхотното нещо, което виждам или чувам, откакто съм в Холандия! — възкликна възторжено Бен, щом излязоха навън. — Великолепно беше!

Лудвиг и Карл скришом се засмяха на неговите празни приказки, или, казано на холандски, „вар-тал“. Риакоп се прозина, Петър му хвърли поглед, от който Бен веднага почувствува, че те двамата не се различаваха чак толкова, макар единият да се възхищаваше като холандец, а другият — като англичанин; а Ламберт — преводачът, побърза да му отговори:

— Пълно право имаш да го казваш. Мисля, че в наши дни съществуват само един-два не по-лоши органа, но години наред органът на „Синт Бавън“ е бил най-внушителният в света.

— Знаете ли колко е голям? — попита Бен. — Забелязах, че и църквата е невероятно висока, а органът почти запълва дъното на голямата зала от пода до тавана.

— Така е — каза Ламберт. — А колко прекрасни изглеждаха тръбите! Като огромни сребърни колони. Те са само за украса — нали знаете? Истинските тръби са отзад — през някои може да се провере човек, а други са тънки като детска свирка. Ако говорим за размерите: първо на първо тази църква е по-висока от Уестминстърското абатство в Лондон, а както сам каза, при все това органът представлява внушителна гледка. Снощи научих от татко, че на височина е сто и осем стъпки, на ширина — петдесет стъпки, а тръбите са повече от пет хиляди. Имало и шестдесет и четири клапи — ако знаеш какво е това, аз не знам, и три клавиатури.

— Браво — каза Бен. — Имаш добра памет. А моята глава е като решето за цифри — щом ги изсипеш вътре, веднага изтичат. Помня обаче разни факти и исторически събития — това ми е утехата.

— Аз съм точно обратното — обади се ван Моунън. — Помня имена и цифри, обаче историята като цяло ми се струва направо безнадеждна неразбория. В това време Карл и Лудвиг разговаряха за някакви квадратни дървени паметници, които бяха видели вътре в черквата. Лудвиг заяви, че на всеки пишелото името на погребания под него човек, а Карл настояваше, че нямало имена, а само фамилни гербове на починалите, изобразени на черен фон, и датата на смъртта, изписана със златни букви.

— Сигурен съм — казваше Карл, — защото ходих до източната страна да видя гюллето, забило се там — за него ми каза мама. В хиляда петстотин и не знам си коя година ония разбойници испанците го изстреляли към църквата ю време на служба. В стената наистина имаше гюлле, а когато се връщах, забелязах паметниците. Казвам ви, по тях нямаше и следа от имена.

— Да питаме Петър — каза Лудвиг, без да му повярва особено.

— Карл е прав — каза Петър, който, макар да разговаряше с Йакоп, беше чул спора. — Та както ти казах, Йакоп, веднъж великият композитор Хен-дел посетил Харлем и, разбира се, веднага тръгнал да

търси знаменития орган. Пуснали го вътре и той тъкмо свирел с пълна сила, когато църковният органист случайно влязъл. Човекът спрял с благоговение — самият той свирел добре, но за първи път чувал подобна музика. „Кой е там?“ — попитал. „Ако не е някой ангел или дяволът, значи е Хен-дел!“ Когато открил, че свири наистина великият музикант, бил още по-смаян. „Как успявате? — възкликнал той. — Вие постигате невъзможното: само с десет пръста никой на земята не би изовирил същите пасажии; две човешки ръце не могат да се справят с всички клавиши и клапи!“ „Известно ми е — отвърнал невъзмутимо Хендел. — По тези причини бях принуден да удриям понякога клавишите и с върха на носа си.“ Гръм и мълнии! Само си представи как е зяпнал старият органист!

— Какво казваш? — стресна се Йакоп, когато оживеният глас на Петър спря да звучи.

— Не ме ли чуваш, обеснико? — възмутено попита Петър.

— Чувам те. Не, по-точно, отначало слушах ... сега вече те чувам, обаче ми се струва, че както си вървахме, бях задрямал — започна да фъфли Йакоп с толкова скръбен и смутен израз на лицето, че Петър не успя да сдържи смеха си.

[1] Клапа в органа, създаваща звук като човешки глас. Б. а. ↑

ГЛАВА XVII

ЧЕТИРИГЛАВИЯТ ЧОВЕК

След като напуснаха църквата, момчетата се спряха на близкото пазарище, за да разгледат бронзовата статуя на Лоуренс-Йансон Костър, когото холандците смятат за откривател на книгопечатането. Това се оспорва от хората, отдаващи почит за същото на Йохан Гутенберг^[1], родом от Майнц. Много хора твърдят, че Фауст, слуга на Костър, откраднал на Коледа дървените матрици от господаря си, докато той бил на църква, и забягнал с плячката и с тайната на изобретението в Майнц. Костър е роден в Харлем, затова холандците естествено държат да осигурят на знаменития си съгражданин честта на откривателството. И харлемчани наистина са запазили първата отпечатана от него книга в сребърна кутия, увита в коприна, и я показват много внимателно като най-скъпоценна реликва. Казват, че на Костър му хрумнала идеята за печатане, когато изрязал името си върху кора от дърво и след това притискал хартия върху буквите.

Разбира се, Ламберт и английският му приятел обсъдиха това подробно. Те разгорещено спориха и за едно друго изобретение. Ламберт заяви, че честта съветът да получи микроскопа и телескопа трябва да се подели между Метйюс и йансън, и двамата — холандци, докато Бен не по-малко упорито настояваше, че английският монах от XIII век Роджър Бейкън е описал всичко това, господине, с подробни обяснения и за микроскопите, и за телескопите много преди тия приятели да са били родени.

В едно обаче двамата бяха единодушни: че изкуството да се суши и Маринова херинга е откритие на холандеца Вилхелм Беклес и че страната с пълно право го почита като благодетел на нацията, защото до голяма степен дължи богатството си и славата си на търговията с херинга.

— Изумително е — каза Бен — какви невероятни количества има от тази риба. Не зная как е у вас, но край английския бряг близо до

Ярмът се явяват херингови пасажи, дълбоки шест-седем стъпки.

— Невероятно е, наистина — каза Ламберт, — но нали знаеш, че думата херинга произлиза от немската дума „хеер“, означаваща „армия“, защото тези риби винаги се движат на големи пасажи.

Малко по-късно, когато минаваха край една обу-щарница, Бен възкликна:

— Ей! Ламберт, на тази обущарска фирма е изписано името на един от най-великите ви съотечественици — Бурхавъ. Само да беше Херман Бурхавъ, а не Хендрик, щеше да съвпадне напълно.

Ламберт замислено смръщи вежди и отговори:

— Бурхавъ, Бурхавъ ... Името ми звучи съвсем познато. Спомням си още, че е роден през 1668 година, но другото, както обикновено, съм забравил. Нали разбираш — има толкова много известни холандци, че човек не може да запомни всеки. Какъв е той? Да не е бил двуглав? Или е бил от ония велики родени мореплаватели като Марко Поло^[2]?

— Четириглав е бил — отговори шеговито Бен, — защото е велик лекар, естественик, ботаник и химик. Главата ми е пълна с данни за него, понеже преди няколко седмици прочетох биографията му.

— Поизпразни я малко тогава — каза Ламберт. — Само да побързаме, за да не изгубим останалите.

— Този доктор Бурхавъ — започна Бен, като ускори крачка, без да изпуска от очи всичко, което ставаше по оживената улица — е бил голям анспев-кър.

— Голям какво? — изрева Ламберт.

— Ох, моля за извинение. Мислех си за оня човек с накривената шапка. Нали той е анспевкър?

— Да. Ако имаш пред вид него, той е анспрекър. Та какво станало с четириглавия ти приятел?

— Искях да кажа, че шестнадесетгодишен, докторът останал сирак без пукната пара, без образование и без приятели.

— Весело започва! — обади се Ламберт.

— Не ме прекъсвай. На шестнадесет години останал сирак, съвсем сам и беден, но толкова упорит, трудолюбив и твърдо решен да натрупа знания, че си проправил път и след време станал един от най-учените хора в Европа. Всички ... но какво е това?

— Къде? Какво имаш пред вид?

— Ей онзи лист на отсрещната врата. Не виждаш ли? Двама-три души го четат. Откакто съм тук, видях няколко такива листа.

— А, това ли? Здравна обява. Някой от къщата е болен и за да предотврати непрекъснатото чукане по вратата, семейството описва състоянието на болния върху такъв лист и го окачва на вратата — за сведение на приятелите. Много разумен обичай, смятам. Не виждам нищо чудно в него. Продължавай, ако обичаш. Стигна до „всички ...“ и се отплесна.

— Искях да кажа — започна Бен, — че всички ... че всички ... ама че смешно се обличат хората тук! Погледни само тези мъже и жени с островърхите шапки или тази жена пред нас със сламената шапчица, прилична на черпак — като че ли завършва с дълга дръжка. Виждал ли си нещо по-смешно от тях? Ами огромните й дървени обувки! Красавица, няма що!

— О, това са просто селяни от глухата провинция — каза Ламберт нетърпеливо. — Или остави на мира стария Бурхавъ, или си дръж очите затворени.

Бен се разсмя.

— Искях да кажа, че всички знатни хора по онова време търсели великия професор. Дори Петър Велики, който пристигнал в Холандия от Русия, за да се учи на корабостроене, редовно посещавал лекциите му. Бурхавъ вече бил професор по медицина, химия и ботаника в Лейдънския университет. От лекарската практика забогатял много, но обичал да казва, че най-добрите пациенти за него са бедните, защото господ ще им плаща сметките. В цяла Европа го обичали и уважавали. Накратко казано, станал толкова известен, че един китайски мандарин адресирал писмо до него така: „До знаменития Бурхавъ, лекар, Европа“ и писмото стигнало без всякакви затруднения.

— Виж ти! Това наричам аз прочута личност. Я, момчетата са спрели. Е, капитане ван Холп, какво ще заповядате?

— Предлагаме да продължим — каза ван Холп. — По това време на годината няма какво да се види в Бос. Бос, Бенджамин, е прекрасна гора, огромен парк с внушителни дървета, закриляни от закона — разбираш ли?

— Йа — кимна Бен и капитанът продължи.

— Освен ако не искате да посетим Природонаучния музей... Иначе можем да вървим отново по големия канал. Ако имахме повече

време, нямаше да е зле Бенджамин да се изкачи по Синята стълба.

— По каква синя стълба, Ламберт? — попита Бен.

— Така се нарича най-високата част от Дюните. Оттам се разкрива великолепна гледка към океана, пък и ще имаш възможност да видиш колко хубави са дюните. Човек не вярва на очите си, че тези удивителни пясъчни хълмове са натрупани от вятъра. Но за да стигнем там, трябва да минем през Блумъндал — едно не особено красиво село, пък и на доста път оттук. Ти как смяташ?

— Готов съм на всичко. Ако зависеше от мене, щях да се насоча право към Лейдън, но да вървим където каже капитанът. Нали, Йакоп?

— Йа, тофа е топре — каза на английски Йакоп, който явно предпочиташе отново да си подремне, вместо да изкачва Синята стълба.

Капитанът поддържаше предложението за Лейдън.

— На четири дълги мили оттук е — цели шестнадесет английски мили, Бенджамин. Ако искаме да стигнем преди полунощ, нямаме време за губене. Момчета, решавайте бързо: Синята стълба или Лейдън?

— Лейдън — отговориха те. И докато се обърне човек, бяха вече извън Харлем и се възхищаваха от величествените, подобни на кули вятърни мелници и красивите имена, а градът бе останал далече назад.

— Ако искаш да видиш Харлем наистина — каза Ламберт на Бен, след като се бяха пързали известно време мълчаливо, — трябва да го посетиш през лятото. Няма друг град в света, където цветята да са толкова красиви. Прекрасни са местата за разходка около града и „Лесът“ с благородните брястове, засадени на огромни разстояния и потънали в зеленчуци — не се смей, обърках „зеленчуци“ със „зеленина“. Няма по-хубаво дърво от холандския бряст, това е най-благородното дърво в света, като изключим английския дъб ...

— Аха, като изключим английския дъб обаче — каза тържествуващо Бен и известно време изгуби от погледа си канала, защото пред очите му се мярнаха образите на Роби и Джени.

[1] Около 1400–1468 г. Б. пр. ↑

[2] 1214–1294 г. — философ и естествоизпитател. Б. пр. ↑

ГЛАВА XVIII

ПРИЯТЕЛ В НУЖДА ...

В това време другите момчета слушаха как Петър разказваше една история, която се случила преди много години^[1] в онази част на града, където се намиреше древен замък. Неговият владетел толкова много потискал местните бюргери, че те наобиколили замъка му и го обсадили. Когато усетил, че не може повече да издържи, горделивият владетел се приготвил да продаде живота си възможно най-скъпо. Тогава на крепостната стена се появила жената на владетеля и обещала замъкът да се предаде, ако ѝ позволят да изнесе отдома си и да задържи за себе си толкова безценни вещи, колкото може да вдигне на гръб. Дали ѝ думата и ето че тя се появила горе, метнала през рамо съпруга си. Дадената клетва спасила владетеля от отмъщението на тълпите, но не им попречила да изсипят яростта си върху замъка.

— Да не би да вярваш на тази приказка, капитане? — усъмни се Карл.

— Разбира се. Исторически факт е. Защо да не вярвам?

— Просто защото никоя жена не би могла да го направи. А дори да можеше, не би поискала. Така мисля аз.

— Аз пък вярвам, че много жени биха поискали да го направят — да спасят човека, който им е мил — каза Лудвиг.

Макар дебел и сънлив, Йакоп беше с доста нежна душа и слушаше с особен интерес.

— Точно така, малки приятелю — каза той и одобрително кимна. — И аз вярвам на всяка дума от казаното. Никога няма да се ожения за момиче, което с радост да не пожелае да направи същото за мене.

— Господ да ѝ е на помощ! — извика Карл и се обърна да погледне говорещия. — Поот, та това не е по силите на трима мъже!

— Може и да не е — каза тихо Йакоп, усетил, че е поискал твърде много от бъдещата госпожа Поот. — Стига дори да желае да го направи.

— Аха — чу се веселият глас на Петър, — „който взема на сърце, може да вземе и на ръце“ — всичко става.

— Петър — смени темата Лудвиг, — нали ти снощи ми каза, че художникът Воувърманс е родом от Харлем?

— Да, както и Йакоп Ръйсдал и Берхем. Харесва ми Берхем, защото е бил добряк. Казват, че винаги пеел, докато рисувал. И макар че е умрял преди около двеста години, все още се носят легенди за веселия му смях. Бил е велик художник, а жена му е била зла като Ксантипа^[2].

— Допълвали са се прекрасно — каза Лудвиг, — той — добряк, тя — зла. Петър, да те питам, преди да съм забравил, не беше ли от Воувърманс картината на свети Хуберт и коня? Снощи татко ни показа гравюра, направена по нея.

— Да, имаш право. И с тази картина е свързан един случай.

— Разкажи го! — извикаха няколко момчета и без да спират да се пързаят, тръгнаха към Петър.

— Воувърманс — започна капитанът с тон на оратор — е роден през 1620-а година — само четири години преди Берхем. Той майсторски владеел изкуството си и особено сполучливо рисувал коне. Колкото и странно да звучи, толкова време било нужно на хората, за да открият достойнствата му, че дори когато достигнал върха на творчеството си, бил принуден да продава картините си на безценица. Клетият художник съвсем се обезверил, а най-лошото от всичко било, че до уши затънал в дългове. Един ден разказвал за грижите си на отца-изповедник, който бил между малкото, признали гения му. Свещеникът решил да му помогне и му дал назаем шестстотин гулдена, като същевременно го посъветвал да иска по-висока цена за картините си. Воувърманс го послушал и скоро след това погасил дълговете си. Веднага му светнало. Навсякъде започнали да се възхищават от великия художник, който рисувал толкова скъпи картини. Забогатял. Върнал шестстотинте гулдена и като благодарност изпратил на покровителя си една своя творба, на която го бил нарисувал като свети Хуберт, коленичил до коня си — същата картина, Лудвиг, за която говорихме снощи.

— Виж ти какво било! — извика Лудвиг, силно заинтригуван. — Щом се върнем, ще разгледам отново картината.

В същия час, когато Бен пътуваше на кънки с другарите си край Холандската дига, Роби и Джени бяха в красивата си училищна сграда в Англия, готови да вземат участие в заниманията по четене.

— Започваме! Робърт Добс — каза учителят, — чети на страница 242 и, моля, обръщай внимание на точките.

И както подобава за четене в клас, ясният детски глас на Роби се извиси:

„Урок 62 — Харлемският герой. Преди много години в Харлем — един от най-големите холандски градове, живяло едно момче с кротък нрав и коса, светла като слънцето. Баща му работел на шлюзите — задълженията му били да отваря и затваря шлюзите, които представляват огромни дъбови врати, поставени на равни разстояния направо на канала, за да регулират количеството вода, което се влива в него.

Повдигат вратите на шлюзите повече или по-малко в зависимост от водата, която е нужна. През нощта внимателно ги затварят, за да избягнат опасността каналът да се препълни, водата да прелее и да наводни околността. Тъй като голяма площ от Холандия е по-ниска от морското равнище, единственият начин водата да не залее сушата са здравите диги или насипи и шлюзите, които често са изложени на огромен натиск при покачването на равнището от приливите и отливите. Дори на малките деца в Холандия е известно, че за да не потъне страната в океана и за да не я залее реките, трябва денонощно да се наблюдават шлюзите и ако работникът само за миг пренебрегне задължението си, това може да донесе на страната разрушения и смърт.“ — Много добре — каза учителят. — Сюзън, продължи!

„Един прекрасен есенен следобед момчето, което било вече на около осем години, получило разрешение от родителите си да занесе малко сладки на един сляп старец, който живеел извън града, от другата страна на дигата. Нашият приятел тръгнал да изпълни поръчението с весело сърце и след като прекарал един час с благодарния старец, взел си довиждане и се отправил обратно по пътя.

Както крачел бодро край канала, забелязал, че водите са набъбнали от есенните дъждове. Дори когато тананикал безгрижно детска песничка, той не забравял старите издържливи шлюзи, за които се грижел баща му, и изпитал гордост, че те са толкова здрави. «Ако пропуснат водата — мислело си момчето, — какво ще стане с татко и

мама? А тези хубави ливади ще бъдат залени от разгневените води — татко винаги нарича водите „разгневени“ — предполагам че му се сърдят, защото толкова дълго не ги пуска в канала.» Такива мисли се въртели в главата на момчето, докато се навеждало да откъсне от красивите сини цветя по пътя.

Понякога се спирало и подхвърляло нагоре леки като перца семена и гледало колко плавно се носят; друг път се заслушвало в тихото шумолене на заека, забързан в тревата, но най-често се усмихвало, припомняйки си как грейнало от щастие умореното, напрегнато лице на слепия му стар приятел.“

— Сега ти, Хенри — и учителят кимна на следващия малък четец.

„Внезапно момчето разтревожено се огледало. Не било забелязало, че слънцето е започнало да залязва — едва сега видяло, че дългата му сянка е изчезнала. Смрачавало се, а още било далече от къщи в безлюдната долина, където дори сините цветя изглеждали сиви. Ускорило крачка и сърцето му затупкало, когато си припомнило какви истории било чувало за деца, заблудили се в глухата гора. Тъкмо се канело да удари на бяг, и го стреснал звукът на процеждаща се вода. Откъде идел? Огледало се и видяло в дигата дупчица, през която течала слаба струя. Няма дете в Холандия, което да не трепне при мисълта: «Дигата се е пропукала!» Момчето веднага съзряло опасността. Ако водата продължи да се процежда през малката дупчица, скоро ще я разшири и може да предизвика ужасно наводнение.

Като светкавица проблеснала мисълта какво да направи. Хвърлило цветята и се изкачило по хълма, докато стигнало дупката. Преди да осъзнае какво върши, пъкнало кутрето си в отвора. Водата спряла! «Е — помислило си то с момчешка гордост, — сега разгневените води ще бъдат удържани. Докато аз съм тук, Харлем няма да потъне!»

Отначало всичко вървяло добре, но нощта бързо се спуснала и въздухът натезжал от хлад и влага. Малкият герой започнал да трепери от студ и ужас. Завикал високо, закрепцал: «Ей, хора, хора!» — но никой не идвал. Студът се засилвал. Отмалялото му кутре започнало да изтръпва, болката пропъзляла по ръката му и скоро обхванала цялото му тяло. Отново извикал: «Няма ли хора наоколо? Мамо, мамо!» Уви.

Милата му майка вече била заключила благоразумно вратата с твърдото намерение да му се скара на сутринта, загдето е останал да преспи при стария Йансен без разрешение. Момчето се опитало да изсвири с уста — надявало се, ако някое момче скита наоколо, да обърне внимание на сигнала му, но зъбите му така тракали, че не излизал звук. Тогава се обърнало за помощ към небето и в отговор взело свято решение: «Ще остана тук до сутринта!»

— А сега ти, Джени Добс — каза учителят. Очите на Джени бяха просълзени, но тя пое дълбоко въздух и продължи:

„Среднощната луна осветила малката самотна фигура, приседнала на един камък по средата на дигата. Момчето било склонило глава, но не спяло. От време на време едва повдигало едната си ръка и с безпокойство разтривало другата, която сякаш била сраснала с дигата. Често обръщало побледнялото си, обляно в сълзи лице, когато чуело или му се сторело, че чува шум.

Можем ли да си представим всички страдания на това дълго и страшно бодърствуване — какви съмнения са го мъчили, какви детски страхове е изпитвало, когато е мислело за топлото си легло у дома, за братята и сестрите си, а после се взирало в студената, мрачна нощ! Ако издърпа пръстчето си, разгневените води може да се разгневят още повече, да се втурнат и да не спрат, докато не се изсипят върху града. Не, трябва да удържи до разсъмване — ако остане живо. Не било много сигурно, че няма да умре преди това. Какво бучало в ушите му? Какво се забивало и пробождало като нож тялото му от глава до пети? Вече не знаело дали ще може да отдръпне пръста си дори ако поиска.

Призори един свещеник се завръщал след прекараната до леглото на болен енорияш нощ. Както вървял по дигата, му се сторило, че дочува стена-ния. Навел се и видял долу встрани едно дете, което направо се гърчело от болка.

— За бога, дете! — възкликнал той. — Какво правиш тука?

— Задържам водата да не изтича — простичко отвърнал малкият герой. — Повикайте бързо хора!

Не е нужно да казваме, че хората пристигнали веднага и че...

— Джени Добс — каза недоволно учителят, — ако не можеш да овладееш чувствата си и да четеш разбираемо, ще почакаме, докато се съвземеш.

— Да, господине — стресна се Джени. Странно съвпадение е, че точно в този миг отвъд морето Бен казваше на Ламберт:

— Славно момче! Често са ми попадали разкази за този случай, но досега не знаех, че всичко това е истина.

— Разбира се, че е истина — каза обидено Ламберт. — Разказах ти историята така, както съм я чувал от майка си преди години. Няма дете в Холандия, което да не я знае. Ти, Бен, може да си на друго мнение, но това малко момче въплъщава духа на цялата страна. Нищо никъде не може да се пропука — било то в политиката, достойнството или безопасността на народа, защото милиони ръце са готови да запушат пукнатината на всяка цена.

— Брей! — извика Бен. — Големи думи!

— Обаче верни — каза тихо Ламберт с такава гордост, че Бен благоразумно реши да не коментира повече.

[1] Описано в „Пътуване из Холандия“ от сър Томас Кар. Б. а. ↑

[2] Съпругата на древногръцкия философ Сократ, известна със злия си нрав. Б. пр. ↑

ГЛАВА ХІХ НА КАНАЛА

Сезонът на кърките беше започнал необикновено рано — нашите момчета съвсем не бяха единствените хора на леда. Следобедът беше толкова хубав, че мъже, жени и деца от близо и далече се бяха стекли на големия канал, за да се повеселят. Без съмнение свети Никлас не беше забравил любимото им развлечение: навсякъде се виждаха нови лъскави кърки. Цели семейства се носеха по пътя за Харлем, Лейдън или близките села. Ледът сякаш беше оживял. На Бен му направи впечатление изправената стойка на жените, лекотата на движенията им и живописното разнообразие на дрехите. Последна мода, направо от Париж, минаше покрай загубили цвета си, проядени от молци одежди, обличали две поколения; над луничави лица, грейнали в празнична усмивка, бяха накривени шапчици като кофи за въглища; разперените краища на колосани муселинени шапки плющяха по бузите, поруменели от здраве и задоволство; кожи обгръщаха белоснежни шии; скромни дрехи се развяваха край лица, зачервени от пързаянето. Накратко казано, сякаш цялата странна и смешна смесица от облекло и човешка плът, каквато съществуваше в Холандия, се беше струпала, за да оживи сцената.

Имаше изискани дами от Лейдън, рибарски жени от крайбрежните села, продавачки на сирене от Хоуда, надменни стопанки от красивите имения край Харлемър Мер^[1]. Много от къркьорите бяха с посивели коси; имаше сбръчкани старици с кошници на главите; дундести току-що проходили деца, уловили се за полите на майките си. Някои жени си носеха бебетата привързани с ярки шалове на гърбовете. Красиви и грациозни, те прелитаха като стрела или преминаваха плавно, кимваха сегиз-тогиз на познатите си или чуруликаха ласкаво нежни думи на увитите си дечица.

Момчетата и момичетата играеха на гоненица и се криеха зад теглените от един кон шейни, натоварени догоре с торф или дърва, които следваха внимателно пътя си, определен с надписа „движението

— разрешено“. Минаваха красиви като кралици жени и забавлението придаваше блясък на кротките им очи. Понякога бързо като светкавица профучаваше върволица млади мъже, всеки уловил палтото на предния. Друг път ледът проскърцваше под стола-шейна на някоя огромна възрастна благородница или съпруга на богат кмет, която със силно почервенелия си нос и пронизващ поглед приличаше на плашило, направено от Баба Зима да пази леда по пързалките ѝ. Столовете-шейни се огъват под тежестта на мангали и възглавнички, пък и на старите дами. Закрепен на лъскави плъзгачи, столът се влачи по леда, тикан от някой много заспал слуга, който, погълнат от задачата си, не гледа нито вдясно, нито вляво, затова пък господарката му хвърля мрачни погледи към кресливите уличници, които неизменно ѝ служат за телохранители.

А мъжете сякаш бяха възплъщение на спокойното удоволствие. Някои бяха в обикновени градски дрехи, мнозина обаче имаха странен вид: с къси вълнени палта и широки панталони с големи сребърни закопчалки. На Бен те изглеждаха като момченца, по чудо превърнати внезапно в мъже и принудени да сложат одежди, които изумените им майки прибързано са поправяли. Бен забеляза също, че почти всички минаващи мъже имаха лули, които съскаха и пушеха като локомотиви. Лулите бяха най-различни на вид: от прости глинени до най-скъпи лули от морска пяна със сребърни и златни инкрустации. Някои бяха украсени с причудливи и фантастични фигури на птици, цветя, глави, бръмбари и какво ли не, други като че ли бяха направени от „холандска лула“ — дървото, което расте в американските гори, някои бяха червени, други — съвсем снежнобели. Най-изискани обаче бяха тези, чийто цвят преминаваше в опушено тъмнокафяво. Колкото по-плътно и наситено ставаше кафявото, толкова по-ценена беше лулата, защото доказваше, че собственикът ѝ усърдно я опушва, както подобава на един истински мъж. Коя лула няма да се гордее, щом за нея се прави такава жертва?

Известно време Бен се пързеляше мълчаливо. Толкова много неща привличаха вниманието му, че почти беше забравил другарите си. Известно време наблюдава лодките-шейни, които летяха по замръзналата повърхност на Харлемското езеро и се виждаха от канала като на длан. Платната им бяха огромни, много по-големи от тези на обикновените лодки. Бяха поставени на триъгълна рамка, с метален

плъзгач във всеки край — най-широката част на триъгълника пресичаше носа, а върхът се издигаше отвъд кърмата. Имаха кормила за управление и спирачки — ако искаш да намалиш хода. Бяха с най-различни размери и вид — от грубо направени лодчици, карани от момчета, до огромни красиви лодки с весели забавляващи се компании и екипаж от вещи моряци с къси лули в уста, които с тежки и отмерени движения гласяха платната, лавираха и променяха курса.

Едни лодки бяха ярко боядисани или варакосани, а от върховете на мачтите им се развяваха дълги шарени знамена; други — бели като сняг, с безупречно чисти платна, издути от вятъра, приличаха на лебеди, понесени от мощно течение. Загледан в една такава лодка в далечината, Бен дотолкова се вживя, че му се стори да чува безнадежден, ужасен крясък на лебед, но скоро откри, че звукът идваше от много по-близък и по-неромантичен източник — от лодката-шейна на около петдесет ярда от него, ударила спирачки, за да избегне сблъскването с натоварена с торф шейна.

Такива лодки рядко минаваха по канала и появата им обикновено предизвикваше немалко оживление сред кънкьорите, особено сред поплахите, но този ден сякаш всички лодки-шейни в областта бяха пуснати на вода, тоест — на леда, и каналът получи полагаемия му се брой.

Макар гледката да го радваше, Бен често се стряскаше от шеметното приближаване на неудържимите лекокрили лодки, заплашващи да се стрелнат в най-неочаквана посока. Трябваше да съсредоточи всички сили, за да не застава на пътя на минаващите и да внимава да не би кресливите дребосъци да го съборят с шейните си. Веднъж спря, за да погледа как едни момчета правят дупка в снега и се готвят да използват риболовните си копия. Точно когато се канеше да продължи, внезапно нещо го блъсна и той се озова в скута на една стара дама. Нейният стол-шейна беше налетял върху му изотзад. Старата дама закрепця, а слугата, който я буташе, изсъска предупредително. В следващия миг Бея осъзна, че се извинява на вятъра — старата дама беше далече напред.

Но това бе малка беда в сравнение с тази, която го заплашваше сега. Огромна лодка-шейна, опънала всички платна, се носеше по канала и Бен почти се вцепени от мисълта, че ще бъде мигновено смазан. Врълхиташе отгоре му! Вече видя позлатения нос, чу вика на

шкипера, усети огромния утлегар да профучава точно над главата му, в един миг ослепя, оглуша, онемя и се намери да лежи на няколко ярда на грамадното, прилично на кънка кормило. Беше минало на инч от рамото му и той оцеля! Оцеля, за да види отново Англия, оцеля, за да целуне милите лица, които за миг се мярнаха пред очите му едно по едно — баща му, майка му, Роби и Джени. Огромният утлегар сякаш беше запокитил образите им право в душата му. Едва сега разбра колко много ги обича. Може би поради тази мисъл той невъзмутимо посрещна упреците на хората от канала, които явно смятаха, че щом едно момче се е изложило на опасност, то непременно е лошо момче, което трябва незабавно да нахокат. Като капак, Ламберт също го сгълча:

— Мислех, че с тебе е свършено, лекомислено човече! Защо не гледаш къде вървиш? Не ти стигна да седиш по скутовете на старите дами, та всяка минаваща лодка искаш да превръщаш в колесницата на бог Вишну!^[2] Ако не внимаваш, скоро ще трябва да те предадем на анспрекърите!

— Моля ви, недейте! — с престорено смирение каза Бен. Но като видя как са побледнели устните на Ламберт, добави тихо: — Убеден съм, че през целия си изминал живот съм премислил по-малко, отколкото през този миг, ван Моунън.

Не получи отговор и известно време двете момчета се пързалиха мълчаливо.

Скоро до ушите им стигна слабият звън на далечни камбани.

— Стой! — каза Бен. — Какво е това?

— Карильони — отговори Ламберт. — Пробват камбаните в параклиса на ей онова село. Ах, Бен, трябва да чуеш камбаните в „Новата църква“ в Делфт — ненадминати са!. Близко петстотин сладкогласни камбани има там, а на тях свири един от най-добрите звънари в Холандия. Работата не е лека — казват, че този човек дотолкова се изтощавал при тези изпълнения, че после направо трябвало да си ляга. Представяш ли си — камбаните са прикрепени към нещо като клавиатура, каквато имат пианата. Има и куп педали за краката. Когато се свири бърза мелодия, изпълнителят прилича на ритаща жаба, прикована с шиш за стола.

— Засрами се! — възмути се Бен.

Петър беше временно изчерпал запаса си от хар-лемски смешки и като не му оставаше нищо друго, освен да се пързая, забърза с тримата си другари да настигне Ламберт и Бен.

— Това англичанче е доста бързоходно — каза Петър. — И чистокръвен холандец да беше, едва ли би се справял по-добре. Обикновено братята на Джон Бул, качени на кънки, представляват жалка гледка. Привет, ван Моунън, почти бяхме загубили надежда, че ще имаме честта отново да ви срещнем. От кого бързате да избягате?

— Охлюви с охлюви! — рече Ламберт. — Къде се бавите?

— Заприказвахме се ... Пък и спряхме веднъж, за да дадем възможност на Поот да си почине.

— Изглежда вече доста изтощен — каза Ламберт тихичко.

В този миг една красива лодка-шейна с вдигнати платна и развети вимпели леко се плъзна край тях. На борда ѝ беше пълно с деца, увити от глава до пети. Погледнеше ли ги човек от леда, виждаше само засмените им личица, омотани с ярки вълнени шалове. Всички хорово пееха в чест на свети Никлас. Стотина детски гласчета нестройно подхвапаха мелодията, която плавно се извиси в свършена хармония:

*Платната весело ни носят
по хрупкавия лед.
Приятелю на мореходи
и на децата вред,
о, Никлас, Никлас,
очакват те деца безчет!
Не се боим от люта зима,
щом радостта е с нас.
Приятелю, нали те има?
За тебе пеем с весел глас.
О, Никлас, Никлас,
не ни забравяй в този час.
По пътя ни снегът проблясва
и като слънце грее.
Когато са добри делата,
сърцата не стареят.*

*О, Никлас, Никлас,
сърцата не стареят.
Когото трябва ще поучиш,
когото трябва ще дариш,
от нас в замяна ще получиш
щастливи песни и игри.
О, Никлас, Никлас,
от нас поклон ти приеми.*

[1] Харлемското езеро (хол.). Б. пр. ↑

[2] Едно от върховните божества в древноиндийската религия. Б.
пр. ↑

ГЛАВА XX

ЙАКОП ПООТ ПРОМЕНЯ ПЛАНА

Песента заглъхна в далечината. Момчетата се уловиха, че в желанието си да бъдат по-близо до лодката, бяха започнали да се пързаят в обратна посока и се спогледаха.

— Каква красота! — възкликна ван Моунън.

— Като приказка! — добави Лудвиг.

Йакоп се запързая към Бен и както винаги, кимна и заговори:

— Топре е така. Тоси нашин е най-хупав. По-тобре да феемем лотка то Лейдън.

— Да вземем лодка ли? — разочаровано извика Бен. — Та нали планът ни е да стигнем на кънки, а не да ни возят като малки деца.

— Дайвълс!^[1] — ядоса се Поот. — Лотките не са само са тецата ... са пепетата ...

Момчетата се засмяха, но размениха неловки погледи. Голяма зеселба щеше да бъде да се качат на лодка, ако им се отдадеше случай, но нима можеха така да изоставят голямото си начинание? Кой би се осмелил да си го помисли?

Веднага започнаха да обсъждат идеята.

Капитан Петър ги накара да спрат.

— Момчета — каза той, — хрумна ми, че в случая трябва да се допитаме до желанията на Йакоп. Нали той предложи екскурзията?

Карл се изсмя и хвърли презрителен поглед към Йакоп:

— Да не би да е уморен някой? Цяла нощ ще почиваме в Лейдън.

Лудвиг и Ламберт изглеждаха смутени и разочаровани. Шегата ли е да се простиш със славата, че си изминал на кънки целия път от Брук до Хага и обратно? И двамата се съгласиха, че спорът трябва да се разреши от Йакоп.

Умореният добродушен Йакоп! — Мигновено усети какво мислят всички.

— Не, не — каза той на холандски. — Пошегувах се. Разбира се, че ще продължим на кънки.

Всички момчета нададоха радостен вик и потеглиха с възобновени сили.

Всички освен Йакоп. Той правеше огромни усилия да прикрие умората и без да продума повече, пазеше дъха си и силите си за голямото дело — пързаянето. Но напразно. Не след дълго тежкото му тяло започна да се отпуска все повече и повече, клатушкаше се все по-несигурно. Най-лошото от всичко бе, че кръвта, в стремежа си да избяга колкото може по-далече от леда, стигна чак до добродушното му закръглено лице и от нея корените на рядката му, руса коса пламнаха в огненочервен цвят.

В такива случаи неизбежно се появява Вертиго^[2], описано от добрия Ханс Андерсен — то събаря храбрите млади ловци от планинските върхове, зашеметява ги по високите остри глетчери или ги завладява, когато преминават планинския поток по брод от камъни.

Незабелязано Вертиго дойде и при Йакоп. След като го поизмъчва малко, като с едно докосване го принуждаваше да потръпва от глава до пети, а със следващото — кръвта да завира във вените му, накара каналът под него да се разклати и да затрепери, белите платна да се залюлеят и да се въртят при разминаване и накрая го захвърли тежко върху леда.

— Ей! — извика вая Моунън. — С Поот става нещо!

Бен се втурна бързо към него.

— Йакоп, Йакоп, удари ли се?

Петър и Карл го повдигнаха. Лицето му беше вече доста преbledняло. Изглеждаше съвсем безжизнено — дори добродушният му израз беше изчезнал.

Насъбра се тълпа. Петър разкопча куртката на клетото момче, разхлаби червения му шал и духна в разтворените устни.

— Отдръпнете се, добри хора! — извика той. — Не му пречете да диша!

— Положи го да легне — извика жена от тълпата.

— Изправи го на крака — обади се друга.

— Дайте му вино — измърмори един як мъж, който караше натоварена шейна.

— Да, да! Дайте му вино! — повториха като ехо всички.

Лудвиг и Ламберт извикаха едновременно:

— Вино, кой има вино?

Един полузаспал холандец започна тайнствено да бърка под страшно тежкото си синьо палто, като непрекъснато повтаряше:

— Стига шум, млади хора, стига шум! Що за глупост момче да припада като някаква жена.

— Дайте вино, бързо! — извика Петър, който с помощта на Бен разтриваше Йакоп от глава до пети.

Лудвиг умолително протегна ръка към холандеца, който продължаваше да бърка под палтото с все същия важен вид.

— Побързайте! Ще умре! Няма ли друг някой вино?

— Вече е мъртъв — чу се някакъв ужасен глас от тълпата.

Това стресна холандеца.

— Само внимателно! — каза той, като измъкна малко синьо шише. — Това е шнапс^[3]! Няколко глътки са достатъчни.

Няколко глътки бяха достатъчни. Бледостта отстъпи на леко поруменяване. Йакоп отвори очи и полузамаян, полузасрамен, напразно се помъчи да се освободи от тези, които го крепяха.

На нашите познати не оставаше друго, освен да пренесат по някакъв начин изтощения си другар до Лейдън. Беше невъзможно да очакват, че ще продължи пътя на кънки. Честно казано, в този миг вече всяко момче тайно гореше от желание да се вози на лодка-шейна, затова не криеха спартанското си решение да не изоставят Йакоп. За щастие повя лек северен вятър. Само да се появеше някой услужлив шкипер, нещата нямаше да изглеждат толкова зле.

Петър махна на първото платно, което се появи — мъжете на кърмата дори не го удостоиха с поглед. Минаха три платформи на плъзгачи, но бяха натоварени догоре. После се появи лодка-шейна — малка, красива, привлекателна. Профуча край тях като стрела. Момчетата едва успяха да отправят очаквателни погледи и тя се изгуби. Отчаяни, те решиха колкото могат да крепят Йакоп със силните си ръце и да го заведат до най-близкото село.

В този миг съзряха една разнебитена лодка-шейна. С малко надежда за успех, Петър махна с ръка, като същевременно си свали шапката и я размаха във въздуха.

Смъкнаха платното, после прозвуча стържещият звук от спирачките и от борда се чу приятен глас:

— Какво има?

— Ще ни качите ли? — извика Петър и заедно с другарите си забърза колкото сила има, защото лодката намаляваше скоростта далече пред тях. — Ще ни качите ли?

— Ще платим за возенето! — извика Карл. Човекът на борда почти не му обърна внимание, само промърмори, че това не е товарна лодка. Загледан в Петър, той попита:

— Колко сте?

— Шестима.

— Е, днес е празник. Качвайте се! Да не би да е болен младият господин? — посочи той Йакоп.

— Да. Умори се. Цял ден се пързалиме — от Брук дотук — отговори Петър. — В Лейдън ли отивате?

— Според вятъра. Сега духа натам. Скачайте вътре!

Клетият Йакоп! Ако точно тогава се беше появила грижовната госпожа Поот, помощта ѝ щеше да бъде безценна. Момчетата едва можаха да го вдигнат на борда. Накрая всички се покачиха. Шкиперът, пуфтейки с лулата си, опъна платното, освободи спирачките и седна на кърмата, скръстил ръце.

— Ехей! Колко бързо вървим! — извика Бен. — Страшна работа! По-добре ли си, Йакоп?

— По-топре, плакотаря.

— О, след десетина минути ще ти мине всичко. Тук човек се чувства като птица. Йакоп кимна и запремига.

— Не заспивай, Йакоп! Много е студено. Ако заспиш, може и да не се събудиш. Човек може да умре от замръзване.

— Ас не саспифаш — каза уверено Йакоп и след малко вече хъркаше.

Карл и Лудвиг избухнаха в смях.

— Трябва да го разбудим — извика Бен. — Казвам ви, това е опасно, Йакоп, Йакоп!

Капитан Петър се намеси, защото три от момчетата се забавляваха да помагат на Бен.

— Глупости! Не го бутайте. Оставете го, момчета. Никой замръзващ не хърка така. Покрийте го с нещо. Ето, тази пелерина ще свърши работа. Нали може? — И погледна към кърмата, за да получи разрешение от шкипера да я използва.

Човекът кимна.

— Ето така — каза Петър, като внимателно нагласяше дрехата. — Нека спи. Ще скача като агънце, когато се събуди. На какво разстояние сме от Лейдън? — попита той шкипера.

— На не повече от две лули — гласът се извиси сред пушека, като на някой дух от приказките (пуф, пуф!), — ако вятърът се задържи (пуф, пуф, пуф!).

— Какво казва човекът, Ламберт? — попита Бен, опрял ръцете си е нахлузени ръкавици на бузите, за да се предпази от пронизващия студ.

— Казва, че сме на две лули път от Лейдън. Половината местни жители измерват разстоянието по времето, за което изпушват една лула.

— Колко смешно!

— Виж какво, Бенджамин Добс — каза Ламберт, който безкрайно се възмути от подигравателната усмивка на Бен, — ти си свикнал да наричаш всяко второ нещо, което срещаш от тази страна на Немския океан, „смешно“. Тази дума на тебе може да ти се вижда подходяща, но не и на мене. Когато искаш да кажеш, че нещо е смешно, само си спомни за английския обичай, когато се избира кмет на Лондон, да го карате да брои гвоздеите на подкова, за да докаже учеността си.

— Кой ти е казал, че изобщо имаме такъв обичай? — извика Бен, мигновено помръкнал.

— Кой, кой! Защо да ми казват? Аз си го знам. Чел съм по книгите и е самата истина. Изненадва ме — продължи Ламберт, — че ти живееш в блажено невежество за прекалено много от смешните неща, които стават на твоята страна от картата.

— Виж ти! — възкликна Бен, като се мъчеше да не се усмихне. — Щом се върна, ще проуча тази работа с кмета. Сигурно има някаква грешка. Бър! Колко бързо вървим! Славно си пътуваме!

Наистина се плъзгаха по леда великолепно — или плаваха? Не зная как да го нарека. Може би „летяха“ е най-подходящата дума, защото момчетата се чувствуваха почти като Синбад мореплавателя, когато се носел през облаците, вързан за птицата Рох, или като Белерофонт, понесен по въздуха върху крилатия си кон Пегас. Плъзгане, плаване, летене — както и да го наречеш, всичко мигновено оставаше далече назад — и преди да успеят да си поемат дъх, самият

Лейдън с островърхите покриви хвърчеше към тях, за да ги посрещне на сред пътя.

Когато съзряха града, беше крайно време да събудят спящия. Като извършиха този подвиг, видяха, че се сбъдват думите на Петър. Силите на младия господин Йакоп се бяха възвърнали и той беше в отлично настроение.

Шкиперът слабо запротестира, когато Петър, със сърдечни благодарности, се опита да пхне няколко сребърни монети в грубата му, кафява ръка.

— Нали разбирате, млади господине — каза той, като дърпаше ръката, си, — да возиш пътници е едно, а да правиш услуга — съвсем друго.

— Зная — каза Петър, — но нали твоите момчета и момичета ще искат да им дадеш бонбони, когато се прибереш. Купи им бонбони в чест на свети Никлас.

Човекът се усмихна.

— Право казваш, толкова дечица имам, че цяла лодка могат да напълнят. Бива си те, млади господине, как само отгатна.

Този път възлестата ръка се протегна сякаш съвсем небрежно, но дланта ѝ беше обърната нагоре. Петър бързо пусна парите и се отдръпна.

Скоро платното беше смъкнато. Застъргаха спирачките и дъжд от парченца лед се изсипа край лодката.

— Довиждане! — завикаха момчетата и сграбчили кънките си, едно по едно запрескачаха през борда. — Много благодарим!

— Довиждане, до... Стойте! Чакайте! Върнете ми палтото!

В същия миг Бен грижливо помагаше на братовчед си да прекрачи през борда.

— Какво креци този човек? Ах, да, още си наметнат с пелерината му.

— Прафо касва — отговори Йакоп, който правеше опити да скочи и се препъваше по лодката. — Сатофа му е толкофа тешко.

— Искаш да кажеш, затова ти е толкова тежко ли?

— Та. Сатофа ти е толкофа тешко, тошно така — каза невинно Йакоп, като се мъчеше да се освободи от омоталата се дреха. — Котофо, тай му фетнака тофа и му каши, че съм му много плакотарен.

— Хайде! Към странноприемницата! — извика Петър, щом влязоха в града. — Не се помайвайте, приятели!

[1] По дяволите (хол.). Б. пр. ↑

[2] Виене на свят (лат.). Б. пр. ↑

[3] Ракия (нем.). Б. пр. ↑

ГЛАВА ХХІ

МЪНЕР КЛЕФ И НЕГОВОТО МЕНЮ

Момчетата скоро откриха скромно заведение близо до Бредстрат^[1] със смешен изрисуван лъв над вратата. Странноприемница „Родъ леу“ — „Червеният лъв“. Неин стопанин беше Хъйхънс Клеф — як холандец с къси крака и много дълга лула.

Вече бяха гладни като вълци. Обедът в Харлем само беше раздразнил апетита им, който се увеличи от пързаянето и бързото пътуване с платна по канала.

— Хайде, стопанино, давайте каквото имате! — извика Петър доста надменно.

— Мога да ви дам каквото пожелаете, всичко! — отговори мънер Клеф, като направи сложен поклон.

— Дайте ни тогава наденици и пудинг.

— Ах, господине, надениците свършиха. И пудинг няма.

— Тогава салмагунди^[2], и то повече!

— И то свърши, млади господине.

— Дайте яйца, но по-бързо!

— Яйцата през зимата никак не засищат — отговори съдържателят, като се нацупи и вдигна вежди.

— И яйца ли няма? Тогава хайвер.

Холандецът вдигна двете си пълни ръце:

— Хайвер ли? Та той е направо златен. Кой продава сега хайвер?

Петър беше ял хайвер от време на време у дома. Знаеше, че го правят от есетра и от други големи риби, но нямаше представа каква е цената му.

— Е, добре, стопанино, какво имате тогава?

— Какво има ли? Всичко. Има ръжен хляб, кисело зеле, картофена салата и най-тлъстата херинга в Лейдън.

— Как мислите, момчета? — попита капитанът. — Става ли?

— Да — завикаха изгладнелите младежи. — Само да побърза!

Стопанинът се оттегли като човек, който върви насън, но скоро широко отвори очи при вида на изчезващите като по чудо херинги. После се появиха (или по-скоро изчезнаха) картофената салата, ръженият хляб и кафето; утрехтската вода с портокалова есенция и накрая — парчето сух сладкиш с джинджифил. Последният деликатес не беше в обичайното меню, но мънер Клеф, доведен до крайност, тържествено го отдели от личните си запаси и само примигна примирено, когато ненаситните млади пътници се изправиха с думите, че вече са се нахранили.

„Оставаше и да не са!“ — каза си съдържателят — но нито мускулче не мръдна на лицето му.

Като потриваше леко ръце, той попита:

— А дали господата желаят легла?

— „Дали господата желаят легла?“ — подигравателно повтори Карл. — Що за въпрос? Не сме се одрямали?

— Съвсем не, млади господине, но ще трябва да затопля и проветря постелите. Никой в „Червеният лъв“ не спи с влажни чаршафи.

— А, така ли? Ще се върнем ли да преспим тука, капитане?

Петър беше свикнал на по-добро, но идеята му се видя забавна.

— Защо не? — отговори той. — Ще прекараме отлично тука.

— Ваше благородие казва самата истина — каза стопанинът особено почтително.

— Много е хубаво да те наричат „ваше благородие“ — прошушна със смях Лудвиг на Ламберт, докато Петър отговаряше:

— Добре, стопанино, можете да пригответе стаите за девет часа.

— Имам прекрасна стая с три легла, която ще стигне за всичките господа — придумваше го мънер Клеф.

— Достатъчно е.

— Фюйт! — подсвирна Карл, когато излязоха на улицата.

Лудвиг трепна.

— Какво още има?

— Нищо. Само дето мънер Клеф от „Червеният лъв“ едва ли си представя как ще обърнем наопаки стаята. Ще има да летят възглавници.

— Стига! — извика капитанът. — Сега, момчета, ще трябва да открия този велик доктор Букмая. Ако е в града, няма да бъде трудно да го открием, защото, когато дойде, винаги отсяда в „Златният орел“. Мислех си, че ще си легнете веднага, но щом като сте още будни, какво ще кажете да придружите Бен до Музея или до Статхъйс?

— Съгласни сме! — извикаха Лудвиг и Ламберт, но Йакоп предпочиташе да отиде с Петър. Напразно Бен се опита да го убеди да остане в странноприемницата. Йакоп заяви, че никога не се е чувствувал „по-топре“ и че най-много от всичко на света иска да се поразходи из града, защото за пръв път „отифа ф Лейдън“.

— Нищо няма да му стане — каза Ламберт. — Само колко дълъг беше този ден — и как славно прекарахме! Изглежда ми невероятно, че тази сутрин все още сме били в Брук. Йакоп се прозина.

— Много съм доволен — каза той, — но ми се струва, че пътуваме вече цяла седмица.

Карл се засмя и измърмори, че някой си е дремнал поне двадесет пъти. Стигнаха ъгъла.

— Не забравяйте — среща в „Червеният лъв“ в осем — каза капитанът и двамата с Йакоп потеглиха.

[1] Широка улица (хол.) — улица в Лейдън. Б. пр. ↑

[2] Ядене с кълцано месо. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXII

В „ЧЕРВЕНИЯТ ЛЪВ“ СТАВА ОПАСНО

Когато се върнаха в странноприемницата, за радост на момчетата там пламтеше огън. Първа беше групата на Карл. Скоро пристигнаха и Петър и Йакоп. Напразно бяха разпитвали за д-р Букман. Установиха само, че сутринта са го виждали в Харлем.

— А да е в Лейдън, според мене е невъзможно — беше казал на Петър съдържателят на „Златният орел“. — Когато е в града, той винаги отсяда тук. Досега тези, които искат да се консултират, щяха да са се стълпили пред вратата. Само какви глупаци са хората!

— Наричат го велик хирург — каза Петър.

— Да, най-великият хирург в Холандия. Но какво от това? Нямамо друг в света, който да тъпче с хапове и да реже с нож като него! Като мечка се държи. Миналия месец ей тук на това място, ме нарече свиня — пред трима клиенти!

— Не може да бъде! — възкликна Петър с престорено учудване и възмущение.

— Да, господине. Свиня! — повтори съдържателят, като с обиден вид дърпаше от лулата. — Ако не плащаше добри пари и не привличаше клиенти тука, бих предпочел да го видя във Влейтския канал, отколкото да му дам подслон.

Може би стопанинът усети, че говори прекалено-откровено с един непознат или пък видя, че Петър се мъчи да прикрие усмивката си, защото добави рязко:

— Е, казвай, какво друго ти трябва? Вечеря? Легло?

— Не, господине. Просто търся доктор Букман. — Търси го където искаш. В Лейдън не е.

Но Петър не се разколебаваше толкова лесно. След като чу още няколко груби думи, той успя да получи разрешение да остави бележка на известния хирург — по-скоро закупи от „дружелюбния“ собственик привилегията да я напише на място и обещанието, че ще бъде

своевременно доставена, когато пристигне д-р Букман. Постигнали това, Петър и Йакоп се завърнаха в „Червеният лъв“.

Странноприемницата била някога хубава къща, дом на богат бърхър^[1], но когато остаряла и се разнебила, минала през много ръце и накрая се превърнала в собственост на мънер Клеф. Той обичаше да казва, загледан в опушените, попукани стени: „Поправи я, боядисай я, и в Лейдън няма да има по-красива къща.“ Беше шестетажна. Първите три етажа бяха еднакво широки, но различно високи, а останалите три бяха под огромния висок покрив — всеки по-малък от предишния, както се смалчават стъпалата на двойните дървени стълби — докато най-горният се изгубваше в една точка. Покривът беше направен от къси лъскави плочи, а прозорците с малките стъкла сякаш бяха безредно пръснати по фасадата без ни най-малко да се взема под внимание външният вид. Холът на партерния етаж обаче беше радостта и гордостта на стопанина. Там той никога не казваше любимите си думи: „поправи и боядисай“, защото всичко беше в най-добро състояние, по холандски чисто и подредено. Но нека мислено се приготвим да надникнем вътре.

Представете си огромна празна стая с под, който сякаш е направен от квадрати, изрязани от гледжосани пръстени съдове — едно жълто парче, после едно червено и така нататък, докато заприлича на голяма шахматна дъска. Представете си дузина дървени столове с високи облегалки, наредени наоколо; и голяма дълбока камина, светнала от пламтящия огън, умножен стократно в отблясъците върху лъскавия метален триножник, подпрял дървата. Подът и стените на огнището са кахлени, на тавана, също кахлен, е изписана мъдра холандска мисъл, а най-отгоре, високо над главите, има тясна полица, където са сложени блестящи месингови свещници, огнива за лула и кутийка с прахан. После ще съзрете в единия край на стаята три чамови маси, а в другия — шкаф и елов бюфет. Бюфетът е пълен с чаши, чинии, лули, халби, пръстени и стъклени шишета, а в единия му край стои на стража буренце с месингови обръчи, изправено на дълги подпори. Всичко е донякъде потъмняло от тютюневия дим, но иначе е изчистено — доколкото е възможно — със сапун и пясък.

А сега си представете двама одржмани, опърпани мъже с дървени обувки — седнали до пламтящото огнище, обгърнали коленете си с ръце, те пушат къси, огризани лули; мънер Клеф,

облечен в кожени панталони до колената, с плъстени обувки и зелен жакет — повече широк, отколкото дълъг, да върви чевръсто, с тежка стъпка насам-натам; накрая хвърлете в ъгъла цял куп кънки и сложете шест уморени, добре облечени момчета в различни пози върху дървените столове и така пред вас ще се появи трапезарията на „Червеният лъв“ точно каквато беше в девет часа вечерта на шести декември 184... година. За вечеря отново имаше сладкиш с джинджифил, парчета холандска наденица, ръжен хляб, поръсен с анасонови семенца, туршия, шише утрехтска вода и кана с доста странно кафе. Момчетата бяха така изгладнели, че приеха добре всичко, което им бе поднесено, и обявиха, че е отлично. Бе[??] правеше гримаси, но Йакоп заяви, че никога не се е хранил толкова добре. След като известно време разговаряха и се смяха, и си преброиха парите, за да разрешат появилия се спор относно разходите, по командата на капитана отрядът потегли към леглата, а пътя им „разчистваше“ едно момче с омаз-нени дрехи, само че вместо брадва държеше кънки и свещ.

Единият от неприятните мъже край огъня се затътри към бюфета и тъкмо поръчваше чаша бира, когато Лудвиг, който вървеше последен, прекрачваше прага.

— Не ми се нравят очите на този човек — прошепна той на Карл. — Прилича на пират или кой знае на какво.

— Прилича на стара баба — отговори презрително полузаспалият Карл.

Лудвиг неловко се засмя.

— Дали е баба, не знам — прошепна той, — но ти казвам: прилича съвсем на мъжете от онази картина.

— Пфу! — изсмя се Карл. — Не се и съмнявам! Изобщо не си проумял картината. Я се вгледай добре — оня приятел със свещта не ти ли прилича на другия злодей?

— Не, разбира се. Лицето му е открито — като пита сирене. Обаче, Карл, картината е наистина ужасна.

— Аха! Затова ли я зяпа толкова дълго?

— Не можех да си откъсна очите.

По това време момчетата бяха стигнали до „прекрасната стая с трите легла“. На прага ги посрещна тантуресто слугинче, поклони им

се и излезе. Носеше нещо с дълга дръжка, прилично на тиган с похлупак.

— Радвам се да видя това — каза ван Моунък на Бен.

— Кое?

— Ами мангала! Пълен е с горещи въглени — топлила е леглата ни.

— О, мангал ли било! Е, много сме й задължени, прав си — каза Бен, прекалено заспал, за да коментира повече.

Междувременно Лудвиг все още говореше за картината, която му беше направила толкова силно впечатление. Беше я видял на една витрина по време на разходката им. Беше лошо нарисувана и представляваше двама мъже, вързани гръб о гръб на борда на един кораб, заобиколени от група моряци, които се готвят да ги хвърлят заедно в морето. Този начин да се изпълнява смъртна присъда се нарича „вутепулън“, или „измиване на краката“, и е бил прилаган от холандците спрямо пиратите от Дюнкерк през 1605 година — а после от испанците върху холандците по време на ужасното клане, последвало обсадата на Харлем. Колкото и лоша да беше картината, изразът на лицата на пиратите беше добре предаден. Макар че изглеждаха мрачни и ужасени, те бяха толкова жестоки и зли на вид, че Лудвиг изпита тайно задоволство от безнадеждното им положение. Да не беше човекът с недобър поглед край огъня, вече щеше да е забравил цялата сцена. Сега, като подскачаше по момчешки насам-натам и лудешки се метна в леглото, той вътрешно се надяваше злодеите от картината да не посетят съня му.

Стаята беше студена и безрадостна. Наскоро стъкнатият огън в излъсканата печка сякаш трепереше, докато се опитваше да пламне. Прозорците със смешните си малки стъкла нямаха завеси и блестяха, а хладният навосчен под приличаше на пласт жълт лед. Три стола с тръстикови седалки бяха неугледно поставени до стената и се редуваха с три тесни дървени кревата, а това правеше мястото да прилича на изоставена болнична стая. При който и да е друг случай момчетата щяха да решат, че е невъзможно да опят по двама, особено на толкова тясно, но днес не изпитваха никакъв страх от теснотията и жадуваха да положат изнурените си тела върху леките пухени постелки на леглата. Ако момчетата бяха в Германия, а не в Холандия, възможно бе да бъдат

и завити с пухени юргани, но по това време тази необичайна проява на разкош беше възприета в Холандия само от богатите или от чудаците.

Лудвиг, както се уверихме, не беше изгубил напълно пъргавината си, но останалите момчета се приготвиха с величаишо достойнство за сън, след като направиха два-три вяли — опита да се замерват с възглавници. От всичко най-много умората може да накара момчетата да се държат прилично.

— Лека нощ! — чу се гласът на Петър изпод завивките.

— Лека нощ! — отвърнаха всички освен Йакоп, който вече хъркаше до капитана.

— Вижте какво — извика след малко Карл. — Да не вземе да кихне някой! Лудвиг си е загубил ума от страх.

— Няма такова нещо — отговори Лудвиг с прозявка.

После зашепнаха, малко поспориха и приключиха с думите на Карл:

— За себе си мога да кажа, че не зная какво е страх. Но ти, Лудвиг, си доста боязлив.

Лудвиг сънливо измърмори нещо и си замълча.

Беше среднощ. Диханието на треперливия огън беше секнало. На мястото на отблясъците му по пода се появиха квадратчета лунна светлина, които се местеха бавно-бавно из стаята. Движеше се още нещо, но момчетата не го виждаха. Заспали, те едва ли можеха да го забележат. През по-ранните часове на нощта Йакоп Поот постепенно, но сигурно беше увил около себе си цялата завивка и сега лежеше като чудовищна какавида до полузамръз-налия Петър, който пък се пързеляше с пълна сила по студените, обветрени айсберги в царството на съня.

Казах, че освен лунната светлина още нещо се движеше по голия лъскав под — малко по-бързо от светлината, но не по-малко предпазливо.

Събуди се, Лудвиг! Пиратът от картината е оживял!

Обаче Лудвиг не се събужда — само стене насън.

Не чува ли Карл шума? Карл — храбрият, безстрашният?

Не — Карл сънува надбягването.

А Йакоп? Ван Моунън? Бен?

И те спят и сънуват надбягването, а гласът на Катринка звънти в съня им — смеешком, тя прехвърча край тях, а сегиз-тогиз ги залива

вълната от звуците на големия орган.

А нещото продължаваше бавно-бавно да се движи.

Петър! Капитане Петър, става опасно!

Петър не чу повика, но в съня си се плъзна няколко хиляди стъпки от един айсберг към друг и силното преживяване го събуди.

Брей, колко беше измръзнал! В безизходица и отчаяние той побутна какавидата — но напразно. Чаршаф, одеяло и постелка бяха плътно увити около безчувственото тяло на Йакоп. Петър погледна сънено към прозореца.

„Ясна лунна светлина — помисли си той. — Утре времето ще е хубаво. А! Какво е това?“

Той видя движещото се нещо или по-скоро нещо черно, свито на пода, защото то бе спряло да се движи, когато Петър се размърда.

Петър безмълвно го наблюдаваше.

Скоро нещото отново се раздвижи, идваше все по-близо. Беше някакъв човек, който пълзи по корем.

Първата мисъл на капитана бе да извика, но спря за миг, за да разсъди.

Пълзящият държеше нож в ръката си. Това беше страшно, но Петър по природа умееше да се владее. Когато мъжът обърнеше към него глава, очите на Петър се затваряха, той сякаш спеше — в останалото време обаче будният, остър поглед на капитана нямаше равен на себе си.

Все по-близо и по-близо допълзяваше крадецът. Гърбът му вече беше съвсем до Петър. Положи безшумно ножа на пода; едната му ръка се протегна предпазливо, за да дръпне дрехите от стола до леглото на капитана — обирът започваше.

Сега дойде времето на Петър! Затаил дъх, той скочи и се хвърли с цяло тяло върху гърба на крадеца, зашеметявайки разбойника със силата на удара. Да сграбчи ножа беше въпрос на миг. Крадецът започна да се бори, но Петър беше възседнал като великан проснатото му тяло.

— Само да мръднеш — каза храброто момче с най-страшния глас, на който беше способно, — само да мръднеш на педя и ще забия ножа във врата ти. Момчета! Момчета, събудете се! — извика той, като все така натискаше към пода черната глава, насочил към нея ножа. — Помогнете ми! Хванах го.

Какавидата се обърна на другата страна и не даде друг признак, че е чула.

— Скачайте, момчета! — извика Петър, без да трепне. — Лудвиг, Ламберт! Гръм и мълнии — да не сте умрели?

Умрели ли? Нищо подобно. В миг ван Моунън и Бен бяха на крака.

— Ей, какво става? — завикаха те.

— Хванах крадец — каза Петър хладнокръвно.

Не шавай, мошенико, или ще ти отрежа главата! А сега, момчета, отрежете въжета от леглата си — не бързайте — ако помръдне, той е мъртъв.

Петър чувствуваше, че тежи поне хиляда фунта^[2]. И така беше наистина, щом в ръката си държеше иожа. Мъжът мърмореше и ругаеше, но не смееше да мърда.

Лудвиг вече беше станал. В джоба на панталоните си имаше огромен сгъваем нож — голямата му гордост. Сега щеше да им свърши добра работа. В миг Момчетата махнаха завивките от кревата — той беше целият опасан с въже.

— Сега ще го отрежа — извика Лудвиг, като се мъчеше да престърже възела. — Здраво го дръж, Петър!

— Не бой се! — отговори капитанът, като бодна за предупреждение крадеца.

Скоро момчетата вече сръчно дърпаха въжето. Накрая го извадиха — дълго, здраво парче.

— Сега момчета — изкомандува ги капитанът, — хванете ръцете на мошеника! Скръстете ги на гърба му! Точно така! Извинявайте, че ви преча — завържете ги здраво!

— И краката на злодея да вържем! — извикаха развълнуваните момчета, като правеха възел след възел с херкулесова сила.

Заловеният смени тона.

— Ох-ох! — стенеше той. — Пожалете клетия болник — аз просто вървах в съня си.

— Аха — измърмори Ламберт, като затягаше въжето, — значи си спал? Е, ще те събудим тогава.

Мъжът през зъби процеждаше страшни закани, после завика жалостиво:

— Развържете ме, млади господа! Имам пет деца в къщи. Кълна се в свети Бавън, че на всекиго ще дам по десет гулдена, само ме освободете!

— Ха-ха! — изсмя се Петър.

— Ха-ха! — изсмяха се и останалите.

После дойдоха заплахите — заплахи, от които Лудвиг направо потрепери, но продължи да го увива и връзва с удвоени сили.

— Стой, господин грабителю — предупреди го ван Моунън. — Ножът е много близо до гърлото ти. Ако раздразниш капитана, не се знае какво може да се случи.

Крадецът разбра намека и потъна в мрачно мълчание.

Точно в този миг какавидата се размърда и Йакоп седна в леглото.

— Какво става? — попита той, без да отваря очи.

— Какво става ли? — повтори като ехо Лудвиг, като едновременно трепереше и се смееше. — Ставай, Йакоп! Чака те работа. Ела да възседнеш гърба на тоя приятел, докато се облечем — вкочанявали сме се!

— Какъв приятел? Гръм и мълнии!

— Да живее Поот! — завикаха момчетата, а Йакоп се свлече бързо на пода както си беше със завивките, с един поглед разбра каква е работата и се отпусна тежко до Петър върху гърба на крадеца.

Само как застана мъжът!

— Няма смисъл да го държим повече така, момчета — каза Петър и се изправи, но веднага се наведе и измъкна от пояса на мъжа револвер. — Излиза, че през последните десет минути съм бдял над това красиво малко оръжие. Със спуснат ударник е и е можело да изгърми при най-малкото движение. Сега вече е безопасно. Двамата с тебе, Ламберт, ще идем да повикаме полицията. Не съм си представял, че може да е толкова студено ...

— А къде е Карл? — попита едно от момчетата. Те се спогледаха. Без съмнение, Карл не беше между тях.

— Ох! — извика Лудвиг, най-после истински изплатен. — Къде ли е? Да не се е бил с крадеца и той да го е убил?

— Нищо подобно — каза тихо Петър, като закопчаваше дебелия си жакет. — Погледнете под креватите.

Погледнаха. Карл не беше там.

Точно тогава чуха суетня по стълбите. Бей побърза да отвори вратата. Съдържателят почти се строполи вътре. Беше въоръжен с голяма широко-цевна пушка. Следваха го двама-трима наематели и дъщеря му, вдигнала в едната си ръка тиган, а в другата — свещ. Зад нея, блед и уплашен на вид, беше „сърцатият“ Карл.

— Ето го вашия човек, стопанино — каза Петър и кимна към задържания.

Стопанинът вдигна пушката, момичето изпищя, а Йакоп, почевръст от всякога, бързо се изтъркули от гърба на крадеца.

— Не стреляйте! — извика Петър. — Ръцете и краката му са вързани. Да го преобърнем и да видим как изглежда.

Карл бързо пристъпи напред и гръмко изрече:

— Да. Ще го преобърнем, и то по начин, който няма да му се хареса. Добре, че го хванахме!

— Ха-ха — изсмя се Лудвиг. — А ти къде беше, млади господине?

— Къде бях ли? — отвърна сърдито Карл. — Къде другаде, освен да предупредя за опасността?

Момчетата се спогледаха, но бяха прекалено щастливи и възторжени, за да кажат някоя лоша дума. Карл без съмнение си беше възвърнал храбрия вид. Зае се да преобръща безпомощния крадец, а другите трима му помагаха.

Докато легналият възник мъж ругаеше и мърмореше, Лудвиг взе свещта от ръката на момичето.

— Искам добре да разгледам този красавец — каза той и се приближи. Едва изрекъл това, побледня и така силно трепна, че за малко да изпусне свещта.

— Пиратите! — извика той. — Погледнете, момчета, това е човекът, който седеше край огъня.

— Разбира се, че е той — обади се Петър. — Преброихме си парите пред него като последни глупаци. Какво трябва да прави човек с пиратите, братко Лудвиг? Един месец в затвора е достатъчно наказание.

Дъщерята на съдържателя беше напуснала стаята. Сега се втурна вътре с чифт огромни дървени обувки.

— Виж, татко! — извика тя. — Ето ги големите му грозни обуца. Това е човекът, когото настанихме в съседната стая, след като младите господа си легнаха. Ах! Как сбъркахме, че изпратихме клетите знатни гости горе, далече от погледа!

— Злодей! — изсъска съдържателят. — Посра ми къщата ми! Веднага отивам за полиция!

След не повече от петнадесет минути в стаята влязоха двама сънливи на вид офицери. След като казаха на мънер Клеф, че трябва да се яви рано сутринта с момчетата пред съдията, за да се оплаче, те си тръгнаха с маршова стъпка, отвеждайки заловения.

Човек би помислил, че капитанът и подчинените му няма да могат да заспят повече, но още не е изнамерена котва, която да удържи младостта и чистата съвест от плаване по реката на сънищата. Момчетата бяха прекалено уморени, за да позволят на толкова дребно нещо, като залавянето на крадец, да ги държи будни. Скоро те бяха отново в креватите, понесени към необичайни случки с познати участници. Лудвиг и Карл си бяха постлали на пода. Единият беше вече забравил пиратите, надбягването — всичко. Другият — Карл — обаче беше съвсем буден. Той чуваше тържествената нощна музика на камбаните, чуваше неприятното тракане от дървеното клепало на нощния пазач всеки четвърт час, виждаше как лунната светлина плавно се отдръпва от прозореца, как розовата утринна светлина го залива и през цялото време мислеше: „Пфу! Какъв страхливец се показах!“ Насаме, без някой да го вижда или чува, Карл Схомъл съвсем не беше толкова самонадеян, колкото Карл Схомъл, който наперено потропва с ботушите.

[1] Гражданин (хол.). Б. пр. ↑

[2] 1 фунт = 453,6 г. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXIII

ПРЕД СЪДА

Трябва да ви уверя, че на следващата сутрин дъщерята на съдържателя си направи труда да приготви хубаво ядене за момчетата. Мънер Клеф имаше китайски гонг, който вдигаше повече шум, отколкото дузина звънци за закуска. Отвратителното му дрънчене се разнасяше из къщата като войнишка тръба и обикновено вдигаше на крак и най-по-спаливите наематели, но тази сутрин девойката забрани да го удрят.

— Нека храбрите млади господа поспят — каза тя на момчето с омазнени дрехи — помощник в кухнята. — А като се събудят, ще им стопля храната.

Беше десет часът, когато капитан Петър и хората му се спуснаха долу един по един.

— Кое време е — каза стопанинът недоволно. — Отдавна трябваше да сме в съда. Само това липсваше на една реномирана странноприемница! Нали ще дадете наистина показания, млади господа, че в „Червеният лъв“ сте получили направо отлична храна и нощувка?

— Разбира се, както и приятна компания, макар че посещенията се правят в доста странни часове — отвърна нагло Карл.

В отговор на това мънер Клеф само го изгледа и каза „хъм!“, но дъщеря му беше много по-раз-говорлива. Като тръсна обици, тя каза рязко на Карл:

— Не чак толкова приятна, господин пътешественико, ако съдим по бързината, с която избяга от нея!

— Безочливо създание! — измърмори Карл и започна усилено да проверява каишките на кънките си. Междувременно момчето от кухнята, което подслушваше отвън на процепа на вратата, се преви на две от беззвучен смях.

След закуска момчетата отидоха до полицейския? съд, придружени от Хъйхънс Клеф и дъщеря му. Показанията на мънер

Клеф се свеждаха до това, че крадец в „Червеният лъв“ било нещо нечуто до миналата нощ — а „Червеният лъв“ бил много уважавана странноприемница, не по-малко уважавана от който и да е хотел в Лейдън. Едно по едно момчетата разказаха всичко, което знаеха за случилото се, и установиха самоличността на задържания в килията като мъжа, влязъл в стаята им в потайна доба. Лудвиг с учудване откри, че крадецът е човек с нормален ръст — особено след като го беше описал под клетва пред съда като огромен юна-чага, с широки квадратни рамене и яки, тежки нозе. Йакоп се закле, че е бил събуден от ритация и мятащ се на пода крадец, а веднага след него Петър и останалите (съжалявайки, че не са обяснили работата на спящия ой другар) дадоха показания, че от момента, когато острието на камата опряло в гърлото му, човекът не мръднал дори пръст, докато не го вързали от глава до пети и не го преобърнали, за да го огледат. Дъщерята на съдържателя накара едно от момчетата да се изчерви, а съдиите — да се усмихнат като заяви, че ако не беше този красив млад господин (и посочи Петър) — момчетата можеха да бъдат убити както спят, защото страшният човек имаше голям, лъскав нож, дълъг колкото ръката на почитаемия съдия, и че тя мисли, че „красивият млад господин се е бил здравата, за да отнеме ножа, но — господ да го поживи! — твърде е скромнен, за да го разказва“.

Най-подир, след малко въпроси и кръстосан разпит от страна на прокурора, свидетелите бяха освободени, а крадецът — предаден на грижите на криминалния съд.

— Мошеник с мошеник! — каза яростно Карл, когато момчетата излязоха на улицата. — Трябва незабавно да го пратят в затвора. На твое място, Петър, щях веднага да го убия!

— Значи е имал късмет, че е попаднал в по-добри ръце — тихо отвърна Петър. — Излезе, че веднъж е бил арестуван по обвинение за кражба с взлом. Този път не успя да открадне, но беше счупил заключалките на вратата. Мисля, че според закона и това се смята за обир. Освен това беше въоръжен с нож, което утежнява положението на този клетник.

— Клетник ли? — подигравателно повтори Карл. — Човек би си рекъл, че ти е брат.

— Той наистина е мой брат, както и твой, Карл Схомъл — отговори Петър, гледайки Карл в очите. — Не можем да знаем какви

щяхме да бъдем при други обстоятелства. Ние от часа на раждането си сме били предпазени от злото. Щастливият дом и добрите родители биха направили от него прекрасен човек, а не крадец. Дано по божия воля законът не го смаже, а го превъзпита.

— Така да бъде! — каза с въодушевление Ламберт, а Лудвиг ван Холп гледаше брат си с такова чувство на неприкрита гордост, че на Йакоп Поот, който беше единствен син в семейството, му се прииска от все сърце малкото създание, погребано край старата църква в Брук, да беше живо и да растеше заедно с него.

— Хъм — каза Карл. — Не е зле да бъдеш благочестив, всеопрощаващ и така нататък, но аз съм суров по природа. Тези красиви мисли отскачат от мене като парченца град — а в крайна сметка това не засяга никого.

Петър усети, че в това недодялано признание имаше зрънце доброта. Той протегна ръка и каза с откровен, сърдечен глас:

— Хайде, Карл, нека си стиснем ръцете и бъдем добри приятели, макар да не се разбираме напълно по някои въпроси.

— Разбираме се по-добре, отколкото си мислиш — каза начумереният Карл, като стисна ръката му.

— Съгласен съм — отвърна бодро Петър. — А сега, ван Моунън, чакаме да узнаем желанията на Бенджамин. Къде би искал да отиде?

— В Египетския музей — отговори Ламберт, след като набързо се посъветва с Бен.

— Намира се на Бредстрат. Значи, музеят! Напред, момчета!

ГЛАВА XXIV

ОБСАДЕНИТЕ ГРАДОВЕ

— Широкият площад пред нас — каза Ламберт на Бен, с когото вървяха редом — е красив през лятото със сенчестите си дървета. Нарича се Рюинъ^[1]. Преди години тук е било пълно с къщи, а Рапънбърхският канал — ето го! — е минавал през улицата. Един ден край брега спрял шлеп, натоварен с четиридесет хиляди фунта барут за Делфт, и на моряците им хрумнало да си приготвят обяд на палубата. Преди дори да се усетят, всичко хвъркнало във въздуха. Много хора загинали, а около триста къщи били пръснати на всички страни.

— Какво! — възкликна Бен. — Наистина ли взривът разрушил триста къщи?

— Наистина. По това време баща ми бил в Лендън. Казва, че било ужасно. Взривът станал точно по обяд и наподобявал вулкан. Тази част от града мигновено пламнала, сградите се сгромолясвали, а мъже, жени и деца стенели под развалините. В града пристигнал самият крал и татко казваше, че постъпил благородно, като прекарал цяла нощ по улиците и окуражавал оцелелите в усилията им да угасят пожара и да спасят колкото може повече хора изпод купищата камъни и отломъци. По негов почин из цялото кралство събирали помощи за пострадалите, освен стоте хиляди гулдена, изплатени от държавната хазна. Тогава татко е бил само на деветнадесет години — мисля, че е станало през 1807 година, — но си спомня всичко много ясно. Между загиналите бил и един негов приятел — професор Люзак. В църквата „Свети Петър“ — тя е малко по-нататък, най-чудатата църква, която можеш да си представиш — са сложили паметна плоча, на която е изобразен професорът, както е изглеждал, когато са го открили след взрива.

— Какво странно хрумване! А паметникът на Бурхавъ не е ли също в „Свети Петър“?

— Не си спомням. Може би Петър знае.

Капитанът зарадва Бен, като каза, че паметникът наистина е там и че може би през деня ще отидат да го видят.

— Ламберт — продължи Петър, — попитай Бен дали е видял снощи портрета на ван дър Верф в Кметството.

— Не — каза Ламберт, — мога да ти отговоря, без да го питам. Беше твърде късно и не влязохме. Обаче, момчета, Бен знае страхотно много. Вече ми разказа един том от холандската история. Обзалагам се, че обсадата на Лейдън е на върха на езика му.

— Тогава ще си опари езика — прекъсна го Лудвиг — защото, ако описанието на Билдърдейк е вярно, било е доста горещо време.

Бен ги гледаше с въпросителна усмивка.

— Говорим за обсадата на Лейдън — обясни Ламберт.

— О, да — каза оживено Бен, — бях забравил за това. Точно тука е била. Хайде да извикаме три пъти „ура“ за ван дър Верф!

— Тихо! — побърза да го прекъсне ван Моунън и обясни, че макар холандците да са патриоти, полицията няма да остави група момчета да си крещят по улицата посред бял ден.

— Какво? Не можем да приветствуваме ван дър Верф? — извика възмутено Бен. — Един от най-великите хора в историята! Просто невероятно! Та нали е задържал месеци наред сеещите смърт испанци! Врагът заобикалял града от всички страни; огромните черни укрепления изпращали огън и разруха в самото му сърце — но той не се предавал! Всички жители се държали геройски — включително жените и децата, храбри и неудържими като лъвове. Храната привършвала, дори тревата между камъните на паважа изчезнала — хората се радвали, ако намерят за ядене коне, котки, кучета и плъхове. После дошла чумата — със стотици умирали по улиците, но не се предавали! Когато не можели вече да издържат, храбрите хора наобиколили ван дър Верф на градския площад и го молели да отстъпят. А какво им казал благородният стар кмет? „Заклех се, че ще защитавам града и с божия помощ възнамерявам да го сторя. Ако тялото ми може да утоли глада ви, вземете го и си го поделете — но докато съм жив, не очаквайте да се предам!“ Ура, ура ...

Бен гръмогласно завика и Ламберт шеговито запуши с ръка устата на приятеля си. Момчетата, гъвкави като каучук, се хвърлиха в бърза схватка — страшна на глед, но носеща радост на човешката природа в стадия на попова лъжичка.

— Какво стафа, Пен? — попита Йакоп, забързан към тях.

— О, нищо — запъхтяно отвърна Бен. — Само дето ван Моунън се страхува, че може да предизвика английски бунт в този порядъчен град. Не ми даде да извикам три пъти „ура“ за стария ван дър...

— Йа, йа ... не е хупаво да се фика — фтика се шум... Ще фитиш опраса на ван дър Дуе в Стат-хъйс.

— Ще видя ван дър Дуе ли? Мисля, че там имат портерта на ван дър Верф.

— Йа ... на ван дър Верф — отговори Йакоп. — Какво значение има! Еднакво топри са и двамата.

— Да, ван дър Дуо е благороден холандец, но той не е бил ван дър Верф. Зная, че е защищавал града като дялан камък ...

— Как мошеш да касфаш такова нещо, Пенча-мин? Не е защитафал грата с камъни, бил се е като топър фойник с орътия. Ти опичаш та се натсмифаш над феишко холантско.

— Не, не! Казах, че е защищавал града като дялан камък. Това е много хвалебствен израз, сега ще ти го обясня. Ние, англичаните, наричаме дори дук Уелингтън дялан камък.

Йакоп изглеждаше озадачен, но възмущението му вече намаляваше.

— Е, няма знашение. Прети не мислех, че фойник и камък е едно и също. Няма знашение.

Бен се разсмя чистосърдечно и като видя, че братовчед му се е изморил да говори на английски, обърна се към приятеля си, който знаеше и двата езика:

— Ван Моунън! Казват, че същите пощенски гълъби, които донесли на обсадения град успокоителните вести, се намират някъде в Лейдън. Много искам да ги видя. Просто невероятно! Ако в най-тежкия миг вятърът не беше променил посоката си, ако не беше вдигнал вълни, в които да се издавят стотици испанци, и не беше дал възможност на холандските корабчета, натоварени с хора и храна, да доплуват по залятата суша право до градската порта ... А гълъбите свършили голяма работа, като носели писма дотам и обратно. Някъде четох, че от този ден за тях започнали да се грижат с почит, а когато умрели, ги препарирали и ги поставили на сигурно място в Кметството. Непременно трябва да ги видим!

Вай Моунън се засмя.

— По същата логика, Бен, се предполага, че ако отидеш в Рим, ще се надяваш да видиш именно гъските, спасили Капитола. Но няма да е трудно да видим гълъбите. Те са в същата сграда, където е портретът на ван дър Верф. Къде отбраната е била по-силна, Бен — при обсадата на Лейдън или при обсадата на Харлем?

— Е — замислено започна Бен, — ван дър Верф е един от моите герои, нали всеки си има любими исторически личности... Но аз наистина мисля, че при обсадата на Харлем са се съпротивлявали дори по-храбро и по-героично, отколкото в Лейдън. При това защитниците били пример на безстрашие и душевна сила за лейдънските страдалци, защото първо дошъл техният ред.

— Не зная много за Харлемската обсада — каза Ламберт, — освен че е била през 1573 година. Кой е победил?

— Испанците — каза Бен. — Холандците се държали месеци наред. Нито един мъж не отстъпил — нито една жена също. Жените нарамвали пушки и храбро се сражавали до съпрузите и бащите си. Триста от тях воювали под ръководството на Кенау Хесълар — велика жена, смела като Жана д'Арк. През цялото време градът бил обкръжен от испанци, командувани от Фредерик Толедски, син на онзи хубостник херцог Алба. Откъснати, без всякаква възможност за помощ отвън, жителите сякаш били в безнадеждно положение, но над градските стени се носели техните предизвикателства. Дори хвърляли хляб във вражеския лагер, за да покажат, че не ги заплашва глад. До последния миг те отстоявали смело, в очакване на помощ, която не можела да дойде — ставали все по-смели и по-смели, докато запасите храна се изчерпали. Тогава настанал ужас. Не след дълго стотици гладуващи започнали да падат мъртви по улиците, а живите едва имали сили да ги погребат. Накрая взели отчаяно решение: пред заплахата да умрат в бавни мъчения, по-добре най-силните да се подредят в каре, като поставят по-слабите в центъра и се втурнат към смъртта като едно тяло почти без шанс да си пробият път през врага. Испанците научили за това и тъй като вярвали, че холандците са способни на всичко, решили да им предложат условия за примирие.

— Бих казал, крайно време е било.

— Да. С лъжа и измама те скоро успели да влязат в града, като обещавали закрила и прошка за всички, освен за онези, които по мнението на самите граждани заслужавали смърт.

— Не може да бъде! — възкликна Ламберт, доста заинтригуван.
— С това, предполагам, въпросът приключил.

— Ни най-малко — отвърна Бен, — защото херцог Алба вече бил дал заповед на сина си да не жали никого.

— А, и тогава започнало голямото харлемско клане. Сега си спомням. И не е чудно, че холандците не обичат Испания — като четеш как са били посичани от Алба и войнството му. Макар че, да си призная, и нашата страна понякога също е постъпвала ужасно. Но както вече ти казах, имам много неясна представа за историческите събития.

В главата ми е пълна каша — от Потопа до битката при Ватерло. Едно нещо обаче е ясно; че херцог Алба е едно от най-долните човешки същества, живели някога.

— Това дава само бледа представа за него — каза Бен, — но дори мисълта за този подлец ми е омразна. Какво, че е бил умен, ловък военачалник и тям подобни! — На мене ми дайте хора като ван дър Верф ... Какво има?

— Я виж ти — каза ван Моунън, който озадачено гледаше нагоре-надолу по улицата, — отминали сме Музея и не виждам момчетата. Хайде да се върнем.

[1] Развалината (хол.). Б. пр. ↑

ГЛАВА XXV

ЛЕЙДЪН

Момчетата се срещнаха пред Музея и скоро се заеха да изследват огромните сбирки от редки предмети и наново се задълбочиха в древния и съвременния начин на живот в Египет. Бен и Ламберт често бяха посещавали Британския музей, но това не им попречи да се изумят от богатството на лей-дънската колекция. Там имаше съдове, облекло, оръжия, музикални инструменти, саркофази и мумии на мъже, жени и котки, на птицата ибис и други създания. Видяха тежка златна гривна, носена от египетския фараон по времето, когато може би някои от същите тези мумии с чевръста походка са вървели по улиците на Тива; скъпоценности и украшения, каквито е носила дъщерята на фараона, взети назаем от чедата на Израел, когато напусkali Египет.

Имаше и други интересни реликви — от Рим и Гърция, както и необикновена римска керамика, открита при разкопки близо до Хага — останки от времето, когато сънародниците на Юлий Цезар се заселили по тези места. А къде ли само не са се заселвали те! Аз например няма да се учудя, ако някой ден намерят реликви от древните римляни дълбоко под тревата около паметника Банкър хил.^[1]

Когато момчетата разгледаха този музей, те отидоха в друг и видяха чудесна колекция от вкаменели животни, скелети, птици, минерали, скъпоценни камъни и други природни експонати, но тъй като не бяха специалисти, само се разхождаха и гледаха, радваха се и на малкото познания, които имаха по естествена история, и от все сърце съжеляваха, че не знаят повече. Дори един миши скелет заинтригува Йакоп. Нищо чудно — та нали не беше свикнал да гледа малките животинки, боящи се от котките, да тичат насам-натам без кожа? И кой би предположил, че имат толкова необикновени вратове?

Трябваше да посетят църквата „Свети Петър“ до Природонаучния музей, в която беше надгробната плоча на професор Люзак и паметникът на Бурхавъ от черно-бял мрамор с урна и

изписани символи на четирите възрасти в човешкия живот и медальон с образа на Бурхавъ, украсен с любимия му девиз: „Simplex sigillum veri“^[2]. Пуснаха ги също да влязат в ресторанта-градина, който лятно време беше любимо място за отмора. Като отминаха дъбовете и плодните дръвчета с голи клони, момчетата се изкачиха по една висока могила в центъра. На мястото на тези развалини се бе издигала кръгла кула, за която едни казваха, че била построена от англосаксонския крал Хенгист^[3], а други — че това е замъкът на едно от древните графства в Холандия.

Момчетата вървяха по каменната стена, но оттам не се виждаше добре градът наоколо. Преди повече от два века кулата е била по-висока. Тогава жителите на обсаден Лейдън отправяли към наблюдателя на върха й диви, отчаяни викове: «Иде ли помощ? Покачват ли се водите? Какво виждаш?» И месеци наред той отговарял едно и също: «Помощ не иде. Виждам само врага наоколо.»

Бен пропъди тези мисли, съсредоточи погледа си върху лятната градина и въображението му я изпълни с весели хора. Опита се да забрави облаците на отдавнашната битка и да си представя само извиващи се колелца тютюнев дим над главите на мъже, жени и деца, които се наслаждават на чаша чай или кафе под открито небе. Обаче независимо от мислите на Бен случи се нещастие.

Поот се беше навел от високата стена. На момче като него лесно може да му се завие свят и да се прекатури. Бен ядно отвърна поглед. Ако един неустойчив човек от глупост се подлага на опасност — да се прекатурва! ... О, ужас! Какъв е този шум от тежко сгромолясване?

Бен замръзна. Можеш само да промълви: «Йакоп!»“

„Йакоп!“ — чу се още един уплашен глас, после още един. Малко оставаше на Бен да припадне, но успя да се обърне. Видя тълпа момчета на ръба на стената отсреща — но Йакоп не беше между тях!

— За бога! — извика той и се втурна. — Къде е братовчед ми?

Тълпата се отдръпна. Всъщност, това бяха само четири момчета. А в средата седеше Йакоп, разтърсван от весел смях.

— Всички се изплашихте, нали? — каза той на родния си холандски. — Сега ще ви обясня какво стана. На стената имаше голям камък и аз стъпих върху него — само за да го отместя, нали разбирате, и в следващия миг камъкът падна чак долу, а аз усетих, че седя на стената с крака във въздуха. Ако в този миг не се бях дръпнал назад,

без съмнение щях да се изтъркалям подир камъка. Е, дребна работа. Помогнете ми да стана, момчета.

— Ударил си се! — каза Бен, виждайки, че лицето на братовчед му малко потъмня, като го вдигаха на крака.

Йакоп се опита отново да се засмее.

— А, не. Малко ме заполя, когато се испрафих, Дрепна рапота.

Този ден не пускаха при паметника на ван дър Верф в Холандсъркерк^[4], но момчетата прекараха приятни мигове в Статхъйс — дълга несиметрична постройка донякъде в готически стил — груба като архитектура, но е вековете придобила живописност. Малката камбанария, огласена от камбани, сякаш беше взета назаем от някоя друга сграда и набързо прикачена в завършек.

Изкачили огромната стълба, момчетата скоро се озоваха в една доста мрачна зала, където беше шедьовърът на Люкас ван Лейдън-Хъйхънс, холандски живописец, роден преди триста и седемдесет години, който рисувал добре още на десетгодишна възраст, а петнадесетгодишен вече бил известен човек на изкуството. Картината му „Страшният съд“ е наистина една изключителна творба, като се има предвид отдалечената епоха, когато е била нарисувана. Момчетата обаче се интересуваха не толкова от откриване на достойнствата ѝ, колкото от факта, че тя представлява триптих — нарисувана е върху три плоскости, като двете външни са прикрепени с панци и могат да се затварят при желание и така покриват главната част.

Историческите картини на Хъйхънс и други знаменити холандски художници донякъде привлякоха вниманието им — едва успяха да откъснат Бен от избледнелия стар портрет на ван дър Верф.

Кметството, както и Египетският музей се намираха на Бредстрат — най-дългата и най-красива улица в Лейдън. През нея не минава канал, а къщите, чиито островърхи фасади гледат към улицата, са боядисани във всевъзможни съчетания от цветове. Някои са много издължени, като половината от височината им заемат стъпаловидните покриви, други изглеждат прихлупени край обществените сгради и църквите. Чиста, просторна, доста сенчеста и украсена от множество елегантни домове, улицата с успех може да се сравнява с поизисканите квартали на Амстердам. Поддържаха я в безупречен вид. Повечето канавки имаха отгоре дъсчени капаци, които се отварят като люкове и са снабдени с помпи, покрит с бляскави месингови

орнаменти, излъсквани на обществени начала. Градът е пресечен от множество водни пътища — разклонения на река Рейн, която тук тече лениво, уморена от дългото странствуване. Над сто и петдесет каменни мостове свързват пресечените от каналите улици. Същата световноизвестна река, жалко подобие на красивия, волен Рейн, запълва и рова около крепостната стена, ограждаща Лейдън, а на внушителните порти, чрез които се осъществява достъпът до града, има подвижни мостове. Красиви, широки крайбрежни улици под сянката на благородни дървета ограждат каналите и правят къщите зад тях да изглеждат още по-уединени, като засилват духа на необичайно усамотяване, от който сякаш е пропито всичко.

Когато хвърляше поглед на сградите покрай Ра-пънбърхския канал, Бен малко се разочарова от вида на големия Лейдънски университет. Но като си припомни историята му — как е бил основан от принц Орански^[5], колко пищно е бил представен пред гражданството като награда за храбростта, проявена от жителите по време на обсадата; като си припомни великите деятели на религията, просветата и науката, които някога са учили там, и като си помисли за стотиците сегашни студенти, които ползват облагите от обучението и научните музеи, беше готов да остави настрана архитектурната „красота“, макар да продължаваше да изпитва чувството, че не биха сбъркали, ако бяха направили много повече за външния вид на подобно учебно заведение.

Петър и Йакоп гледаха сградата с по-дълбок и по-насочен интерес, защото само след няколко месеца щяха да прекратят прага ѝ вече като студенти.

— В тази част на света клетият Дон Кихот непрекъснато би водил безнадеждни турнири — каза Бен, когато Ламберт му посочи някои чудатости и красоти на предградията. — Само вятърни мелници се виждат. Сигурно си спомняш страхотното сражение, което той води с една мелница?

— Не — честно си призна Ламберт.

— Е, и аз не си го спомням с подробности. Струва ми се, че имаше нещо такова в приключенията му, а пък и да е нямало, трябвало е да има. Погледни ги — въртят огромните си крила като полудели — като че ли предизвикват побъркания рицар да води борба на живот и смърт. Свят ти се завива да ги гледаш. Помогни ми да преброим тези,

които се виждат, ван Моунън. Искам да запиша голяма цифра в дневника си.

И след внимателно пресмятане, пред очите на цялата група, младият господин Бен вписа с молив: „...декември, 184... година. Видях деветдесет и осем вятърни мелници пред самия Лейдън.“

Бен много искаше да види старата тухлена мелница, където се е родил художникът Рембранд, но изостави идеята, щом разбра, че това ще ги отклони от пътя им. Малко момчета, гладни колкото беше Бен в момента, щяха да се колебаят дълго между отдалечения на миля дом на Рембранд и близкото място за обяд. Бен избра обяда.

След обяда момчетата се разположиха в странноприемницата да се постопят — всички освен Петър, който използваше времето в безплодно търсене на доктор Букман.

Когато се върна, групата отново се застыга за път. Бяха на тринадесет мили от Хага и не толкова бодри, колкото когато потеглиха от Брук рано предния ден. Но — в добро настроение, а и ледът беше отличен.

[1] Паметник край град Бостън в САЩ. Б. пр. ↑

[2] «Простотата е белег на истината» (лат.). Б. пр. ↑

[3] Крал на ютите. Б. пр. ↑

[4] Църква (хол.). Б. пр. ↑

[5] 1533–1584 г. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXVI

ДВОРЕЦЪТ И ГОРАТА

По пътя си нататък момчетата видяха множество хубави селски имения, целите обкичени и на гласени в типично холандски стил, които представляваха внушителна гледка с големите си симетрични къщи, подредените градинки, подрязаните живи плетове и широките ровове, пресечени понякога от мостове с порта в средата, която грижливо се заключва нощем. Целият пейзаж беше прорязан от такива ровове, отдавна загубили потъмнелия си летен цвят, проблясващи на слънцето като проточени стъклени ленти.

Момчетата смело напредваха и през цялото време с изключително майсторство вадеха от джобовете си сладки с джинджирил, които мигновено изчезваха.

Изминаха дванадесет мили. Още няколко пътк да се засилеха, и щяха да стигнат Хага, ако ван Моунън не беше предложил да променят посоката и да влязат в града откъм Бос.

— Съгласни сме! — извикаха всички в един гля-и светкавично смъкнаха кънките.

Бос е огромна гора — парк, дълъг почти две мили, където се намира прочутата Къща в гората, използвана понякога като кралска резиденция.

Тази сграда, на външен вид прекалено скромна за дворец, отвътре е изискано обзаведена, покрита с прекрасни фрески — точно, стените и таваните са украсени с човешки фигури и орнаменти, нарисувани направо върху бялата мазилка, когато е била още мокра. Някои от стаите са тапицирани с красиво избродирана китайска коприна. В една стая са поставени множество семейни портрети, между които портрет на група кралски деца, осиротели от една брадва, която твърде често се появява в европейската история^[1]. Тези деца са рисувани много пъти от холандския художник Ван Дайк^[2], който е бил придворен художник на баща им — английския крал Чарлз I. Красиви

деца са били — и колко грижи е щяла да си спести английската нация, ако душите им са били толкова съвършени, колкото и външният им вид!

Паркът около двореца е пленителен, особено през лятото, когато, заобиколен от цветя и птици, прилича на светла вълшебна страна. Дълги редици величествени дъбове са се изправили гордо — сигурни, че ничия нечестива ръка няма да ги накара да сведат глава. Наистина, от векове гората се смята почти за свято място. Никога не разрешават на децата да пипнат дори една вейка; никога брадвата на дърваря не е огласяла това място. Дори войните и бунтовете са го отминавали с почит, поспрели за миг в разрушителния си път. Испанският крал Филип II^[3], който наредил стотици холандци да бъдат покосени, издал заповед да не докоснат нито клон от красивата гора; а веднъж, когато по време на голяма нужда държавата се канела да пожертва гората, за да подпомогне почти изпразнената хазна, хората се притекли на помощ и предпочели щедро да внесат необходимите пари, вместо гората да бъде изсечена.

Чудно ли е тогава, че дъбовете имат внушителен, неустрашим вид? Птици от цяла Холандия са идвали да им кажат, че навсякъде другаде скастрият дърветата и оформят короните им; че само те, дъбовете, са недокоснати. С всяка измината година те се разлистват на свобода, пищни и красиви; широко разперените им клони, оживени от песни, хвърлят прохладна сянка върху поляни и пътечки или се покланят на образа си в слънчевите езерца.

Междувременно, сякаш за да възнагради хората, че поне веднъж са й позволили да постигне своето, Природата престава да бъде неизменно еднаква и с изящество се кичи с украшенията, подарени й благоговейно: поляната потъва надолу в кадифено-зелен цвят; пътеките ту се скриват, ту се показват; ярки цветни лехи разнасят аромат; езерата и небето се гледат с взаимно възхищение.

Дори през този зимен ден в Бос беше красиво. Дърветата бяха оголели, но под тях лежах неподвижните езера — всяка вълничка огладена от замръзналата като стъкло повърхност. Над главите км синьото небе беше ведро и като се вглеждаше надолу през гъсталака от клонки, то виждаше друго синьо небе — не толкова ведро, което пък гледаше нагоре от неясно очертания гъсталак под леда.

Никога залезът не бе изглеждал на Петър по-красив, отколкото сега, когато видя как той си разменя прощални погледи с прозорците и лъскавите покриви на града отсреща. Никога Хага не бе изглеждала по-гостоприемна. А той вече не беше Петър ван Холп, тръгнал да посети един голям град, нито изискан млад господин с намерение да разглежда забележителности; той беше рицар, търсач на приключения, мръсен и уморен от пътуване, един пораснал Малечко-Палечко, един Фортунат^[4], приближаващ омагьосания замък, където го чака разкош и спокойствие — защото до къщата на собствената му сестра имаше не повече от половин миля. — Най-последно, момчета — извика той, обзет от радост, — можем да се надяваме на царска почивка: хубави легла, топли стаи и нещо вкусно за ядене. Никога досега не бях съзнавал какъв разкош са тези неща. Преспиването ни в „Червеният лъв“ ни научи да ценим дома.

[1] Става въпрос за гилотинирането на Чарлз I през 1649 г. Б. пр.

↑

[2] 1599–1641, ученик на Рубенс, портретист. Б. пр. ↑

[3] 1527–1598 г, Б. пр. ↑

[4] Герой от приказките — щастливец, Б. пр. ↑

ГЛАВА XXVII

ПРИНЦЪТ-ТЪРГОВЕЦ И СЕСТРАТА- ПРИНЦЕСА

Петър с право изпитваше чувството, че сестрината му къща е като омагьосан замък. Просторна и великолепна, тя беше в плен на тишината. Даже лъвът, легнал на прага, сякаш беше превърнат на камък от някой магьосник. А вътре на стража стояха добри духове, приели вида на червенолики слуги, които безшумно се втурваха при звука на звънеца или чукчето. Имаше и котка, която изглеждаше не по-малко разумна от Котарака в чизми, а във вестибюла — месингово джудже, чиято задача беше да стои с разтворени ръце, готово да поема бастуните и чадърите. На сигурно място зад тези стени цъфтеше една „Градина на насладата“, в която цветята твърдо вярват, че е лято, а искрящият фонтан весело се смее, защото Дядо Мраз не може да го намери. Имаше и Спяща красавица — точно когато пристигнаха момчетата. Но Петър, като истински принц, леко изтича нагоре по стълбите, целуна клепките ѝ и магията се развали. Принцесата се превърна в добрата му сестра, а приказният замък — в един от най-хубавите и удобни домове в Хага.

Както може да се предполага, момчетата бяха посрещнати най-сърдечно. След като известно време разговаряха с енергичната домакиня, един от добрите духове ги призова на голямо угощение в стаята с червените завеси, където подът и таванът блестяха като полирана слонова кост, а огледалата от всички страни внезапно разцъфнаха от образите на румени момчета.

Сервираха им хайвер и готвено кълцано месо, наденица и сирене, както и салата, плодове, бисквити и кейк. Как можеха момчетата да ядат такава бърканица, за Бен беше загадка, нали салатата беше кисела, а кейкът — сладък, плодовете — леки за ядене, а кълцаното месо — тежко, смесено с лук и риба. Но както се чудеше, така яде с голям апетит и скоро бе погълнат от мисълта какво

предпочита: кафе или анасонов ликьор. А беше и приятно да се храниш в чинии от помътняло сребро, да пиеш от ликьорени чашки, от каквито може да е пила самата Титания!^[1] По-късно младият господин написа на майка си, че колкото красиви и подбрани да са вещите в техния дом, до преди да посети Хага, никога не е знаел какво са сервизи от кристал, порцелан и сребро.

Разбира се, сестрата на Петър скоро научи за всички приключения на момчетата. За пътуването им на кьнки повече от четиридесет мили и за необикновените гледки по пътя, за изгубването на кесията и за намирането ѝ. За това как едно момче от групата беше паднало и по този начин те си намериха извинение да се повозят на лодка-шейна — и преди всичко за това как бяха уловили крадец и така за втори път бяха спасили изплъзващата им се кесия.

— А сега, Петър — каза дамата, когато разказът свърши, — трябва веднага да напишеш писмо на добрите хора в Брук, че приключенията ви са достигнали връхната си точка и че ти и спътниците ти сте били прибрани в този затвор.

Момчетата изглеждаха слисани.

— Разбира се, че няма да направя такова нещо — засмя се Петър. — Трябва да потеглим утре по обяд.

Но сестра му вече беше взела друго решение, а в Холандия не е лесно да отклониш една дама от целта ѝ. Накратко, тя им предложи толкова силни изкушения, беше толкова весела и грейнала от радост и ги увещаваше с толкова много неопровержими съображения — на английски, както и на холандски, че момчетата се зарадваха, когато се разбра, че остават в Хага най-малко за два дни.

След това говориха за голямото надбягване. Мъвроу ван Хент обеща, че с удоволствие ще присъствува на събитието. „Ще бъда свидетелка на твоята победа Петър — каза тя, — защото ти си най-добрият кьнкьор, когото познавам.“

Петър се изчерви и леко се закашля, но Карл отговори вместо него:

— Ах, госпожа Хент, той е бързояог, но нали всички момчета от Брук са добри кьнкьори — дори парцаланковците. — И той с омраза помисли за клетия Ханс.

Госпожата се засмя.

— От тава надбягването ще стане още по-вълнуващо — каза тя.
— Пожелавам на всеки от вас да бъде победител.

В този миг влезе съпругът ѝ мънер ван Хент и магията, в чиято власт бяха момчетата, стана пълна.

Невидимите феи на тази къща веднага се скупчиха около тях и зашепнаха, че сърцето на мънер ван Хент е младо и свежо като техните и ако на света има нещо, което той обича повече от ежедневните си занимания, това е слънчевата светлина и веселието. Феите намекнаха също, че сърцето му е пълно с любов, а главата — пълна с мъдрост и накрая дадоха на момчетата да разберат, че когато този господин каже нещо, то не е празна приказка. Затова искрените му думи „Това се казва приятна изненада!“, когато се здрависа с всички, накараха момчетата да се почувствуват у дома си, весели като катерички.

В гостната имаше прекрасни картини, изящни статуетки и кожени папки, пълни с редки холандски гравюри, както и множество красиви и любопитни неща от Китай и Япония. Момчетата помислиха, че ще им трябва цял месец, за да разгледат всички съкровища на къщата.

Бен с удоволствие забеляза, че на масата има английски книги. Той видя също така, че над украсеното с дърворезба пиано са поставени портрети на Вилхелм III Орански и неговата английска кралица в цял ръст — гледка, която за известно време постави Англия и Холандия редом в сърцето му. От Вилхелм и Мери и до днес е останало сияние над английския трон: той — най-искреният патриот, служил някога на приемна страна; тя — най-благородната съпруга на английския трон до дните на Виктория и Добрия Алберт^[2]. Като гледаше картините, Бен си спомни прочетеното описание за посещението на крал Вилхелм в Хага през зимата на 1691 година. Тези, които възпяха битката при Иври^[3], още не бяха разказали бляскавата история на този ден, но Бен знаеше достатъчно факти, за да си представи, че сякаш чува виковете на възторженото население, когато вдигна поглед от портретите към улицата, грейнала от празничните огньовете, запалени на близкия площад.

Кралското посещение щеше да се помни завинаги. Цели две години крал Вилхелм беше управлявал чужда страна — с Англия в мислите си, но със сърце, устремено към Холандия. И когато отново

стъпи на бреговете ѝ, приветствува го целият народ. Тълпите се спуснаха към Хага, за да го посрещнат. „Хиляди надойдоха от Амстердам, Ротердам, Лейдън, Харлем и Делфт на шейни или с кънки по замръзналите канали.“^[4] През целия ден поддържаха празничния вид на столицата: улиците бяха украсени със знамена, с арки от вечнозелени храсти, трофеи, надписи за добре дошли и със символи на местните занаяти. Вилхелм видя по улиците подвизите на своите прадеди и сцени от своето минало, извезани върху знамена и гоблени. През нощта върху леда правеха великолепни фойерверки. Замръзналата му повърхност беше като огледало. Бляскави фонтани от светлина бликаха нагоре, за да се срещнат с искрящите водопади, изсипващи се върху им. След това избухна огън с пурпурен и зелен цвят и изсипа безброй рубини и изумруди върху осветените гълбини на леда, а през цялото време хората викаха: „Господ да благослови Вилхелм Орански! Да живее кралят!“ Бяха обзети от радост и възторг. Вилхелм, техният принц, техният наместник, беше застанал начело на три кралства след победни преговори и войни. И сега, в часа на неговото най-голямо тържество, той беше дошъл при тях като обикновен гост. Кралят слушаше виковете им с разтуптяно сърце. Велико нещо е да те обичат в собствената ти страна. Английските му придворни го поздравяваха с посрещането. „Но ако Мери беше с мене, приветствените виковете щяха да бъдат несравними“, каза той.

Докато Бен разглеждаше портретите, господин ван Хент разказваше на момчетата за неотдавнашното си посещение в Антверпен. Това бе родното място на ковача Квентин Метсейс^[5], който от любов; към дъщерята на един художник започнал да учи и учил, докато не станал велик живописец. Момчетата запитаха домакина дали е видял някоя картина на Метсейс.

— Да, видях — отговори той. — Картините му са великолепни! Особено хубав е известният триптих в параклиса на Антверпенската катедрала, където в средата е нарисувано свалянето на Христос от кръста. Да си призная обаче, повече ме интересуваше неговият кладенец.

— Какъв кладенец, господине? — попита Лудвиг.

— В центъра на града, близо до същата катедрала, чиято висока камбанария е с толкова изящна изработка, че френският крал казал, че му прилича на мехълънска дантела. Кладенецът е покрит с навес в

готически стил, увенчан със статуята на рицар в доспехи. Направена е изцяло от метал и доказва, че Метсейс и в ковачницата, и пред триножника е бил все художник. Голямата му слава всъщност идва от чудотворното му умение майсторски да обработва желязо.

После домакинът показва на момчетата няколко съвършени берлински отливки, които беше купил в Антверпен. Това бяха много фини метални украшения: красиви медальони с мотиви от редки картини, по краищата с нежни ажурни орнаменти — достойни, както каза той, да бъдат носени и от най-голямата красавица в страната. Впоследствие огърлицата беше подадена с поклон и усмивка на поруменялата госпожа ван Хент.

Нещо в начина, по който младата дама сведе лице над подаръка, накара мънер ван Хент да добави развълнувано:

— Мога да чета мислите ти, мила.

Тя вдигна поглед с игриво предизвикателство.

— Ах, сигурен съм в това. Мислиш си за онези жени е благородни сърца, без които Прусия щеше да падне. Познавам го по гордия блясък в очите ти.

— Значи, гордият блясък в очите ме издава — отговори тя. — Не мислех за толкова велики неща. Да си призная, просто си представях как тази красива огърлица ще подхожда иа синята ми брокатна рокля.

— Така ли! — възкликна доста унило съпругът ѝ.

— Но мога да мисля и за другото, Йаспър, а от това подаръкът ти ще стане по-скъп. Нали си спомняш историята, Петър? Когато французите навлизат в Прусия и страната няма средства да се защити от враговете, жените накланят везните, като изсипват сребърните сервизи и украшенията ой в държавната хазна.

„Ето — помисли си домакинът, като видя светналия поглед на жена си. — Сега гордият блясък наистина е там.“

Петър отбеляза заядливо, че и в дадения случай жените са останали верни на своята суетност, защото не са се отказали от украшенията. Ако на кралството са нужни злато и сребро, те ще го отстъпят и ще използват желязо, но няма да престанат да се кичат.

— И какво от това? — каза госпожата, като отново пламна. — Не е грях да обичаш красивите неща, щом като пригаждаш материала им според обстоятелствата. Мога да кажа само, че жените са спасили

родината си и косвено са създали нова важна област в производството. Не е ли така, Йаспър?

— Разбира се, че е така, мила — рече съпругът ѝ. — И без да му казвам, Петър сам е убеден, че в целия свят жените винаги са били на първо място, когато родината им е пред изпитание, при това (и той отпрати поклон към съпругата си) собствените му съотечественички стоят най-напред в летописите на женския патриотизъм и преданост.

После домакинът се обърна към Бен и поговори с него на английски за хубавия стар белгийски град. Между другото, разказа му и за произхода на името Антверпен. Бяха учили Бен, че „Антверпен“ означава „на кея“, но господин ван Хент му даде много по-интересно обяснение.

Разказват, че преди около три хиляди години на брега на река Схелдъ, на мястото на днешния Антверпен, живеел великан на име Антигон. Великанът прибирал половината от стоките на всички кораби, които плавали край замъка. Естествено, някои били склонни да се противопоставят на този обичай. В такива случаи Антигон ги научавал друг път да имат по-добри обноски, като отрязвал и хвърлял в реката десните ръце на търговците. „Хант-верпен“ — „хвърляне на ръце“, се променило в „Антверпен“ и дало име на мястото. Върху герба на града има две ръце — какво по-добро доказателство от това за верността на преданието, особено ако човек иска да му повярва!

Накрая победили великана — героят на име Брабо го хвърлил в река Схелдъ и на свой ред дал името си на местността Брабант. Оттогава холандските търговци плават по реката в мир. Аз обаче съм благодарна на стария Антигон, защото заради него смятат, че градът има толкова романтичен произход.

Когато господин ван Хент разказа историята на Антверпен на двата езика, той изпита изкушението да разкаже още легенди — някои на английски, други на холандски. Затова минутите, понесени на плещите на пъргави джуджета и великани, бързо отлетяха към времето за лягане.

Трудно беше да се разтури толкова приятна компания, но домакинството на ван Хент се движеше с точността на часовников механизъм. Сърдечно си пожелаваха „лека нощ“, но не се задържаха на прага. Дори когато нашите момчета се изкачваха по стълбите, невидимите домашни феи отново се скупчиха край тях и им

прошепнаха, че благоденствието на господаря им е изградено най-вече върху организираност и установен ред.

В този дом не се намираха „прекрасни стаи с по три легла“. В някои стаи леглата бяха две, но всеки гост спа сам. Призори стана ясно, че девизът на групата е „всяко момче в собствената си какавида“, но поне Петър не съжаляваше, че е така.

Колкото и да беше уморен, Бея забеляза в ъгъла някакво странно въже със звънче и започна да разглежда постелята си. Всичко го изпълваше с почуда: изключително фината възглавница, оброчена със скъпа дантела, върху която бе избродиран герб и инициали, огромният колкото леглото копринен дюшек, натъпкан с лебедов пух, розовите атлазени юргани, избродирани с цветни гирлянди. Едва можа да заспи при мисълта в какво необикновено малко легло лежеше, толкова удобно и красиво, макар и толкова странно. На сутринта той внимателно разгледа покривката, защото искаше подробно да я опише в следващото си писмо. Беше японска, чудесна като тъкан, с разнообразни ярки цветове и струваше, както Бен по-късно научи, не по-малко от триста долара.

Подът беше от полирана дървена мозайка, почти целият покрит с разкошен килим с дебели черни ресни по края. В друга стая покрай килима се виждаше ивица атлазено дърво. По стените с тапети от пурпурно-червена коприна бяха накачени гоблени, а отгоре имаше позлатени корнизни, които отразяваха проблесналата светлина чак до лъснатия под.

Над вратата на стаята, в която спаха Йакоп и Бен, имаше бронзов щъркел с протегната шия, който държеше фенер, за да осветява пътя на гостите. Между двете тесни легла, направени от липово дърво и абанос, беше съкровището на ван Хентови: масивно дъбово кресло, на което беше седял веднъж Вилхелм Орански по време на кралски съвет. Отсреща му бе поставен шкаф за дрехи с изящна резба, навосчен и излъскан, пълен със скъпоценни запаси от ленено платно? на масата до него имаше голяма библия, чиито огромни златни закопчалки изглеждаха дреболия в сравнение със солидната твърда подвързия, правена да надживее шест поколения.

На полицата над камината имаше модел на кораб, а над него беше окачен стар портрет на Петър Велики, който, както знаете, на времето е дал прекрасна възможност на холандските котки по доковете

да се нагледат на цар, което е една от специалните привилегии на котките^[6]. Макар цар на Русия, Петър не е смятал за унижение да работи като обикновен корабостроител в доковете на Сардам и Амстердам, за да може да запознае съотечествениците си с холандските постижения в корабостроенето. Точно този стремеж да се задълбочава дори в еай-дребните начинания му е спечелил прозвището Петър Велики.

Петър Малки (казано за сравнение) стана пръв на сутринта. Познавайки навиците на своя зет, той се погрижи никое момче да не се успи. Задачата да събуди Йакоп Поот се оказа трудна, но след като измъкна този млад господин от леглото и с помощта на Бен го поразходи из стаята, успя да го разсъни.

Докато Йакоп се обличаше и вътрешно негодуваше, защото плъстените чехли бяха твърде тесни за подутите му крака, Петър написа писмо, за да уведоми близките им в Брук, че групата успешно е пристигнала в Хага. Молеше също така майка си да обади на Ханс Бринкър, че доктор Букман още не е пристигнал в Лейдън, но че е оставил писмо с поръчението на Ханс в хотела, където докторът отсяда винаги при посещенията си в града. „Кажим-му също така, написа Петър, че отново ще се отбия в Лейдън на връщане. Клетото момче изглеждаше уверено, че «господин докторът» ще побърза да спаси баща му, но ние, които познаваме по-до-бре грубия старец, можем да бъдем сигурни, че няма да направи това. Добре ще е, ако се повика веднага лекар от Амстердам, стига йъфроу^[7] Бринкър да се съгласи да приеме друг, освен краля на докторите — който е, без съмнение, доктор Букман.“ „Нали знаеш, мамо, добави Петър, че винаги съм възприемал къщата на сестра си като доста тиха и самотна — уверявам те, че сега не е така. Сестра ми казва, че нашето присъствие я е стоплило за цялата зима. Брат ми ван Хент е много любезен към всички нас. Казва, че като ни гледа, му се иска да има пълна къща с момчета. Обеща да ни разреши да поюздим породистите му черни коне. Казва, че са кротки като котенца, ако държиш здраво юздата. По разказите на Йакоп, Бея е великолепен ездач, а и синът ти Петър не се справя много лошо“ с тази работа. Каним се тази сутрин да поюздим заедно, облечени като някогашните рицари. Когато се върнем, брат ми ван Хент каза, че ще отстъпи на Йакоп английското си пони и ще намери още три коня — тогава цялата група ще препусне из

града като внушителна кавалкада, начело с него. Той ще язди черния кон, който татко му изпрати от Фризландия. Хубавият кон на сестра ми — дорестият с дългата бяла опашка, е окуцал, а тя не желае да язди друг, иначе щеше да ни придружи. Едва затворих очи снощи, след като сестра ми разказа за този план. Само мисълта за клетия Ханс Бринкър и болния му баща ме спираше — иначе щях да пея от радост. Лудвиг вече ни измисли име — „Брукската кавалерия“. Представяме си колко внушително ще изглеждаме, особено в индийска нишка...

Брукската кавалерия не се разочарова. Мънер ван Хент с готовност намери добри коне. Всички момчета можеха да яздят, макар че не бяха съвършени ездачи като Петър и Бен. За голяма радост разгледаха цяла Хага, а и Хага ги разгледа — и изрази одобрението си на висок глас чрез виковете па малките момчета и лая на впрегнатите кучета; или безмълвно — чрез ясните очи, които не се вглеждат твърде дълбоко, светнали при вида на красавеца Карл или насмешливо проблеснали, когато бузите на едричкия младеж се тресяха, докато минаваше с коня край тях.

Като се върнаха, момчетата заявиха, че голямата кахлена печка в гостната без съмнение е една много полезна вещ, защото можеха да я наобиколят и да се стоплят, без да си опарят носовете и без да ги заболяват измръзналите места. Тя беше толкова голяма, че макар да не бе зачервена никъде, разпращаше топлина из цялата къща. Чисто бялата ѝ повърхност и излъсканите месингови кръгове я правеха приятна за гледане, независимо от факта, че докато получаваше топлина и уют от нея, неблагодарният Бен съчиняваше подигравателно изречение за следващото си писмо, в смисъл, че е естествено печките в Холандия да приличат на огромни снежни преспи — иначе нямаше да бъдат в съответствие с чудатостите на тази страна.

Ако опишем всичко, което момчетата видяха и правиха през този и следващия ден, ще превърнем тази книга в дебел том. Те посетиха леярната за оръдия, видяха как изсипват течния огън във формите и наблюдаваха ковачите, застанали отстриани полуголи, като демони, които си играят с огън. Възхищаваха се на внушителните обществени сгради и масивните частни къщи, на великолепните улици, на величествената гора — гордост на всички обичащи красотата холандци. Дворецът с бляскавия мозаичен под, с фреските по стените и чудесните орнаменти изпълни Бен с възторг; той беше учуден, че

някои от църквите са толкова обикновени — понякога с изящна външна архитектура, но голи и мрачни отвътре, с празни варосани стени.

Ако нямаше отпечатани летописи, по църквите на Холандия би могло да се научи почти цялата ѝ история. Няма да се спирам на подробности, само искам да кажа, че Бен — който беше чел за нейните борби и страдания, за ужасното възмездие, с което от време на време си е отплащала — почти не можеше да върви из някой холандски град, без да потръпва вътрешно от ужас при мисълта за окървавените пътища на нейната история. Бен не можеше да забрави Филип Испански и херцог Алба дори когато се радваше на благоденствието, последвало Освобождението^[8]. Той се вглеждаше и в най-кротките-очи, за да открие в тях нещо от огъня, осветявал някога изпитите лица на отчаяните бунтари, понесли с чест прозвището „голтаци“, презрително подхвърляно им от техните подтисници, превърнали се в страшилища на сушата и на морето. В Харлем: Бен изпитваше чувството, че въздухът все още кънти от виковете на три хилядите жертви на Алба. В Лейдън сърцето му се изпълваше със съчувствие при мисълта за дългото шествие от изстрадали, изгладнели създания, които след вдигането на обсадата вървели залитайки към голямата църква, предвождани от Адриан вай дър Верф, за да изпеят хи ми в прослава на освободения Лейдън. Спомни си, че го направили дори преди да вкусят хляба, докарай от холандските кораби. Най-напред благодарили на бога, после щели да ядат. Хиляди треперещи гласове се извисили в радостен благодарствен молебен. За миг зазвучали все по-високо и по-високо — после внезапно преминали в ридание — и в цялото множество не е имало нито един човек, който да продължава да пее. Но кой би казал, че целият този химн не е бил чул на небето?

Тук, в Хага, други мисли споходиха Бен: как в по-късни години Холандия без желание скланя глава под френско робство^[9] и как, предизвикана и разярена до крайност, отново решително се отърсва от него. Това му допаднаше. Коя нация — какъвто и дух да има, мислеше си той, е способна да устои на подобно дело: да даде всичкото си богатство в чужда съкровищница и да прати цвета на младежта в чуждата армия! А не бе изминало толкова много и от времето, когато английски оръдия гърмели близо до Немския океан^[10] — но накрая всички битки свършили. Сега Холандия беше спретнато малко

кралство със собствено управление и Бен се радваше на това. Стигайки до това великодушно заключение, той беше готов да се наслаждава безкрай на всички чудеса, видяни в града. Искреният и задълбочен интерес на Бен достави удоволствие на мънер ван Хент — но всъщност така се държаха и останалите момчета. Едва ли някога по-весела и по-наблюдателна група е разглеждала забележителностите.

[1] Царицата на феите в „Сън в лятна нощ“ от Шекспир. Б. пр. ↑

[2] Кралица Виктория и съпругът ѝ принц Алберт (1837–1901). Б. пр. ↑

[3] Битката през 1590 г. между хугенотите и френските католици е описана от Пуарсон и Биле. Б. пр. ↑

[4] По „История на Англия“ от английския историк Маколей (1800–1895). Б. пр. ↑

[5] 1465 — 1530 г. Б. пр. ↑

[6] По пословицата „Никой не забранява на патките да гледат краля“. Б. пр. ↑

[7] Макар омъжени, продължавала да наричат жените от понизше съсловие „госпожица“, за разлика от „мъвроу“ — госпожа. Б. а. ↑

[8] През 1609 г. Испания признава независимостта на Холандската република. Б. пр. ↑

[9] 1759 г. Б. пр. ↑

[10] Северно море. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXVIII

ИЗ ХАГА

Картинната галерия в Моуриц хъйс^[1] — една от най-хубавите в света — сякаш просто се мярна пред очите на момчетата през двучасовото им посещение — толкова много неща ги възхитиха и заинтересуваха. Що се отнася до кралския кабинет с редки предмети в същата сграда, все едно, че едва бяха успели да го зърнат, макар че прекараха там почти половината ден. Струваше им се, че между тези стени Япония е изсипала всички свои съкровища. За един дълъг период Холандия — винаги първа в търговията, е единствената нация, на която е било разрешено да има някакви връзки с Япония. Човек спокойно може да се откаже от пътешествие до таз страна, стига да посети музея в Хага.

Редяха се стая след стая, пълни с колекции от „Уединената империя“^[2] — костюми, характерни за различни съсловия и занаяти, предмети за украса, съдове, оръжие, доспехи, лекарски инструменти. Там се намира и един изобретателен японски макет на остров Дешима — холандското търговско представителство. Изглежда така, като че ли истинският остров е гледан наопаки през театрален бинокъл и човек се чувства като Гъливер, внезапно попаднал сред японски лилипути. Виждат се стотици хора в национални костюми: прави, коленичили, наведени, протегнали ръце — всички като че ли се занимават с някаква работа; и жилищата им — дори обзавеждането — са изложени пред очите ви като на длан. В друга стая е поставена огромна куклена къща от черупки на костенурки, наредена в холандски стил и населена с важни холандски кукли, която от пръв поглед ти дава представа за живота на хората в Холандия.

Гретел, Хилда, Катринка и дори гордата Рихв Корбес биха изпаднали във възторг, но Петър и храбрата му дружина отминаха играчката, без да я погледнат. Бойните снаряжения имаха честта да ги задържат цял час: какви боздугани, извити индонезийски ками,

кинжали, какви огнестрелни оръжия и най-вече — какви великолепни японски мечове, която позволяват да се извърши известната японска военна ловкост: да се съсече човек на две с един-единствен удар!

В колекцията имаше китайски и други източни рядкости, както и местни исторически реликви, които нашите млади холандци като че ли гледаха без вълнение, но тайно изпитваха гордост, като ги показваха на Бен.

Изложен беше и макет на къщата в Сардам, където живял Петър Велики по време на кратката си кариера на корабостроител. Имаше кесии и купи, носени от „голтаците“ — конфедерати, които под предводителството на Оранския принц^[3] освободили Холандия от испанска тирания; там беше и шпагата на адмирал ван Спейк, загинал десет години преди това, като доброволно вдигнал във въздуха собствения си кораб; както и доспехите на ван Тромп, покрити с дупки от куршуми. Йакоп се огледа с надежда да види метлата, която храбрият адмирал връзвал за върха на мачтата, но не я видя никъде. Сакото, което Вилхелм III Английски носил през последните дни на живота си, представляваше голям интерес за Бен, а всички без изключение впериха погледи със смесица от уважение и страхопочитание в дрехите, с които е бил облечен Вилхелм Мълчаливи, когато е бил убит в Делфт от Балтазар Херартс. Светлокафява кожена куртка и прост плащ от сиво сукно, мека плъстена шапка и висок нагръдник, от който виси един от медалите на „голтаците“ — тези предмети не бяха особено разкошни, макар че куртката беше трагично привлекателна с тъмните петна и куршумените дупки. Като гледаше дрехите на Мълчаливия принц, Бен искрено повярва, че в съответствие с величието на характера си, принцът се е обличал изключително скромно.

Аристократичните му предразсъдъци бяха обаче сериозно разтърсени, когато Ламберт му разказа как невястата на Вилхелм за пръв път влязла в Хага.

— Красивата Луиза дьо Колини, загубила баща си и съпруга си при клането на Свети Вартоломей^[4], пристигала в Хага да стане четвърта жена на принца и, разбира се — каза Ламберт, — тъй като ние холандците сме прекалено галантни, не сме ѝ позволили да влезе в града пеша. Изпратили сме (по-скоро прадедите ми са изпратили) да я

посрещне открит пощенски фургон с поставена напречно дъска, на която да седне!

— Много галантно, не ще и дума! — възкликна Бен, а в учтивия му смях имаше почти насмешка. — И това за дъщерята на френския адмирал!

— На адмирал ли? Кълна се, бях забравил това. Обаче ти става ясно, че в доброто старо време в Холандия са постъпвали простичко, всъщност и до ден днешен народът ни си е простосърдечен и скромнен. Домът на ван Хент явно е едно изключение, нали разбираш.

— Много приятно изключение, бих казал.

— Без съмнение, без съмнение. Но между нас да си остане, макар че мънер ван Хент сам е изковал съдбата си и може да си позволи разкош, той е все пак скромнен.

— Точно така — каза Бен дълбокомислено, като поглади горната си устна и брадичката, където напоследък му се струваше, че са се появили безпогрешни признаци на бъдещото превъзходство.

Докато обикаляха пеша из града, Бен често мечтаеше за хубавите английски тротоари. Тук, както и в другите градове на Холандия, нямаше бордюри, нито по-издигната част на паважа, предназначена за „пътуващите“ пешком — но улиците бяха чисти и равни и всички превозни средства се придържаха към точно определеното им място. Странно звучи, но там се виждаха почти толкова шейни, колкото и фургони, макар че нямаше дори снежинка. Шейните стържеха по плочите или по-каменната настилка, в предната част на някои едно приспособление разпръскваше вода, за да намали триенето, други от време на време намаляваха музикалния си съпровод, когато стопанинът им намажеше плъзгачите с напоен в масло парцал.

Бен се учуди колко безшумно се трудят холандските работници. Дори край складовете и доковете нямаше суетня, нито си подвикваха. Едно помръдване на лула, обръщане на глава или най-много вдигане на ръка изглежда стигаше да даде знак. Цели товари сирене и херинга се прехвърлят от каруците или лодките до складовете, без да се продума — минувачът обаче трябва да внимава да не го засипяг с нещо, защото заетият с работа холандец рядко гледа пред себе си или зад себе си.

Бедният Йакоп Поот, на чиято глава явно бе предопределено да се струпват всички злополуки на пътешествието, бе съборен почти бездиханен от голяма пита сирене, която един дебел холандец

подхвърли на колегата си — работник. Но той бързо се съвзе и отмина, без да покаже ни най-малко възмущение.

Бен засвидетелствува голямо съчувствие в случая, но Йакоп настойчиво твърдеше, че „няма нищо“.

— Защо тогава си смръщи лицето, когато те удари?

— Смръщих си лице ... — сериозно започна Йакоп — опаче, защото тофа пеше ...

— Какво беше това? — настоя дяволито Бен.

— Ами ... тофа пеше ... как се касфаше, дето се опитфа с носа?

Бен се засмя.

— Искаш да кажеш миризма ли?

— Та. Тошно така — каза зарадвано Йакоп. — От мирисмата пеше. Затофа си тръпнах лицето.

Бен се изсмия гръмогласно.

— Добре го рече! Сирене да замирише неприятно на нидерландец! С нищо не можеш ме накара да ти лоЕярявам!

— Е, няма знашение — отговори добродушно Йакоп, който крачеше редом. — Само пошакай и тепе та утарят със сирене, ще фитиш.

И след малко добави развъълнувано:

— Пенчамин, не ми харесфа та ме наришаш нитерлантец. Аз съм холантец.

Точно когато Бен му се извиняваше, Ламберт извика.

— Спрете, Бен! Наближаваме рибния пазар. В този сезон няма много за гледане, но ако искаш, можем да отидем при щъркелите.

Бен знаеше, че щъркелите в Холандия са на особена почит и че птицата е изобразена върху герба на столицата. Беше забелязал, че по покривите на селските къщи са поставени колела от каруци, за да привличат щъркелите да се заселват там. Беше видял и огромните гнезда по много от островърхите тръстикови покриви от Брук до Хага. Но сега, през зимата, гнездата пустееха. Нямаше ги лакомите пилета, раззинали клюн (сякаш нямат глави, а само клюнове) при идването на голямото белокрило нещо с дългия врат и дългите крака, което им носи закуска. Дългоклюните птици бяха далече, търсеха храна по африканските брегове, а преди да се завърнат напролет, посещениято на Бен в страната на дигите щеше да е свършило.

Затова той крачеше въодушевено след ван Моунън към рибния пазар и с нетърпение очакваше да види дали щърковете в Холандия приличат на меланхоличните създания, които беше виждал в Зоологическата градина в Лондон.

Същата работа беше. Каквото и да говорите, опитомената птица е тъжна птица. Щъркелите живееха в нещо като кучешка колибка, с оковани като на престъпници крака, макар че се предполагаше, че е чест за тях да бъдат издържани с обществени средства. През лятото им позволяваха да се разхождат по пазара, където сергиите с риба бяха за тях безплатни трапезарии. Сега около къщичките им бяха разхвърляни недокоснати деликатеси във формата на сурова риба и отпадъци от месарниците, но гостите на града предпочитаха да стоят на един крак, извили назад дългите си шици и склонили глави на една страна в скръбен унес. Колко щастливи щяха да бъдат, ако можеха да сменят положението си на любими птици с напрегнатия живот на отрудена двойка щъркели, които отглеждат е мъка семейството си на покрива на някоя разнебитена стара къща, където всеки път, когато дръзнат да се повеселят, плющящите крила на вятърните мелници ги плашат до смърт.

Бен скоро се убеди — и с право, — че Хага, с красивите си улици и градски градини, засенчени от брястове, е великолепен град. Преобладаващото облекло беше както в Лондон или в Париж и често мелодията на британска реч галеше ласкаво британския му слух. Магазините в много отношения се отличаваха от тези на Оксфорд стрийт или по Странд^[5], но често ги красеше печатното съобщение, че вътре се говори английски. Други обявяваха, че продават английска бира, а на едно място дори обещаваха да възнаградят клиентите си с печено телешко по английски.

Над вратата на всяко магазинче непременно висеше табела „Тук се продава тютюн“. Вместо разноцветни стъклени кълба или високи буркани с пиявици по витрините, на входа на аптеките имаше дървена глава на турчин със зяпнала уста или, ако мястото беше особено изискано — мандарин в цял ръст, раззинал уста в дълга прозявка.

Някои от тези странни лица се сториха особено забавни на Бен — изглеждаха, като че ли току-що са изпили лекарство, но вай Моунън заяви, че не вижда нищо смешно в тях. Един аптекар според него постъпваше съвсем разумно, като поставяше пред вратата си

прозяваща се фигура, за да може веднага да стане ясно, че това място е „апотек“ — и толкова.

Още нещо привлече вниманието на Бен — каруците на млекарите. Те бяха малки, пълни с лъскави медни котлета или глинени кани, теглени от кучета. Мле-карят вървеше покорно до каруцата, оправяше се с кучето и разнасяше млякото на клиентите. Някои продавачи на риба също имаха каруци и когато се случеше тяхното куче да срещне куче на млекар, то непременно си придаваше важен вид и ръмжеше, докато минаваше покрай него. Понякога кучето на млекаря виждаше свое познато куче пред някоя мле-карска каруца от другата страна на улицата и как дрънчаха тогава котлетата, особено ако бяха празни! Двете кучета се втурваха, без да обръщат внимание на изсвирването на стопаните си, и настояваха да се срещнат на средата на пътя. Понякога ее задоволяваха да се подушат любопитно, но обикновено по-малкото куче захапваше игриво ухото на по-голямото или двете се сборичкваха приятелски, за да се поразмърдат. И тогава — горко на котлетата и горко на кучетата!

След като стопанинът ги напердашеше, всяко куче се заемаше лениво с работата си, както намереше за добре, давайки израз на чувствата си.

Ако някои от тези животни проявяваха странности, други се държаха забележително възпитано. Всъщност в града имаше училище за кучета, създадено специално за да ги обучава — вероятно Бен беше видял някои от випускниците му. Често пъти той беше забелязвал двойка изпълнени е достойнство кучета да препускат по улицата като коне, подчиняващи се и на най-малкия знак на човека, който върви бързо до тях. Понякога, след като разнесеха товара, продавачът скачаше в каруцата и се взеше приятно до дома си отвъд градските порти, но друг път — със съжаление го признавам, някоя кротка женица бързеше пешком е кошница риба на главата и дете в ръцете, докато стопанинът ѝ се наслаждаваше на возенето и единственият му товар беше леката къса Глинена лула, чийто дим с любов отиваше право в лицето на жената.

[1] Сграда, построена от принц Моуриц Насауски — управител на Нидерландия през 1584 г. Б. а. ↑

[2] Около два века европейците не са имали достъп до Япония, Б. пр. ↑

[3] Вилхелм III, принц Орански, станал английски крал, е прапра-внук на Вилхелм Мълчаливи, принц Орански, убит през 1584 г. Б. а. ↑

[4] Масово клане на хугеноти от католици в Париж в деня на светн Вартеломей — 24. VIII. 1572 г. Б. пр. ↑

[5] Търговски улици в Лондон. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXIX

ДЕН НА ПОЧИВКА

Най-после разглеждането на забележителности свърши — ас него и посещението на момчетата в Хага. Прекараха три щастливи денонощия със семейство ван Хент и колкото и странно да звучи, през цялото това време нито веднъж не си сложиха кънките. Третият ден беше ден на истинска почивка. Шумът и оживлението на града заглъхнаха; медно-гласи неделни камбани изпълниха сърцата им с благословени; спокойни мисли. Като слушаше познатата музика, Бен чувствуваше, че светът е единен, колкото и много различия да има. Така както часовниците говорят само на родния език, в която и страна да показват времето, така и църковните камбани винаги звучат като нещо родно, стига сърцата ни да се вслушват в тях.

Поведени от един такъв ясен глас, нашите познати заедно с госпожа ван Хент и съпруга ѝ вървяха по тихите, но многолюдни улици, докато стигнаха до красива стара църква в южната част на града.

Залата беше огромна и въпреки големите прозорци с цветни стъкла изглеждаше оскъдно осветена, макар че стените бяха бели, а по колоните и пейките падаха ярки отблясъци червена и пурпурна слънчева светлина.

Бен видя как няколко старици безшумно се движат по пътеката между редовете, понесли големи купове грейки за крака, които раздаваха на събралите се, като сръчно измъкваха най-долната грейка, докато раздадоха всички. Озадачи го, че господин Хент се разположи с момчетата на един удобен ред отстрани, след като сложи своята жена да седне в центъра на църквата, където бяха поставени столове, предназначени главно за жените. Но всъщност Бен просто виждаше един разпространен холандски обичай.

Пейките на знатните граждани и на сановници-те бяха с кръгла форма, всяка край една колона. Изкусно украсени с дърворезба, те представляваха масивната основа на огромните стълбове, които се

открояваха ясно на фона на голите бели стени. Тези величествени и съразмерни колони бяха нацърбени и олющени от отдавнашни прежеждия, но въпреки това, преди да се слоят с извитите сводове горе, омекотените им контури, съвсем според очакванията, се превръщаха в корона на дърво, пищни и красиви както някога.

Скоро Бен сведе поглед към мраморния под. Настилката беше от надгробни камъни. Почти всички големи плочи, от които се състоеше, отбелязваха вечното жилище на починалите. Върху всеки камък бяха издълбани герб, надпис и дата, осведомяващи чие тяло почива под него, а понякога дори трима члена от едно и също семейство лежаха един над друг в една и съща гробница.

Бен не можеше да не си представи тържествената погребална процесия, която се изви на светлината от свещите, преминавайки под величествените странични сводове, понесла своя безгласен товар към тъмната яма, от която са вдигнали плочата в очакване на пристигация. Почувствува, че не е малко, дете сестра му Мейбъл, починала в ранна възраст, е положена в слънчевия църковен двор, където ромоли поточе, блестящо в светлината на деня, а през нощта дърветата поклащат клони и шептят в хор; където цветята се гушат току до надгробния камък, луната и звездите излъчват покой, а сутрин птичките сладко пеят високо горе.

После вдигна очи от пода и спря погледа си върху украсения с резба дъбов амвон — изключително красив по замисъл и изработка. Не се виждаше пасторът — макар че неотдавна го бе наблюдавал как бавно се изкачва по витата стълба: човек с благ израз, с набрана яка и мантия, дълга почти до коленете.

Междувременно голямата църква тихо започна да се пълни. По пейките сядаха сериозни мъже, а в средата излъчваха светлина жените в чистите си празнични дрехи. Внезапно в сградата се чу леко шумолене. Всички обърнаха очи към пастора, който се появи на амвона.

Макар че проповедта беше изнесена бавно, Бен разбра малко от казаното, но когато дойде ред на химна, присъедини се с цялото си сърце. Хиляди гласове, извисили се с любов и възхвала, говореха на по-възвишен език, който той не можеше отведнъж да разбере.

По едно време, когато службата поспря, той се стресна, защото пред него размахаха торбичка, закачена на дълга пръчка с камбанка

отстрани, носена от един църковен настоятел. Тъй като не се осланяха изцяло на безмълвния повик на касичките за дарения в помощ на бедните, прикрепени към колони близо до входа, бяха прибягнали към този по-пряк начин да пробудят състрадание сред благотворител и те.

За щастие Бен се беше запасил с малко дребни монети, иначе музикалната торба напразно щеше да звънти пред него.

Тази сутрин лицето на английското момче потъмня на няколко пъти. Прииска му се да се изправи и да държи пламенна реч пред хората заради нещо странно, което му причиняваше болка. По време на службата някои мъже останаха с шапки или ги сваляха, когато им скимне, а други ой ги наложиха още в църквата — когато се изправиха, за да си ходят. Не е чудно, че представата на Бен за приличие беше наранена — и все пак, ако се беше опитал да приеме, че холандците трябва да следват обичаите на страната си, щеше да изпита още по-възвишено чувство.

Но английското му сърце непрекъснато повтаряше: „Това е възмутително! Това е грях!“

Има един ангел, наречен „великодушие“, който ще спести на сърцата ни много тревоги, ако го допуснем в тях.

ГЛАВА XXX КЪМ ДОМА

През ясното ранно утро в понеделник момчетата си взеха сбогом с любезните домакини и се отправиха на път за дома.

Петър се задържа известно време на пазената от лъвове врата, защото двамата със сестра си имаха да си кажат много неща на раздяла.

Когато Бен видя как се сбогуват, веднага си помисли, че както часовниците, така и прощалните целувки са необичайно еднакви навсякъде. Когато заминаваше от Англия, сестра му Джени го беше целунала по същия начин, по който сега в Холандия вроу ван Хент целуваше Петър. Лудвиг беше получил своя дял от сбогуването по възможно най-обикновения начин и макар че истински обичаше сестра си, малко се засегна, че го прави на дете, понеже го беше целунала и по челото — „за мама“.

Заедно с Карл и Йакоп, Лудвиг вече беше излязъл на канала. Мислеха ли те двамата за сестрин-ските целувки? Ни най-малко. Толкова се радваха, че отново са на кьнки, с такова нетърпение очакваха да се втурнат направо в сърцето на Брук, че се въртяха и кръжаха насам-натам като полудели и същевременно си позволяваха да измърморват нещо от рода на „Петър и дондър“, което няма смисъл да превеждаме.

Дори Ламберт и Бен, които чакаха на ъгъла, започнаха да проявяват нетърпение.

Най-после капитанът се присъедини към тях и скоро всички бяха на канала.

— Побързай, Петър! — сърдеше се Лудвиг. — Целите сме замръзнали — я виж! Така и предполагах, че последен ще си сложиш кьнките.

— Нима? — каза брат му, като го погледна с интерес. — Умник си ти!

Лудвиг се разсмя, но се опита да се престори на обиден и рече:

— Сериозно ти говоря. Все пак трябва да успеем да се върнем у дома до края на годината.

— Е, момчета — извика Петър и бързо се изправи, след като закопча и последната каишка, — пътят пред нас е чист! Нека си представим, че това е голямото надбягване. Готови! Едно, две, три ... старт!

Уверявам ви, че в първия половин час говореха съвсем малко. Всяко от шестте момчета приличаше на плъзгащ се по леда Меркурий^[1]. Казано по-просто, те се носеха като светкавици. Не, и този израз е прекалено описателен. Изобщо излиза, че е трудно да намериш думи за шест момчета, които профучават с такава бързина. Мога само да ви кажа, че те полагаха всички усилия и летяха напред с наведено тяло и възторжен поглед покрай спокойно пързаящите се по канала, докато самият пазач не им извика: „Стойте!“ Това обаче само ги тласна още по-далече с удвоена сила, която изненада околните.

Но законите на инерцията са по-силни дори от пазачите по канала.

След известно време Йакоп намали скоростта — след него Лудвиг, после Ламберт, после Карл.

Скоро спряха, за да си отдъхнат както трябва, и цялата им група впери поглед в Петър и Бен, които продължаваха да се надбягват в далечината, сякаш беше въпрос на живот и смърт.

— Личи си — каза Ламберт, когато отново потегли заедно с другите три момчета, — че никой от тях няма да се предаде, докато има сили.

— Що за глупост — измърмори Карл — да се преуморяват в началото на пътешествието! Но няма съмнение, че се надбягват не на шега! Я гледайте! Петър забавя ход.

— Не може да бъде! — извика Лудвиг. — Той не се оставя да го победят.

Карл се изсмя:

— Казвам ти, момче, Бенджамин води.

Ако имаше нещо на този свят, което Лудвиг ненавиждаше, това бе да го наричат „момче“ — може би защото си беше момче. Затова веднага се възмути:

— А ти да не си нещо друго, а? Ето, господине! Я погледни да видиш дали не води Петър!

— На мен ми се струва, че той води — намеси се Ламберт, — но не мога да го твърдя със сигурност от такова разстояние.

— А на мене не ми се струва! — отвърна Дарл.

Йакоп започна да се вълнува — винаги бе ненавиждал споровете, затова каза с примирителен тон:

— Не се карайте, не се карайте!

— „Не се карайте!“ — подигравателно повтори Карл и както се пързеляше, обърна се да изгледа Йакоп. — Никой не се е карал, Поот, глупав ой като гъска!

— Какво да правя — отговори Йакоп добродушно. — Гледайте! Наближават завоя на канала!

— Сега ще видим добре! — извика Лудвиг с голямо въодушевление.

— Петър ще излезе първи, сигурен съм!

— Няма да успее — Бен води! — настояваше Карл. — Дондър! Онази лодка-шейна ще го прегazi. Не! Няма опасност. И все пак двамата са глупави като гъски. Ура! Стигнаха завоя. Кой води?

— Петър! — извика радостно Лудвиг.

— Ура за капитана! — извикаха Ламберт и Йакоп.

А Карл снизходително измърмори:

— Значи, наистина е Петър. През цялото време си мислех, че Бен е начело.

Явно, че завоят жа канала е бил крайната цел, защото след като го отминаха, двамата надбягващи се внезапно спряха.

Карл каза нещо в смисъл, че се радва, дето двамата проявяват достатъчно разум да спрат и да отпочинат, и четирите момчета се плъзнаха мълчаливо напред, за да настигнат другарите си.

През цялото време Карл тайно съжаляваше, че не се е движил заедно с Петър и Бен, тъй като беше сигурен, че лесно щеше да излезе победител. Караше кънки много бързо, макар и не особено грациозно.

Когато се приближиха, момчетата видяха, че в погледа, който Бен беше отправил към Петър, имаше смесица от объркване, възхищение и учудване. Чуха как казва на английски:

— Петър ван Холп, ти летиш по леда като същинска птица. Да знаеш, че си първият, който ме е победил, като се е надбягвал по правилата!

Петър, който разбираше английски по-добре, отколкото можеше да говори, се поклони със смях на този комплимент, но не отвърна нищо. Възможно е още да беше задъхан.

— Ах, Пенчамин, какво си напрафил? Накорещил си се като окнеупорна тухла — не пифа така — жално нареждаше Йакоп.

— Глупости! — отговори Бен. — Мразовитият въздух скоро ще ме охлади. Не съм изморен.

— Но те победиха, моето момче, при това справедливо — каза Ламберт на английски. — Чудя се какво ли ще стане в деня на голямото надбягване?

Бен се изчерви и се засмя гордо и предизвикателно, сякаш казваше: „Сега просто се забавлявахме. Твърдо съм решил да изляза победител — каквото ще да става!“

[1] Пратеник на боговете, изобразяван с крилати сандали. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXI

МОМЧЕТА И МОМИЧЕТА

Когато момчетата наближиха село Ворхоут^[1], бяха принудени да свикат съвет. Вятърът, отначало умерен, все повече и повече се засилваше и накрая едва можеха: да се пързаят срещу му. Изглежда всички ветропоказатели в страната бяха, замислили заговор.

— Няма смисъл да се мъчим при тоя вятър — каза Лудвиг. — Проправя си път през гърлото на човека като нож.

— Тогава си дръж устата затворена — измърмори „приветливо“ Карл, който имаше гръден кош като на младо биче. — Аз настоявам да продължим.

— Щом е така — намеси се Петър, — най-добре е да се допитаме до най-слабия в групата, а не до най-силния.

Принципът на капитана беше правилен, но приложението му не поласка младия господин Лудвиг. Като сви рамене, той отговори:

— Кой е слаб? Аз например не съм, обаче вятърът е по-силен от всекиго. Надявам се, че ще благоволите да признаете това.

— Ха-ха! — изсмя се ван Моунън, който едва се държеше на крака. — Така си е.

Точно тогава ветропоказателите си изпратиха съобщение чрез по-особено завъртане и в миг вятърът връхлетя. Почти събори силния Карл, едва не задуши Йакоп, направо прекатури Лудвиг.

— Това решава въпроса — извика Петър. — Смъквайте кънките! Ще влезем във Ворхоут.

Във Ворхоут откриха малка странноприемница с голям двор. Дворът беше иззидан старателно с тухли, а най-хубавото бе, че там имаше пълен комплект за игра на кегли, затова нашите момчета скоро превърнаха престоя си в развлечение. Вятърът им пречеше дори на това затулено място, но те се държаха добре на краката си и не му обръщаха внимание.

Най-напред — обилен обяд, после — игра. С кегли, дълги колкото ръцете им, и топки, големи колкото главите им, все още с

достатъчно сила, за да търкалят топките, целещи се със замах по дългата шестдесет ярда алея — чудно ли е, че бяха радостни?

Тази нощ капитан Петър и хората му спаха дълбок сън, несмушаван от дебненето на някакъв крадец. И тъй като бяха разположени в отделни стаи, дори не се биха с възглавници на сутринта.

А колко много ядоха на закуска! Стопанинът изглеждаше уплашен. Когато ги запита откъде идат, тайно си помисли, че жителите на Брук оставят децата си да гладуват. Какъв срам, при това точно такива възпитани млади господа!

За щастие вятърът се омаломощи и заспа в люлката си — в морето отвъд дюните. Времето, иначе хубаво, беше на сняг.

Добре отпочиналите момчета като на шега стигнаха до Лейдън. Там спряха за малко, защото Петър имаше работа в „Златният орел“. Тръгна си от града с леко сърце: д-р Букман бе отседнал в хотела, прочел бележката с посланието на Ханс и отпътувал за Брук.

— Не бих казал, че вашето писмо го отпрати толкова скоро — обясни съдържателят. — Някаква дама в Брук внезапно се разболяла сериозно и изпратила да го повикат спешно.

Петър пребледня.

— А как се казва дамата? — попита той.

— За съжаление, не запомних — през едното ухо влязло, през другото излязло. Господ да поразии хората, които не оставят пътника да си отпочине, а го измъкват от уютното място, преди да си е поел дъх.

— Дама в Брук, казвате?

— Да — намръщи се съдържателят. — Друго да ви трябва, млади господине?

— Не, стопанино, аз и другарите ми само искаме да хапнем нещо и да пием горещо кафе.

— Ах — каза любезно съдържателят, — ще ви дам да хапнете и да пиете кафе — най-хубавото кафе в Лейдън. Приближете се към печката, господа — като си припомням сега, мисля, че казаха, че дамата е някаква вдовица от Ротердам, на гости на някой си ван Ступъл, ако не греша.

— Ах — каза Петър с огромно облекчение. — Ступъллови живеят в бялата къща край Схлосенска-та мелница. А сега, моля за кафето!

„Какъв глупак съм — мислеше си той, когато дружината напусна «Златният орел». — Сигурен бях, че става дума за моята майка — всъщност, клетата жена сигурно е нечия майка. Чудно ми е коя ли е тя!“

Този ден по канала между Лейдън и Харлем нямаше много хора. И все пак когато наближиха Амстердам, момчетата отново се озоваха в средата на движеща се тълпа. Големият ейсбрекър^[2] беше минал за първи път през този сезон, но все още беше останало достатъчно място за кънкьорите.

— Три пъти „ура“ за родния дом! — извика ван Моунън, когато съзряха огромния западен док.

— Ура! Ура! — извикаха всички до един. — Ура! Ура!

Този начин на поздрав беше „вносна стока“ за групата. Ламберт ван Моунън го беше донесъл от Англия. Тъй като винаги го извикваха на английски, това се смяташе едва ли не подвиг и когато им се отдадеше възможност, те с въодушевление крещяха, за голям ужас на своите обичащи тишината съграждани.

Затова пристигането им в Амстердам предизвика силно оживление, особено сред малките момчета по вълнолома.

Прекосяха Ей и тръгнаха по канала за Брук.

Първият дом, който стигнаха, беше Ламбертовият.

— Довиждане, момчета! — извика той, като ги напускаше. — Досега в Холандия никой не се е веселил колкото нас.

— Прав си. Довиждане, ван Моунън — отвърнаха момчетата.

— Довиждане! Петър му извика:

— Нали знаеш, ван Моунън, училището започва утре!

— Зная. Ваканцията свърши. Хайде, довиждане.

— Довиждане.

Наближаваха Брук. Какви срещи! Катринка беше на канала! Карл се зарадва. И Хилда беше там! В миг умората на Петър изчезна. Рихи беше там! Лудвиг и Йакоп едва не се сблъскаха, обзети от силно желание да ѝ стиснат ръката.

Холандските момичета са скромни и най-често тихи, но очите им са много игриви. Известно време беше трудно да решиш коя от тях е най-щастлива — Хилда, Рихи или Катринка.

И Ани Боуман беше на канала — облечена в спретнатата селска дреха, тя изглеждаше дори по-красива от останалите девойки. Но не се смесваше с групата на Рихи, нито изглеждаше необичайно щастлива.

Този, когото най-много искаше да види, не беше сред новодошлите. Изобщо го нямаше на канала. Не беше идвала в Брук от празника на свети Ни-клас, защото трябваше да стои при болната си баба в Амстердам, а сега получи разрешение за кратка почивка, както каза баба й, защото и денем и нощем била грижлива болногледачка.

Ани посвети почивката си на пътя до Брук и обратно — пързеляше се с всичка сила с надеждата да срещне на канала майка си, някой ат близките си или може би Гретел Бринкър, но не беше видяла никого и сега трябваше да бърза да се връща, без дори да зърне бащиния дом, защото знаеше, че нейната клета безпомощна баба вече стене на одъра и моли някой да я обърне.

„Къде може да е Гретел? — мислеше си Ани, като летеше по леда. — По това време винаги е успявала да се отскубне за малко от работа ... бедната Гретел ... сигурно е ужасно да имаш ненормален баща ... така бих се страхувала от него, зная това. Макар че е толкова силен, колко е странен!“

Ани не знаеше причината за заболяването му, Местните хора обръщаха малко внимание на госпожа Бринкър и грижите й.

Ако Гретел не беше известна като „гъсарката“, може би щеше да има повече приятели сред селските деца от околността. Но при това положение единствено Ани Боуман не се срамуваше да се представи на думи и дела като другарка на Гретел и Ханс.

Съседските деца й се присмиваха, че дружи с такива бедняци — ако се подиграваха на Ханс, тя само се изчервяваше или отговаряше с безгрижен, презрителен смях, но ако чуеше да обиждат Гретел, изпадаше в гняв.

— Гъсарка била! — казваше тя. — Мога да ви уверя, че всеки от вас подхожда повече от нея за тази работа. Миналото лято баща ми често казваше, че му става мъчно, като гледа това светлооко добро девойче да пасе гъски. Да, тя не ги мъчи, както би ги мъчил ти, Йакоп Колп, нито стъпва отгоре им, както би направила ти, Каат Воутърс.

Веднага избухваше смях за сметка на тромавата и лоша Каат, а Ани гордо отминаваше групата на малките клеветници. Както се пързеляше бързо по посока на Амстердам, сигурно си спомни за някак

от тези, които одумваха Гретел, защото очите ѝ застрашително блеснаха и тя неведнъж решително поклати красивата си глава. Когато това настроение отмина, на руменото ѝ лице изгря такъв ведър и предан поглед, че не един изнурен работник обърна очи подире ѝ с пожеланието да има за дъщеря такава приятно и кротко момиче.

Тази нощ донесе радост на пет семейства в Брук.

Момчетата се бяха завърнали здрави и читави и завариха домовете си наред. Дори болната дама у съседа ван Ступъл беше извън опасност.

Но на сутринта! Ах, колко досадно дрънчи училищният: звънец — зън-зън, зън-зън, — ако си уморен!

Лудвиг беше сигурен, че това е най-противният звук, който е чувал. Дори Петър се почувствува раздразнен. Карл заяви, че е срамно да каращ човек да излиза навън, когато костите го болят, а Йакоп примирено си взе „товиштане“ с Бен и понесе чантата си така, сякаш тежеше сто фунта.

[1] Сега част от Харлем. Б. пр. ↑

[2] Тежка машина с железни шипове за разбиване на леда. Малките се управляват от човек, докато големите са влачени от коне — понякога 60–70 коня са прикрепени към една машина. Б. а. ↑

ГЛАВА XXXII

РЕШИТЕЛНИЯТ МИГ

Докато момчетата се оправят от умората, ние ще: надникнем в къщурката на Бринкърви.

Възможно ли е Гретел и майка ѝ да не са се помръднали, откакто ги видяхме за последен път? Възможно ли е болният на одъра дори да не се е обърнал на другата страна? Видяхме ги преди четири дни, а изглежда, че тези хора са все така тъжни. Не, има известна промяна — Раф Бринкър е още по-бледен, треската му е преминала, макар че не усеща какво става наоколо. Тогава бяха сами в голата, чиста стая. Сега в ъгъла отсреща има още една група хора.

Там е д-р Букман. Той говори тихо на едър млад човек, който го слуша напрегнато. Едрият млад човек е негов ученик и асистент. И Ханс е там. Стои до прозореца и възпитано чака да се обърнат към него.

— Както разбирате, Волънховън — казваше д-р Букман, — това е типичен случай на ... — И докторът премина на странна смесица от латински и холандски, която трудно мога да опиша.

След време, тъй като Волънховън гледеше донякъде с недоумение, ученият се принуди да му обяснява с по-прости думи.

— Вероятно е като случая на Рип Дондърдънк — заяви докторът с тих, приглушен глас. — Той паднал от върха на Вопълплотската вятърна мелница. След премеждието оглупява и накрая се видиотява. Дълго време лежал безпомощен на легло като този приятел, стенел като него и постоянно докосвал главата си с ръка. Моят изтъкнат приятел ван Хопем направи операция на въпросния Дондърдънк и откри под черепната кост малка тъмна торбичка, която притиска мозъка. Тя била причината за страданието. Приятелят ми ван Хопем я отстрани — чудесна операция! Нали разбирате, според Целе^[1]... — И докторът отново премина на латински.

— Човекът оживял ли? — осмели се да попита асистентът.

Д-р Букман се начумери.

— Това е без значение. Мисля, че умря, но по-добре се съсредоточете върху забележителните особености на този случай. Представете си за миг, Че... — И той отново се потопи в тайнството на латинския, по-задълбочено от всякога.

— Но, господине! — кротко настояваше ученикът, който знаеше, че докторът няма да изплува на повърхността часове наред, ако не го изтръгнат веднага от любимите глъбини. — Господине, днес имате и други задължения — три крака в Амстердам, нали си спомняте, и едно око в Брук, както и туморът горе на канала.

— Туморът може да почака — каза, без да се замисли, докторът. — И той е прекрасен случай, прекрасен случаи! Жената не е вдигнала глава от рамото си цели два месеца — великолепен тумор, господине!

В този миг докторът вече говореше на висок глас. Съвсем беше забравил къде се намира. Волънховън направи още един опит.

— А този клетник на леглото, господине? Мислите ли, че можете да го спасите?

— А, разбира се, без съмнение — забърка се докторът, като внезапно откри, че е говорил по съвсем друг въпрос. — Без съмнение, тоест надявам се, че...

— Ако има някой в Холандия, който да може — изрече асистентът направо и откровено, — това сте вие.

Докторът изглеждаше разочарован. Промърмори нещо като молба асистентът да говори по-малко и направи знак на Ханс да се приближи.

Този чудак изпитваше невероятен ужас да разговаря с жени, особено по хирургически въпроси. „Човек никога не може да предвиди — казваше той — кога тия същества ще закрепят или ще припаднат.“ Затова обясни на Ханс случая на Раф Бринкър и му каза какво смята, че трябва да се направи, за да бъде спасен пациентът.

Ханс слушаше внимателно, като ту пребледняваше, ту почервяваше и поглеждаше сегиз-тогиз с тревога към леглото.

— От това татко може да умре — нали така казахте, господине? — възкликна накрая той с треперлив шепнещ глас.

— Може момчето ми. Но аз твърдо вярвам, че от това няма да умре, а ще се излекува. Ах! Младежите са толкова глупави — иначе щях да ти обясня всичко подробно, но няма смисъл.

При това изявление Ханс изглеждаше смутен.

— Няма смисъл — повтори д-р Букман с възмущение. — Предлагам велика операция — но все едно, че ще я правя с брадва. Единственият въпрос, който ми задават, е: „Ще умре ли пациентът?“

— За нас този въпрос е най-важен — каза с достойнство просълзеният Ханс.

Внезапно д-р Букман го погледна слисано.

— Ах! Точно така ... Прав си, млади човече.

Какъв глупак съм! Добро момче си ти. Разбира се, че няма да искаш баща ти да умре — разбира се. Какъв глупак съм!

— А ще умре ли, ако страданието продължи?

— Хъм ... Болестта не е неизвестна. С всеки миг това, което притиска мозъка, нараства и ще го отнесе в гроба ей така! — И докторът щракна с пръсти.

— А една операция може да го спаси — каза Ханс настойчиво. — А след колко време може да сме сигурни?

Д-р Букман започна да проявява признаци на безпокойство.

— След ден, а може и след час. Поговори с майка си, момче, нека тя реши. Не разполагам с време.

Ханс пристъпи към майка си. Отначало, когато тя го погледна, той не можеше да каже нито дума; после отвърна очи и изрече с твърд глас:

— Трябва да говоря с мама насаме. Чевръстата малка Гретел, която не разбираше напълно какво става, изгледа Ханс с възмущение и се дръпна настрана.

— Върни се, Гретел, и седни — съжали я Ханс.

Тя се подчини.

Госпожа Бринкър и синът ѝ застанаха до прозореца, а докторът и асистентът му, наведени над леглото, разговаряха тихо. Нямахше опасност да разтревожат пациента. Той сякаш беше сляп и глух. Само слабите жалостиви стонове показваха, че това е живо същество. Ханс говореше със сериозно изражение, но тихо, защото не искаше сестра му да чува.

Госпожа Бринкър доближи до него лицето си със сухи, попукани устни, като че ли подозираше, че думите му имат друго значение. Веднъж изхлипа уплашено и Гретел се сепна, но след това слушаше спокойно.

Когато Ханс свърши, майка му се обърна и хвърли продължителен измъчен поглед към съпруга си, който лежеше бледен и безчувствен, и застана на колене до леглото.

Бедната малка Гретел! Какво ли означаваше това? Тя погледна въпросително към Ханс — той стоеше прав, но главата му беше склонена като при молитва; погледна към доктора — той внимателно опипваше главата на баща ѝ; погледна асистента — мъжът се изкашля и ѝ обърна гръб; погледна майка си. Ах! Малка Гретел, това е най-доброто, което можеш да направиш — да коленичиш до нея, да обгърнеш шията ѝ с топлите си млади ръце, да плачеш и да молиш бога да те чуе.

Когато майката се изправи, д-р Букман, в чийто поглед се криеше тревога, попита троснато:

— Е, ще го направим ли?

— Ще му причини ли болка? — попита тя с треперещ глас.

— Не мога да кажа. Сигурно няма. Ще го направим ли?

— Това може да го излекува, казвате. Господине, казали сте на момчето ми, че... че... — И тя спря.

— Да, госпожо, казах, че пациентът може да се влоши, докато трае операцията — но нека се надяваме, че това няма да стане ...

Докторът погледна часовника си. Асистентът нетърпеливо пристъпи към прозореца.

— Хайде, времето не чака. Да или не?

Ханс прегърна майка си. Това беше необичайно за него. А сега дори опря глава на раменете ѝ.

— Господинът очаква отговор — прошепна той. От дълго време госпожа Брикнър беше главата на семейството във всяко отношение — много пъти беше проявявала строгост към Ханс, имаше сила да му посочва правия път и изпитваше майчинска радост от послушанието — а сега се чувствуваше толкова слаба и безпомощна. Здравата му прегръдка ѝ помогна много. Дори русата коса при докосване излъчваше сила.

Тя се обърна към сина си умолително:

— О, Ханс, какво да кажа?

— Кажки каквото те съветва бог — отговори Ханс и наведе глава.

Направо от сърцето на майката излезе припряната, въпросителна молитва, а с нея дойде и отговорът. Тя се обърна към д-р Букман.

— Имате право, господине. Давам съгласието си.

— Хъм! — промърмори докторът, сякаш искаше да каже: „Много се бавихте с решението.“ След това поговори малко с асистента си, който привидно го слушаше съвсем почтително, но вътрешно се радваше на голямата смешка, която щеше да разказва на приятелите си — състуденти: беше видял истински сълзи в очите на „Стария Букман“!

Междувременно Гретел трепереше и продължаваше да наблюдава, без да продума. Но когато видя докторът да отваря едно кожено куфарче и да изважда едно след друго остри, блестящи инструменти, скочи на крака.

— О, мамо, клетият татко не е направил нищо лошо. Нима ще го убият?

— Не зная, дете — проплака госпожа Бринкър, като гледаше тъжно Гретел. — Не зная.

— Така не може, госпожо — каза сурово д-р Букман и същевременно хвърли бързо изпитателен поглед към Ханс. — Вие и момичето трябва да напуснете стаята. Момчето може да остане.

Госпожа Бринкър в миг се съвзе. Очите ѝ блеснаха. Целият ѝ вид се промени. Изглеждаше като жена, която никога не е плакала, никога не е изпитвала моментна слабост. Гласът ѝ беше глух, но решителен:

— Оставам със съпруга си, господине.

Д-р Букман я погледна изненадано. Рядко пренебрегваха заповедите му по такъв начин. За миг погледът му срещна нейния.

— Можете да останете, госпожо — каза той с променен глас.

Гретел вече беше изчезнала.

В един ъгъл на къщата имаше килерче, където нейното грубо, прилично на кутия легло беше прикрепено към стената. Никой нямаше да се сети за треперещото малко създание, свило се там в тъмното.

Д-р Букман свали тежкото си палто, напълни един пръстен леген с вода и го постави до леглото. После се обърна към Ханс и попита:

— Мота ли да разчитам на тебе, момче?

— Можете, господине.

— Вярвам ти. Застани откъм главата, тука — майка ти може да седне вдясно от тебе — ето така.

И той постави един стол до леглото.

— Не забравяйте, госпожо, не бива да плачете и да припадате.

Изглеждаше доволен.

— Хайде, Волънховън.

О! Куфарчето с ужасните инструменти... Асистентът ги вземаше. Гретел, която надничаше с насълзени очи през процепа на вратата на килерчето, вече не можеше да стои тихо.

Втурна се обезумяла от скръб през стаята, грабна качулката си и избяга от къщата.

[1] Древноримски учен от I век. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXIII

ГРЕТЕЛ И ХИЛДА

Беше междучасие. Още в първия миг, когато удари училищният звънец, каналът като че ли нададе силен вик и внезапно се оживи от появилите се момчета и момичета. Каналът хитруваше — светеше кротко под обедното слънце, но сърцето му беше калейдоскоп и от едно поклащане на голямата училищна камбана се сепваше и блясваше примамливо.

Множество пъстро облечени деца се пързаляха насам-натам и веселието, което се таеше в тях от сутринта, сега се изливаше свободно в песни, викове и смях. Нищо не спираше вълната на оживлението. Нито една мисъл за учебници не се беше появила с тях под лъчите на слънцето. Латинският, аритметиката, граматиката — всички щяха да престоят заключени един час в мрачната училищна стая. Учителят можеше да си настоява, че името му е съществително, при това собствено, но те имаха само едно намерение — да се забавляват. Стига пързалката винаги да беше в отлично състояние, нямаше значение дали Холандия се намира на Северния полюс или на екватора. Що се отнасяше до естествената история, как можеха да се вълнуват от инерцията, гравитацията и тям подобни, когато само гледаха да не ги съборят в блъсканицата.

В разгара на веселбата едно дете извика:

— Какво е това?

— Какво? Къде? — отговориха му десетки гласове.

— Ами не виждате ли? Онова тъмното до къщата на идиота.

— Нищо не виждам — каза друго.

— Виждам! — изрева трето. — Куче е!

— Какво ти куче? — прозвуча писклив глас, който вече сме чували. — Нищо подобно. Това е вързоп дрипи.

— Глупости, Вост! — промърмори друг глас. — Винаги си бил далече от истината. Това е гьсар-ката Гретел, търси плъхове.

— И какво от това? — пропищя Вост. — Та не е ли тя вързоп дрипи?

— Ха-ха! Добре го рече, Вост! Ще получиш медал за остроумие, ако продължаваш все така.

— Друго щеше да получиш, ако брат й Ханс беше тука, уверявам те! — каза едно хремаво, увито в шалове дребосъче.

Тъй като. Ханс не беше там, Вост си позволи да се надсмее над предположението.

— Ти да не мислиш, че ме е страх от него, сополанко? Всеки ден мога да преборвам десет като него и тебе отгоре.

— Значи, така, а? Ще ми се да те видя, като го правиш! — И в потвърждение на думите си, сополанкото с все сила побягна.

Точно тогава някой предложи да се надбягват с трите най-силни момчета в училището — и скоро приятели и врагове, весели както винаги, се обединиха от общата цел.

Само едно момиче сред щастливата тълпа запомни малката тъмна фигура край „къщата на идиота“.

Клетата уплашена Гретел! Тя не мислеше за тях, макар че до нея достигаше безгрижният им радостен смях, от който й се струваше, че сънува.

Колко високи стенания се чуваха иззад затъмнения прозорец! Ами ако тези непознати хора наистина убиваха баща й?

При тази мисъл тя скочи на крака и нададе ужасен вик.

— Не, не! — изхлипа тя и отново се отпусна на замръзналата купчинка пръст. „Мама е там, Ханс също. Те ще го пазят. Но колко бяха преbledнели! И дори Ханс плачеше... Защо ли сърдитият стар господин го задържа, а мене ме отпрати? — мислеше си тя. — Щях да прегърна мама и да я успокоя с целувки. Тогава тя винаги ме гали по косата и ми говори нежно — дори след като ми се е карала! Колко тихо е сега... О, ако татко умре, ако умре Ханс, ако и мама умре, какво ще правя аз?“ Тръпки побиха Гретел, тя зарови лице в ръцете си и заплака така, сякаш сърцето й се късаше.

Последните четири дий клетото дете се беше претоварило преко сили. През цялото време тя беше една послушна малка помощница на майка си — денем утешаваше, помагаше и развеселяваше полуовдовялата жена, а през дългите нощи бдеше и се молеше до нея. Разбираше, че в този миг става нещо страшно и загадъчно, нещо

толкова страшно и загадъчно, че милият добър Ханс не посмя да ѝ го каже.

После ѝ хрумна друго. Защо не ѝ беше казал Ханс? Каква несправедливост! Та този баща не е само негов, а и неин. Да не е малка. Нали веднъж: беше взела острия нож от ръката на баща си? Нали тя го беше отстранила от майка им в онази ужасна нощ, когато Ханс, макар че е голям, не успя да помогне? Защо се отнасят с нея така, сякаш не може да се справи с нищо? О, как е притихнало всичко, колко лют е студът! Ако Ани Боуман беше останала в къщи, вместо да ходи в Амстердам, нямаше да бъде толкова самотна. Колко са измръзнали краката ѝ... Дали стенанията я карат да се чувства, сякаш се носи по въздуха?

Не бива така. Майка ѝ може да има нужда от помощта ѝ всеки миг!

Гретел с усилие се изправи и седна, разтърка очи и се учуди — учуди се, че небето е толкова ясно и синьо, учуди се на притихналата къща, а най-много — на смеха, който долиташе отнейде и глъхнеше надалече.

Скоро тя отново се отпусна и странните безредни мисли все повече и повече се объркваха в замаяната ѝ глава.

Колко странно се мръщеше господинът! А щъркеловото гнездо на покрива сякаш мърда и шепне нещо. Как блестяха онези ножове в коженото куфарче — сигурно по-ярко от сребърните кънки. Ако си беше облякла новото палто, може би нямаше да трепери толкова. Новото палто е красиво — единствената красива дреха, която е носила. Бог се беше грижил за баща ѝ толкова дълго, сигурно щеше да продължи да се грижи, стига да си отидеха двамата мъже. А, ето, сега те са на покрива, катерят се към върха му — не, не, това са майка ѝ и Ханс, или щъркелите — нищо не разбира, толкова е тъмно. А земята се клати и някак странно пее... И птичките пеят толкова хубаво ... Сигурно са някакви зимни птички, защото въздухът е пълен с ледени висулки ... Не една, двадесет птички ... Чуй ги, мамо... събуди ме за надбягването, мамо ... уморих се все да плача и да плача ...

Една твърда ръка докосна рамото ѝ.

— Ставай, момиченце! — извика някакъв приятен глас. — Не бива да лежиш така, ще замръзнеш!

Гретел бавно вдигна глава. Толкова ѝ се спеше, че не видя нищо чудно в това Хилда ван Хлек да се навежда над нея и да се вглежда е добрите си красиви очи в лицето ѝ. Често беше сънувала, че става така.

Но никога не беше сънувала, че Хилда ще я разтърсва грубо, че ще я дърпа с такава сила; никога не беше сънувала, че ще я чува да казва: „Гретел! Гретел Бринкър! Трябва да се събудиш!“

Не беше сън. Гретел погледна нагоре. Прекрасната нежна девойка я разтърсваше, разтъркваше раменете ѝ, почти я удряше. Сигурно беше сън. Не, не беше — ето я къщата, щъркеловото гнездо, каретата на господина до канала. Виждаше ги ясно. Ръцете ѝ бяха изтръпнали, краката ѝ трепереха — Хилда я насилваше да върви.

Най-после Гретел дойде на себе си.

— Заспала бях — смутено каза тя, разтривайки засрамено очите си с ръце.

— Да, наистина, прекалено дълбоко беше заспала — засмя се Хилда, чиито устни бяха побледнели. — Но сега вече си добре. Облегни се на мене, Гретел; ей така, продължавай да вървиш — скоро ще се стоплиш достатъчно, за да можеш да влезеш вътре. Нека те заведе в къщата.

— О, не, не, госпожице, не искам вътре! Там е господинът. Той ме отпрати.

Хилда се изненада, но разумно реши да не пита за обяснение в момента.

— Добре, Гретел. Опитай се да вървиш по-бързо. Видях те на могилата преди известно време, но-мислех, че си играеш. Точно така, движи се!

През цялото време добрата девойка караше Гретел да върви напред-назад, като я подкрепяше с едната ръка, а с другата напразно се мъчеше да свали топлото си наметало.

Внезапно Гретел усети намерението ѝ.

— О, госпожице! — извика умолително тя. — Изобщо не бива да мислите за това, моля ви! Не го сваляйте, госпожице — аз направо горя — не точно-горя, но някакви иглички непрекъснато ме бодат. Недейте, госпожице!

Клетото дете се тревожеше толкова искрено, че Хилда побърза да го успокои.

— Добре, Гретел, тогава движи ръцете си. Ето — страните ти поруменяха като рози. Мисля, че господинът вече ще ти позволи да влезеш, сигурно ще ти позволи. Толкова ли е болен баща ти?

— Ах, госпожице — заплака Гретел, — мисля, че умира. Сега при него са господата, а мама цял ден не е продумала. Не го ли чувате да стене, госпожице? — добави тя внезапно, с ужас в гласа. — Така бучи въздухът, че нищо не чувам. Може да е умрял! О, как искам да чуя гласа му!

Хилда се заслуша. Къщата беше наблизко, но оттам не се чуваше нито звук.

Нещо ѝ подсказваше, че Гретел има право. Тя изтича до прозореца.

— Оттам не се вижда, госпожице — проплака тъжно Гретел. — Мама е, закачила отвътре насмолена хартия. Но от другата страна, от южната част на къщата, може да се надникне — дето хартията е скъсана.

Разтревожена, Хилда изтича зад ъгъла, където раздърпаната слама висеше от ниския покрив.

Внезапно една мисъл я спря.

„Не е редно да надничам така в чужди къщи“, каза си тя и като повика тихо Гретел, добави шепнешком:

— Погледни ти — може просто да спи.

Гретел се опита да стигне до мястото, но цялата трепереше. Хилда побърза да я подкрепи.

— Боя се, че самата ти си се разболяла — каза загрижено тя.

— Не, не съм болна, госпожице, само че сърцето ми непрекъснато плаче, макар че очите ми са сухи като вашите. Ах, госпожице, но вие плачете? Плачете за нас! О, госпожице, господ ви вижда. Сега вече зная, че татко ще оздравее.

И както се мъчеше да погледне през малкия прозорец, клетото дете покри с целувки ръката на Хилда.

Счупената рамка беше поправяна неведнъж, скъсан лист хартия покриваше долната половина на прозореца.

— Виждаш ли нещо? — прошепна накрая Хилда.

— Да. Татко лежи неподвижно, главата му е бинтована, всички са вперили поглед в него. О, госпожице! — почти изпищя Гретел и се

отдръпна, като бързо и умело свали тежките дървени обувки. —
Трябва да отида при мама. Ще дойдете ли с мене?

— Не сега, звънецът бие. Ще се върна скоро. Довиждане!

Гретел почти не чу думите ѝ. Но после дни наред си спомняше
топлата, жалостива усмивка на лицето на Хилда, когато си тръгваше.

ГЛАВА XXXIV. ПРОБУЖДАНЕТО

И ангел не би влязъл в къщата така безшумно. Гретел, без да се осмели да погледне някого, с тихи стъпки се промъкна до майка си.

В стаята цареше безмълвие. Тя долавяше дишането на стария доктор. Струваше ѝ се, че чува как искрите падат върху пепелта в огнището. Ръката на майка ѝ беше много студена, но по страните ѝ горяха червени петна, а очите ѝ бяха като на кошута, толкова бистри, тъжни и изпълнени с очакване.

Най-после нещо се размърда на кревата — съвсем неуловимо, но достатъчно, за да накара всички да се сепнат. Д-р Букман в очакване се наведе напред.

Отново се размърда. Огромната ръка на клетия човек — толкова бяла и отпусната — потрепна, после се насочи уверено към главата.

Опипа превръзката — но не неспокойно или безумно, а с въпросително движение, което накара д-р Букман да стаи дъх. После очите бавно се отвориха.

— Внимателно, внимателно! — чу се глас, който прозвуча много странно на Гретел. — Вдигнете рогозката по-високо, момчета! Сега хвърлете отгоре глината. Водите се покачват бързо — няма време да ...

Госпожа Бринкър скочи като млада пантера. Сграбчи ръцете му и като се наведе над него, извика:

— Раф, момчето ми! Кажи ми нещо!

— Ти ли си, Мейтйъ? — попита той със слаб глас. — Бях заспал ... мисля, че се ударих ... Къде е малкият Ханс?

— Тук съм, татко! — извика Ханс, извън себе си от радост, но докторът го спря.

— Позна ни! — изпищя госпожа Бринкър. — Милостиви боже! Позна ни! Гретел, Гретел! Ела да видиш баща си!

Напразно д-р Букман заповядаше да пазят тишина и се опитваше да ги отстрани от леглото. Не можа да ги спре.

Ханс и майка му едновременно се смееха и плачеха, надвесили се над пробудилия се за нов живот човек. Гретел не издаде нито звук, но гледаше всички с радостни светнали очи. Баща ѝ говореше със слаб глас.

— Бебето спи ли, Мейтйъ?

— Бебето! — като ехо повтори госпожа Бринкър. — О, Гретел, за тебе говори! И нарича Ханс „малкия Ханс“! Десет години съм! О, гоподине, вие спасихте всички нас. Десет години той беше в забрава. Деца, защо не благодарите на господина?

Добрата жена беше извън себе си от радост. Д-р Букман не каза нищо, но когато погледът му срещна нейния, посочи нагоре. Тя разбра. Ханс и Гретел също разбраха.

Едновременно те коленичиха редом до одъра. Госпожа Бринкър държеше ръката на съпруга си дори докато се молеше. Д-р Букман беше навел глава. Асистентът стоеше до огнището, с гръб към тях.

— Защо се молите? — промърмори бащата, който с усилие наблюдаваше как стават на крака. — Празник ли е?

Не беше неделя, но жена му кимна с глава, защото не можеше да говори.

— Тогава да прочетем една глава ... — проговори бавно и с мъка Раф Бринкър. — Не разбирам какво става. Чувствувам се много, много слаб. Може би свещеникът ще я прочете.

Гретел взе голямата холандска библия от резбованата полица. Д-р Букман, който изпита смущение, че го наричат „свещеник“, се закашля и подаде книгата на асистента си.

— Чети — измърмори той. — Трябва да ги усмирим, иначе човекът може да умре.

Когато свършиха главата, госпожа Бринкър тайнствено направи знак на останалите, че съпругът ѝ спи.

— Е, йъфвроу — каза докторът с приглушен глас, като си слагаше дебелите вълнени ръкавици, — сега трябва да пазите пълна тишина. Нали разбирате, тава е един наистина изключителен случай. Ще дойда отново утре. Днес не давайте на пациента да яде.

И като отпрати бърз поклон, той напусна къщата, последван от асистента си.

Голямата карета не беше далече. Почти през цялото време, докато докторът беше в къщата, кочияшът беше разхождал конете

бавно нагоре-надолу по канала.

Ханс също излезе навън.

— Господ да ви поживи, господине! — каза той почервенял и развълнуван. — Никога няма да мога да ви се отплатя, обаче ако ...

— Можеш да ми се отплатиш — прекъсна го сърдито докторът. — Можеш да проявиш съобразителност, когато пациентът се събуди. Това бърборене и вайкане може да убие здрав човек, камо ли този, който е с единия крак в гроба. Ако искаш баща ти да оздравее, накарай ги да пазят тишина.

Без да каже нито дума повече, д-р Букман гордо се упъти към каретата си, а Ханс гледеше подире му с отворена уста.

Този ден направиха строга забележка на Хилда, че е закъсняла за училище след междучасието и че не декламира добре.

Тя беше останала край къщата чак докато чу слееха на госпожа Бринкър и думите на Ханс „Тук съм, татко!“ — едва тогава се върна в класа си. Чудно ли е, че закъсня? И нима можеше да изреди дългия списък латински глаголи, когато в сърцето си не даваше пет пари за тях, а само повтаряше: „Колко се радвам! Колко се радвам!“

ГЛАВА XXXV

КОСТИ И ЕЗИЦИ

Костите са нещо странно. Човек би предположил, че те не знаят нищо за училищните работи, но не е така. Дори костите на Йакоп Поот, скрити дълбоко под плътта, усещаха осезателно учебните часове.

Рано сутринта след завръщането те започнаха да го болят непрекъснато и го караха да потрепва от всяко извънмяване на училищната камбана, сякаш казваха: „Спрете това кречетало! То носи беда!“ А след училище беше точно обратното — бяха кротки и успокоени, като че ли дремеха в меките си легла.

Костите на останалите момчета се държаха горе-долу по същия начин — но в това няма нищо необикновено. Понеже бяха по-близо до дневната светлина от Йакоповите, можеше да се предполага, че са по-наясно с човешките дела. Особено костите на младия господин Лудвиг — те бяха направо чудесни, направо под кожата, и затова бяха най-учените кости, които сте срещали някога. Само сложете пред очите му тихичко учебник по граматика с отбелязан урок, и веднага скритите над очите му кости започват да усещат болка. Помолете го да ви донесе от тавана печката за крака, и костите веднага ще му припомнят, че е „много уморен“. Кажете му да иде до сладкарницата, отдалечена на една миля, и готово! Нито една кост няма да се сети, че е била използвана някога.

Като имате всичко това предвид, няма да се учудите, когато ви кажа, че нашите пет момчета бяха между най-щастливите в щастливата тълпа, която се исипваше от училището този ден.

Петър беше в отлично разположение на духа. Беше чул от Хилда за смеха на госпожа Бринкър и радостните думи на Ханс и това му стигаше, за да му докаже, че Раф Бринкър е излекуван. Всъщност новината се беше разпространила из цялата околност. Хора, които дотогава не се бяха интересували за Бринкъррови и само презрително се бяха усмихвали или свивали рамене с престомена жал, сега се

запознаваха подробно с всеки миг от техния живот. Носеха се безброй чудати истории.

Хилда, развълнувана от събитието, се спря да поприказва с кочияша на доктора, който стоеше до конете, като се тупаше по гърдите и разтриваше ръце. Сърцето ѝ беше препълнено с радост. Не можа да се въздържа и каза на измръзналия човек с уморен вид, че докторът сигурно скоро ще излезе; тя дори му намекна, че предполага — че само предполага, че е било проведено чудотворно лечение, че е бил върнат разумът на един идиот. Всъщност беше сигурна, че е така — защото бе чула как вдовицата му се смее — не, разбира се, не вдовицата му, жена му; човекът вече не беше труп — доколкото разбираше тя, той седеше и разговаряше умно като адвокат.

Всичко това беше доста нетактично. Хилда го усещаше, но не се разкайваше. Толкова е приятно да носиш щастлива или изненадваща вест! Тя се спусна леко по канала, твърдо решила да повтаря греха си *ad infinitum*^[1] и да разкаже за това на всички момчета и момичета в училището.

Междувременно се появи Йансон Колп и, разбира се, само след миг започна да се държи неприлично и да подвиква обидни думи на кочияша, който го гледаше с безмълвно презрение. За Йансон това беше покана да се приближи. Кочияшът се беше покачил на капрата, оправяше юздите и мърмореше на конете.

Йансон застана до него.

— Виж ти! Какво ли става в къщата на идиота? Господарят ти там ли е?

Кочияшът тайнствено кимна. Йансон изсвири с уста и се приближи още повече.

— Старият Бринкър да не е умрял? Кочияшът важно се изпъчи, но запази мълчание.

— Виж какво, плашило, ако бях сигурен, че можеш да си отваряш устата, щях да отърча ей там до къщи и да ти донеса парче сладкиш с джин-джифил.

„Плашилото“ беше човек като всички, за четири часа чакане беше огладнял като вълк. При думите на йансон даде явни признаци, че се предава.

— Хайде, приятелче — настояваше изкусителят, — казвай бързо новините — умрял ли е старият Бринкър?

— Не. Излекуван е. Върнал е паметта си — каза кочияшът, изстрелвайки думите една по една като куршуми.

И подобно на куршуми (в преносен смисъл) те улучиха Йансон Колп. Той подскочи като ранен в сърцето.

— Не може да бъде! Сигурен ли си?

Човекът стисна зъби и погледна многозначително към неугледния дом на младия Колп.

Точно тогава Йансон съзря в далечината група момчета. Като им подвигна грубо, както правят момчетата като него в целия свят — било то в Африка, Япония, Амстердам или Париж, — той хукна през-глава към тях, забравил кочияша и сладките, забравил всичко освен необикновената вест.

По този начин до залез слънце в околността стана известно, че д-р Букман, който случайно посетил къщата на идиота, му дал огромна доза лекарство, на цвят като сладкиш с джияджифил. Докато во сипвал в устата на Бринкър, шест души го държали. Идиотът веднага скочил на крака, напълно с всичкия си, съборил доктора (или го цапардосал — признаваха, че не са съвсем сигурни с кое от двете го наказал), после седнал и заговорил не как да е, а като адвокат. После се обърнал към жена си и децата си и им казал много красиви думи. Госпожа Бринкър толкова се смяла, че накрая не могла да се спре. Ханс казал: „Ето ме, татко! Тук е милото ти момче!“, а Гретел била казала: „Ето ме, татко! Тук е милото ти момиче!“, и после видели доктора, седнал в каретата, блед като смъртник.

[1] Безкрайно (лат.). Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXVI

НОВА ТРЕВОГА

Когато д-р Букман посети Бринкървата къща на следващия ден, не можа да не забележи колко весело и приветливо е станало там. Щом отвори вратата, веднага усети атмосферата на щастие. Госпожа Бринкър седеше кротко до леглото и плетеше, съпругът ѝ спеше дълбок спокоен сън, а Гретел безшумно месеше ръжен хляб на масата в ъгъла.

Докторът не се задържа дълго. Зададе няколко обичайни въпроса, изглеждаше доволен от отговорите и след като премери пулса на пациента, каза:

— Ах, все още е доста отпаднал, госпожо, наистина е доста отпаднал. Трябва да се подкрепи. Можете да започнете да храните пациента, но внимавайте — не му давайте много. Храната трябва да бъде силна и подбрана.

— Имаме черен хляб, господине, и овесена каша — отговори радостно госпожа Бринкър. — Винаги ги е понасял добре.

Докторът се намръщи.

— В никакъв случай. Трябва да му дадете бульон от прясно месо, препечен бял хляб, хубаво вино — „Малага“ ... хъм ... Изглежда му е студено. Завийте го по-добре, с нещо по-леко и топло. Къде е момчето?

— Ханс отиде в Брук да търси работа. Скоро ще се върне. Не желае ли господинът да седне?

Не мога да кажа какво изплаши доктора — дали това, че предложеното от госпожа Бринкър протритото столче не изглеждаше особено примамливо, или самата госпожа — отчасти защото беше жена, отчасти защото лицето ѝ внезапно бе придобило разтревожено, печално изражение. Със сигурност знам обаче, че нашият доктор-чудак се огледа припряно, промърмори нещо за някакъв „изключителен случай“, поклони се и изчезна, преди госпожа Бринкър да успее да каже нещо.

Странно е, че посещението на добрия благодетел сякаш остави след себе си облак, но така беше. Гретел се намръщи — както се мръщи разтревожено дете, и започна яростно да меси тестото, без да вдига поглед. Госпожа Бринкър се завтече до леглото на съпруга си, наведе се над него и избухна в приглушени, но силни ридания.

След миг влезе Ханс.

— Какво има, мамо? — прошепна уплашено той. — Какво ти е? Да не би татко да е зле?

Тя обърна към него изкривеното си от плача лице, без да направи опит да скрие тревогата си.

— Да. Той гладува и ще загине. Господинът каза така.

Ханс пребледня.

— Какво искаш да кажеш, мамо? Трябва веднага да го нахраним. Хайде, Гретел, дай ми кашата.

— Не! — извика ужасена майката, но без да повиши глас. — Може да го умори. Грубата храна е прекалено тежка за него. О, Ханс, той ще умре — татко ти ще умре, ако се отнасяме така е него. Трябва месо, сладко вино и топла завивка. Какво да правя, ах, какво да правя? — плачеше тя и кършеше ръце. — В къщи нямаме и стайвър.

Гретел сви устни — в този миг тя можеше да изрази съчувствието си единствено така. Сълзите ѝ падаха една след друга върху тестото.

— Господинът каза ли, че тези неща са нужни на татко? — попита Ханс.

— Да, каза.

— Е, мамо, не плачи. Ще ги намерим. Ще донеса месо и вино преди полунощ. Вземи завивката от моето легло, аз ще спя в сламата.

— Добре, Ханс, но макар и малка, тя е тежка. А господинът каза, че трябва да бъде лека и топла. Ще умре. И торфът свършва, Ханс. Баща ти го е хабил напразно — хвърлял го е в огъня, когато не съм гледала, милия.

— Нищо, мамо — прошепна бодро Ханс. — Можем да отсечем върбата и да я изгорим, ако стане нужда, но още тази нощ ще донеса нещо. Трябва да има работа в Амстердам, макар в Брук да няма. Не бой се, мамо — най-лошото вече мина. Сега с всичко можем да се справим, добре, че татко отново дойде на себе си.

— Ах! — проплака госпожа Бринкър, като бързо изтри очите си.
— Имаш право.

— Разбира се. Погледни, мамо, колко кротко спи. Мислиш ли, че господ ще го остави да умре от глад, след като току-що ни го е върнал? Сигурен съм, мамо, че ще донеса всичко, от което се нуждае татко — все едно, че джобът ми е препълнен със злато. Успокой се, не се притеснявай.

И като я целуна бързо, Ханс грабна кърпите си и се измъкна от къщи.

Клетият Ханс! Претърпял неуспех сутринта, почти поболял се от новата тревога, той гледаше сърцато и се опитваше да си свирука, запътил се решително с твърдото намерение да оправи нещата.

Досега немотията никога не беше притеснявала семейство Бринкър толкова много. Запасите им от торф бяха почти изчерпани, а цялото брашно на къщата беше отишло в тестото на Гретел.

Почти не се бяха хранили в последно време и едва ли бяха забелязали това. Госпожа Бринкър беше толкова сигурна, че тя и децата ще успеят да спечелят пари, преди да стане прекалено късно, че се беше отдала на радостта от подобрението на болния. Дори не беше казала на Ханс, че са похарчили и последните сребърни монети от старата ръкавица.

Ханс се укори, че не спря доктора, когато го видя да се качва на каретата, за да стигне бързо до Амстердам.

„Сигурно има някакво недоразумение — мислеше той. — Господинът не може да не е знаел, че не разполагаме с месо и сладко вино. И все пак татко изглежда много отпаднал, наистина. Трябва да намеря работа. Ако господин ван Холп се беше завърнал от Ротердам, щях да имам доста работа. Но младият господин Петър ми каза да се обърна към него, ако имаме нужда от помощ. Веднага ще отида при него. О, защо не е лято!“

През цялото това време Ханс бързаше към канала. Скоро сложи кърпите и леко се плъзна по посока на дома на ван Холп. „Татко има нужда от месо и вино веднага — мърмореше си той. — Но как да успея да спечеля пари, за да ги купя още днес? Няма друг начин, освен да отида, както обещах, при младия господин. Какво му струва да ни направи подарък месо и вино? Веднъж да нахраним татко, бързо ще отида в Амстердам и ще изработя нужното за утре.“

После му хрумнаха други мисли — мисли, от които сърцето му тежко затуптя, а страните му пламнаха от срам. „Но това е най-малкото просия. А Бринкъррови никога не са били просяци. Аз ли ще бъда първият? Нали клетият ми баща, едва възвърнал живота си, веднага ще научи, че семейството му е молило за милостиня — за него, който винаги е бил предвидлив и пестелив! Не! — извика Ханс високо. — Хиляди пъти по-добре е да се разделим с часовника. Поне мога да го заложа срещу пари в Амстердам — помисли той, като зави обратно. — Това не е позор. Веднага ще си намеря работа и ще го откупя. Не, бих могъл дори да говоря с баща си за това!“

При последната мисъл момчето едва не затанцува от радост. Защо наистина да не говори с баща си? Той вече е разумно същество. „Може да се събуди — мислеше си Ханс, — бодър и отпочинал. Може да каже, че часовникът не трябва и ще го продадем. Ура!“ И Ханс сякаш полетя по леда.

След няколко мига вече размахваше кънките в ръка и тичаше към къщи.

Майка му го посрещна на прага.

— Ханс! — извика тя с грейнало от радост лице. — Младата дама беше тука с прислужницата си. Донесе всичко: месо, сладко, вино, хляб — пълна кошница! После пристигна още вино и прекрасна постелка и завивка за баща ти, изпратени от господина по човек от града. О, сега вече ще се оправи. Господ да ги поживи!

— Господ да ги поживи! — повтори като ехо Ханс и за първи път този ден очите му се напълниха със сълзи.

ГЛАВА XXXVII

ЗАВРЪЩАНЕТО НА БАЩАТА

Тази вечер Раф Бринкър се почувствува толкова добре, че настоя да посели малко край огъня на грубия стол с висока облегалка. Известно време всички в малката къта се суетяха. Ханс беше най-важният в случая, защото баща му беше тежък мъж и имаше нужда да се облегне на нещо устойчиво. Госпожа Бринкър, която далеч не приличаше на изнежените знатни дами, беше толкова уплашена и развълнувана от сериозната крачка, която предприемаха да го местят без нареждането на доктора, че едва не събори съпруга си, макар че се смяташе за главната му опора и подкрепа.

— Внимателно, жено, внимателно — задъхано изрече Раф. — Дали съм слаб, защото съм остарял, или треската ме прави толкова безпомощен?

— Чуйте го! — засмя се госпожа Бринкър. — Говори като съвсем разумен човек. Отпаднал си от треската, Раф. Столът ти е приготвен, ще ти бъде удобно и топло; сядай ... така ... готово!

И с тези думи госпожа Бринкър бавно отпусна своята половина от товара върху стола. Ханс предпазливо стори същото.

А Гретел тичаше насам-натам и носеше всякакви неща, които майка ѝ да подложи на облегалката или за да завие краката на баща ѝ. После сложи под краката му резбованата пейка, а Ханс стъкна огъня, за да се разгори.

Най-после бащата седеше. Чудно ли е, че се озърташе смутено? „Малкият Ханс“ току-що почти го беше пренесъл. „Бебето“ беше високо повече от четири фута и старателно метеше край огнището с метла от върбови клони. Мейтйъ, неговата жена, приветлива и хубава както преди, беше напълняла поне с петдесет фунта за изминалото време, което му се виждаше няколко часа. Учудваха го бръчките, появили се по лицето ѝ. Единствените познати неща в стаята бяха чамовата маса, която беше направил, преди да се ожени, библията върху полицата и шкафът в ъгъла.

Ах, Раф Бринкър, съвсем естествено е от очите ти да капят горещи сълзи само като погледнеш радостните лица на близките си! Десет години, изчезнали от един човешки живот, не са малка загуба — десет години на зрелост, на домашно щастие и уют; десет години на честен труд, на смислена радост от лъчите на слънцето и красотата навън; десет години на благодарен живот. Един прекрасен ден очакваш с нетърпение всичко това, а на следващия се събуждаш, за да откриеш, че е отминало и пред тебе има празнота. Чудно ли е, че парещите сълзи една след друга се стичат по лицето ти!

Нежната малка Гретел! Тези сълзи бяха отговор на вечната ѝ молитва. От този миг тя обикна баща си. Ханс и майка му мълчаливо се спогледаха, когато видяха, че момиченцето се спуска и прегръща баща си.

— Татко, мили татко! — мълвеше тя и притискаше лицето си о неговото. — Не плачи! Нали всички сме тук!

— Да те поживи господ — изхлипа Раф, като я целуваше непрекъснато. — Съвсем забравих.

Скоро той вдигна поглед и каза с весел глас:

— Трябваше да я позная, Мейтйъ — каза той, обгърнал с ръце прелестното младо лице и така загледан в него, сякаш го наблюдаваше как расте. — Трябваше да я позная. Същите сини очи, същите устни ... Ах, а песничката, която знаеше още преди да проходи? Но това беше отдавна — добави с въздишка той, като продължаваше да я гледа замечтано. — Беше толкова отдавна и няма да се повтори.

— Не е така — извика с въодушевление госпожа Бринкър. — Мислиш ли, че съм ѝ позволила да забрави песничката? Дъще, изпей старата песен, която научи преди толкова време!

Ръцете на Раф Бринкър се отпуснаха уморено, очите му се затвориха, но колко много значеше усмивката, заиграла по устните му, когато гласът на Гретел подобно благоухание се понесе край него.

Мелодията беше простичка — тя никога не беше учила думите.

Изпълнена с любов, Гретел неволно смекчаваше всеки звук и накрая Раф, почти си представи, че двегодишната му дъщеричка е отново до него.

Щом песента свърши, Ханс се покатери на един дървен стол и започна да се рови в бюфета.

— Внимавай, Ханс — каза госпожа Бринкър, която през всичките години на бедност винаги беше безупречна домакиня. — Внимавай, вдясно е виното, а зад него — белият хляб.

— Не бой се, мамо! — отговори Ханс, като се протягаше за нещо далече на горната полица. — Няма да направя беля.

Той скочи долу, приближи се до баща си и постави в ръцете му едно продълговато чамово парче. Единият му край беше заоблен, а отгоре имаше дълбоки резки.

— Спомняш ли си го, татко? — попита Ханс. Лицето на Раф Бринкър светна.

— Разбира се, момчето ми. Това е лодката, която започнах да ти правя вече... уви, не вчера, а преди години.

— През цялото време я пазих, татко. Може да я завършиш, когато ръцете ти отново станат силни.

— Да, но не за тебе, сине. Ще трябва да почакам внуците. Та ти вече си цял мъж. Кажи, помагаше ли на майка си през всички тези години?

— Помагаше, и то грижливо — намеси се госпожа Бринкър.

— Чакайте — промълви бащата, като ги гледаше недоумяващо. — Колко години са изминали от нощта, когато водата придойде? Това е последното, което си спомням.

— Казахме ти истината, Раф. Миналата Света Троица станаха десет години.

— Десет години, откакто съм паднал, казваш. И оттогава все не съм бил на себе си?

Госпожа Бринкър се чудеше какво да отговори. Трябваше ли да му казва всичко? Да му каже, че се бе превърнал в идиот, в напълно безумен? Докторът ѝ беше наредил в никакъв случай да не тревожи или вълнува пациента.

Ханс и Гретел се изненадаха, когато чуха отговора ѝ.

— Нещо такова, Раф — потвърди тя, като смръщи вежди. — Когато тежък човек като тебе падне на главата си, трудно може да се предполага какво ще стане — но сега вече си добре, Раф, слава богу.

Събуденият за нов живот човек кимна.

— Да, доста добре съм, Мейтйъ — каза той, след като помълча. — Но мозъкът ми нещо се върти като чекрък. Няма да се оправя,

докато отново не отида на дигите. Кога, мислиш, ще мога да тръгна на работа?

— Само го чуите! — извика госпожа Бринкър — доволна, но малко уплашена от думите му. — Трябва да го сложим да легне, Ханс. Каква ти работа!

Опитаха се да го вдигнат от стола, но той още не беше готов.

— Я ме оставете! — каза им и се усмихна почти както преди. (Гретел за пръв път виждаше тази усмивка.) — Кой човек иска да го пренасят като пън? Помнете ми думата, след три дни отново ще бъда на дигите. С радост ще ме поздравят онези юначаги — Йан Кампхъйзън и младият Хохфлит. Хващам се на бас, че са ти били добри приятели, Ханс.

Ханс погледна майка си. Младият Хохлифт беше починал преди пет години, а Йан Кампхъйзън лежеше в амстердамския затвор.

— Да — каза госпожа Бринкър, за да избегне въпросите, — правеха каквото можеха винаги, когато ги помолеше. Но понеже работеше и учеше, Ханс беше прекалено зает, за да търси другари.

— Работил и учил — повтори като ехо с унесен глас Раф. — Децата могат ли да четат и да смятат, Мейтйъ?

— Трябва сам да ги чуеш — отговори е гордост тя. — Докато измия пода, цяла книга могат да прочетат. Ханс например се радва на някоя страница с големи думи като заек на леха със зеле. А пък смятането ...

— Хайде, сине, помогни ми — прекъсна я Раф Бринкър. — Трябва вече да си ида на леглото.

ГЛАВА XXXVIII

ХИЛЯДА ГУЛДЕНА

Никой, видял скромната вечеря у Бринкърви, не би си помислил, че наблизко има скрити истински лакомства. Ханс и Гретел хвърляха жадни погледи към шкафа, докато отпиваха вода от чашите си и ядяха оскъдните парчета черен хляб — но дори мислено те не ограбваха баща си.

— Вечерята му хареса — каза госпожа Бринкър, като кимна с глава към леглото — и само след миг заспа. Ах, милият, дни наред ще бъде отпаднал. Много му се искаше отново да поседне, но тъкмо се канех някак да го развеселя, и той се унесе. Запомни това, момичето ми — когато един ден самата ти имаш мъж (макар че ще минат много дни, преди да стане това), не бива да забравяш, че никога няма да се справиш с него, ако му се противопоставяш. „Покорната жена е господар на мъжа“. Ей! Не гълтай толкова много наведнъж, дете! От две такива хапки мога да сготвя цяло ядене. Какво ти е, Ханс? Човек би си помислил, че по стената има паяжини.

— Не, мамо, само си мислех...

— Мислеше си... За какво? Ах, няма какво да те питам — добави тя с променен глас. — И аз си мислех за същото преди малко. Е, няма нищо лошо в това, че вече очаквахме да чуем за хилядата гулдена — но напразно. Ясно е, че той не знае нищо за тях.

Ханс разтревожено вдигна очи, уплашен, че майка му както винаги ще се развълнува, като заговори за парите. Но тя кротко отхапваше от хляба и гледаше тъжно към прозореца.

— Хилядата гулдена — като ехо се чу слаб глас откъм леглото. — Ах, сигурен съм, Мейтйъ, че през този години, докато мъжът ти е мързелувал, те са ти свършили добра работа.

Клетата жена се сепна. Тези думи напълно разрушиха надеждата, която напоследък грееше в душата ѝ.

— Буден ли си, Раф? — заекна тя.

— Да, Мейтйъ, и се чувствавам много по-добре. Казвах, че е добре, дето бяхме спестили пари. Стигнаха ли ти за целите десет години?

— Изобщо ... изобщо ги няма, Раф ... — И тя се наклони да му каже истината, но Ханс вдигна показалец, за да я предупреди, и прошепна:

— Не забравяй какво ни каза господинът. Татко не бива да се тревожи.

— Говори с него, дете — изрече тя разтреперана. Ханс се спусна към леглото.

— Радвам се, че се чувствуваш по-добре — каза той, като се наведе над баща си. — Утре вече ще си възвърнеш силите.

— Да, дано. За колко време ви стигнаха парите. Ханс? Не чух какво отговори майка ти. Какво каза тя?

— Казах, Раф — със запъване изрече злочестата госпожа Бринкър, — че парите изчезнаха.

— Е, жено, не се ядосвай — хиляда гулдена не са много за десет години, нали и деца имаше да гледаш, но поне не сте били в нужда. Боледувахте ли често?

— Не, не — изхлипа госпожа Бринкър и повдигна престилката към очите си.

— Чакай, чакай, защо плачеш? — попита загрижено Раф. — Като стъпя отново на крака, ще напълним друга кесия. Добре, че ти казах за парите, преди да падна.

— Какво си ми казал, Раф?

— Ами че ги зарових. Току-що сънувах, че нищо не съм ти казвал за това.

Госпожа Бринкър тръгна към него. Ханс я улови за ръката.

— Тихо, мамо! — прошепна той и бързо я дръпна настрана. — Трябва да сме много внимателни.

И докато тя стоеше със стиснати ръце, затаила в очакване дъх, Ханс отново отиде до одъра. Разтреперан от вълнение, той каза:

— Какъв тревожен сън. Спомняш ли си къде зарови парите, татко?

— Да, момчето ми. Беше преди зазоряване точно в деня, когато пострадах. Предната вечер Йан Кампхъйзън каза нещо, което ме накара да се усъмня в честността му. Той единствен освен майка ти

знаеше, че сме спестили хиляда гулдена. Затова станах през нощта и зарових парите — какъв глупак съм бил да подозирам стария си приятел!

— Сигурен съм, татко — продължи Ханс закачливо, като даде знак на майка си и Гретел да мълчат. — че си забравил къде си ги заровил.

... Ха-ха! Не, разбира се. Но лека нощ, сине, доспа ми се пак.

Ханс щеше да се оттегли, но не можеше да не се подчини на знаците, които му правеше майка-му, затова внимателно каза:

— Лека нощ, татко. Къде каза, че си заровил парите? Тогава съм бил съвсем малък.

— Близо до младата върба зад къщата — изрече сънено Раф Бринкър.

— А, да. На север от дървото — нали, татко?

— Не, на юг. Ах, хитрецо, ти добре знаеш мястото — трябва да си бил там, когато майка ти е вземала парите. Е, сине, това е... премести възглавницата... така. Лека нощ.

— Лека нощ, татко! — каза Ханс, готов да заподскача от радост.

Луната изгря много късно тази нощ — беше пълна и ярка и засвети в малкото прозорче, но лъчите ѝ не разтревожиха Раф Бринкър. Дватамата с Гретел бяха заспали дълбоко. А на Ханс и майка му предстоеше друга работа.

След като набързо се приготвиха, те потеглиха с ведри, изпълнени с очакване липа, понесли счупена лопата и ръждясали инструменти, служили дни наред на Раф, когато беше здрав и работеше по дигите.

Навън беше толкова светло, че върбата се виждаше ясно. Замръзналата земя бе твърда като камък, но Ханс и майка му не се колебаха. Бояха се единствено да не събудят заспалите в къщата.

— Лостът за разбиване на лед е тъкмо за такава работа, мамо — каза Ханс, като удряше разпалено. — Но земята е толкова скована, че не му отстъпва.

— Не бой се, Ханс — отговори майка му, като го гледаше с вълнение. — Дай да опитам малко.

Скоро успяха да забият лоста, после направиха дупка и нататък не беше толкова трудно.

Продължаваха да работят на смени, като си шепнеха весело. Сегиз-тогиз госпожа Бринкър тихо прекрачваше прага и се заслушваше, за да е сигурна, че съпругът ѝ спи.

— Колко много ще се зарадва на новината — засмя се тя, — когато достатъчно укрепне, за да му кажем. Как ми се иска да сложа кесията и чорапа — точно както сме ги намерили, до него в тази благословена нощ и той, милият, да ги види, когато се събуди.

— Първо да ги намерим, мамо — задъхано изрече Ханс, който продължаваше да копае.

— Не се съмнявай. Не могат вече да ни избягат — отговори тя и потрепера от студ и вълнение, като клекна до дупката. — По всяка вероятност ще бъдат в глиненото гърне, което се изгуби толкова отдавна.

По това време Ханс също беше започнал да трепери, но не от студ. Беше изкопал на повече от фут дълбочина доста голямо място от южната страна на дървото. Всеки миг можеха да попаднат на съкровището.

Междувременно звездите проблясваха и премигваха, сякаш си казваха: „Необикновена страна е Холандия! Колко доказателства за това виждаме!“

— Странно, че милият татко ги е заровил чак толкова дълбоко — каза госпожа Бринкър доста озадачено. — Сигурна съм, че тогава земята не е била скована. Колко умно е постъпил, че не се е доверил на Йан Кампхъйзън — по това време никой не се съмняваше в него. През ум не ми е минавало, че този красив и толкова весел човек ще иде някога в затвора. Хайде, Ханс, нека те сменя — колкото по-надълбоко стигаме, по-лесно става. Не ми се ще да съсипем дървото, Ханс. Как мислиш, ще го повредим ли?

— Не зная — замислено отговори той.

Часове наред майката и синът продължаваха да работят. Дупката ставаше все по-голяма и по-дълбока. По небето започнаха да се събират облаци, които хвърляха причудливи сенки. Едва когато луната и звездите избледняха и започна да струи дневна светлина, Мейтйъ Бринкър и Ханс се спогледаха безнадеждно.

Бяха претърсили старателно и отчаяно навсякъде около дървото на юг, север, изток и запад. Скрытите пари ги нямаше!

ГЛАВА XXXIX ПРОБЛЯСЪЦИ

Ами Боуман беше доста безразлична към Йансон Колп. А Йансон Колп, с присъщата си недодя-ланост, обожаваше Ани. Ани беше заявила, че не би могла дори при крайна нужда да каже и една добра дума на това отвратително момче. А Йансон мислеше, че тя е най-милото и най-радостното същество в света. Ани се подиграваше пред другарите си колко смешно се развява прокъсаното старо палто на Йаноон, а той насаме въздишаше при мисълта как грациозно и весело се вее синята ѝ пола. Тя благодареше на небето, че братята ѝ не са като Колп, а той мърмореше на сестрите си, че не приличат на Боуман. Винаги, когато двамата се срещнеха, сякаш си разменяха характерите. Неговото присъствие я правеше груба и невнимателна; видеше ли я, той ставаше кротък като агънце. Разбира се, пътищата им често се пресичаха. Точно в такива случаи по някакъв загадъчен начин ние откриваме грешки и се лекуваме от предразсъдъци. Сега обаче това правило не се потвърди. При всяка среща Ани презираше Йансон все по-силно и по-силно, а с веeki изминат ден тя се нравеше на йансон все повече и повече.

„Този проклет негодник уби щъркел!“ — казваше си тя.

„Тя знае, че съм силен и безстрашен“ — мислеше си той.

„Колко е грозен, с червено лице и лунички!“ — негласно си казваше тя, когато го виждаше.

„Как само се взира в мене! — мислеше Йансон. — Е, това е, защото съм хубаво и яко момче.“

— Йансон Колп, досаднико, махай се оттука! — често казваше Ани. — Нямам нужда от компанията ти.

„Ха-ха! — смееше се вътрешно йансон. — Момичетата винаги крият истинските си мисли. Ще се пързаям с нея винаги, когато има възможност.“

Ето защо тази сутрин хубавата девойка не вдигаше поглед, макар че както се пързаяше по пътя от Амстердам, усети, че едно едро

плещесто момче идва по канала към нея.

„Хъм! Ако го погледна — мислеше си Ани, — ще...“

— Добро утро, Ани Боуман! — чу тя приятен глас.

Как усмивката разведрява момичешкото лице!

— Добро утро, Ханс, много се радвам, че те виждам.

Как усмивката разведрява момчешкото лице!

— Още веднъж добро утро, Ани. Откакто замина, у нас настъпи голяма промяна.

— Как така? — възкликна тя и широко отвори очи.

Ханс, който много бързаше и беше доста угрижен, се разприказва и се почувствува съвсем спокоен от слънчевото присъствие на Ани. Зави и като се запързалия бавно редом с нея към Брук, ѝ разказа радостната вест за баща си. Ани му беше толкова верен приятел, че той ѝ довери дори последната им тревога — каква нужда от пари имат, как всичко зависи от тава да получи работа и как не може да намери наоколо нищо подходящо.

Това не бе направено, за да се оплаква, защото Ани го гледаше внимателно и наистина искаше да разбере всичко. Той не можа да ѝ каже за горчивото разочарование от изминалата нощ, защото тайната не беше само негова.

— Довиждане, Ани! — каза накрая Ханс. — Утрото минава бързо, трябва да успея да стигна в Амстердам и да продам тези кънки. Мама има нужда от пари веднага. Преди да се стъмни, сигурно ще намеря работа някъде.

— Ще продаваш новите си кънки, Ханс?! — извика Ани. — Ти, най-добрият кънкьор по тези места! Та нали надбягването е след пет дни!

— Зная — отвърна решително той. — Довиждане! Ще се върна обратно с дървените кънки.

Какъв ясен поглед! Толкова различен от грозната усмивка на Йансон ... Ханс се понесе като стрела.

— Ханс, върни се! — извика тя.

Гласът ѝ накара стрелата да се превърне в пумпал. Ханс се завъртя, засили се и като се плъзна косо, стигна до нея.

— Значи, наистина се каниш да продадеш новите си кънки, ако намериш купувач?

— Разбира се — отговори той и учудено се усмихна.

— Щом наистина се каниш да ги продаваш каза с известно смущение Ани — искам да кажа, знам човек, който би желал да ги купи.

— Да не е Йансон Колп? — попита Ханс и се изчерви.

— О, не — нацупи се тя. — Той не ми е приятел.

— Но го познаваш — настояваше Ханс. Ани се разсмя.

— Да, познавам го, и толкова по-зле за него. Виж какво, Ханс, моля те не ми говори никога вече за йансон. Мразя го!

— Мразиш го? Нима можеш да мразиш някого, Ани?

Тя весело разтърси глава.

— Да. И тебе ще намразя, ако продължаваш да го наричаш мой приятел. Вие, момчетата, може да го харесвате, защото хвана онази намазана с мас гъска на събора миналото лято и се изкатери по стълба, макар че напъхаха в чувал голямото му грозно тяло, но мене такива неща не ме интересуват. Ненавиждам го още откакто видях как се опитва да изтика сестричката си от въртележката в Амстердам, пък и не е тайна за никого кой уби щъркела на покрива на вашата къща. Но няма защо да говорим за такъв лош и зъл човек. Ханс, наистина зная кой ще се радва да купи кънките ти. В Амстердам ще получиш по-малко от половината им цена. Моля те, дай ми ги. Още този следобед ще ти донеса парите.

Ани беше очарователна дори когато казваше „мразя го!“, а сега, когато казваше „моля те“, направо не можеше да ѝ се устои — поне за Ханс беше така.

— Ани — каза той, като си свали кънките и внимателно ги изтри с кълчища, преди да ѝ ги подаде. — Не искам да ти дотягам, но нали ако приятелят ти не ги вземе, ще ми ги върнеш днес? Трябва да купя торф и ядене за къщи още рано сутринта.

— Приятелят ми ще ги иска — засмя се Ани, весело му кимна и се плъзна нататък с най-голямата скорост, на която беше способна.

Ханс извади дървените „кънки“ от грамадните си джобове и се мъчеше да ги прикрепя на краката си колкото може по-добре, затова не чу как Ани прошепна: „Не трябваше да бъда толкова груба. Клетото храбро момче! Колко е благороден!“ И Ани се пързаяше към къщи, изпълнена с приятни мисли, затова не чу как Ханс си каза: „Ръмжах като мечка, но тя! Господ да я поживи, някои момичета са като ангели!“

Сигурно така беше най-добре. Човек не може да очаква да знае всичко, което става по света.

ГЛАВА XL В ТЪРСЕНЕ НА РАБОТА

Разкошът ни прави неспособни да се върнем отново към затрудненията, които лесно сме понасяли преди. Дървените кънки скърцаха повече от всякога. Ханс едва се придвижваше с неугледните изтъркани дъсчици, но въпреки това не съжаляваше, че се раздели с красивите си кънки и отхвърли решително момчешката тъга, че не успя да ги задържи малко по-дълго — поне докато мине надбягването.

„Мама положително няма да ми се сърди, мислеше си той, че ги продадох без нейно съгласие. И без това е достатъчно угрижена. Ще има време да говорим за това, когато занеса парите в къщи.“

Ханс обикаля цял ден из улиците на Амстердам да търси работа. Успя да спечели няколко монети, като помогна на един човек, който водеше керван натоварени мулета в града, но не можа никъде да си осигури постоянна работа. Щеше да се радва, ако намереше място за носач или куриер, но макар че по пътя си срещна много шляеци се, мързеливи дребосъци, понесли вързопи, служба за него не се намери. Някои продавачи току-що бяха наели помощници, други имаха нужда от по-спретнати и стройни момчета (беше им неудобно да кажат „подобре облечени“), трети му поръчваха да намине след месец-два, когато каналите ще бъдат плавателни; а повечето просто клатеха отрицателно глава, без да кажат дума.

И във фабриките късметът му беше същият. Струваше му се, че поне в една от тези грамадни сгради, които произвеждат такива огромни количества вълнени, памучни и ленени платове и толкова световноизвестни бои, където превръщат грубите камъни в скъпоценни диаманти, където има такива купища брашно, тухли, стъкло и порцелан, едно момче със силни ръце, което иска и може да работи, ще си намери някакво занимание. Но не — почти навсякъде му отговаряха по един и същи начин: „Точно сега нямаме нужда от работници.“ Ако бял дошъл преди Свети Никлас, можели да му дадат нещо да прави, защото били претрупани, но сега имали повече

момчета, отколкото им трябвали. Ханс изпитваше желание поне за миг те да можеха да видят майка му и Гретел. Той не усещаше, че тяхната тревога личеше и в неговите очи и че неведнъж му бяха отказвали рязко, но с вътрешно неудобство — разбрали, че момъкът не бива да бъде отпращай. Когато вечерта се прибраха в къщи, някои бащи говореха по-благо от обикновено с децата си защото си спомняха честното, младо лице, помрачняло от думите им. А до сутринта един човек вече беше решил, че ако момчето от Брук дойде отново, ще нареди на управителя си Бланкърт да му намери някаква работа.

Но за всичко това Ханс не знаеше. Привечер той потегли към Брук, без да е сигурен дали странната буца, заседнала на гърлото му, е от обезсърчение или от решителност. Без съмнение имаше още една възможност. Мънер ван Холп може би вече се беше завърнал. Бяха казали, че младият господин Петър е отишъл в Харлем предната вечер, за да урежда нещо за голямото надбягване. Все пак Ханс щеше да отиде у тях и да направи опит.

За щастие Петър се беше завърнал рано сутринта. Беше си в къщи, когато Ханс дойде, и тъкмо се канеше да тръгва за къщата на Бринкърви.

— Ах, Ханс! — извика той, когато умореното момче приближаваше към вратата. — Тъкмо тебе исках да видя. Влез да се стоплиш.

След като известно време дърпаше износената си шапка, която сякаш се залепваше за главата му винаги, когато бе смутен, Ханс коленичи — не за да покаже някакъв нов вид източно приветствие, нито за да се преклони пред богинята на чистотата, която господствуваше там, а защото тежките му обувки бяха способни да изпълнят душата на всяка домакиня в Брук с ужас. Когато собственикът им влезе безшумно в къщата, те останаха отвън на стража до завръщането му.

Ханс напусна къщата на ван Холпови с леко сърце. Петър беше донесъл от Харлем вестта, че младият Бринкър може да започне работа — да прави врати за летни къщи. Ван Холпови имали удобна работилница, която щяла да бъде на негово разположение, докато ги изработва.

Петър не каза на Ханс, че е ходил чак до Харлем с единствената цел да уговори този план с мънер ван Холп. Стигаше му да види как

лицето на младия Бринкър придоби радостен, възторжен из-раз.

— Мисля, че ще мога да се справя — каза Ханс — макар че не съм учил този занаят.

— Сигурен съм, че ще можеш — отвърна сърдечно Петър. — В работилницата ще откриеш всички инструменти, които са ти нужни. Тя е наблизко, почти скрита зад онзи плет от храсти. През лятото когато плетът се раззелени напълно, работилницата изобщо не се вижда. Как е баща си днес?

— По-добре, господине — оздравява с всеки изминат час.

— Това е най-необикновеното нещо, за което съм чувал. Излиза, че намусеният стар доктор е велик човек.

— Ах, господине — каза Ханс с топлота. — Той е нещо повече от велик. Той е добър. Ако не беше доброто му сърце и голямото му умение, клетият татко щеше да продължава да живее в мрак. Мисля — добави той със светнали очи, — че хирургията е най-благородната наука в света!

Петър сви рамене.

— Може да е много благородна, но не е съвсем по вкуса ми. Без съмнение обаче доктор Букман е способен хирург. Що се отнася до сърцето му — опазил ме бог от такива сърца!

— Защо говорите така, господине? — попита Ханс.

Точно тогава от съседната стая дойде една дама.

Това беше госпожа ван Холп, с най-великолепната шапчица и най-дългата атлазена престилка с къдрици от дантели, които можете да си представите. Тя кимна спокойно на Ханс, който се отдръпна от огъня и се поклонил колкото се може по-почтително.

Петър веднага придърпа един дъбов стол с висока облегалка към огъня и дамата седна. От двете страни на камината бяха поставени коркови трупче-та и Петър подложи едното под краката на майка си.

Ханс понечи да си тръгне.

— Ако обичате, почакайте, млади момко — каза дамата. — Случайно чух да разговаряте със сина ми, ако не се лъжа, за моя приятел доктор Букман. Прав сте, млади момко. Доктор Букман има много добро сърце. Разбери, Петър, можем да сбъркаме, ако преценяваме хората само по обноските им, макар че пристойното държание в никакъв случай не бива да се пренебрегва.

— Не искам да покажа неуважение, мамо — каза Петър, — но съм убеден, че никой няма право цял живот да ръмжи и да се зъби, както казват, че прави той.

— Както казват... Ах, Петър — това може да означава както „всички“, така и „никой“. Доктор Букман има една голяма скръб. Преди доста години при много мъчителни обстоятелства изгуби единственото си дете — прекрасен момък, макар че го смятаха малко припрян и буен. Дотогава Херарт Букман беше един от най-приятните хора, които познавах.

Като каза това, госпожа ван Холп погледна ласкаво двете момчета, стана и напусна стаята така благопристойно, както беше влязла.

Петър, разубеден едва наполовина, промърмори нещо в смисъл, че е грях човек да позволява скръбта му да превръща меда в жлъчка, докато изпращаше посетителя си към тясната странична врата.

Преди да се разделят, той посъветва Ханс да се поддържа в добра форма, „защото, както добави той, след като баща ти се оправя, ще бъдеш в добро разположение на духа за надбягването. Ще бъде най-славното пързаляне, каквото е имало някога в тази част на света. Всички говорят само за това — помни, че трябва да се опиташ да спечелиш“.

— Няма да участвувам в надбягването — каза Ханс с наведена глава.

— Няма да участвуваш ли? Как така? — И веднага мислите на Петър се изпълниха с подозрение към Карл Схомъл.

— Защото нямам възможност — отговори Ханс, навеждайки се да нахлузи големите обувки.

Нещо в държанието на момчето накара Петър да усети, че няма да е удобно да настоява за обяснение. Взе си довиждане с Ханс и замислено гледаше подире му, докато той се отдалечаваше.

След миг Петър извика:

— Ханс Бринкър!

— Какво има, господине?

— Вземам си назад думите за доктор Букман.

— Добре, господине.

И двамата се разсмяха. Но усмихнатото лице на Петър придоби озадачен и учуден вид, когато видя как Ханс коленичи край канала и си

сложи дървените кьнки.

— Много странно — поклати глава Петър, като се обърна да влезе в къщи. — Защо ли това момче не кара с новите си кьнки?

ГЛАВА ХLI КРЪСТНИЦАТА-ФЕЯ

Слънцето отдавна беше залязло далече зад хоризонта, когато нашият герой с радостна душа и с нещо като усмивка върху лицето смъкна дървените „кънки“ и обзет от надежда, тръгна към малката прилична на колиба къща, известна отдавна под името „дома на идиота“.

И по-слаби очи от неговите щяха да различат двете дребни фигури, които се движеха близо до входа.

Сивото старателно закърпено палтенце и избелялата синя пола, върху която имаше престилка с още по-избелял син цвят, износената нахлупената шапци ца и пъргавите малки нозе в огромните прилични на лодки обувки — принадлежаха, разбира се, на Гретел. Щеше да ги познае, където и да е.

Гиздавото яркочервено палтенце, красивата пола с черно по края, кокетната шапчица, изпод която се подаваха златните обеци, изящната престилка и прилепналите към краката кожени обувки, които сякаш бяха расли заедно с тях, без съмнени, дори ако ги беше получил като бърза пратка от самия римски папа, Ханс щеше да се закълне, че те принадлежат на Ани.

Двете момичета бавно крачеха напред-назад пред къщата. Разбира се, бяха се хванали за ръка и така усилено кимаха и клатеха глави, сякаш обсъждаха въпросите на кралството.

Като нададе радостен вик, Ханс забърза към тях.

— Привет, момичета! Намерих работа!

Това накара майка му да излезе на вратата.

Тя също имаше приятни известия. Бащата продължаваше да се оправя. Беше прекарал седнал почти целия ден и сега спеше — както заяви госпожа Бринкър — „кротко като агънце“.

— Сега е мой ред, Ханс — каза Ани, като го дръпна настрана, след като той каза на майка си добрата новина от мънер ван Холп. — Продадох кънките и ти нося парите.

— Седем гулдена! — извика Ханс с учудване, когато преброи монетите. — Та това е три пъти повече, отколкото платих за тях!

— Какво да се прави — каза Ани. — Не сме виновни, ако купувачът разбира повече от нас.

Ханс я стрелна с очи.

— О, Ани!

— О, Ханс! — имитира го тя, като нацупи устни и се опита да си придаде страхотно зъл и мошенически вид.

— Виж какво, Ани, зная, че си го направила, без да искаш. Трябва да върнеш част от парите.

— Няма да го направя — упорствуваше Ани. — Кънките са продадени и точка.

Но като видя, че Ханс е наистина наскърбен, тя добави с по-тих глас:

— Защо не ми вярваш, Ханс, щом ти казвам, че е така? Човекът, който купи кънките, настоя да плати за тях седем гулдена.

— Вярвам ти — отговори той и светлината на яносините му очи сякаш се появи и започна да проблясва под Анините клепки.

При вида на толкова много сребро госпожа Бринкър се зарадва, но когато научи, че Ханс се е разделил със съкровището си, за да го получи, въздъхна и възкликна:

— Господ да те благослови, дете! Ще ти бъде много тъжно за кънките.

— Вземи, мамо — каза момчето, като бръкна дълбоко в джоба си. — Ето още пари. Ако продължава така, ще забогатеем.

— Да, наистина — отговори тя, като нетърпеливо протегна ръка. После сниши глас и добави: — Да не беше Йан Кампхъйзън, щяхме да бъдем богати.

Той е бил при върбата преди години, Ханс, бъди сигурен!

— Да, изглежда вероятно — въздъхна Ханс. — Е, мамо, трябва храбро да се откажем от мисълта за парите. Ясно е, че са изчезнали — татко каза всичко, което знае. Да не мислим повече за тях.

— Лесно е да се каже, Ханс. Ще се опитам, колкото и да ми е трудно, защото клетият ми мъж има нужда от толкова много удобства. Я виж ти! Къде отлетяха момичетата? Току-що бяха тука. Къде ли са хукнали?

— Отидоха зад къщата — каза Ханс. — Изглежда искат да се скрият от нас. Ей сега ще ти ги доведе. И двете се движат по-бързо и безшумно От онзи заек, но аз най-напред ще ги изплаша хубавичко.

— А, това наистина е заек. Почакай, Ханс, клетникът трябва да е бил много гладен, за да напусне дупката си в това студено време. Ще му изнеса някоя коричка хляб.

И като каза това, добрата жена се засуети и влезе вътре. Скоро отново излезе, но Ханс беше забравил да я чака, а заекът, след като огледа спокойно обстановката, бе избягал в неизвестна посока. Госпожа Бринкър зави зад ъгъла на къщата и намери децата. Ханс и Гретел стояха пред Ани, небрежно седнала на един пън.

— Хубави сте като картина! — извика госпожа Бринкър, загледала ги с възхищение. — Много рисунки съм виждала в господарската къща в Хайделберг, но тази надминава всичките. Моите са недодялани, но ти, Ани, си същинска фея.

— Така ли? — засмя се Ани и цялата светна от радост. — Тогава, Гретел и Ханс, представете си, че съм кръстницата ви, която е дошла да ви посети. И на всеки от вас ще изпълня по едно желание. Какво е твоето желание, млади господине?

Когато Ани погледна Ханс, на лицето ѝ се появи сериозно изражение — може би защото от все сърце желаше поне веднъж да притежава вълшебна сила.

Нещо сякаш прошепна на Ханс, че в този миг тя е повече от простосмъртна.

— Искам — каза тържествено той — да намеря онова, което търсех снощи.

Гретел весело се засмя. Госпожа Бринкър простена „Засрами се, Ханс!“ и унило влезе в къщи.

Кръстницата-фея скочи на крака и тропна три пъти по земята.

— Желанието ти ще бъде изпълнено — каза тя, — каквото и да говорят другите.

После с игрива тържественост бръкна в джоба на престилката и извади едно голямо стъклено мънисто.

— Зарови го — каза тя, давайки го на Ханс — там, където тропнах с крак, и преди да изгрее луната, желанието ти ще бъде изпълнено.

Гретел се смееше по-весело от всякога. „Кръстницата“ се престори на много недоволна.

— Лошо дете — каза тя с ужасно сърдит глас. — Като наказание за това, че се присмиваш на една фея, твоето желание няма да бъде изпълнено!

— Ха! — извика Гретел ликуващо. — Поне почакай, докато те помоят, кръстнице! Не съм казала, че имам някакво желание.

Ани играеше ролята си добре. Докато те се смееха радостно, тя, без да се усмихва, гордо потегли — олицетворение на оскърбеното достойнство.

— Лека нощ, фейо! — безспирно викаха те.

— Лека нощ, простосмъртни! — извика най-последно тя, прескочи една замръзнала канавка и затича бързо към къщи.

— О, тя така прилича на цветята — толкова мила и прекрасна е! — извика Гретел, която гледеше подире ѝ с огромно възхищение. — А само като си помисля колко много дни прекарва в онази тъмна стая с баба си ... Какво има, братко Ханс? Какво се каниш да правиш?

— Сега ще видиш! — отговори Ханс, втурна се в къщата и след миг изскочи отново, като държеше в ръце лопатата и лоста за лед. — Ще заровя вълшебното мънисто!

Раф Бринкър все още спеше дълбок сън. Жена му взе малко торф от почти изчерпаните запаси и го сложи върху жаравата. После отвори вратата и каза ласкаво:

— Идвайте, деца!

— Мамо, мамо! Ела да видиш! — изкрещя Ханс.

— Пресвети Бавън! — възкликна майката и се втурна навън. — Какво ти става, момче?

— Бързо ела, мамо! — извика той в силно възбуждение, като копаеше е всичка сила и забиваше лоста на всяка дума: — Не виждаш ли? Това е мястото — точно тук, от южната страна на пъна. Как не сме се сетили снощи! Пънът е на старата върба — онази, която отсече миналата пролет, защото правеше сянка на картофите. Младото дръвче не беше пораснало, когато татко ... Ура!

Госпожа Бринкър не можеше да говори. Отпусна се на колене до Ханс точно когато той измъкваше ... старото глинено гърне!

Ханс пхна вътре ръката си и извади ... парче тухла ... после още едно ... и още едно ... после — чорапа и кесията, почернели и

плесенявали, но пълни с отдавна изгубеното съкровище!

Как се радваха! Как се смяха! Как плакаха! Как броиха парите, когато влязоха в къщи! Беше чудо, че Раф не се събуди. Сигурно сънуваше приятни сънища, защото се усмихваше.

Вечерята на госпожа Бринкър и децата ѝ не беше бедна, уверявам ви в това. Вече нямаше нужда да пазят лакомствата.

— Утре ще купим на баща ви прясна храна — каза майката, като донесе студено месо, вино, хляб и сладко и ги сложи на чистата чамова маса. — Сядайте деца, сядайте.

Когато заспиваше тази нощ, Ани се чудеше дали Ханс е загубил ножчето си и си мислеше колко весело ще бъде, ако след всичко това го намери.

Ханс едва затвори очи и се озова в някакъв гъсталак: наоколо се търкаляха гърнета със злато, а от всеки клон висяха часовници, кънки и лъскави мъниста.

Колкото и странно да звучи, щом наближеше някой клон, той се превръщаше в пън, а на пъна седеше най-прекрасната фея, която можете да си представите, облечена с аленочервено палтенце и синя пола.

ГЛАВА XLII

ТАЙНСТВЕНИЯТ ЧАСОВНИК

Освен изчезналите гулдени, още нещо се изясни в деня, когато дойде кръстницата-фея — историята на часовника, който върната съпруга на Раф беше пазила ревниво в продължение на десет години. През дългите часове на мъчително изкушение тя се боеше дори да го погледне, да не би да престъпи молбата на своя мъж. Толкова ѝ беше трудно да вижда как децата гладуват и да знае, че ако продаде часовника, техните страни ще поруменят като рози — но възкликваше: „Не! Мейтйъ Бринкър не е от жените, които забравят последните заръки на съпруга си — каквото и да се случи.“

„Пази добре часовника“, беше казал той, като и го подаваше — и толкова. Обяснение не последва, защото едва беше изрекъл тези думи, когато един от приятелите му работници се втурна в къщата с вика: „Идвай, човече! Водата приижда! Имат нужда от тебе на дигите!“

Раф бе тръгнал веднага — и тогава за последен път, както вече сте чули от госпожа Бринкър, тя го бе видяла като нормален човек.

В деня, когато Ханс отиде в Амстердам да търси работа, а Гретел, след като се справи с домакинството, се суетеше насам-натам и събираше пръчки, клони или каквото и да е, което да може да гори, госпожа Бринкър с прикрито вълнение сложи часовника в ръката на съпруга си.

„Нямаше смисъл — каза по-късно тя на Ханс — да се чака повече, защото една дума на баща ти би решила въпроса; няма жена, която да не иска да разбере откъде се е взело това нещо.“

Раф Бринкър започна да обръща в ръцете си гладкия лъскав часовник, после заразглежда прикаченото към него огладено парче черна панделка, сякаш го виждаше за първи път. Накрая каза:

— А, спомням си! Но ти сигурно си го търкала, вроу, защото блести като новичък гулден!

— Да — отвърна госпожа Бринкър и кимна със задоволство.

Раф отново го погледна. „Бедното момче!“ — каза тихо той и потъна в размисъл.

Това дойде твърде много на госпожата.

— Бедното момче ли? — повтори като ехо тя, малко заядливо. — За какво мислиш, че съм се изправила до тебе, Раф Бринкър, и съм оставила преденето, за да чуя само това ли?

— Отдавна съм ти казал всичко — рече уверено Раф, като я погледна учудено.

— Нищо подобно, нищо не си ми казвал! — отвърна съпругата му.

— Е, щом не съм... понеже и без това не ни е работа, няма какво повече да говорим — каза Раф и тъжно поклати глава. — Най-вероятно ще е, докато аз съм живял толкова време мъртъв на земята, клетото момче да е умряло и да е отишло в рая. Изглеждаше на път за там, горкичкото!

— Раф Бринкър! Ако смяташ така да се отнасяш с мене, след като се грижа за теб и понасям всичко още от двадесет и втората ой година, трябва да се засрамиш! Срам и позор! — извика госпожата, цялата почервеняла и задъхана.

Гласът на Раф беше все още слаб.

— Че как се отнасям с тебе, Мейтйъ?

— Че как? — повтори, имитирайки гласа му, госпожа Бринкър. — Че как! Точно както трябва да се отнасят с всяка жена, след като е била до съпруга си и през най-лошото, както към ...

— Мейтйъ!

Раф се поизправи и протегна ръце. Очите му се напълниха със сълзи.

В миг госпожа Бринкър беше до нозете му и улови ръцете му в своите.

— О, какво направих! Накарах добрия човек да плаче, а той е с мене едва от четири дни! Вдигни очи, Раф! Недей, Раф, момчето ми, жал ми е, че те наскърбих. Тежко е да не ми кажеш за часовника, след като чаках десет години — но няма да те разпитвам повече, Раф. Хайде да го приберем пак — той ни скара за първи път, откакто господ те върна при мене.

— Глупаво беше да плача, Мейтйъ — каза той, като я целуваше, — пък и ти имаш пълно право да знаеш истината. Просто ми се стори,

че ако говоря за това, все едно, че издавам тайните на мъртви хора.

— Мислиш ли, че мъжът... че момчето, за което говореше, е умряло? — попита жена му, като скри в ръка часовника и приседна в очакване на края на пейката под краката му.

— Трудно е да се каже — отговори той.

— Толкова ли беше болно, Раф?

— Не, не бих казал, че беше болно, беше разтревожено, много разтревожено.

— Мислиш ли, че е било извършило нещо лошо? — попита тя, като понижи глас.

Раф кимна.

— Убийство ли? — прошепна жената, без да смее да го погледне.

— Нещо такова каза, че е.

— О, Раф, ти ме плашиш ... разказвай ... толкова странно говориш ... и трепериш ... Трябва да зная всичко.

— Ако треперя, Мейтъй, то е от треската. Слава богу, на душата ми не тежи грях.

— Пийни от виното, Раф. Ето, сега си по-добре. Казваше, че сигурно е извършил престъпление.

— Да, Мейтъй, по всяка вероятност — убийство. Самият той ми каза. Но аз никога няма да повярвам. Такъв приятен момък, млад и честен на вид — като нашето момче, само че не чак толкова храбър и пряк като него.

— Да, представям си — обади се госпожа Бринкър тихо, от страх да не прекъсне разказа.

— Срещна ме съвсем случайно — продължи Раф. — Никога дотогава не бях виждал лицето му — по-бледо и уплашено не можеше и да бъде. Улови ме за ръка и каза: „Приличаш ми на честен човек.“

— Да, имал е право — прекъсна го развълнувано госпожата.

— Докъде бях стигнал, вроу?

— Че те уловило за ръката — каза тя, вперила тревожен поглед в него.

— Да, да. Не се сецам лесно за някои думи и всичко ми е като в полусън, нали разбираш ...

— Не говори така. Не е чудно, миличък — въздъхна тя, като погали ръката му. — Ако не беше умен за дузина, никога нямаше да си

възвърнеш разсъдъка. Значи така, момчето те улови за ръка и каза, че му изглеждаш честен — нали? А после? По пладне ли беше?

— Не, преди изгрев. Доста преди да бият камбаните.

— Било е в деня, когато пострада — каза тя. — Помня, стори ми се, че ти тръгна за работа посред нощ. Спря там, дето то те уловило за ръка, Раф.

— Да ... — продължи съпругът ѝ. — Лицето му и сега е пред очите ми — така побеляло и обезумяло. „Закарайте ме малко надолу по реката“ — каза то. Нали си спомняш, че тогава работех много далече по линията, чак към Амстердам. Казах му, че не съм лодкар. „Въпрос на живот и смърт е, каза то, закарайте ме няколко мили надолу, ето онази малка лодка не е заключена, но може да е на някой бедняк, не мога да си позволя да го ограбя!“ Може думите му да не бяха точно такива, като насън ми е. Е, закарах го надолу — сигурно на шест или осем мили и той каза, че по-нататък може да тича по брега. Бързах да върна лодката. Преди да слезе, той изрече почти разплакан: „Мога да ви имам доверие. Направих нещо страшно — господ знае, че не съм го искал — но човекът е мъртъв. Трябва да напусна Холандия.“

— Каза ли какво точно е направил, Раф? Дали не е стрелял по някой свой приятел, както правят в университета в Гьотинген?

— Не си спомням. Може и да ми е казал — като сън ми е. Заявих му, че аз като почтен холандец не мога да не спазвам законите на страната си и да му помагам, но той все повтаряше: „Бог знае, че съм невинен“ и ме гледаше под звездната светлина е открит и ясен поглед, както би ме гледал малкият ни Ханс — и аз побързах да отплавам.

— Сигурно е била лодката на Йан Кампхъйзън — забеляза сухо госпожа Бринкър. — Друг не би си оставил така неразумно греблата.

— Да, точно лодката на Йан беше. Сигурно Йан ще дойде да ме види в неделя, ако е чул. Както и младият Хохфлит. Докъде бях стигнал?

(За щастие госпожа Бринкър се въздържа. Ако изобщо беше заговорила за Йан след снощното жестоко разочарование, сигурно щеше да стане причина за повече скръб и подозрение, отколкото Раф можеше да понесе.)

— Докъде беше стигнал ли? Не твърде далече, наистина. Не каза кога момъкът ти е дал часовника. Уви, предчувствам, че не се е сдобил с него по честен път.

— Какво говориш! — възкликна Раф обидено. — Дрехите му бяха от хубав плат, като на самия принц. Разбира се, че часовникът беше негов.

— Защо ти го е дал тогава? — попита госпожата, като гледаше с безпокойство огъня, където трябваше да се добави още торф.

— Нали току-що ти казах — отговори учудена той.

— Кажи ми пак — помоли госпожа Бринкър и мъдро насочи разговора към същата тема.

— Точно преди да скочи от лодката, той ми подаде часовника с думите: „Напускам родината си, макар никога да не съм мислил, че ще го направя. Ще ти се доверя, защото ми изглеждаш честен човек. Занеси това на баща ми — не днес, но до една седмица, и му кажи, че го изпраща нещастното му момче. Кажи му, че ако някога дойде времето, когато поиска да се завърна, при него, ще захвърля всичко и ще дойда. Кажи му да изпрати писмо на... на...“ — виж ти, останалото съм забравил. Не си спомням за къде трябваше да е писмото... Клетият момък, клетият момък! — продължи тъжно Раф и докато говореше, взе часовника от скута на жена си. — И до ден днешен баща му не го е получил.

— Аз ще го отнеса, Раф, не се бой, веднага щом Гретел се върне. Тя ще си дойде скоро. Как е името на баща му, казваш? Къде трябваше да го намериш?

— Уви! — бавно заговори Раф. — Губи ми се. Пред очите ми е лицето на момъка, огромните му очи; помня как вдигна капака на часовника, извади нещо отвътре и го целуна — и толкова. Като се опитвам да си спомня, всичко останало ми се върти в главата и се чува шум, като че ме залива прииждаща вода.

— Е, това е нещо обикновено, Раф — и аз съм имала същото чувство след треска. Уморен си вече, трябва да те преместя отново на леглото. Чудя се къде ли е това дете?

Госпожа Бринкър отвори вратата и извика: „Гретел! Гретел!“

— Отдръпни се, жено! — каза със слаб глас Раф и се наведе напред, с желание да огледа безлюдната околност. — Наумил съм си поне веднъж да постоя вън до вратата.

— Не, не — засмя се тя. — Ще разкажа на господина как не те свърта на едно място, колко ми досаждаш и ме мъчиш да те пусна наизн. Ако разреши, утре ще те облека дебело и ще те изправя на

крака... Ще затворя вратата, замръзвам от студ. Кълна се, че това там е Гретел — престилката ѝ се развява, лети като луда по канала. Но какво правиш, човече? — почти извика тя, като затръшна вратата. — Тръгнал си за леглото, без да ти помагам? Ще паднеш!

Думите ѝ говореха едновременно и за страх, и за радост — дори по-красноречиво от това, че тя се спусна към съпруга си. След малко той се разположи удобно под новата завивка и докато съпругата му я оправяше и подпъхваше, заяви, че това е последният ден, в който ще го гледа на легло.

— Ах! И аз се надявам да е така — засмя се госпожа Бринкър, — след като се движиш толкова припряно.

Когато Раф затвори очи, съпругата му побърза да засили огъня — или по-скоро да го угаси, защото холандският торф е като самите холандци — бавно се разпалва, но щом веднъж потръгне, гори добре. После прибра настрани забравения си чекрък, извади плетката си от някакъв невидим джоб и седна до леглото.

— Ако успееш да си спомниш името на този човек, Раф — започна предпазливо тя, — мога да му занеса часовника, докато спиш. Гретел няма да се забави, скоро ще си дойде.

Раф се помъчи да си спомни, но напразно.

— Да не е Бомпхофен? — предположи тя. — Чух, че и двамата им сина тръгнали по лош път — и Херарт, и Ламберт.

— Може би — отговори Раф. — Погледни дали няма надпис на часовника, това ще ни насочи малко.

— Господ да те поживи, човече! — извика радостно тя и отвори капака на часовника. — По-досетлив си от всякога! Прав си. Ето, пише „Д. й. Б.“ Бъди сигурен — това е Ламберт Бомпхофен, но какво означава Й-то, не зная. Те обаче са били знатен род, надути като пуяци. Такива винаги наричат децата си с две имена, което съвсем не е според Светото писание.

— Не зная това, вроу. Струва ми се, че в светата книга имаше дълги и объркани имена, с които не можеш се справи. Но ти мигновено отгатва. Такава си била винаги — каза Раф, като притвори очи. — Отнеси часовника на Бомпкинксови да провериш.

— Не са Бомпкинксови, такива не познавам. Бомпхофенови са.

— Да, отнеси го там.

— Там ли да го отнеса, човече? Ами нали от четири Години цялото семейство се премести в Америка? Спи, Раф, изглеждаш блед и без сили. Ще си спомниш, утре сутринта ще решим какво да правим. А, госпожице Гретел! Върна се най-после!

Знаем, че преди Раф да се събуди тази вечер, в къщата идва кръстницата-фея и че гулдените отново бяха заключени в големия шкаф, а госпожа Бринкър и децата вечеряха разкошно с месо, бял хляб и вино.

Тогава майката, изпълнена с щастие, им разказа историята на часовника — дотолкова подробно, доколкото намираще за разумно. „Съвсем справедливо е — мислеше си тя — клетите деца да я знаят — толкова време пазиха тайната, пък и са достатъчно големи и може да им се казва всичко.“

ГЛАВА XLIII

ОТКРИТИЕ

С изгрева на слънцето за Бринкъррови започна усилен ден.

Най-напред, разбира се, трябваше да кажат на бащата новината за хилядата гулдена. Положително такова известие не можеше да му навреди. После, докато Гретел старателно следваше указанията на майка си „да изчисти къщата, та да светне“, Ханс и госпожа Бринкър тръгнаха да си направят удоволствието да купят торф и продукти.

Ханс се чувствуваше безгрижен и доволен; майка му беше изпълнена с приятно вълнение, предизвикано от нови нужди, поникнали като гъби само за една нощ — неразумни искания на стойност поне десет хиляди гулдена. Радостната жена говореше надълго и нашироко на Ханс по пътя за Амстердам, но на връщане носеше такива малки пакети, че Ханс озадачено клатеше глава и облегнат на полицата над огнището, се чудеше дали поговорката „Колкото по-голяма е кесията, толкова по-здраво е вързана“ е от книгата на Йакоп Катс — и, следователно, вярна, или си я е съчинил, докато е лежал болен е температура.

— Какво си мислиш, зяпльо? — изчурулика, почти прочела мислите му, госпожа Бринкър, докато шеташе и приготвяше обета. — Какво си мислиш? Представяш ли си, Раф, това дете искаше да понесе целия Амстердам в кошницата. Боже мили! Щеше да купи толкова кафе, че да стигне да напълним огнището. Но аз му казах: „Не, момчето ми, когато корабът е натоварен с богатства, не бива да му се правят дупки.“ Само как ме зяпна... както продължава да зяпа и сега. Ей, момче! Поразмърдай се. Както зяпаш и се чудиш, ще залепнеш за полицата. Е, Раф, поставих стола ти начело на масата — там му е мястото, в къщата ни вече има мъж — мога да го заявя и на самия крал. Точно така, облегни се на Ханс, той е як и може да те крепи. Расте бързо като трева, а като че ли вчера проходи. Сядай, човече, сядай.

— Спомняш ли си, вроу — каза Раф, като внимателно се настани на големия стол, — онази чудна пееща кутийка, която те развеселяваше, докато работеше в голямата къща в Хайделберг?

— Да, спомням си я — отговори тя. — Обръщаш три пъти месинговия ключ, музиката излиза от вълшебната кутийка и започва да се разнася по тялото ти — добре си я спомням. Но защо питаш, Раф (и тя веднага придоби сериозен вид), ти никога не би хвърлил гулдените ни на вятъра за такова нещо!

— Не, не бих ги хвърлил, но добрият господ вече ми даде безплатна пееща кутийка.

И тримата мигновено се спогледаха уплашено, после погледнаха Раф — дали отново не се беше побъркал?

— Да, пееща кутийка, която не бих продал и за петдесет кесии — говореше настойчиво Раф. — Пуска се, като завъртиш дръжката на една метла, после като светкавица се стрелва и развърта из стаята — и разнася музиката, докато повярваш, че птиците са се върнали от юг.

— Свети Ба-вън! — изпищя жена му. — Какво ти е, човече?

— Спокойно и радостно ми е, Мейтйъ, това ми е! Попитай Гретел — пеещата ми кутийка — дали са ми липсвали спокойствие и радост през целия ден.

— Така е, мамо! — засмя се Гретел. — И той беше пееща кутийка — моята. Половината време, докато ви нямаше, пяхме заедно.

— Това ли било — каза госпожа Бринкър с облекчение. — Ханс, изобщо не можеш да изядеш такова голямо парче. Е, нищо, момчето ми, доста дълго пости. Заповядай, Гретел, вземи си още едно резенче салам — от него кръвта ще избие по лицето ти.

— О, мамо! — засмя се Гретел и побърза да подаде чинията си. — По лицата на момичетата не избива кръв, там разцъфват рози. Нали разцъфват рози, Ханс?

Докато Ханс се мъчеше да преглътне огромната хапка, за да даде подходящ отговор на това поетично предизвикателство, госпожа Бринкър набързо реши въпроса:

— Е, рози или кръв, за мен е все едно, стига слънчевото ти лице да поруменее. Стига и това, че майка зи е бледа и изглежда уморена...

— Чакай, вроу — намеси се веднага Раф. — Та в момента ти изглеждаш по-свежа и румена, отколкото двете ни деца, взети заедно.

Макар че тази забележка не беше много силно доказателство за бистротата на пробудения отново за живот разум на Раф, тя изпълни съпругата му с голямо задоволство. Й обедът премина по един твърде приятен начин.

След като се нахраниха, поговориха за историята с часовника и обсъдиха загадъчните инициали.

Тъкмо Ханс беше дръпнал стола си и се канеше веднага да тръгне за ван Холпови, а майка му бе станала, за да прибере часовника там, където дотогава го криеха, дочуха шум от колела по замръзналата земя.

Някой почука и едновременно отвори вратата.

— Влезте — припряно каза госпожа Бринкър, като се опитваше бързо да скрие часовника в пазвата си. — А, вие ли сте, господине! Добър ден. Както виждате, нашият татко е почти добре. Беден е домът, в който ви каним, господине, и още не е разтребено от обеда ...

Доктор Букман едва ли забеляза извиненията на домакинята. Личеше си, че не разполага с време.

— Аха! — възкликна той. — Усещам, че не съм нужен тук. Пациентът се поправя бързо.

— Как няма да се поправя, господине — извика тя, — след като снощи намерихме хиляда гулдена, които бяха изгубени за нас през тези десет години.

Доктор Букман широко отвори очи.

— Да, господине — каза Раф. — Нека госпожата ви разкаже за това, ние го пазим в тайна, но зная, че можете да си държите езика зад зъбите не по-зле от всеки друг.

Докторът се начумери. Не обичаше да говорят за характера му.

— И сега, господине — продължи Раф, — можете да си получите заслуженото възнаграждение. Господ знае, че ви се пада по право, макар едва ли връщането на един клетник обратно в живота и в семейството му да е от Голяма полза. Кажете на жена ми какво да ви плати, господине — тя веднага с готовност ще ви даде парите.

— Не, не — прекъсна го любезно докторът. — Не говорете за пари. Винаги мога да получа тези пари, но благодарността е нещо рядко. Думите на вашето момче — той погледна Ханс и кимна — ми заплатиха достатъчно.

— Сигурно и вие имате син — каза госпожа Бринкър, доволна, че големият човек се държи толкова приятелски.

Доброто разположение на доктор Букман се изпари веднага. Той изръмжа нещо (поне така се стори на Гретел), без да отговори.

— Не мислете, че жена ми иска да ви се бърка — каза Раф, — но от известно време е много разтревожена за едно момче, чиито родители са заминали — никой не знае точно къде, — а аз трябваше да им предам нещо от младия господин.

— Казват се Бомпхофенови — каза развълнувано госпожа Бринкър. — Знаете ли нещо за тях, господине?

Докторът отговори кратко и троснато:

— Да. Неприятни хора. Отдавна заминаха за Америка.

— Може би, Раф — настояваше плахо госпожа Бринкър, — докторът има познати в тази страна, макар че съм чувала там да живеят само диваци. Ще бъде прекрасно, ако може да предаде часовника на Бомпхофенови, както и поръчението на клетия момък.

— Не, вроу, защо да затрудняваме добрия господин, навсякъде го чакат умираци хора. И как да сме сигурни, че името е същото?

— Сигурна съм — отвърна тя. — Те имаха син Ламберт — „Л“ означава „Ламберт“, а „Б“ — „Бомпхофен“; не е ясно какво значи Й-то, но господинът може и сам да види.

И с тези думи тя му протегна часовника.

— Л. й. Б.! — извика доктор Букман и се спусна към нея.

Защо да се опитваме да описваме сцената, която последва! Трябва само да кажа, че поръчението на момъка най-последно беше предадено на баща му — предадох му го, а великият хирург плачеше като дете.

— Лоуренс, милият ми Лоуренс! — повтаряше той, вперил тъжен поглед в часовника, който държеше внимателно в ръката ой, — Ах, да знаех по-рано! Лоуренс е бездомен скитник — боже господи! В този миг може да страда или да умира! Човече, къде смятате, че е той? Къде каза момчето ми да бъде изпратено писмото?

Раф печално поклати глава.

— Спомнете си! — молеше го докторът.

Не бе възможно паметта, съвсем неотдавна върната към живот с негова помощ, да откаже да му помогне в такъв миг.

— Нищо не си спомням, мънер — въздъхна Раф.

Ханс, забравил различията в ранга и положението, забравил всичко освен това, че добрият човек е в беда, прегърна доктора.

— Аз мога да намеря сина ви, господине. Ако е жив, ще го намеря. Земята не е чак толкова голяма — ще прекарам всеки ден от живота си в търсене. Сега вече няма да трябва на мама. Вие сте богат, господине, можете да ме изпратите където искате.

Гретел се разплака. Редно беше Ханс да замине, но как щяха да живеят завинаги без него?

Доктор Букман нито отговори, нито отблъсна Ханс. Беше заковал настойчиво погледа си върху Раф Бринкър. Изведнъж повдигна часовника и с треперещи от вълнение пръсти опита да отвори капака. Най-последно заялата пружина поддаде, кутийката се отвори и се показа лист хартия, в която бяха увити сини забравки. Като видя, че докторът силно се разочарова и на лицето му падна сянка, Раф побърза да каже:

— Вътре имаше още нещо, но младият господин го извади, преди да ми даде часовника. Видях как го целуна и го прибра.

— Това е бил портретът на майка му — простена докторът. — Умря, когато той беше на десет години. Слава богу, момчето не я е забравило. И двамата да са мъртви? Не е възможно! — извика той и скочи. — Момчето ми е живо. Сега ще чуете историята му. Лоуренс работеше като мой помощник. По невнимание предписал погрешно лекарство на един от пациентите ми — смъртоносна отрова, — но пациентът ми не го беше взел, защото открих грешката навреме. Същия ден човекът умря. Аз бях задържан от други тежки случаи до следващата вечер, а когато се завърнах, момчето ми беше изчезнало. Клетият Лоуренс! — избухна неудържимо в ридания докторът. — През всичките тези години да не получи вест от мене. Молбата му не е била предадена. О, през какви ли страдания е минал!

Госпожа Бринкър се осмели да заговори — по-добре така, отколкото да гледа как добрият господин плаче.

— Цяло щастие е да знаем, че младият господин е бил невинен. Толкова е бил притеснен! И ти е казал, Раф, че е извършил престъпление, подобно на убийство. А е искал да каже, че е предписал погрешно лечение. Какво ти престъпление! Че и нашата Гретел може да сбърка така! Сигурно клетият млад господин е чул, че човекът е умрял и тогава е избягал, мънер. Нали ти беше казал, Раф, че никога

няма да се завърне в Холандия, освен ако... — тя се поколеба — ах, ваша милост, десет нерадостни години са дълго време да чакаш вест...

— Стига, вроу! — рязко я прекъсна Раф.

— Да чакаш вест... — простена докторът. — А аз, глупакът, си стоях на инат в къщи и мислех, че ме е изоставил. И през ум не ми е минавало, Бринкър, че момчето не е открило грешката си. Мислех, че е приумица на младостта му, че е заминал от неблагодарност, заради любов или за някакво приключение. Клетият, клетият Лоуренс!

— Но сега разбрахте всичко — прошепна Ханс. — Знаете, че не е извършил престъпление, че е обичал вас и покойната си майка. Ще го открием. Отново ще го видите, скъпи мънер!

— Господ да те поживи — каза доктор Букман, като хвана момчето за ръка. — Дано бъде както казваш. Ще се помъча ... ще се помъча... Бринкър, ако си спомните макар и съвсем дребно нещо за него, нали веднага ще ми известите?

— Разбира се! — извикаха всички освен Ханс, чието мълчаливо обещание щеше да бъде достатъчно за доктора — дори ако другите не бяха проговорили.

— Очите на вашето момче — каза докторът, като се обърна към госпожа Бринкър — много приличат на очите на моя син. Първия път, когато го срещнах, ми се стори, че ме гледа самият Лоуренс.

— Ах, господине — отговори гордо майката. — Забелязах, че сте много привързан към детето.

Известно време докторът потъна в размисъл. После се сепна и каза с променен глас:

— Извинете ме, Раф Бринкър, за тези вълнения. Не се безпокойте за мене. Напускам вашия дом днес толкова щастлив, колкото не съм бил от години. Мога ли да взема часовника?

— Разбира се, господине. Това бе желанието на сина ви.

— Така, така — отговори докторът, като разглеждаше съкровището си странно намръщен, защото лицето му не можеше да промени лошите си навици само за час. — Е, трябва вече да вървя. Пациентът ми няма нужда от лекарства — само от спокойствие и радост, а у вас те са достатъчно. Господ да ви поживи, мили приятели! Навеки съм ви благодарен.

— Господ да поживи и вас, мънер, и дано скоро намерите скъпия ви млад господин — каза пламенно госпожа Бринкър, след като бързо

избърса очи с крайчеца на престилката си.

Раф от сърце каза „Амин!“, а Гретел гледаше доктора толкова жалостиво и развълнувано, че той я погали по главата, когато излизаше от къщата. Ханс също излезе.

— Когато решите да ме потърсите, господине, аз съм на услугите ви.

— Добре, момче — отговори доктор Букман необикновено ласкаво. — Предай на вашите да не разказват за случилото се. Същевременно, Ханс, когато си край баща си, наблюдавай настроението му. Ти имаш усет. Възможно е съвсем неочаквано да ни каже още нещо.

— Разчитайте на мене, мънер.

— Довиждане, момчето ми — извика докторът, като скочи в представителната карета.

„Виж ти — помисли си Ханс, докато каретата отминаваше, — у доктора имало повече живот, отколкото си мислех.“

ГЛАВА XLIV

НАДБЯГВАНЕТО

Най-после настъпи двадесети декември и донесе със себе си истинската зима. Цялата равнина беше огряна от топло слънце. То опита силите си върху езерото, канала и реката, но ледът само проблясваше упорито, без да дава признаци за стопяване. Дори ветропоказателите бяха замрели, за да наблюдават гледката. Поради това вятърните мелници имаха почивен ден. Почти цялата изминала седмица се бяха въртели чевръсто — а сега, останали без дъх, лениво се поклащаха в бистрия, неподвижен въздух. Няма мелница, която да работи, ако ветропоказателите мързелуват.

Този ден хората не мелеха, не стриваха, не пресяваха. Това бе добре дошло за мелничарите от околностите на Брук. Доста преди пладне те решиха „да свият платната“ и да отидат на надбягването. Всички щяха да бъдат там — по северната страна на замръзналата Ей вече се бяха разположили нетърпеливи зрители — новината за голямото състезание беше обходила околността. Празнично облечени мъже, жени и деца се трупаха на определеното място. Някои бяха с кожени палта, с дебели пелерини и шалове; други — допитали се до усета си, а не до календара, бяха облечени така, както през-октомври.

За надбягването бяха избрали безупречно равна ледена повърхност недалече от Амстердам, на големия ръкав на Зюдерзее — който холандците бяха нарекли (както може да се предполага) Ей — „окото“. Пристигаха граждани на големи тълпи. Случайните посетители също бяха намерили, че това е удобен случай да видят нещо интересно. Много селяни от север разумно бяха избрали двадесети декември за ден, когато да направят следващите си покупки в града. Сякаш всички — стари и млади, — които имаха на разположение средство за придвижване, бързаха за там на колела, кънки или просто на здравите си крака.

Пристигаха с карети знатни господа, облечени като французи, току-що излезли по парижките булеварди; малки питомци от

амстердамските сиропиталища; момичета от католическия дом за сираци — облечени в траурно-черни рокли, с бели ленти в косите; момчета от градския приют за душевно болни, с черни панталони и къси палячовски палта.^[1] Имаше старомодно облечени мъже — с накривени шапки и кадифени панталони до колената; старомодно облечени дами в колосани, издути поли и корсажи от бляскав брокат. Придружаваха ги слуги, понесли грейки за крака и пелерини. Имаше селяни, облечени във всевъзможни холандски носии; свенливи момци в дрехи с медни закопчалки; простодушни селски моми, прибрали лененорусите си коси под сърмени кърпи; жени с дълги тесни престилки, твърди от бродериите по тях; други — по челата с къси къдрици, завити като тирбушони; жени с бръснати глави и плътно прилепнали шапчици; жени с раира-ни поли и шаячни шапки. Мъже с дрехи от кожа, от домоткани платове, от кадифе или от сукно; граждани в типично европейско облекло и граждани с къси жакети, широки панталони и островърхи шапки.

Имаше и красиви фризландски девойки с дървени обувки и поли от груб плат, на главите с венци от чисто злато, завършващи на слепоочията със златни розетки, украсени със стогодишни дантели. Някои носеха златни гердани, медальони и обеци. Голяма част се беше задоволила с позлатени или даже с пиринчени накити, но не бяха рядкост фризландките, украсили венците си с цялото семейно съкровище. В този ден не една селска девойка носеше на главата си злато, равняващо се на две хиляди гулдена.

Тук-там из тълпата се виждаха селяни от остров Маркен, обути в клопени, с черни чорапи и възможно най-широките панталони; както и жени от Маркен — с къси сини поли и черни жакети, с весели бродерии на гърдите. Те носеха червени наръкавници, бели престилки и шапчици като епископски митри върху златистите коси.

Видът на децата често беше така необичаен и странен, както и на възрастните. Накратко, една трета от тълпата като че ли беше направо слязла от платната на някой холандски музей.

Сякаш имаше поне по един представител от всеки холандски град: водоносачи от Утрехт, сиренари от Хоуда, грънчари от Делфт, ракиджии от Схкдам, шлифовачи на диаманти от Амстердам, търговци от Ротердам, продавачи на сушена херинга и дори двама сънливи пастири от Тесел.^[2] Всеки мъж си имаше лула и пунгия. Някои, може

да се каже, носеха „пълната екипировка на пушача“: лула, тютюн, шило за почистване, сребърна мрежичка да покриват огнището на лулата и кутия силен серен кибрит.

Не забравяйте, че са редки случаите, в които истинският холандец е без лулата си. Може да стане така, че за миг да престане да диша, но ако забрави за лулата си, значи е на смъртно легло. Но тук нямаше такива тежки случаи. Отвсякъде се носеха кълба дим. Колкото по-фантастични форми имаше кълбото, толкова по-кротък и сериозен беше пушачът.

Погледнете онези момчета и момичета на кокилите! Добро хрумване. Така виждат над главите и на най-високите. Необичайно е да гледаш тези малки фигури във въздуха, понесени от невидими нозе. Изражението на топчестите им лица е толкова решително, че не е чудно, дето старите господа с болни крака нервничат, примигват и треперят, когато малките дългокраки чудовища минават край тях.

В някои книги ще прочетете, че холандците са тихи хора — наистина обикновено са такива, но послушайте се: чували ли сте някога подобен грохот? Създаден все от човешки гласове — всъщност, и конете помагат малко, и цигулките жалостиво скърцат (колко ли ги боли, когато ги настройват!) — но главното множество звуци идват от огромния *vox humana*, който принадлежи на тълпата.

Едно чудато малко джудже с тежка кошница, което непрекъснато снове сред хората, също доста помага. Над всички други шумове се чува пронизителният му вик: „Лули и тютюн!“

Друго момче — негов брат, — по-голямо на ръст, но явно по-малко на години, продава понички и бонбони. То призовава всички хубави деца, от близо и далече, да дойдат бързо, преди сладкишите да са свършили.

Вие познавате доста от присъстващите зрители. Горе в онзи павилион, издигнат на края на леда, се намират някои хора, които сте виждали съвсем скоро. В центъра е мадам ван Хлек. Спомнете си, че тя има рожден ден, затова заема почетно място. Там е и мънер ван Хлек — лулата му от морска пяна не е сраснала с устните му, само така изглежда. Там са дядото и бабата, които срещнахте на празника на свети Никлас. При тях са и всички деца. Времето е толкова меко, че са довели дори бебето. Клетото малко същество е увито почти като

египетска мумия, но радостно гука, а когато свири оркестърът, в такт весело сгъва и разгъва ръцете си, на които има ръкавички.

Дядото — с лула, очила и кожен калпак, представлява прекрасна гледка с бебето на колене. Застанала високо върху покритата с навес платформа, групата наблюдава всичко наоколо. Не е за чудене, че дамите гледат с доволство гладкия като стъкло лед: когато си опрял крака не на скамейка, а на грейка, можеш да се чувствуваш удобно дори ако седиш до Северния полюс.

С тях има един господин, който по нещо прилича на свети Никлас — какъвто го видяха децата от семейство вая Хлек на пети декември. Но светията имаше дълга бяла брада, а това лице е гладко като ябълка. Негово светейшество беше по-закръглен (между нас казано, беше си сложил и два напръстника в устата), а бузите на този господин без съмнение не бяха издути. Значи, не беше свети Никлас. Недалече, в съседния павилион, седяха ван Холпови със сина си и семейството на дъщеря си от Хага. Сестрата на Петър не е човек, който забравя обещанията си. Донесла е букети от изключителни парникови цветя, предназначени за победителите.

Тези павилиони, както и другите край тях, бяха издигнати същата сутрин. Онзи, във формата на полукръг, където се намира семейството на ван Корбес, е много красив и доказва, че холандците са големи майстори на шатрите, но на мене ми харесва най-много павилионът на ван Хлекови — централният — на червени и бели ивици, окичен с вечнозелени клонки.

В павилиона със сините знамена са се разположили музикантите. Приличните на пагоди къщички, украсени с миди и разноцветни ленти, са трибуните на съдиите, а онези колони и стълбове за знамената върху леда бележат границите на пистите. Двете бели колони, обвити със зеленина, чиито върхове са свързани с дългото, развяващо се парче плат, са отправната точка. Онези стълбове на половин миля от тях са поставени в краищата на граничната линия, която е прорязана толкова дълбоко в леда, че кънкьорите да я различават, но без да им пречи, когато завиват обратно към старта.

Въздухът е толкова бистър, че колоните и стълбовете не изглеждат на такова голямо разстояние, на каквото са. Разбира се, трибуните на съдиите са малко по-близо до тях от другите.

Половия миля на леда — ако времето е като сега — в крайна сметка е малко разстояние, особено когато е оградено от живата стена на зрителите.

Музиката засвири. Мелодията сякаш се радваше, че се лее на воля. Цигулките бяха забравили за мъченията си, всичко звучеше хармонично. Ако не гледаш към синята шатра, ти се струва, че музиката се разнася от слънчевата светлина — толкова е безкрайна и радостна. Едва когато съзреш сериозните лица на музикантите, осъзнаваш истината.

А къде са кънкьорите? Всички са се събрали край белите колони. Представяват красива гледка.

Четиридесет момчета и момичета в живописни дрехи се носят бързо като електрически ток насам-натам или минават по двама, по трима; поздравяват се, бърбят и си шепнат до забрава — така ликува младостта.

Няколко по-предпазливи благоразумно затягат каишките си, друга застават на един крак, лицата им са зачервени и разтревожени; внезапно слагат съмнителната кънка напърно на коляното си, разклащат я за проверка и отново се втурват напред, Всички до един са завладени от духа на движението. Не могат да стоят на едно място. Кънките са станали неделима част от тях и като че ли всеки кънкьор е омагьосан.

Холандия наистина е страната на кънкьорите. Къде другаде почти всяко момче и момиче може да прави върху леда такива чудеса, които биха събрали цяла тълпа, ако ставаха в някой парк? Погледнете Бен. Досега не го бях забелязала. Той направо изумява местните жители — а това не се случва често в Нидерландия. Пази си силите, Бен, скоро ще ти потрябват. Ето, и други момчета се опитват. Вече надминават Бен. Навсякъде скачат, летят във въздуха, въртят се — като че са от каучук. Подвиг след подвиг. Онова момче с червената шапка сега е цял лъв: гърбът му е като часовникова пружина, тялото му — като корк; не, като желязо е, иначе щеше да се счупи на две. Сега е птица, пумпал, заек, тирбушон, елф, жива топка — и всичко това в един миг. Гледате го, че се изправя, а той вече се навежда; когато го видите наведен, вече се е изправил. Хвърля ръкавицата си на леда и се премията, когато я вдига. Без да спре, грабва шапката от главата на слияния Йакоп Поот и отново му я нахлупва „отзад напред“.

Зрителите викат „ура“ и се смеят. Глупаво момче! Под нозете ти е арктическо време, но над главата ти климатът е повече от умерен. От челото ти вече се стичат големи капки пот. Макар да си изключителен кьнкьор може да загубиш състезанието.

Един френски пътешественик с бележник в ръка вижда, че нашият английски приятел Бен си купува поничка от брата на джуджето и я изяжда. Тогава записва в бележника си, че холандците ядат на огромни хапки и че всички те обичат картофи, варени в меласа.

Близо до белите колони има няколко познати лица. Там са Ламберт, Лудвиг, Петър и Карл — невъзмутими и в добра спортна форма. Недалече е и Ханс. Очевидно се кани да вземе участие в надбягването, защото си е сложил кьнките — същият чифт, който продаде за седем гулдена. Скоро след това беше започнал да подозира, че кръстницата-фея е тайнственият „приятел“, който ги купи. Като се увери, смело я обвини в това деяние, а тя, понеже знаеше добре, че е изхарчила всичките си малки спестявания за тази покупка, нямаше очи да отрича. И така, отново чрез кръстницата-фея той спокойно успя да си ги откупи. Ето защо Ханс ще вземе участие. Карл недоволствува повече от всякога, но тъй като в надбягването ще участвуват още три селянчета, Ханс не е сам.

Двадесет момчета и двадесет момичета. Последните вече са застанали отпред и се готвят за старта, тъй като ще се състезават първи. Между тях са Хилда, Рихи и Катринка; две-три момичета бързо се навеждат, за да потегнат за последен път ремъците. Чевръсто потропват, за да се уверят, че всичко е наред. Хилда разговаря приятелски с едно грациозно малко същество с червено палтенце и нова кафява пола. А, това било Гретел! Колко различна изглежда с тези хубави обувки, с полата и новата шапка. И Ани Боуман е там. Дори сестрата на Йансон Коли е допусната, но за самия Йансон организаторите са гласували против, защото е убил щъркела и защото миналото лято са го хванали да краде яйца от едно птиче гнездо — по холандските закони това е престъпление.

Нали разбирате, този Йансон Колп беше... Но не мога да ви разкажа историята точно сега. Надбягването ще започне всеки миг.

Двадесет момичета застават в редица. Музиката спира.

Един човек, когото ще наречем „глашатая“, се изправя между колоните и първата съдийска трибуна и прочита на висок глас

правилата:

„Момичетата и момчетата ще се състезават последователно, докато едно момче и едно момиче не победи два пъти. Ще потеглят в редица от свързаните колони и ще се пързалят до линията на стълба, после ще завият обратно до началната точка. По този начин при всеки пробег ще изминават по една миля.“

От съдийската трибуна развяват знаменце. Мадам ван Хлек се изправя в павилиона си. Навежда се напред, с бяла кърпичка в ръка. Когато пусне кърпичката, един тръбач ще даде сигнал за старт.

Кърпичката полита към земята. Чувате ли? Потеглиха.

Не, върнаха се обратно. Не били в редица, когато минавали край съдийската трибуна.

Повтарят сигнала. Отново потеглят. Този път няма грешка. Ех, колко бързо летят!

За миг множеството притихва и наблюдава — погълнато от вълнение, стаило дъх.

От редиците на наблюдателите се раздават приветствени възгласи. Ура! Начело са пет момичета. Кой полетява обратно, достигнал граничната линия? Не се вижда. Мярка се нещо червено, до него прелетява нещо синьо, а още по-наблизо — нещо жълто. Зрителите от по-отдалечената страна напъват очи и съжаляват, че не са заели място по-близо до стълбовете.

Отново се чува вълната от приветствени възгласи. Сега вече виждаме. Начело е Катринка!

Тя минава край павилиона на ван Холпови, следващият е на ван Хлекови. Наведената фигура, която гледа оттам, е като магнит. Хилда прелетява край Катринка и когато минава край майка си, маха с ръка. Още две момичета приближават, профучават като стрели. Какво е това червено и кафяво, което проблесна? Ура, това е Гретел! И тя маха с ръка, но не към украсения павилион. Тълпата я приветствува, но тя чува само гласа на баща си: „Браво, малка Гретел!“ Скоро Катринка с весел смях прелетява край Хилда. Напредва момичето в жълто. Надминава всички — всички освен Гретел. Съдиите се навеждат напред, но не вдигат поглед от часовниците си. Възгласи изпълват въздуха — колоните сякаш се клатят. Гретел е минала под тях. Тя печели.

„Гретел Бринкър — една миля“ — вика глашатаят.

Съдиите кимат. Всеки записва нещо на дъсчицата, която държи в ръка.

Докато момчетата почиват (някои се тълпят развълнувано около уплашената малка Гретел, някои стоят настрани високомерно), момчетата застават в редица.

Този път кърпичката пуска мънер ван Хлек;. Тръбачите изсвирват оглушително. Момчетата потеглят. Вече са на половината път. Случвало ли ви се е да видите някога подобно нещо?

В един миг се замяркаха триста крака. Но нали момчетата са двадесет? Няма значение, бъдете сигурни, че краката бяха стотици! А къде са сега? Такъв шум се вдига, че човек се слисва. На какво се смеят хората? А, на дебеланкото на опашката. Погледнете как кара! Погледнете! Още миг, и ще падне. Не няма. Чудно ми е усеща ли, че е останал сам — другите момчета са почти на граничната линия. Да, усеща. Спира! Изтрива почервенялото си лице. Сваля шапката си и се оглежда. По-добре е да се откаже с чест. Този сърдечен, внезапен смях му спечели стотици приятели. Клетият Йакоп Поот!

Доброто момче е вече сред зрителите, вперило като тях нетърпелив поглед.

Облак от ситни пръски излита изпод краката на кънкьорите, когато стигат до стълбовете и завиват обратно.

Приближава нещо черно — ясно е само, че това е едно от момчетата. Докоснало се е до клапата на *vox humana* — тълпата направо реве. Момчетата приближават — виждаме една червена шапка. Ето го Бен ... ето го Петър ... ето го и Ханс!

Начело е Ханс! Младата мадам ван Хент едва не смачка цветята в ръцете си — толкова е била сигурна, че Петър ще бъде първи. Втори е Карл Схомъл, после Бен и момчето с червената шапка. Другите ги следват плътно. Измежду тях напред се втурва една висока фигура. Отминава „червената шапка“, отминава Бен, после и Карл. Сега се надбягва редом с Ханс. Мадам ван Хент стаява дъх.

Това е Петър! Петър е начело! Но Ханс профучава край него. Очите на Хилда се пълнят със сълзи. Петър трябва да победи. Очите на Ани гордо проблясват. Гретел наблюдава, стиснала ръце — още четири размаха, и брат й ще стигне до колоните.

Стигна до тях! Но до тях стигна и младият Схомъл — секунда преди него. В последния миг Карл събра всичките си сили, профуча

напред и задника целта.

„Карл Схомъл — една миля!“ — вика глашатаят.

След малко мадам ван Хлек отново се изправя. Падащата кърпичка сепва тръбата; гласът на тръбата, подобно лък, изстрелва напред двадесетте момичета.

Гледката е красива, но не е възможно да я наблюдаваме дълго преди да успеем да ги разпознаем, те се загубват в далечината. Този път се движат вкупом — и когато, достигнали стълба, се понасят обратно, трудно е да се каже коя ще достигне първа колоните. Сред първите има и нови лица: светнали от вълнение, незабелязани досега. Катринка и Хилда са там, обаче Гретел и Рихи са на опашката. Гретел забавя ход, но когато Рихи я отминава, изтръгва се отново напред. Сега са вече почти до Катринка. Хилда все още има преднина, тя е почти „пристигнала“. Откакто полетя при звука на тръбата, не се е спряла — продължава да се носи като стрела към целта. Приветствени викове изпълват въздуха. Петър мълчи, но очите му светят като звезди. „Ура! Ура!“

Отново се чува гласът на глашатая: „Хилда ван Хлек — една миля!“

През тълпата шумно преминава одобрителен шепот — по пътя ой той подхваща музиката, докато се сливат в един звук, който пулсира радостно и ритмично в дълбините. Когато размахват знамето, всичко стихва.

Отново тръбата прозвучава със страшна сила, Отзвява момчетата, както вятърът — плявата. „Плява“ с тъмен цвят и доста едричка, да си призная. Тя се завърта около стълба и полита още по-бързо сред приветствия и викове по пътя си. Започваме да различаваме приближаващите. Този път три момчета имат преднина — и трите рамо до рамо: Ханс, Петър и Ламберт. Не след дълго Карл се изскубва от групата и профучава напред. Лети, Ханс, лети, Петър, не позволявайте отново да победи Карл. Карл — заядливиет, Карл — грубият. Ван Моунън изостава, но вие както винаги сте силни. Ханс или Петър, Петър или Ханс — кой е по-достоеен? Обичаме ги и двамата. Почти не ни е грижа кой е по-бързоног, — Хилда, Ани и Гретел, седнали на дългата червена пейка, не могат повече да се сдържат. Окачат на крака — толкова са различни, а вълнението им е еднакво. Хилда веднага сяда отново — никой да не разбере колко е

заинтересувана, да не разбере колко е разтревожена, как е изпълнена с едничка надежда. Тогава затвори очи, Хилда — скрий лицето си, обляло от радостта. Победител е Петър.

„Петър ван Холп — една миля!“ — вика глашатаят.

Както и преди, докато съдиите си водят бележки, се чува възбудено жужене и музика, пулсираща сред гълчавата — но има някаква разлика. Неголяма тълпа се е скупчила около нещо до колоните. Карл е паднал. Не се е ударил, макар че е малко уплашен. Ако не беше толкова намусен, щеше да намери доста съчувствие в тези жалостиви сърца. Но при това положение в мига, когато се изправя на крака, те забравят за него.

Сега на момичетата им предстои третата миля.

Каква решителност има в девойчетата, когато застават в редица! Някои са сериозни от чувство за отговорност, други се усмихват полустеснително, полупредизвикателно, но всички са обзети от дух на непоколебимост.

Тази трета миля може да реши надбягването. Но все пак, ако не победи нито Гретел, нито Хилда, останалите също имат шанс да спечелят сребърните кънки.

Всяко момиче изпитва чувството, че този път ще измине разстоянието за половината време. Как само потропват, за да пробват кънките си, как неспокойно опипват всяка каишка — и как накрая се изправят, до една вперили очи в мадам ван Хлек!

Тръбата отново прозвънтява в тях. Разтреперани от вълнение, те се устремяват напред — приведени, но пазещи съвършено равновесие. Всеки светкавичен замах изглежда по-голям от предния. Сега те леко се носят в далечината.

Отново очите се напрягат в очакване, отново звучат викове и приветствия, отново! преминава вълнуваща тръпка, когато след няколко мига четири-пет фигури, откъснали се напред, бързат обратно, все по-близо и по-близо до белите колони.

Коя е първа? Нито Рихи, нито Катринка, Ани или Хилда, нито момичето в жълто — първа е Гретел. Гретел — най-бързият въздушен дух, който някога е летял на кънки. Предишното надбягване тя просто се забавляваше, а сега е сериозна, нещо в нея решително я кара да победи. Подвижната фигурка не прави усилия, но е неудържима — докато достига целта!

Напразно глашатаят повишава глас — нищо не се чува. Няма да им съобщи новост — новината вече гърми сред тълпата: Гретел печели сребърните кънки!

Като птичка тя летеше по леда, като птичка плахо и изненадано се оглежда наоколо. Мечтае да се втурне към закътания ъгъл, където стоят баща ѝ и майка ѝ. Но до нея е Ханс, момчетата също са се струпали. Добрият и весел Хилдин глас звучи в ушите ѝ. От този миг никой няма да я презира. Гъсарка или не, Гретел е призната за Кралица на кънките!

С неподправена гордост Ханс се обръща да види дали Петър ван Холп наблюдава победата на сестра му. Петър изобщо не гледа към тях. Той е коленичил, навел е разтревоженото си лице и припряно оправя каишката на едната си кънка. Ханс веднага отива при него.

— Беда ли се е случила, мънер?

— А, Ханс, ти ли си? Да, свърши се със забавлението. Искан да затегна каишката — да направя нова дупка, — но този ужасен нож почти я срязва на две.

— Мънер — каза Ханс, като междувременно свали едната си кънка, — ето ви моята каишка!

— Не мога да я взема, Ханс Бринкър извика Петър, като го погледна, — макар да ти благодаря горещо. Иди си на мястото, приятелю, след миг ще прозвучи тръбата!

— Мънер. — умоляващо прошепна Ханс. — Нарекохте ме ваш приятел. Вземете каишката, по-бързо! Няма минута за губене. Няма да се пързелям този път — наистина не съм във форма. Трябва да я вземете! — И Ханс, глух и сляп към всякакви протести, промуши каишката в кънката на Петър и настояваше да си я сложи.

— Хайде, Петър — чу се гласът на Ламберт от редицата. — Чакаме те!

— Заради майка ви — умоляваше го Ханс. — Побързайте! Тя ви прави знак да отидете при кънкьорите. Ето, кънката е почти сложена, бързо, закопчайте я! Нямаше вероятност да спечеля. Надпреварата е между младия господин Схомъл и вас.

— Ти си благороден човек, Ханс! — извика Петър, подчинявайки се най-после. Скочи на мястото си точно когато бялата кърпичка падна на земята. Тръбата проехтя — високо, ясно и звънливо.

Момчетата потеглиха.

— Погледнете ги! — извика един як старец от Делфт. — Тези амстердамски младежи надминават всички очаквания!

Наистина, погледнете ги. Всеки от тях е един крилат Меркурий. Каква ли цел преследват така лудо? Ах, да — тичат подир Петър ван Холп. Той е бързоног беглец от Олимп. Меркурий и свитата му крилати братовчеди го гонят по петите. Ще го хванат! Сега беглецът е Карл — преследването става ожесточено; начело е Бен!

Гонещите се завиват обратно, скрити в облак пръски. Облакът приближава. Кого гонят сега? Самият Меркурий — Петър, Петър ван Холп. Бягай, Петър — Ханс те гледа. Изпраща цялата си бързина и сила в твоите крака. Майка ти и сестра ти са пребледнели от очакване. Хилда трепери и не смее да вдигне очи. Бягай, Петър! Тълпата не е полудяла — тя само те приветствува. Преследвачите са по петите ти! Докосни бялата колона — тя ти дава знак, олюлява се пред тебе, тя ...

Ура! Ура! Петър спечели сребърните кънки!

„Петър ван Холп!“ — вика глашатаят. Но кой го чува? „Петър ван Холп!“ — викат стотици гласове, защото той е любимецът на околността. Ура! Ура!

Музиката обаче е твърдо решена да я чуят. Отначало засвирва игрива мелодия, после тежък марш. Зрителите, разбрали, че предстои нещо ново, благоволяват да слушат и гледат.

Кънкьорите се нареждат в колона. Петър, най-високият, е отпред. Гретел — най-дребната от всички — е на опашката. Ханс, който е взел назаем каишка от момчето с поничките, е в началото на колоната.

На брега, срещу павилиона на ван Хлекови, поставят на равни разстояния три весело украсени арки.

Пързаляйки се бавно, съвсем в такт с музиката, момчетата и момичетата се придвижват напред, водени от Петър. Красиво е яркото шествие, което леко се плъзга по леда като живо същество. Извива се, огъва се, проточва се грациозно между арките — накъдето го поведе „главата“ — Петър, — „тялото“ я следва. Понякога се насочва право към централната арка, после, сякаш обзето от внезапен подтик, се обръща и се увива около първата арка; после бавно се развива, снишава се и извивайки се бързо като змия, пресича реката и се проточва по цялата си дължина през най-далечната арка.

Когато музиката свиреше бавно, шествието сякаш пълзеше като уплашено; когато засвири оживено, съществото се втурна напред със

скок, бързо се запровира през арките, навиваше се на кълбо, усукваше се, огъваше се, без да променя формата си, докато пронизителният вик на тръбата не се издигна над музиката — тогава то внезапно се превърна в момчета и момичета, застанали в двоен полукръг пред павилиона на мадам ван Хлек.

Петър и Гретел са в средата — пред останалите. Мадам ван Хлек тържествено се изправя. Гретел трепери, но чувствава, че трябва да вдигне очи: към красивата дама. Не чува какво казва тя — толкова жужене е наоколо. Мисли си, че трябва да се опита да направи поклон, както се покланя майка ѝ на господин доктора, но изведнъж в ръката м слагат нещо лъскаво и тя извиква от радост.

После се осмелява да се огледа. И Петър държи нещо в ръце. О, какъв блясък! — извиква тя и ехото прозвучава, докъдето поглед стига: „О, какъв блясък!“

А сребърните кънки искрят на слънцето и хвърлят светли отблясъци върху две щастливи лица.

Мъвроу ван Хент изпраща букетите си по един малък посланик. Един за Хилда, един за Карл, а другите два за Петър и Гретел.

При вида на цветята Кралицата на кънките вече не може да се владее. Със светнал благодарствен поглед тя слага кънките и цветята в престилката си, притиска я до гърдите си и се втурва да търси баща си и майка си в разпръскващата се тълпа.

[1] Това е съвсем вярно. Обличат момчетата и момичетата от това заведение в дрехи на червени и черни карета. С такива ярки облекла децата са донякъде ограничени да правят пакости, когато вървят из града. Този приют е удобно убежище на няколкостотин момчета и момичета. Холандия е страна, известна с благотворителните си заведения. Б. а. ↑

[2] О-в в Северно море Б. пр. ↑

ГЛАВА XLV

РАДОСТ В КЪЩИ

Може би се учудихте, когато разбрахте, че Раф и съпругата му са на състезанието — щяхте да се учудите още повече, ако бяхте с тях вечерта на този весел двадесети декември. Човек, видял Бринкървата къща върху замръзналото тресавище, намусена, с изкривени като от ревматизъм стени, с покрив като нахлупена над очите широкопола шапка, никога: не би предположил какви радостни мигове преживяват вътре. А от деня навън не бе останало нищо освен ярката светла линия ниско на хоризонта. Няколко дръзки облаци пламтяха в пожар, а други, с огнени краища, вече чезнеха в падащата мъгла.

Един заблуден слънчев лъч се спускаше по пъна на върбата и крадливо се промъкваше към къщата. Сякаш чувствуваше, че хората вътре ще го приветствуват, само да стигне до тях. Стаята, в която се скри, беше толкова чиста, че повече не може, И цепнатините на покривните греди бяха излъскани. Въздухът беше изпълнен с приятна миризма. Пламтящата в огнището огромна купчина торф хвърляше, — отблясъци като безопасни светкавици по тъмните стени. Лъчът скочи последователно върху голямата кожена библия, върху малкото легло на Гретел, върху закачените на куки кухненски съдове, върху красивите сребърни кънки и цветята на ма: сатш. Откритото лице на госпожа Бринкър се озаряваше от проблясащата светлина. Гретел и Ханс, уловени за ръце, се бяха облегли до огнището и весело се смееха, а Раф Бринкър танцуваше!

Нямам предвид, някакви пируети или чудновати подскоци — те биха били съвършено неподходящи за главата на едно семейство, — просто искам да кажа, че както си седяха и водеха приятен разговор, Раф внезапно скочи от мястото си, щракна с пръсти и се завъртя два-три пъти — както се въртят танцьорите в края на шотландските танци. После, обзет от радост, прегърна жена си и почти я повдигна от пода.

— ...Ура! — викаше той. — Сетих се! Сетих се! Казва се Том Хигз! Това е името! Изведнъж ми проблясна — запиши го, сине,

запиши го! Някой почука, на вратата.

Това е господин докторът — извика зарадвано госпожа Бринкър. — Боже, как минава времето!

Майката и децата се втурнаха да отворят вратата и със смях се сблъскаха.

Оказа се, че не е докторът, а три момчета — Петър ван Холп, Ламберт и Бен.

— Добър вечер, млади господа! — каза госпожа Бринкър весело и гордо, сякаш нямаше да се учуди и на посещението на самия крал.

— Добър вечер, йъфвроу — каза триото, като правеше дълбоки поклони.

„Господи — мислеше си госпожа Бринкър, докато приклякаше да прави реверанси, както се движи буталката за масло. — Добре, че в Хайделберг се научих на обноски.“

Раф се задоволи да отвърне на поздравите на момчетата с почтително кимване.

— Заповядайте, седнете, млади господа — каза госпожа Бринкър, а Гретел свенливо помести едно столче към тях. — Както виждате, столовете не достигат, но онзи до огъня е на ваше разположение, а в случай че можете да седите и на твърдо, дъбовият сандък също е удобно място. Точно така, Ханс, придърпай го.

Докато, за радост на госпожата, момчетата се разполагаха, Петър обясни от името на всички, че отивали на една сказка в Амстердам и спрели по пътя, за да върнат каишката на Ханс.

— О, мънер — възкликна искрено Ханс. — Не си е струвало труда, извинявайте.

— Какво говориш, Ханс! Можех да изчакам да дойдеш утре на работа, но исках да те посетя. Между другото искам да ти кажа, че баща ми е много доволен от работата ти — един професионален резбар едва ли би я свършил толкова добре. Искаше да украсиш и южната беседка, но му казах, че отново тръгваш на училище.

— Да, така е — намеси се развълнувано Раф Бринкър. — Ханс веднага трябва да тръгне на училище, както и Гретел.

— Радвам се да чуя това — отвърна Петър, като се обърна към бащата. — И толкова се радвам, че отново сте здрав.

— Да, млади господине, здрав съм и мога да работя повече от всякога, слава богу!

В този миг Ханс бързо написа нещо в ъгъла на остарелия от времето алманах, който бе окачен до огнището.

— Прав си, сине, запиши го. Ригз, Хигз — уви, уви! — добави объркан Раф. — Пак го забравих!

— Нищо, татко — каза Ханс. — Името вече е записано черно на бяло. Ето, погледни — може би ще си спомниш и останалото. Ако знаехме и мястото, всичко щеше да е наред.

И като се обърна към Петър, каза тихо: — Имам важна работа в града, мънер, и ако... — Дума да не става! — извика майка му и вдигна ръце. — Няма да ходиш в Амстердам сега, краката сигурно те болят от умора. Не, не, няма да е късно, ако отидеш призори.

— Ами, призори! — като ехо повтори Раф, — Не бива така. Не, Мейтйъ, трябва да отиде веднага.

За миг госпожа Бринкър като че се усъмни, че от оздравяването на Раф има полза — думата ѝ вече не беше закон в къщата. За щастие, поговорката „кротката жена е господар на мъжа“ беше пуснала дълбоки корени в ума ѝ и още докато размисляше, даде плодове.

— Добре, Раф — каза усмихнато тя. — Момчето е толкова мое, колкото и твое. Ах, млади господа, къщата ми е така неспокойна!

Точно тогава Петър извади дългата каишка от: джоба си. Подаде я на Ханс и каза с тих глас:

— Няма да ти благодаря, че ми услужи е това, Ханс Бринкър — момчетата като тебе не търсят благодарност. Но трябва да кажа, че ми направи голямо добро и го признавам с гордост. Едва на надбягването разбрах — добави със смях той, колко силно е било желанието ми да победея.

Ханс с радост се присъедини към смеха на Петър — така скри смущението си и даде възможност на лицето си да се поуспокои. Честните, щедри момчета като Ханс имат навика да се изчервяват толкова глупаво и неочаквано!

— Дребна работа, мънер — каза госпожа Бринкър, като побърза да облекчи сина си. — С цялата си душа момчето е искало вие да спечелите, сигурна съм.

Думите ѝ много помогнаха.

— Ах, мънер — веднага се обади Ханс. — Още в началото усещах краката си необикновено схванати — толкова отдавна не се бях пързалиял, че нямаше вероятност да спечеля.

Петър се натъжи.

— По това явно имаме различни мнения. Точно тази страна на нещата ме мъчи. Твърде късно е вече за промени, но можеш да ми направиш тази добрина и да ...

Останалата част от думите си Петър произнесе толкова доверително, че не мога да я споделя. Достатъчно е да кажа, че след малко Ханс слисан се отдръпна, а Петър със засрамен вид промърмори нещо — в смисъл, че ще ги задържи, понеже той е спечелил надбягването, но че „не е справедливо“.

В този миг ван Моунън се изкашля — сякаш за да напомни на Петър, че часът на сказката приближава. Едновременно с това Бен сложи нещо на масата.

— Ах! — възкликна Петър. — Забравих другото поръчение. Сестра ти избяга толкова бързо днес, че госпожа ван Хлек не успя да ѝ даде кутията за кънките.

Госпожа Бринкър поклати с укор глава към Гретел.

— Без съмнение, постъпила е доста неучтиво...

А тайно си мислеше, че не са много майките, които имат такива добри дъщери.

— Не, не — засмя се Петър. — Направила е точно каквото трябва — избягала е в къщи със спечелените скъпоценни съкровища... Кой не би го направил? Но да не те задържаме, Ханс — продължи той, като се обърна. Ханс обаче наблюдаваше внимателно баща си и явно беше забравил за присъствието им.

А Раф, потънал в размисъл, повтаряше на себе си: „Томас Хигз, Томас Хигз — да, това е името. Да можем да си спомня и мястото!“

Кутията на кънките беше изцяло изработена от пурпурночервен марокен, със сребърни орнаменти. Дори фея да беше вдъхнала живот на мъничкото ключе или самият Дядо Мраз да беше нарисувал дантелената украса, едва ли щеше да бъде по-прекрасна. „За най-бързата“ — беше написано на капака с блестящи букви. Отвътре имаше кадифена подплата, а в единия ъгъл — марка с името и адреса на майстора.

Гретел благодари на Петър простичко, както можеше. После, радостна и смутена, като не знаеше какво да направи, вдигна капака и внимателно го заразглежда отвсякъде. „Направена е от господин

Бирмингам“ — каза тя след малко, все още изнервена, като държеше кутията пред очите ей.

— Бирмингам ли? — обади се Ламберт ван Моунън. — Така се нарича един град в Англия. Дай да видя!

— Ха-ха! — засмя се той, обърнал отворената кутия към светлината на огнището. — Нищо чудно, че ти се е сторило така, но малко си сбъркала. Кутията е направена в Бирмингам, но името на майстора е написано с по-древни букви. Хъм! Толкова са древни, че не мога да го разчета!

— Дай ми да се опитам — каза Петър, като се протегна през рамото му. — А, приятел, съвсем ясно се виждат. Ето: Т ... о ...

— Видя ли! — победоносно извика Ламберт. — Нали можеше лесно да ги прочетеш? Да чуем: Т, о — и какво?

— Т... о ... Ами да, Томас Хигз — отговори Петър, доволен, че най-после го е разчел. После, усетил, че са започнали да се държат прекалено свободно, се обърна към Ханс.

И пребледня! Какво им ставаше на тези хора? Раф и Ханс се бяха изправили и го гледаха с радостно изумление. Гретел не беше на себе си. Госпожа Бринкър, с незапалена свещ в ръката, тичаше из стаята и викаше: „Ханс! Ханс! Къде ти е шапката? Господин доктора... Господин доктора ...“

— Бирмингам! Хигз! — възкликна Ханс. — Нали „Хигз“ казахте? Намерихме го! Трябва да тръгвам!

— Нали разбирате, млади господа — задъхано говореше майката, грабвайки шапката на Ханс от леглото. — Нали разбирате, ние го познаваме, той е нашият, не, не че е нашият... искам да кажа ... а, Ханс, веднага трябва да отидеш в Амстердам!

— Довиждане, господа — задъхано изрече Ханс, грейнал от внезапна радост. — Довиждане! Извинете ме, трябва да вървя. Бирмингам — Хигз; Хигз — Бирмингам — и като грабна шапката от майка си и кънките си от Гретел, се втурна навън...

Какво можеха да си помислят момчетата, освен че цялото семейство Бринкър внезапно се е побъркало!

Смутено си взеха довиждане и се готвеха, да излязат; когато Раф Бринкър ги спря.

— Този Томас Хигз, млади господа, е един човек.

— Аха! — възкликна Петър, напълно уверен, че Раф е най-лудият от всички.

— Да, един човек... един приятел. Смятахме го за мъртъв. Надявам се, че това е същият човек. Англия казахте, нали?

— Да, Бирмингам — отвърна Петър, — Трябва да е английският град Бирмингам.

— Познавам този човек — каза Бен, обръщайки се към Ламберт. — Фабриката му е на по-малко от четири мили от нашата къща... странен човек — говори не повече от затворена мида... изобщо не прилича на англичанин. Често съм го срещал — има големи очи и е тъжен на вид. Веднъж ми направи красива кутия за моливи, която подарих за рождения ден на сестра си Джени. Прави джобни бележници, калъфи за телескопи — всякакви работи от кожа.

Понеже това беше казано на английски, естествено ван Моунън го преведе, за да го чуят всички, които засягаше, и междувременно забеляза, че нито Раф, нито съпругата му изглеждаха твърде нещастни, макар че Раф трепереше, а очите на жената плуваха в сълзи.

Може да не се съмняваме, че докторът чу всяка дума от тази история, когато по-късно същата вечер докара с каретата си Ханс.

— Тримата млади господа отдавна си отидоха — каза госпожа Бринкър, — но е твърде възможно, ако побързате, да ги срещнете на връщане от сказката — на нещо такова отиваха.

— Вярно — каза Раф и кимна с глава. — Жена ми винаги е имала право. Няма да е зле да се срещнете с младия англичанин, мънер, преди да е забравил за Томас Хигз — името е доста странно, нали виждате? Човек изобщо не може да го запомня. Дойде ми наум внезапно, сякаш ме удариха с чук, и момчето ми го записа. Ах, мънер, на ваше място бих побързал да поговоря с англичанчето — той е виждал сина ви много пъти, само си помислете!

Госпожа Бринкър подхвана нишката на разтвора.

— Ще намерите момчето лесно, мънер, защото е заедно с младия господин ван Холп; косата му на челото е къдрава, както е на чужденците, а ако го чуете да говори, говори високо и припряно, само че на английски — но това няма да попречи на ваша милост.

Докторът вече беше повдигнал шапка, за да си вземе довиждане. С разведрено лице той промърмори нещо в смисъл, че много подходило на младия хитрец да приеме това отвратително английско

име; нарече Ханс „синко“ — от това младежът се почувствува на върха на щастието; и излезе от къщата без особени церемонии — като имаме предвид какъв голям учен беше.

Недоволният кочияш се утешаваше, като си говореше на глас по пътя за Амстердам. Тъй като докторът се беше разположил на безопасно разстояние и не можеше да чуе нито дума, моментът беше много подходящ за кочияша. Той говореше ужасни неща за хората, които никак не ги е грижа за другите и на които непрекъснато им трябва карета — по десет пъти на нощ.

ГЛАВА XLVI

ТАЙНСТВЕНОТО ИЗЧЕЗВАНЕ НА ТОМАС ХИГЗ

Фабриката на Хигз беше щастлива находка за бирмингамските сплетници. Малката сграда беше достатъчно голяма, за да съдържа тайна. Кой беше собственикът и откъде бе дошъл, никой не знаеше. Изглеждаше знатен — в това нямаше съмнение, — макар че всички помнеха как отначало беше чирак, ала държеше писалката като калиграф.

Беше се появил внезапно преди години по тия места — тогава беше осемнадесетгодишен младеж. Изучи старателно занаята, спечели доверието на майстора си; скоро след като времето му за чиракуване изтече, стана негов съдружник — и накрая, когато старият Уилът почина, пое работата в свои ръце.

Често добрите хора си споделяха, че няма жива душа, с която той да поиска да размени дума. Други, твърдяха, че когато пожелае, говори красиво, но има нещо сбъркано в произношението му. Казваха също, че е прибран човек — ако не вземаме предвид противното зеленясало езерце до фабриката, недостатъчно дълбоко дори за змиорки, просто един „развълнуван на треска, помнете ми думата!“ — Произходът му беше голяма загадка. Английското име оправдаваше едната половина на родния му дом — но кой знае какъв беше произходът на майка му? Ако е била американка, той щеше да има изпъкнали скули и червеникава кожа; ако е била германка, щеше да знае немски, а сквайерът Смит твърдеше, че не го знае; ако е била францужойка (наличието на жабешкото езерце ги караше да мислят за това), щеше да си проличи в приказките му. Не ... не можеше да бъде друг освен холандец. Но най-странното от всичко беше, че макар винаги, когато чуеше да се говори за Холандия, да наостряше уши, когато му задаваха конкретен въпрос, излизаше, че не знае нищо за тази страна.

Както и да е — никакви писма не пристигаха от семейството на майка му в Холандия, нито пък някой някога беше виждал стария Хигз — следователно, семейството му не беше кой знае какво. Сигурно и самият Томас Хигз не беше толкова важен, колкото изглеждаше, макар че ходеше така изправен. Що се отнася до сплетниците, те заявиха, че нямат намерение да си измъчват ума с него. Следователно, Томас Хигз и работата му никога не спряха да бъдат обект на обсъждане.

Представете си тогава как се втрещиха добрите хора, когато научиха от „някой, който е бил там и с очите си е видял“, че тази сутрин малкият пощальон връчил на Хигз писмо с чуждестранен вид, а той „пребледнял като платно, втурнал се във фабриката, поговорил с един от по-възрастните работници и без да каже дори довиждане на когото и да било грабнал чантата и багажа си и потеглил, преди да отвори човек устата си, госпожо!“ Скрабз, стопанката, която му беше дала стая под наем, беше извънредно опечалена. Бедната душа, когато говореше за него, оставаше без дъх: да си напусне квартирата така внезапно, без дори ден предупреждение — такова нещо всяка жена, която не иска да я тъпчат (а, слава богу, тя не беше от тях), има пълното право да очаква — да, както казвате, дори без седмична предупредителност и без даже да каже „Много благодаря, госпожо Скрабз!“ — заради предишната ѝ любезност, която нямаше край, макар не другите по-добре го знаят — тя ни най-малко не се държи любезно с някого, за да чака благодарственост всяка минута, направо е скандалозна, макар че този господин Хикс си платил всичко до грош, и очите ѝ направо се просълзявали, като гледала милите му ботинки, захвърлени в ъгъла на стаята — само от това вече си личало, че не е бил на себе си, защото винаги ги оставял подредени, като солдатици, макар че, понеже два пъти им сменял подметките, може би не си струвало да ги взема.

При което милата ѝ приятелка госпожица Скрампканз изтича в къщи, за да разкаже историята. А както всеки знае, Скрампкинзови разнасяха и най-нищожните новини от единия до другия край на улицата.

Същата вечер у госпожа Снигъм се събра комитет по разследване на случая и проведе тайно заседание над най-хубавия ѝ порцеланов сервиз. Макар да бяха поканени само на скромнен чай, количеството юридическа работа, която извършиха, беше огромно. Преди комитетът

да пристъпи към ядене, сладките бяха направо изстинали. Толкова много бяха нещата, по които трябваше да поговорят, и толкова беше важно да се установи твърдо, че всеки участник винаги е бил съвсем сигурен, че с този човек ще се случи нещо необикновено, та едва към осем часа госпожа Снигъм смогна да им предложи втора чаша чай.

ГЛАВА XLII

ЯРКО СЛЪНЦЕ

В един снеговит януарски ден Лоуренс Букман отиде с баща си да поднесе почитанията си на семейство Бринкър.

Раф си почиваше след трудовия ден; Гретел, след като беше напълнила и запалила лулата му, се бе заела да не остави в огнището и пращинка пепел. Майката предеше, а Ханс се бе разположил на едно столче до прозореца и усърдно учеше уроците си — мирно, щастливо семейство, чието главно вълнение през изминалата седмица беше вероятността да бъдат посетени от Томас Хигз.

Веднага щом тържественото представяне приключи, госпожа Бринкър настоя да предложи на гостите горещ чай; „всеки би замръзнал, каза тя, в такава луда виелица“. Докато те разговаряха със съпруга ѝ, тя прошепна на Гретел, че очите на младия господин и на Ханс си приличат като две капки вода — да не говорим за това, че и двамата имат глупав вид, а всъщност знаят колкото стари дядовци.

Гретел беше разочарована. Беше очаквала с нетърпение някаква трагична сцена, както ставаше в романите, които често ѝ разказваше Ани Боуман, но ето че господинът, който едва не бе станал убиец, който десет години бе скитал по лицето на земята, който бе смятал, че е изоставен и презрян от баща си, същият млад господин, който бе напуснал родината си след такава страшна беда, седеше край огнището и преспокойно се забавляваше.

Вярно, че гласът му потреперваше, когато разговаряше с родителите ѝ; че срещаше погледа на баща ѝ с някаква ведре усмивка, която по-подхождаше на дракоцоубиеца, поднасящ на краля водата на вечната младост, но все пак той изобщо не приличаше на победения герой от Анината книга. Не казваше, издигнал ръце към небето: „Затова се заклевам да бъда вечно предан на своя дом, на своя бог и на родината си!“ — а в дадения случай точно това щеше да подхожда най-много.

Като премисли всичко това, Гретел изпита разочарование. Раф обаче беше напълно доволен. Беше изпълнил поръката; доктор Букман получи сина си здрав и читав; а и клетият момък в крайна сметка не оеше извършил грях, освен дето беше решил, че баща му ще го изостави в случай на нещастие. Оказа се, че нежният юноша се е превърнал в доста як мъж — Раф несъзнателно беше очаквал, че отново ще стисне момчешка ръка, но всъщност всичко се беше променило за Раф. Затова забрави другите чувства освен радостта, когато видя бащата и сина седнали редом до каменната плоча на огнището. Междувременно Ханс беше изцяло погълнат от мисълта за щастието на Томас Хигз отново да бъде помощник на господин доктора; а госпожа Бринкър въздишаше тихо и нечуто и съжеляваше, че майката на момъка не е жива, за да види какъв хубав млад господин е станал; чудеше се също как доктор Букман беше допуснал сребърният часовник така да потъмнее. Ясно беше, че откакто Раф му го бе предал, не беше спрял да го носи. Какво ли бе направил със златния часовник, който носеше дотогава?

Светлината озаряваше изцяло лицето на доктора. Колко спокоен изглеждаше той, колко подмладен и разведрен в сравнение с преди. Грубите бръчки се бяха загладили. Смееше се, когато каза на бащата:

— Не съм ли аз щастлив човек, Раф Бринкър? До един месец синът ми ще продаде фабриката си и ще открие голям магазин в Амстердам. Ще получавам калъфките си за очила безплатно.

Тези мечти сепнаха Ханс.

— Голям магазин ли, мънер? Нима Томас Хигз — искам да кажа, нима синът ви няма отново да ви стане асистент?

По лицето на доктора премина сянка, но той направи усилие и весело отвърна:

— О, не, на Лоуренс му стига. Иска да бъде търговец.

Ханс изглеждаше толкова изненадан и разочарован, че приятелят му го попита добродушно:

— Защо мълчиш, момче? Да не би да е срамно човек да е търговец?

— Не ... не че е срамно — със запъване отвърна Ханс, — обаче...

— Обаче какво?

— Другото призвание е толкова по-хубаво — отговори Ханс. — Толкова по-благородно... Мисля, мънер — добави той разпалено и поривисто, — че да бъдеш хирург... да лекуваш болните и сакатите, да спасяваш човешкия живот, да можеш да направиш, каквото вие направихте за баща ми — това е най-великото нещо на земята.

Докторът го гледаше изпитателно. Ханс усети неодобрение. Страните му пламваха, парещи сълзи се събираха под клепачите му.

— Хирургията е много грозна работа, момче — каза докторът, все още вгледан смръщено в Ханс. — Изисква много търпение, саможертва и постоянство.

— Не се съмнявам в това — извика Ханс, отново пламнал. — Изисква също така и мъдрост, и уважение към Божието дело. Ах, може да има трудности и недостатъци, но вие знаете, че не мислите това, което казвате. Хирургията е велика и благородна, не е грозна. Извинете ме, мънер. Не ми приляга да говоря толкова дръзко.

Доктор Букман явно бе недоволен. Обърна гръб на момчето и заприказва тихо с Лоуренс. Междувременно госпожа Бринкър се закани на Ханс да спре. Добре знаеше, че знатните хора никога не обичат простолюдието прекалено да си отваря устата.

Господин докторът се обърна.

— На колко години си, Ханс Бринкър?

— На петнадесет — чу се стреснатият глас на момчето.

— Би ли искал да станеш лекар?

— Да, господине — отговори Ханс и потрепера от вълнение.

— Би ли желал, със съгласието на родителите си; да се посветиш на науката, да отидеш в Университета и след време да станеш мой ученик?

— Да, мънер.

— Мислиш ли, че няма да загубиш покоя си и да промениш намерението си точно когато съм решил от все сърце да те направя мой приемник?

— Очите на Ханс проблеснаха.

— Не, господине, няма да го променя.

— Можете да вярвате на думите му — извика госпожа Бринкър, която вече не се сдържаше. — Ханс е като скала, щом веднъж вземе решение; а пък науката, мънер ... напоследък момчето направо залепна за книгите. Вече може да плещи на латински, като че е поп.

Докторът се усмихна.

— Е, Ханс, не виждам нищо, което да ни попречи да изпълним този план, стига баща ти да се съгласи.

— Разбирате ли — започна Раф, прекалено горд за момчето си, за да се държи раболепно, — работата е там, мънер, че самият аз предпочитам активен живот на открито. Но щом момчето е склонно да учи за доктор и вие ще му помогнете с добра дума да влезе сред хората, нямам нищо против. Единствено пари липсват, но няма да е за дълго — с тия две здрави ръце ще припечеля, още преди ... Докторът го прекъсна.

— Щом вземам дясната ти ръка, трябва да заплатя за това и ще го направя с голяма радост. Все едно, че имам двама сина — нали така, Лоуренс? Единият — търговец, другият — хирург — та аз ще бъда най-щастливият човек в Холандия! Ела при мене утре сутринта, Ханс, веднага ще уредим нещата!

Ханс кимна утвърдително. Не се осмеляваше да проговори.

— И, Бринкър — продължи докторът, — когато синът ми Лоуренс отвори магазина си в Амстердам, ще има нужда от сговорен човек като тебе, на когото да има доверие, човек, който да наглежда търговията и да внимава дали мързеливите смешници там си вършат работата. Някой, който да ... Защо не му го кажеш сам, обеснико?

Последното се отнасяше за сина му и тогава не прозвуча толкова страшно, колкото когато е написано. „Обесникът“ и Раф скоро се споразумяха напълно.

— Мъчно ми е да напусна дигите — каза Раф, след като поговориха малко, — но вие ми направихте толкова хубаво предложение, мънер, че ще ограбя семейството си, ако не се съглася.

Погледайте внимателно Ханс, както седи, вперил благодарствен поглед в господин доктора, защото дълги години няма да го видите.

И Гретел. Ах, как внезапно пред нея изникват трудности! Да, заради скъпия Ханс тя ще трябва да учи. Щом той наистина ще става доктор, сестра му не бива да срами величието му.

С какво доверие тези будни очи ще търсят скъпоценните камъни, които се крият в скалистите учебници! И как ще се свежда грейналият поглед, когато се появи онзи, когото сега познава само като момчето с червената шапка от прекрасния ден, когато намери в престилката си сребърните кънки!

Но докторът и Лоуренс си тръгват. Госпожа Бринкър прави най-хубавия си реверанс. Раф стои до нея, изпълнен с мъжественост, когато стиска ръката на господина. През прага на отворената врата виждаме безмълвната холандска равнина, съживена от падащия сняг.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Нашата история е почти разказана. Времето в Холандия върви безспирно — точно както и у нас. В това отношение няма страна, която да е необикновена.

На семейство Бринкър то донесе много промени. През тези години Ханс остана верен на себе си и успя; справяше се с пречките и преследваше своята цел с цялата енергия на характера си. Макар често пътят му да беше неравен, той бе все така решителен. Понякога той повтаря заедно с добрия си стар приятел думите, казани преди толкова време в къщичката край Брук: „Хирургията е грозна работа!“, но винаги дълбоко в сърцето му отеква отзвукът на едни по-верни думи: „Тя е велика и благородна! Събужда уважение към божиите дела.“

Ако бяхте в Амстердам днес, можехте да видите известния доктор Бринкър в разкошната си карета, отиващ да посети родителите си. Възможно е и да го видите как се пързалия на канала с едни малки момчета и момичета — неговите деца. Напразно ще питате за Ани Боуман — красивата, искрена селска девойка; но Ани Бринкър, съпругата на големия лекар, изглежда досущ като нея — само че, както каза Ханс, тя е още по-прекрасна, по-мъдра и повече от всякога прилича на кръстница-фея.

Петър ван Холп също е женен човек. Още тогава можех да ви кажа, че той и Хилда ще се хванат за ръце и ще се пързаят заедно в живота, точно както преди години леко летяха рамо до рамо по замръзналата, огряна от слънцето река.

По едно време почти вярвах, че Катринка и Карл ще се улавят за ръце. Сега се радвам, че не ви съобщих за това, защото Катринка промени решението си и до ден днешен е неомъжена. Вече дама, тя не е толкова весела като преди и с тъга мога да кажа, че някои от гласовитите звънчета не пеят вярно. Но тя все още дава живот на заобикалящите я. Иска ми се да възприеме нещата сериозно поне веднъж, но не — това не отговаря на природата ѝ. Грижите и тревогите

й само развалят звъntenето — без някога да изтръгнат по-дълбока музика.

През тези дълги години душата на Рихи беше разтърсена из дъно. Нейната история показва, че небрежно посятото, семе често се жъне в страдание, докато мъчителната сеитба може да доведе до златна жътва. Ако не греша, не след дълго ще можете да прочетете едно описание — но само ако познавате холандския език. В мъдрото остроумие на; автора, чиито думи днес се посрещат с радост в хиляди холандски домове, малцина могат да познаят надменната, лекомислена Рихи, която се присмиваше на малката Гретел.

Ламберт ван Моунън и Лудвиг ван Холп са почитени хора и както се вижда от пръв поглед — преуспяващи граждани. И двамата живеят в Амстердам, но единият е в стария град под това име, а другият е преселник в новия^[1]. Домът на ван Моунън сега е недалече от Централния парк в Ню Йорк и той казва, че ако нюйоркчани положат усилия, след време паркът ще стане като красивия Бос край Хага. Той често си спомня за Катринка от момчешките си години, но сега се радва, че порасналата Катринка го отблъсна, макар че тогава това му изглеждаше най-тежкият миг в живота. Сестрата на Бен — Джени — го е направила много щастлив, по-щастлив, отколкото щеше да бъде с което и да е друго момиче в широкия свят.

Карл Схомъл преживя тежки години. Баща му претърпя несполуки в работата и тъй като Карл нямаше много верни приятели и преди всичко не се ръководеше от благородни помисли, съдбата го очука, докато най-ярките му пера едва не се смачкаха. Работи като деловодител в една процъфтяваща амстердамска търговска къща — „Букман и Схимълпеник“. Младият съдружник Востънвалбърт се държи любезно с него, а той в отговор се отнася с уважение към „маймуната с дълго име вместо опашка“.

От познатите ни холандски приятели само Йакоп Поот е починал. Добродушен, отзивчив и безкористен до края, сега жалят за него от сърце, както от сърце го обичаха и му се радваха, когато беше жив. Преди да умре, много отслабна — стана по-слаб от Бенджамин Добс, който сега е по-закръглен и от най-закръглените.

Раф Бринкър и жена му живеят уютно в Амстердам от много години — една вярна, щастлива двойка; непресторени и искрени в благополучието си — така, както бяха търпеливи и обнадеждени в

черните си дни. Имат лятна къща недалече от старата си къщурка и често прекарват там летните следобеди сред децата и внуците си, край канала, където водни лилии подават царствени главици.

Историята на Ханс Бринкър ще е разказана едва наполовина, ако не го оставим с Гретел, застанала до него. Милата чевръста и търпелива малка Гретел! Какво ли е станало с нея? Попитайте стария доктор Букман и той ще ви каже, че тя е най-добрата певица и най-прекрасната жена в Амстердам, попитайте Ханс и Ани и те ще ви уверят, че това е най-нежната сестра на света; попитайте съпруга и — той ще ви каже, че тя е най-веселата и ласкава малка стопанка в Амстердам; попитайте госпожа Бринкър и Раф — и в очите им ще проблеснат радостни сълзи; попитайте бедните — и въздухът ще се изпълни с благословия.

Но ако сте забравили малката фигурка, която трепери и плаче на хълмчето пред къщата на Бринкърви, попитайте семейство ван Хлек — те никога не се уморяват да разказват историята на милото момиченце, което спечелило сребърните кънки.

[1] Град Ню Йорк, основан от холандска компания през 1626 г., до 1664 г. се нарича Нови Амстердам. Б. пр. ↑

Издание:

МЕРИ МЕЙПС ДОДЖ
СРЕБЪРНИТЕ КЪНКИ
РОМАН

Преведе от английски Огняна Иванова

Редактор Лилия Рачева

Художник Ралица Станоева

Художествен редактор Венелин Вълканов

Технически редактор Петър Стефанов

Коректор Лиляна Малякова

Американска. Първо издание. ЛГ VI.

Дадена за набор февруари 1980 г. Подписана за печат май 1980 г.

Излязла от печат юни 1980 г.

Поръчка № 306 Формат 1.6/60×90 Печатни коли 19,50

Издателски коли 19,50. Условно изд. коли 13,76

Цена 1,53 лв.

Издателство „Отечество“, София, бул. „Георги Трайков“ 2а

Печатница „Тодор Димитров“, София, бул. „Георги Трайков“ 2а

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.